

MinisterievanPropaganda.org

JOHN REED

TIEN DAGEN

die de wereld deden wankelen

ВТОРОЙ КОМПЕТЕНТНЫЙ ПЕТРОГРАДСКОМУ СОЗВУ
И СОЗВУ ДЕПУТАТОВ.

дакамъ Россіи.

тельство изложено. Государ-
перешла въ руки органа Петро-
градскаго Совета Рабочихъ и Солдатскихъ Депу-
товъ Военно-Революціоннаго Комитета, стоя-
во главѣ Петроградскаго пролетариата и гарн-
Дѣло, за которое боролся народъ. немедленно
пожение демократическаго мира, отмѣна по-
ности на землю, рабочій контроль надъ
Совѣтскаго Правительства

Aan de voet van het Kremlin in Moskou ligt temidden van andere graven een eenvoudige granieten steen, waarop de woorden gebeiteld staan 'John Reed, afgevaardigde van de IIIde Internationale, 1920'.

Hier ligt de schepper begraven van een boek, dat beschouwd wordt als het grootste en meest dramatische ooggetuigeverslag van de Russische Revolutie.

Een boek, waarvan de titel over de gehele wereld tot een gevleugeld woord is geworden. Niemand blijft onberoerd door Reed's fascinerende reportages. Onweerstaanbaar voeren ze de lezer terug naar het jaar 1917 en weerkaatsen ze de vuurgloed van de dagen, 'die de wereld deden wankelen'.

John Reed was er bij — niet als geïnteresseerd toeschouwer, maar met hart en ziel.

Van de congressen in het Smolny rende hij naar de zittingen van de contra-revolutionaire stadsdoema. Woeste autoritten voerden hem naar de loopgraven, waar hij sprak met revolutionairen en met hun tegenstanders. In Petrograd stond hij met de arbeiders op de barricaden. Hij hoorde de schoten van de

prijs f 11,90

Aurora en volgde de soldaten en matrozen, die het Winterpaleis bestormden. Hij was ooggetuige van de arrestatie van de Voorlopige Regering en was erbij toen de jonge Sowjet-regering haar eerste decreten uitvaardigde. Door elke bladzijde van zijn boek waait de hete adem van de revolutie.

Het is geschiedenis, zo intens fel en levenswarm geschreven, dat men er steeds weer door wordt meegesleept.

De geuren en geluiden van Petrograds straten, de stemmen van de opgewonden afgevaardigden en het geratel van de mitrailleurs komen als een echo op de lezer af.

'Tien dagen die de wereld deden wankelen' is nooit geëvenaard, noch door schrijvers noch door historici.

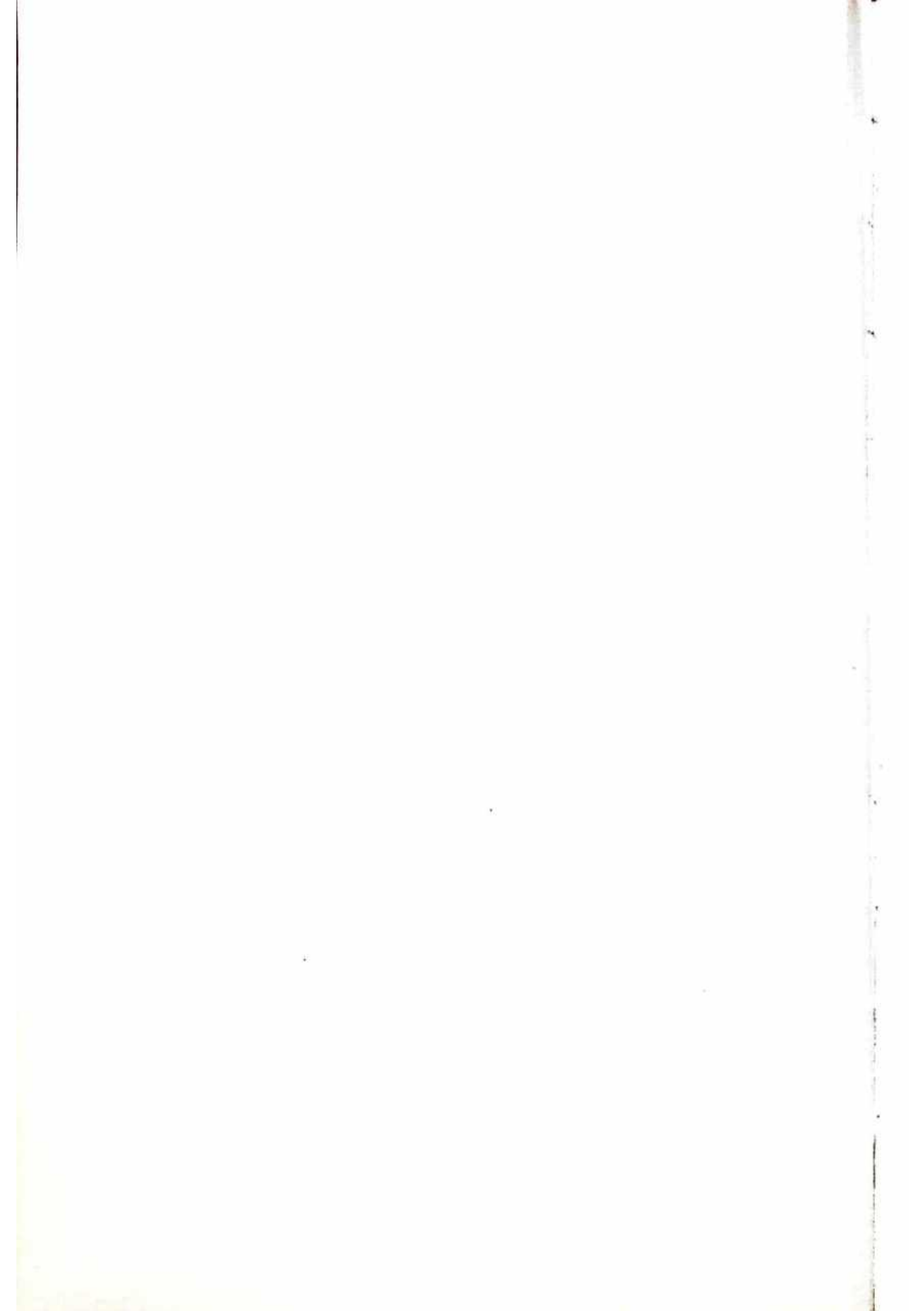
Het is een legendarisch boek, niet geboren aan de schrijftafel, maar midden in het razende geweld van een revolutie, die een nieuw tijdperk in de geschiedenis van de mensheid inluidde.

EEN PEGASUS-UITGAVE

JOHN REED

10 DAGEN

*die de wereld
deden wankelen*

JOHN REED

JOHN REED

TIEN DAGEN
DIE DE WERELD
DEDEN
WANKELLEN

Met een voorwoord van

W.I. LENIN

UITGEVERIJ PEGASUS AMSTERDAM

Oorspronkelijke titel: Ten Days that shook the World
Nederlands: G. van Es
Stofomslag en band: John Heartfield

VOORWOORD

Met de grootste belangstelling en nimmer verslappende aandacht heb ik John Reeds boek 'Tien dagen die de wereld deden wankelen' gelezen. Zonder voorbehoud beveel ik het de arbeiders van de hele wereld aan. Dit is een boek, dat ik in een miljoenenoplaag gedrukt en in alle talen vertaald zou willen zien. Het geeft een waarheidsgetrouw en levendig beeld van de gebeurtenissen, die voor het begripen van het werkelijke wezen van de Proletarische Revolutie en de Dictatuur van het Proletariaat zo belangrijk zijn. Over deze problemen wordt veel gediscussieerd, maar alvorens men deze ideeën aanvaardt of verwierpt, moet men de volledige betekenis van een dergelijke beslissing beseffen. John Reeds boek zal ongetwijfeld bijdragen tot de verduidelijking van dit vraagstuk, dat het fundamentele vraagstuk is van de internationale arbeidersbeweging.

NIKOLAI LENIN
(Wladimir Iljitsj Oeljanow)

Copyright voor de Hollandse uitgave
bij UITGEVERIJ PEGASUS Amsterdam
Alle rechten voorbehouden
Algehele productie: LVZ (Leipziger Volkszeitung)-
drukkerij "Hermann Duncker", Leipzig (DDR)

ACHTERGROND

Tegen eind september 1917 kwam een buitenlandse professor in de sociologie, die een reis door Rusland maakte, mij in Petrograd opzoeken. Zakenlieden en intellectuelen hadden hem verteld dat de revolutie aan het teruglopen was. De professor schreef er een artikel over en reisde daarna het land rond. Hij bezocht industriesteden en dorps-gemeenschappen, waar tot zijn verbazing de revolutie zich sneller scheen te ontwikkelen. Overal hoorde men de loon-arbeiders en werkende boeren praten over 'al het land aan de boeren, alle fabrieken aan de arbeiders'. Als de professor het front had bezocht, had hij het hele leger over de vrede horen praten . . .

De professor stond voor raadsels, hoewel dat eigenlijk niet nodig was: beide waarnemingen waren juist. De bezittende klassen werden conservatiever, de volksmassa's radicaler.

Onder de zakenlieden en intelligentsia heerste algemeen het gevoel dat de revolutie ver genoeg was gegaan en te lang duurde; dat de zaak tot rust moest komen. Dit gevoel werd gedeeld door de heersende 'gematigde' socialistische groepen, de *Oborontsi*¹ Mensjewiki² en de Sociaalrevolutionairen³, die de Voorlopige Regering Kerenski steunden.

Op 14 oktober schreef het officiële orgaan van de 'gematigde' socialisten: 'Het drama van de revolutie heeft twee bedrijven: de vernietiging van het oude regime en de schepping van een nieuw. Het eerste bedrijf heeft lang genoeg geduurd. Het is nu tijd om over te gaan tot het tweede en het zo vlug mogelijk te spelen. Zoals een groot

1. Zie notities achter in het boek.

revolutionair heeft gezegd: "Laten wij ons haasten, vrienden, om een eind aan de revolutie te maken. Degene, die haar te lang laat duren, zal er de vruchten niet van plukken..."

Onder de arbeiders-, soldaten- en boerenmassa's heerste echter het hardnekkige gevoel dat het eerste bedrijf nog niet uitgespeeld was.

Aan het front kregen de legercomités⁴ het altijd aan de stok met officieren, die er maar niet aan konden wennen, hun mannen als menselijke wezens te behandelen; in het achterland werden de door de boeren gekozen leden van de landcomités⁵ gevangengezet, omdat ze geprobeerd hadden de regeringsvoorschriften betreffende de grond uit te voeren; en de arbeiders in de fabrieken streden tegen zwarte lijsten en uitsluitingen. Ja, zelfs terugkerende politieke ballingen werden uit het land gezet als 'ongewenste' burgers en in sommige gevallen werden mensen, die van het buitenland naar hun dorpen terugkwamen, vervolgd en gevangengezet voor revolutionaire daden die zij in 1905 hadden begaan.

Op de veelomvattende ontevredenheid van het volk hadden de 'gematigde' socialisten maar één antwoord: Wacht op de Grondwetgevende Vergadering, die in december bijeenkomt. Maar de massa's waren daarmee niet tevreden. De Grondwetgevende Vergadering was goed en wel. Maar er waren bepaalde duidelijk omschreven dingen, waarvoor de Russische revolutie was gemaakt en waarvoor de revolutionaire martelaren verrotten in hun enorme Broederschapsgraf op het Marsveld, die volbracht moesten worden, Grondwetgevende Vergadering of geen Grondwetgevende Vergadering: Vrede, Land en Arbeiderscontrole op de industrie. De Grondwetgevende Vergadering werd steeds weer uitgesteld – zou wel weer worden uit-

gesteld tot de mensen rustig genoeg waren – om misschien hun eisen te matigen! In ieder geval waren er acht maanden van de revolutie verlopen, maar er was nog maar weinig van te merken...

Intussen begonnen de soldaten het vredesvraagstuk op te lossen door eenvoudig te deserteren, de boeren staken herenhuizen in brand en namen de grote landgoederen in bezit, de arbeiders saboteerden en staakten.

... Natuurlijk oefenden de fabrikanten, landeigenaars en legerofficieren al hun invloed uit tegen welk democratisch compromis dan ook...

De politiek van de Voorlopige Regering schommelde tussen ondoeltreffende hervormingen en strenge onderdrukingsmaatregelen.

Een verordening van de socialistische Minister van Arbeid gaf alle arbeiderscomités bevel, voortaan alleen na de werktijden te vergaderen. Bij de troepen aan het front werden 'opruiers' van politieke oppositiepartijen gearresteerd, radicale kranten mochten niet meer verschijnen en tegen revolutionaire propagandisten werd de doodstraf toegepast. Er werden pogingen gedaan om de Rode Garde⁶ te ontwapenen. Er werden kozakken gestuurd om orde in de provincies te houden...

Deze maatregelen werden ondersteund door de 'gematigde' socialisten en hun leiders in het ministerie, die het nodig achtten om samen te werken met de bezittende klassen. Het volk liet hen snel in de steek en liep over naar de Bolsjewiki⁷, die voor vrede, land, arbeiderscontrole op de industrie en een regering van de arbeidersklasse waren. In september 1917 bereikten de zaken een crisis. Tegen de overweldigende wil van het land in slaagden Kerenski en de 'gematigde' socialisten er in om een coalitieregering met de bezittende klassen te vormen; dit had tot resultaat dat

de Mensjewiki en de Sociaalrevolutionairen voor altijd het vertrouwen van het volk verloren.

Een artikel in *Rabotsji Poet* (Arbeidersweg – krant van de Bolsjewistische Partij), ongeveer midden oktober, met als titel 'De socialistische ministers' bracht de mening van de massa's van het volk tegen de 'gematigde' socialisten tot uitdrukking:

'Hier volgt een lijst van hun prestaties.

Tseretelli: ontwapende de arbeiders met behulp van generaal Polowtsew, zette de revolutionaire soldaten schakmat en keurde de doodstraf in het leger goed.

Skobeljew: begon met te proberen de kapitalisten een belasting van 100% van hun winsten op te leggen en eindigde – en eindigde met een poging om de arbeiderscomités⁸ in de werkplaatsen en fabrieken te ontbinden.

Awksentjew: wierp enige honderden boeren, leden van de landcomités in de gevangenis en verbood dozijnen arbeiders- en soldatenkranten.

Tsjernow: ondertekende het "Keizerlijke" Manifest, dat bevel gaf tot ontbinding van de Finse landdag.

Sawinkow: sloot een openlijk bondgenootschap met generaal Kornilow. Dat het deze redder van het land niet lukte om Petrograd te verraden, was te danken aan redenen, waarover hij geen controle had.

Zarodni: wierp met goedvinden van Alexinski en Kerenski enige van de beste revolutionairen, soldaten en matrozen in de gevangenis.

Nikitin: trad als een ordinaire politie-agent op tegen de spoorwegarbeiders.

Kerenski: het is beter om maar niets over hem te zeggen. De lijst van zijn prestaties is te lang . . .'

Een congres van gedelegeerden van de Baltische Vloot in Helsingfors nam een resolutie aan, die als volgt begon:

'Wij eisen de onmiddellijke verwijdering uit de rijen van de Voorlopige Regering van de "socialistische" politieke avonturier Kerenski, daar deze de grote revolutie en met haar de revolutionaire massa's te schande zet en te gronde richt door zijn schaamteloze politieke chantage ten gunste van de bourgeoisie . . .'

Het onmiddellijke resultaat van dit alles was de groei van de Bolsjewiki . . . Sinds maart 1917, toen de arbeiders en soldaten in bulderende stromen het Tauride Paleis bestormden en de tegenstribbelende keizerlijke Doema (Raad) dwongen om de opperste macht in Rusland over te nemen, waren het de volksmassa's, arbeiders, soldaten en boeren, die iedere verandering in de koers van de revolutie afdwongen. Zij brachten het ministerie Miljoekow ten val; het was hun Sowjet⁹ die de wereld de Russische vredesvoorwaarden verkondigde: 'Geen annexaties, geen schadeloosstellingen en het recht van de volkeren op zelfbeschikking'; en wederom, in juli, was het de spontane opstand van het ongeorganiseerde proletariaat, dat nogmaals het Tauride Paleis bestormde, en eiste dat de Sowjets de regering van Rusland zouden overnemen.

De Bolsjewiki, toen nog een kleine politieke sekte, stelden zich aan het hoofd van de beweging. Tengevolge van de rampzalige mislukking van de opstand keerde de publieke opinie zich tegen hen en hun troepen die zonder leiding bleven slopen weg in de Wiborg wijk, het *St. Antoine*¹⁰ van Petrograd. Daarna volgde er een wilde jacht op de Bolsjewiki: honderden werden in de gevangenis geworpen, onder wie Trotski, mevrouw Kollontai en Kamenjew; Lenin en Zinowjew doken onder als voortvluchtigen; de bolsjewistische kranten werden verboden. Provocateurs en reactionairen begonnen te roepen dat de Bolsjewiki Duitse agenten waren, tot de mensen in de hele wereld het

geloofden. Maar de Voorlopige Regering kon haar beschuldigingen niet bewijzen; de documenten die het bewijs van de Duitse samenzwering moesten leveren, bleken vervalsingen te zijn; en één voor één werden de Bolsjewiki zonder proces uit de gevangenis ontslagen, zonder of tegen geringe borgtocht – tot er maar zes overbleven. De machteloosheid en besluiteloosheid van de steeds wisselende Voorlopige Regering waren onweerlegbare argumenten. De Bolsjewiki kwamen opnieuw met de door de massa's zo geliefde leuze: 'Alle macht aan de Sowjets!' – en zij deden dat niet uit egoïsme, want in die tijd bestond de meerderheid der Sowjets uit 'gematigde' socialisten, hun bitterste vijanden.

Maar sterker nog, zij namen de primitieve, eenvoudige wensen van de arbeiders, soldaten en boeren over en stelden daarmee hun program van actie op. En terwijl de *Oboronsi* Mensjewiki en de Sociaalrevolutionairen een compromis aangingen met de bourgeoisie, veroverden de Bolsjewiki snel de Russische massa's. In juli waren zij nog vervolgd en veracht; in september stonden de arbeiders van de hoofdstad, de matrozen van de Baltische vloot en de soldaten bijna volledig aan hun kant.

De in september in de grote steden gehouden gemeenteraadsverkiezingen waren veelbetekenend; slechts 18% van de gekozenen waren Mensjewiki en Sociaalrevolutionairen, tegen meer dan 70% in juni . . .

Het volgende verschijsel bracht buitenlandse waarnemers in de war. De Centrale Uitvoerende Comités van de Sowjets¹¹, de Centrale Leger en Vlootcomit  s en de Centrale Comités van enkele vakbonden, met name de Post- en Telegraafbeambten en de Spoorwegaarbeiders waren zeer felle tegenstanders van de Bolsjewiki. Al deze centrale comités waren midden in de zomer gekozen, of zelfs daar-

voor, toen de Mensjewiki en Sociaalrevolutionairen een enorme aanhang hadden; en zij stelden nieuwe verkiezingen uit of verhinderden deze. Zo had, volgens de grondwet van de Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden het Alrussische Congres *in september bijeengeroepen moeten worden*; maar de Alrussische Centrale Uitvoerende Raad van de Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden wilde de vergadering niet bijeenroepen op grond van het feit dat de Grondwetgevende Vergadering al over twee maanden zou bijeenkomen, waarbij hij liet doorschemeren, dat tegen die tijd de Sowjets zouden aftreden. Intussen wonnen de Bolsjewiki in het hele land in de ene na de andere plaatselijke Sowjet, in de vakbondsafdelingen en de soldaten-en matrozengelederen. De boeren-sowjets bleven nog conservatief, omdat in de trage plattelandsgebieden het politieke bewustzijn zich maar langzaam ontwikkelde en de Sociaalrevolutionaire partij er een generatie lang de partij was geweest, die onder de boeren agitatie had gevoerd . . . Maar zelfs onder de boeren vormde zich een revolutionaire vleugel. Dat was zeer duidelijk merkbaar in oktober, toen de linkervleugel van de Sociaalrevolutionairen zich afsplitste en een nieuwe politieke partij vormde, de Linkse Sociaalrevolutionairen. Tegelijkertijd waren er overal tekenen dat de reactionaire krachten weer zelfvertrouwen kregen. In het Komedie-theater Troitski in Petrograd bij voorbeeld werd de klucht *Zonden van de Tsaar* ge  nterrump  erd door een groep Monarchisten, die dreigden de acteurs te lynchen voor hun 'belediging van de tsaar'. Bepaalde kranten begonnen te roepen om een 'Russische Napoleon'. Het was onder de bourgeois-intelligentsia gebruikelijk om de Sowjets van Arbeidersafgevaardigden (*Rabotsjich Depoetatow*) te betitelen als *Sabatsjich Depoetatow* – Hondenafgevaardigden.

Op 15 oktober had ik een gesprek met een Russische grootkapitalist, Stepan Georgewitsj Ljanozow, die bekend stond als de 'Russische Rockefeller' en die politiek tot de Kadettenpartij¹² behoorde.

'Revolutie', zei hij, 'is een ziekte. Vroeg of laat moeten de buitenlandse mogendheden hier ingrijpen – zoals iemand zou ingrijpen om een ziek kind te genezen en het te leren lopen. Het zou natuurlijk min of meer onfatsoenlijk zijn, maar de naties moeten zich bewust zijn van het bolsjewistische gevaar in hun eigen landen, van zulke aanstekelijke ideeën als "dictatuur van het proletariaat" en "socialistische wereldrevolutie" . . . Er bestaat een kans dat deze interventie niet nodig zal zijn. Het transport is gedesorganiseerd, de fabrieken gaan sluiten en de Duitsers trekken op. Honger en nederlaag zal het Russische volk tot bezinning brengen'.

De heer Ljanozow was er vast van overtuigd dat, wat er ook zou gebeuren, het voor kooplieden en fabrikanten onmogelijk zou zijn om arbeiderscomités in de bedrijven te veroorloven, of de arbeiders enig aandeel in de leiding van het bedrijf toe te staan.

'Wat de Bolsjewiki betreft, deze kunnen op twee manieren worden weggevaagd. De regering kan Petrograd evacueren en daarna de staat van beleg afkondigen zodat de militaire commandant van het district zonder wettelijke formaliteiten met deze heren kan afrekenen . . . Of wanneer bij voorbeeld de Grondwetgevende Vergadering utopische neigingen zou tonen, kan deze met wapengeweld uiteengejaagd worden . . .'

De winter stond voor de deur – de verschrikkelijke Russische winter. Ik hoorde zakenlieden er zo over praten: 'De winter is altijd Ruslands beste vriend geweest. Misschien zal hij ons nu van de revolutie bevrijden'. Aan het front,

waar het vroom, bleven de miserabele legers zonder enthousiasme hongerlijden en sterven. Het spoorwegverkeer stortte ineen, er waren steeds minder levensmiddelen en de fabrieken sloten hun poorten. De wanhopige massa's riepen dat de bourgeoisie het leven van het volk saboteerde en de nederlaag aan het front veroorzaakte. Riga was overgegeven, vlak nadat generaal Kornilow openlijk had gezegd: 'Misschien moeten we Riga als prijs betalen om het land bewust te maken van zijn plicht?'

Voor Amerikanen is het ongelooflijk dat de klassenoorlog zich zo kan toespitsen. Maar ik heb persoonlijk officieren aan het Noordelijke front ontmoet, die openlijk de militaire ineenstorting verkozen boven samenwerking met de Soldatencomités. De secretaris van de afdeling Petrograd van de Kadettenpartij vertelde mij dat de ineenstorting van het economische leven van het land deel uitmaakte van een campagne om de revolutie in discrediet te brengen. Een geallieerd diplomaat, wiens naam ik beloofd heb te verzwijgen, bevestigde dit volgens eigen weten. Ik weet dat bepaalde kolenmijnen bij Charkow door hun eigenaars in brand werden gestoken en onder water werden gezet, dat ingenieurs in de textielfabrieken in Moskou de machines onklaar maakten toen zij vluchtten en dat spoorwegbeambten door arbeiders werden gegrepen toen zij bezig waren locomotieven onbruikbaar te maken . . .

Een groot deel van de bezittende klassen zag liever de Duitsers dan de revolutie of zelfs de Voorlopige Regering en aarzelde niet dit uit te spreken. In het Russische gezin, waar ik bij inwoonde, was het gespreksonderwerp aan tafel bijna onveranderlijk de komst van de Duitsers, die 'wet en orde' zouden brengen . . . Op een avond was ik in het huis van een Moskouse koopman; onder de thee vroegen wij de elf mensen aan tafel, wie zij liever hadden, 'Wil-

helm of de Bolsjewiki'. De uitslag was tien tegen een voor Wilhelm...

De speculanten maakten gebruik van de algemene desorganisatie om fortuinen te vergaren en deze te verkwisten aan fantastische zwelgpacten of aan het corrumperen van regeringsambtenaren. Levensmiddelen en brandstof werden gehamsterd of het land uitgesmokkeld naar Zweden. In de eerste vier maanden van de revolutie bijvoorbeeld werden de reserve-voedselvoorraden bijna openlijk uit de grote gemeentelijke warenhuizen van Petrograd gestolen, tot er van de voorraad voor twee jaar aan graan minder overbleef dan nodig was om de stad een maand te voeden... Volgens het officiële rapport van de laatste Minister van Levensmiddelen in de Voorlopige Regering, werd koffie en gros in Wladiwostok gekocht voor twee roebel per pond en de consument in Petrograd betaalde er dertien roebel voor. In alle winkels van de grote steden lagen enorme voorraden aan levensmiddelen en kleding; maar alleen de rijken konden ze kopen.

In een provinciestad kende ik een koopmansfamilie, die aan het speculeren was geslagen - maradior (bandiet, monster) noemden de Russen haar. De drie zonen hadden zich uit de militaire dienst gekocht. Eén speculeerde in levensmiddelen. Een ander verkocht illegaal goud uit de Lena-mijnen aan geheimzinnige lieden in Finland. De derde had de meerderheid van de aandelen in een chocoladefabriek, die de plaatselijke coöperaties bevoorraadde op voorwaarde dat deze hem alles leverden, wat hij nodig had.

En terwijl de volksmassa's een kwart pond zwart brood op hun broodkaarten kregen, had hij wit brood, suiker, thee, suikergoed, cake en boter in overvloed... Maar toen de soldaten aan het front niet langer konden vechten van

kou, honger en uitputting, schreeuwde deze familie verontwaardigd: 'Lafaards!' en ze zei dat ze 'zich schaamde dat ze Russen waren'... Toen tenslotte de Bolsjewiki grote voorraden levensmiddelen vonden en in beslag namen, waren dezen de 'dieven'.

Onder al deze uiterlijke rotheid werkten de oude duistere krachten, die sinds de val van Nicolaas de Tweede niet veranderd waren, heimelijk en zeer actief. De agenten van de beruchte Ochrana (Veiligheidsdienst) werkten nog altijd, voor en tegen de Tsaar, voor en tegen Kerenski - wie hun maar betalen wilde... In het geheim probeerden alle mogelijke ondergrondse organisaties, zoals bijvoorbeeld de Zwarte Honderd, de reactie in de een of andere vorm te herstellen.

In deze atmosfeer van corruptie, van monsterachtige halve waarheden, klonk dag in, dag uit, slechts één heldere toon, het toenemende koor van de Bolsjewiki: 'Alle macht aan de Sowjets! Alle macht aan de directe vertegenwoordigers van miljoenen en miljoenen arbeiders, soldaten en boeren. Land, brood, weg met de zinloze oorlog, weg met geheime diplomatie, speculatie en verraad... De revolutie is in gevaar en daarmee de zaak van de mensen in de hele wereld!'

De strijd tussen het proletariaat en de middelklasse, tussen de Sowjets en de regering, die in de eerste dagen van maart was begonnen, bereikte zijn hoogtepunt. Rusland, dat met één sprong van de middeleeuwen in de twintigste eeuw was gesprongen, toonde de verbaasde wereld twee systemen van de revolutie - het politieke en het sociale - in een strijd op leven en dood.

Welk een openbaring van de vitaliteit van de Russische revolutie na al die maanden van hongersnood en desillusie! De bourgeoisie had haar Rusland beter moeten kennen!

'De weg' van de revolutie zal in Rusland niet lang blijven bestaan. Als men terugkijkt dan schijnt het Rusland van voor de novemberopstand van een ander tijdperk, juist ongelooflijk conservatief. Zo snel pasten we ons aan de nieuwe, snellere leven. Zoals de Russische politiek naar links swaaid, de Kadetten tot 'volksvijanden' werden verklaard, zo werd Kerenski een 'contra-revolutionair', waren de socialistische leiders van het 'midden', Tseretelli, Dan, Lieber, Glots en Awksentjew, te reactionair voor hun aanschijn en behoorden mannen als Victor Tsjernow en zelfs Maxim Gorki tot de Rechtervleugel . . .

Ongeveer midden december 1917 bracht een groep sociaal-revolutionaire leiders een bezoek aan Sir George Buchanan, de Britse ambassadeur. Zij smeekten hem niet bekend te maken, dat zij bij hem waren geweest, daar zij als 'veel te rechts' werden beschouwd.

'En dan te denken,' zei Sir George, 'dat mijn regering mij een jaar geleden instructies gaf Miljoekow niet te ontvangen, omdat hij zo gevaarlijk links was!'

September en oktober zijn de beroerdste maanden van het Russische jaar, speciaal in Petrograd. Uit sombere grijze luchten viel in de korter wordende dagen een voortdurende pelsregen. Je gleed uit en bleef steken in de dikke laag modder, die overal sporen vertoonde van zware laarzen en nog erger was dan gewoonlijk, omdat het gemeentebestuur volledig ineengestort was. Er waaid een gure, vochtige wind van de Golf van Finland en een kille mist hing in de straten. Uit overwegingen van bezuiniging en ook uit angst voor Zeppelins was er maar een schaarse straatverlichting. In particuliere woningen en huurhuizen brandde het elektrische licht van zes uur tot middernacht. Kaarsen kostten bijna twee roebel per stuk en er was maar weinig petroleum. Het was donker van drie uur 's middags tot

tien uur 's ochtends. Diefstallen en inbraken namen toe. In huurhuizen hielden de mannen om de beurt de hele nacht de wacht met geladen geweren. Zo was het onder de Voorlopige Regering.

Iedere week werd het voedsel schaarser. Het dagelijkse broodrantsoen werd verminderd van anderhalf pond tot een pond, toen tot driekwart pond, een half pond en een kwart pond. Tenslotte was er een hele week geen brood. Het suikerrantsoen was twee pond per maand, als men het krijgen kon, wat zelden het geval was. Een reep chocolade of een pond smakeloos suikergoed kostte overal zo'n zeven à tien roebel, dus minstens een dollar. Er was melk voor de helft van de baby's in de stad; de meeste hotels en huizen hadden al in maanden geen melk gezien. In het fruitseizoen werden appels en peren voor iets minder dan een roebel per stuk op de hoeken van de straat verkocht.

Voor melk, brood, suiker en tabak moest je urenlang in de kille regen in de rij staan. Toen ik eens thuiskwam van een vergadering, die de hele nacht geduurd had, zag ik dat de mensen, meestal vrouwen, van wie sommigen met baby's op hun arm, al in de vroege ochtend een rij begonnen te vormen . . . In zijn *Franse Revolutie* heeft Carlyle het Franse volk beschreven als een volk dat van alle andere volkeren het beste in de rij kan staan. Rusland had die gewoonte aangenomen vanaf de regering van Nicolaas de Gezegende in 1915 tot de zomer van 1917, toen deze gewoonte regel was geworden. En dan te bedenken dat deze schamelgeklede mensen hele dagen op de bevroren witte straten van Petrograd stonden in de Russische winter! Ik heb in de rijen van de mensen, die voor brood stonden, een bittere, scherpe ontevreden toon kunnen beluisteren, die zo nu en dan door het wonderbaarlijk goedmoedige karakter van de Russische menigte heen brak.

Natuurlijk gingen de voorstellingen in alle schouwburgen iedere avond door, met inbegrip van de zondagen. Karsawina trad op in een nieuw ballet in het Marinski-theater, alle Russische dansliefhebbers gingen naar haar kijken. Sjaljapin zong. In het Alexandrinski-theater werd Tolstoi's 'Dood van Iwan de Verschrikkelijke' in de encenering van Meyerhold gespeeld en ik herinner me dat tijdens die voorstelling een student van de Keizerlijke Pageschool in gala-uniform keurig tussen de bedrijven opstond en zijn gezicht wendde naar de lege keizerlijke loge, die van zijn adelaar beroofd was . . . Het Kriwoje-Zerkalo-theater bracht een prachtige voorstelling van Schnitzlers 'Reigen'.

Hoewel de Hermitage en andere schilderijenmusea naar Moskou geëvacueerd waren, werden er toch wekelijkse tentoonstellingen van schilderijen gehouden. Grote groepen vrouwen uit intellectuele kringen gingen naar lezingen over kunst, literatuur en filosofie. Het was een bijzonder gunstige tijd voor de theosofen. En het Leger des Heils, dat voor de eerste maal in de geschiedenis in Rusland werd toegelaten, beplakte de muren met aankondigingen van godsdienstige bijeenkomsten, die de Russische toehoorders vermaakten en verbaasden . . .

Zoals altijd in zulke tijden ging het gewone leven van de stad zijn gewone gang. Het schonk zo weinig mogelijk aandacht aan de revolutie. De dichters schreven verzen – maar niet over de revolutie. De realistische schilders schilderden tonelen uit de middeleeuwse Russische geschiedenis – alles, behalve de revolutie. Jongedames kwamen uit de provincie naar de hoofdstad om Frans te leren en hun stemmen te scholen. Vrolijke, elegante jonge officieren wandelden in hun met gouden tres afgezette purperrode uniformen en met hun prachtig bewerkte Kaukasische zwaarden door de hotelzalen. De dames van het lagere ambtenarenpersoneel

dronken 's middags thee met elkaar en namen elk hun gouden, zilveren of met juwelen versierde suikerpotje en een half brood in hun mof mee en zij hoopten dat de Tsaar terug zou keren of dat de Duitsers zouden komen, of op iets, dat het dienstbodenprobleem zou oplossen... De dochter van een vriend van mij kwam op een middag in een hysterische bui thuis, omdat de tramconductrice haar 'kameraad!' had genoemd.

Overal om hen heen was het grote Rusland een nieuwe wereld aan het baren. De bedienden, die er aan gewend waren om behandeld te worden als beesten en bijna geen loon te krijgen, werden onafhankelijk. Een paar schoenen kostte meer dan honderd roebel en daar de lonen gewoonlijk niet meer dan vijf en dertig roebel per maand waren, weigerden de bedienden om in de rij te staan en hun schoenen te verslijten. Maar er was nog meer. In het nieuwe Rusland kon iedere man en vrouw stemmen; er waren arbeiderskranten, die nieuwe en verbazingwekkende dingen schreven; er waren Sowjets en er waren vakbonden. De koetsiers hadden een vakbond. Zij waren ook vertegenwoordigd in de Sowjet van Petrograd. De kelners en hotelbedienden waren georganiseerd en weigerden fooien. Aan de muren van de restaurants hadden zij borden gehangen, waarop stond, 'Hier worden geen fooien aangenomen,' of 'Het feit, dat een man de kost moet verdienen met tafeldienen hoeft nog geen reden te zijn om hem te beledigen door hem een fooi aan te bieden!'

Aan het front streden de soldaten met de officieren en via hun comités leerden zij zelf te regeren. In de fabrieken kregen de fabriekscomités, deze typisch Russische organisaties, ervaring en kracht en werden zij zich door de strijd tegen de oude orde bewust van hun historische missie. Heel Rusland leerde lezen en *las* over politiek, economie en geschie-

denis, omdat het volk wilde *weten* . . . In iedere grote stad, in de meeste kleine steden en aan het front had iedere politieke partij haar krant – soms zelfs verscheidene. Honderdduizenden vlugschriften werden verspreid door duizenden organisaties. Zij overstroomden de legers, de dorpen, de fabrieken en de straten. De dorst naar ontwikkeling, die zo lang was onderdrukt, werd met de revolutie onstuimig groot. Vanuit het Smolny-Instituut¹³ alleen al gingen de eerste zes maanden iedere dag vrachtwagens en treinen met tonnen literatuur het land in. Rusland absorbeerde de lectuur, zoals heet zand water opzuigt, onverzadigbaar. En men las geen fabels, vervalste geschiedenis, verwaterde religie en goedkope verdorven romans, maar sociale en economische theorieën, filosofie, de werken van Tolstoi, Gogol en Gorki . . .

En dan de gesprekken, waarbij Carlyle's 'Franse welsprekendheid' volkomen verbleekte. Lezingen, debatten, redevoeringen in schouwburgen, circussen, scholen, clubs, vergaderzalen van de Sowjets, in de hoofdgebouwen van de vakbonden, in barakken . . . Vergaderingen in de loopgraven aan het front, op dorpspleinen, in fabrieken . . . Wat was het fijn om te zien hoe de veertigduizend arbeiders de *Poetilowski Zawod* (de Poetilow-fabriek) uitstroomden om te luisteren naar de Sociaaldemocraten, de Sociaal-revolutionairen, de Anarchisten en naar iedereen, wat hij ook te zeggen had en zolang als hij wilde praten. In Petrograd en in heel Rusland was iedere straathoek maandenlang een publieke tribune. In spoortreinen en trams, overal werd voor de vuist weg gedebatteerd . . . En dan de Al-russische conferenties en congressen, die de mensen van twee continenten samenbrachten, de vergaderingen van de Sowjets, de coöperaties, de Zemstwo's¹⁴, de nationaliteiten, de priesters, de boeren, de politieke partijen; de Democra-

tische conferentie, de Moskouse conferentie, de Raad van de Russische republiek! Altijd waren er drie of vier vergaderingen in Petrograd. Op iedere vergadering werden pogingen om de spreektijd te beperken afgewezen en iedereen was vrij om te zeggen, wat hij op zijn hart had . . .

Wij brachten een bezoek aan het front van het Twaalfde Leger, dat uit Riga terug was, waar broodmagere mannen zonder schoenen in de modder van naargeestige loopgraven kwijnden. Hun gezichten waren mager en hun blauwe lichamen schenen door hun versleten kleren. Toen zij ons zagen, sprongen zij op en vroegen: 'Heeft U iets te *lezen* meegebracht?'

En ofschoon de uiterlijke en zichtbare tekenen van verandering veelvuldig waren, ofschoon het standbeeld van Catharina de Grote voor het Alexandrinski Theater een rood vlaggetje in de hand hield en andere, weliswaar wat vershoten, van alle openbare gebouwen wapperden en de keizerlijke monogrammen en adelaars òf omlaaggehaald òf bedekt waren en er in plaats van de meedogenloze *Gorodowoi* (stadspolitie) een milde en onbewapende burgermilitie in de straten patrouilleerde, toch waren er vele zonderlinge anachronismen.

Zo bestond er bijvoorbeeld nog altijd de *Tabel o rangow*, de Rangentabel van Peter de Grote, die hij Rusland met ijzeren hand had opgelegd. Bijna iedereen, van de schooljongen af, droeg zijn voorgeschreven uniform met de keizerlijke onderscheidingsteken op knoop en schouderklep. Om een uur of vijf in de middag waren de straten vol met ingetogen oude mannen in uniform, die met hun actentasen naar huis gingen van hun werk in de enorme op kazernes lijkende ministeries of regeringsinstanties en onderwijl misschien wel aan het berekenen waren hoeveel doden er onder hun superieuren zouden moeten vallen, voordat

zij de begeerde tsjin (rang) van Assessor of Geheimraad zouden krijgen met het vooruitzicht op een behoorlijk pensioen en misschien wel het Kruis van St. Anne . . .

Zo is het senator Sokolow, die op het hoogtepunt van de revolutie op een dag in burgerkleren naar een senaatsvergadering kwam, overkomen dat hij niet werd toegelaten, omdat hij niet de voorgeschreven livrei van de Tsaristische dienst droeg!

Tegen deze achtergrond van een hele natie in gisting en ontbinding ontplooiden zich de geweldige opstand van de Russische massa's.

DE STORM STEEKT OP

In september 1917 marcheerde generaal Kornilow op Petrograd aan om zichzelf tot militair dictator van Rusland uit te roepen. Achter hem werd plotseling de gepantserde vuist van de bourgeoisie zichtbaar die uit alle macht probeerde de revolutie neer te slaan. Bij deze poging waren ook enkele socialistische ministers betrokken; zelfs Kerenski stond onder verdenking. Sawinkow¹⁵, die ontboden was om een verklaring af te leggen aan het hoofdbestuur van zijn partij, de Sociaalrevolutionairen, weigerde dit en werd de partij uitgezet. Kornilow werd gearresteerd door de Soldatencomités. Generaals werden ontslagen, ministers van hun functies ontheven en het kabinet werd tot aftreden gedwongen.

Kerenski probeerde een nieuwe regering te vormen, waaraan ook de Kadetten, een bourgeoisie-partij, zouden deelnemen. Zijn partij, de Sociaalrevolutionairen, eiste van hem dat hij de Kadetten zou uitsluiten. Kerenski weigerde te gehoorzamen en dreigde het ministerie te zullen verlaten als de socialisten bleven aandringen. Intussen was echter het volk in een dergelijke staat van opwinding, dat hij zich op dat ogenblik niet durfde te verzetten. Een tijdelijk Directoraat van vijf der zittende ministers met Kerenski aan het hoofd nam de macht in handen tot de kwestie zou zijn geregeld.

De Kornilow-affaire bracht alle socialistische groeperingen, zowel 'gematigden' als revolutionairen, tot elkaar in een hartstochtelijke drang naar zelfverdediging. Er mochten geen Kornilows meer komen. Er moest een nieuwe regering worden gevormd, die verantwoordelijk was aan de elementen, die de revolutie steunden. Zo riep de Al-Russische Cen-

trale Uitvoerende Raad der Sowjets de volksorganisaties op om afgevaardigden te sturen naar een democratische conferentie, die in september in Petrograd bijeen zou komen. In de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad verschenen onmiddellijk drie richtingen. De Bolsjewiki eisten het bijeenroepen van het Al-Russische Sowjet-Congres en het overnemen van de macht door de Sowjets. De 'centrumgroep' van de Sociaalrevolutionairen onder leiding van Tsjernow, samen met de linkse Sociaalrevolutionairen onder leiding van Kamkow en Spiridonowa, de internationalistische Mensjewiki onder leiding van Martow en de 'centrumgroep' van de Mensjewiki, vertegenwoordigd door Bogdanow en Skobeljew, waren voorstanders van een louter socialistische regering. Tseretelli, Dan en Lieber, de leiders van de rechtervleugel der Mensjewiki en de rechtse Sociaalrevolutionairen onder Awksentjew en Gotz stonden er op dat de bezittende klassen in de nieuwe regering vertegenwoordigd zouden zijn. De Bolsjewiki wonnen bijna onmiddellijk de meerderheid in de Sowjet van Petrograd en de Sowjets van Moskou, Kiew, Odessa en andere steden volgden snel. Gealarmeerd concludeerden de Mensjewiki en de Sociaalrevolutionairen, die de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad beheersten, dat er minder gevaar van Kornilow dan van Lenin te duchten was. Zij herzagen het plan van vertegenwoordiging in de Democratische Conferentie en lieten meer gedelegeerden van de coöperaties en andere conservatieve organisaties toe. Zelfs deze partijdig samengestelde vergadering stemde eerst voor een *coalitie-regering zonder de Kadetten*. Alleen Keren-ski's openlijk dreigement met aftreden en de alarmerende kreten van de 'gematigde' socialisten dat 'de republiek in gevaar was' bracht de conferentie er met een kleine meerderheid toe om zich voor het principe van een coalitie met

de bourgeoisie uit te spreken en de vorming van een soort raadgevend parlement, zonder enige wetgevende macht, genaamd de Voorlopige Raad van de Russische Republiek, goed te keuren. In het nieuwe kabinet had de bezittende klasse in feite de macht en in de Raad van de Russische Republiek bezette zij een onevenredig groot aantal zetels.

In feite vertegenwoordigde de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad der Sowjets de gewone mensen in de Sowjets niet meer. Hij weigerde op onwettige wijze om een nieuw Al-Russisch Congres van Sowjets, dat in september moest plaatsvinden, bijeen te roepen. Hij was ook niet van plan dit congres bijeen te roepen of toe te staan dat het bijeengeroepen zou worden. Het officiële orgaan van de raad, *Izwestia* (Nieuws), begon er op te zinspelen dat de taak van de Sowjets bijna was afgelopen en dat zij spoedig zouden worden ontbonden . . . Tezelfdertijd kondigde de nieuwe regering ook als een deel van haar politiek de liquidatie van 'onverantwoordelijke organisaties', d. w. z. de Sowjets, aan.

De Bolsjewiki antwoordden hierop met een oproep aan de Al-Russische Sowjets tot een bijeenkomst in Petrograd op 2 november en het overnemen van de Russische regering. Tegelijkertijd trokken zij zich terug uit de Raad van de Russische Republiek met de verklaring, dat zij geen deel wilden uitmaken van een 'Regering van volksverraad'. Maar het heengaan van de Bolsjewiki bracht de rampspoedige Raad geen rust. De bezittende klassen, die nu een machtspositie bekleedden, werden arrogant. De Kadetten verklaarden dat de Regering het recht niet had om Rusland tot een republiek te verklaren. Zij eisten strenge maatregelen in leger en vloot om de soldaten- en matrozen-comités te vernietigen en zij vielen de Sowjets openlijk aan. Aan de andere zijde van de Raad waren de Inter-

nationalistische Mensjewiki en de Linkse Sociaalrevolutionairen voorstanders van een onmiddellijke vrede, van 'land aan de boeren' en 'arbeiderscontrole over de industrie', hetgeen praktisch neerkwam op het bolsjewistische program.

Ik heb de rede van Martow gehoord als antwoord aan de Kadetten. De doodzieke man stond gebogen over het spreekgestoelte en sprak zo hees, dat hij bijna niet te horen was. Hij schudde met zijn vinger naar de banken aan de rechterzijde: 'U noemt ons defaitisten, maar de ware defaitisten zijn degenen, die wachten op een gunstiger ogenblik om vrede te sluiten, die aandringen op het uitstellen van de vrede, tot er niets meer over is van het Russische leger, tot Rusland het sjacherobject der verschillende imperialistische groeperingen is geworden . . . U tracht het Russische volk een door de belangen van de bourgeoisie gedicteerde politiek op te leggen. De zaak van de vrede moet zonder uitstel worden behandeld . . . U zult dan zien dat het werk van degenen, die U Duitse agenten noemt, van die Zimmerwald-mensen¹⁶, die in alle landen het ontwaken van het bewustzijn van de democratische massa's hebben voorbereid, niet tevergeefs is geweest . . .'

Tussen deze twee groepen wankelden de Mensjewiki en de Sociaalrevolutionairen heen en weer, onweerstaanbaar naar links gedreven door de druk van de stijgende ontevredenheid van de massa's. Diepe vijandschap verdeelde de Raad in onverzoenlijke groepen.

Zo was de situatie toen de langverwachte aankondiging van de Conferentie der Geallieerden te Parijs de brandende kwestie van de buitenlandse politiek aan de orde stelde . . . Theoretisch waren alle socialistische partijen in Rusland voor een spoedige vrede op democratische grondslag. Al in mei 1917 had de Sowjet van Petrograd, die toen

nog onder leiding van de Mensjewiki en de Sociaalrevolutionairen stond, de beroemde Russische vredesvoorwaarden geproclameerd en geëist dat de Geallieerden een conferentie bijeen zouden roepen om de oorlogsdoeleinden te bespreken. Men had beloofd deze conferentie in augustus te houden. Daarna was zij uitgesteld tot september, toen tot oktober en nu zou zij op 10 november plaatsvinden.

De Voorlopige Regering stelde twee vertegenwoordigers voor: generaal Alexejew, een reactionaire militair en Terestsjenko, Minister van Buitenlandse Zaken. De Sowjets kozen Skobeljew als hun woordvoerder en stelden een manifest op, de beroemde *Nakaz* (richtlijnen). De Voorlopige Regering maakte bezwaar tegen Skobeljew en zijn *nakaz*; de Geallieerde ambassadeurs protesteerden en tenslotte antwoordde Bonar Law in het Britse Lagerhuis op een vraag koeltjes: 'Voor zover ik weet zal de Parijse Conferentie de doeleinden van de oorlog helemaal niet bespreken, maar alleen de methoden hoe deze voortgezet moet worden . . .'

De conservatieve Russische pers jubelde en de Bolsjewiki riepen: 'Nu zie je, waartoe de Mensjewiki en de Sociaalrevolutionairen met hun compromistaktiek geraakt zijn!'

Langs het zich over duizend mijl uitstrekkende front waren miljoenen soldaten van de Russische legers als een vloedgolf in beweging gekomen. Zij stuurden naar de hoofdstad honderden delegaties die riepen om 'Vrede! Vrede!'

Ik ging naar het Circus Modern aan de overkant van de rivier, waar een van de grote volksvergaderingen werd gehouden, die in de hele stad belegd en iedere nacht drukker bezocht werden. Het kale, sombere amphitheater, verlicht door vijf nietige lampjes, die aan een dunne draad hingen, was stampvol vanaf de arena tot onder de nok van het dak. Op de vuile banken zaten soldaten, matrozen,

arbeiders en vrouwen die allemaal luisterden alsof hun leven er vanaf hing. Een soldaat van de Vijfhonderdacht-enveertigste Divisie was aan het woord: 'Kameraden', schreeuwde hij en in zijn vertrokken gezicht en wanhopige gebaren lag wezenlijke kwelling, 'degenen, die aan de macht zijn, verlangen van ons steeds meer offers, terwijl degenen, die alles hebben, ongestoord voortleven.

'We voeren oorlog tegen Duitsland. Moeten wij Duitse generaals uitnodigen om in onze staf te werken? We voeren ook oorlog tegen de kapitalisten en toch nodigen wij hen uit om in onze regering te gaan zitten . . .'

'De soldaat zegt: "Wijs me waarvoor ik vecht. Voor Konstantinopel of voor een vrij Rusland? Voor de democratie of voor de kapitalistische plunders? Als U mij kunt bewijzen dat ik de revolutie verdedig dan zal ik gaan vechten zonder dat er een dreigement met de doodstraf nodig is"'.
'

'Als het land aan de boeren toebehoort en de fabrieken van de arbeiders zijn en de Sowjets de macht hebben dan weten we waarvoor we moeten vechten en dan vechten we ervoor!'

In de kazernes, de fabrieken, op de hoeken van de straten, overal soldaten die in redevoeringen een eind aan de oorlog eisten en verklaarden dat, als de regering geen energieke pogingen in het werk zou stellen om vrede te krijgen, het leger de loopgraven zou verlaten en naar huis zou gaan.

Een woordvoerder van het Achtste Leger zei:

'Wij zijn zwak, we hebben nog maar een paar man in iedere compagnie. Zij moeten ons voedsel, laarzen en versterkingen geven, anders zullen er spoedig alleen maar lege loopgraven overblijven. Vrede of proviand . . . of de regering maakt een einde aan de oorlog of zij steunt het leger . . .'

En een woordvoerder van de Zesenvestigste Siberische Artillerie:

'De officieren willen niet samenwerken met onze comités, zij verraden ons aan de vijand, zij geven onze propagandisten de doodstraf en de contra-revolutionaire regering ondersteunt hen. Wij dachten dat de revolutie vrede zou brengen. Maar nu verbiedt de regering ons zelfs om over zulke dingen te praten en tegelijkertijd geeft zij ons niet voldoende te eten om te kunnen leven of genoeg munitie om mee te vechten . . .'

Uit Europa kwamen geruchten over het sluiten van een vrede ten koste van Rusland . . . Berichten over de behandeling van Russische troepen in Frankrijk vergrootten de ontevredenheid. De Eerste Brigade had geprobeerd om haar officieren te vervangen door soldatencomités, zoals de kameraden thuis dat gedaan hadden en weigerde een bevel op te volgen om naar Saloniki te gaan. Zij eisten naar Rusland gestuurd te worden. Zij werden omsingeld en uitgehongerd, er werd op hen gevuurd door de artillerie en velen werden gedood . . .

Op 29 oktober ging ik naar de witmarmeren en in purperrood gehouden zaal van het Marinski Paleis, waar de Raad van de Republiek zat te luisteren naar Terestsjenko's verklaring over de buitenlandse politiek der regering en waarop zo ongeduldig door heel het naar vrede dorstende en uitgeputte land was gewacht.

Een lange, keurig geklede jongeman met een glad gezicht en hoge jukbeenderen, las zijn zorgvuldig vaag gehouden rede minzaam voor. Niets . . . Alleen maar dezelfde gemeenplaatsen over het verpletteren van het Duitse militarisme met behulp van de Geallieerden, over de 'staatsbelangen' van Rusland, over de 'moeilijkheden' veroorzaakt door Skobeljews *nakaz*.

Hij besloot met de leuze:

'Rusland is een grote mogendheid. Rusland zal een grote mogendheid blijven, wat er ook zal gebeuren. Wij moeten het allen verdedigen, wij moeten tonen dat wij de verdedigers van een groot ideaal en kinderen van een grote mogendheid zijn'.

Niemand was tevreden. De reactionairen wilden een 'sterke' imperialistische politiek; de democratische partijen wilden de verzekering dat de regering op vrede zou aandringen . . .

Hieronder laat ik een hoofdartikel in *Rabotsji i Soldat* (Arbeider en soldaat), het orgaan van de Bolsjewistische Sowjet van Petrograd, volgen:

'Het regeringsantwoord aan de loopgraven'.

'De zwijgzaamste onzer ministers, de heer Terestsjenko, heeft in feite de loopgraven het volgende gezegd:

1. Wij zijn nauw verbonden met onze Geallieerden. (Niet met de volkeren, maar met de regeringen).
2. Voor de democratie heeft het geen zin om de mogelijkheid of onmogelijkheid van een wintercampagne te bespreken. Dat zal door de regeringen van onze Geallieerden worden beslist.
3. Het offensief van de 1ste juli was nuttig en een zeer verheugende zaak (Hij sprak niet over de gevolgen).
4. Het is niet waar dat onze Geallieerden niets om ons geven. De minister was in het bezit van zeer belangrijke verklaringen. (Verklaringen? Hoe staat het met de daden? Hoe staat het met het gedrag van de Britse vloot? De onderhandelingen van de Britse koning met de contra-revolutionaire generaal Goerko in ballingschap? De minister zei niets over dit alles).
5. De *nakaz* van Skobeljew is slecht; de Geallieerden hou-

den er niet van en de Russische diplomaten evenmin. In de Geallieerde Conferentie moeten we allemaal 'één taal spreken'.

En is dat alles? Dat is alles. Wat is de uitweg? De oplossing is: vertrouwen in de Geallieerden en in Terestsjenko. Wanneer zal het vrede zijn? Als de Geallieerden het toestaan.

Zo luidde het antwoord van de regering aan de loopgraven betreffende de vrede!

Nu begonnen zich op de achtergrond van de Russische politiek de vage omtrekken van een onheilspellende macht te vormen: de Kozakken. *Nowaja Zjizn* (Het nieuwe leven), Gorki's krant, bracht hun activiteiten onder de aandacht:

'In het begin van de revolutie weigerden de Kozakken om het volk neer te schieten. Toen Kornilow naar Petrograd marcheerde, weigerden zij hem te volgen. Van passieve trouw aan de revolutie zijn de Kozakken overgegaan tot een actief politiek offensief (ertegen). Van de achtergrond van de revolutie zijn zij plotseling op de voorgrond getreden ...'

Kaledin, *ataman* (hoofdman) van de Don-Kozakken, was door de Voorlopige Regering afgezet voor zijn medeplichtigheid in de Kornilow-affaire. Hij weigerde botweg om af te treden en omringd door drie geweldige Kozakkenlegers had hij zijn kamp opgeslagen in Nowotsjerkask, waar hij samenzweringen smeedde en dreigde. Zijn macht was zo groot dat de regering gedwongen was om zijn insubordinatie door de vingers te zien. Bovendien was zij formeel genoodzaakt om de Raad van de Unie van Kozakkenlegers te erkennen en de pas gevormde Kozakkenafdeling van de Sowjets illegaal te verklaren ...

Begin oktober bracht een Kozakkendelegatie een bezoek

aan Kerenski. Zij drong er arrogant op aan dat de beschuldigingen tegen Kaledin zouden worden ingetrokken en zij verweet de minister-president dat hij zwichtte voor de Sowjets. Kerenski stemde er in toe om Kaledin met rust te laten en hij moet toen gezegd hebben: 'In de ogen van de Sowjet-leiders ben ik een despoot en een tiran . . . Wat de Voorlopige Regering betreft, zij is niet alleen onafhankelijk van de Sowjets, maar vindt het bovendien jammer dat deze bestaan'.

Tegelijkertijd bracht een andere Kozakkendelegatie een bezoek aan de Britse ambassadeur. Zij onderhandelde brutaal met hem als de vertegenwoordigers van 'het vrije Kozakkenvolk'.

In het Dongebied was zoiets als een Kozakkenrepubliek opgericht. De Koeban verklaarde zich tot een onafhankelijke Kozakkenstaat. De Sowjets van Rostow aan de Don en Jekaterinaburg werden verjaagd door gewapende Kozakken en er werd een overval gepleegd op het hoofdkantoor van de Mijnwerkersvakbond in Charkow. In al zijn manifestaties was de Kozakkenbeweging anti-socialistisch en militaristisch. De leiders ervan waren edellieden en grootgrondbezitters, zoals Kaledin, Kornilow, de generaals Doetow, Karaoelow en Bardizje en zij werd gesteund door de machtige kooplieden en bankiers van Moskou . . .

Het oude Rusland viel snel uiteen. In de Oekraïne, in Finland, Polen en Wit-Rusland werden de nationale bewegingen sterker en stoutmoediger. De door de bezittende klassen beheerste plaatselijke regeringen eisten autonomie en weigerden om bevelen van Petrograd te gehoorzamen. In Helsingfors weigerde de Finse senaat om geld te lenen aan de Voorlopige Regering, hij verklaarde Finland autonoom en eiste de terugtrekking van Russische troepen. De bourgeois 'Rada' in Kiew breidde de grenzen van de

Oekraïne uit tot zij alle rijkste landbouwgebieden van Zuid-Rusland tot aan de Oeral omvatten en begon een nationaal leger te vormen. Premier Winnitsjenko zinspeelde op een afzonderlijke vrede met Duitsland en de Voorlopige Regering stond hulpeloos. Siberië en de Kaukasus eisten afzonderlijke wetgevende vergaderingen. En in al deze landen was er een begin van bittere strijd tussen de autoriteiten en de plaatselijke Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden . . .

De toestand werd met de dag chaotischer. Honderdduizenden soldaten deserteerden van het front en verspreidden zich in brede, doelloze stromen over het hele land. De boeren van de Tambow- en Twer-gouvernementen, die het wachten op land moe en verbitterd door de onderdrukingsmaatregelen van de regering waren, staken herenhuizen in brand en vermoordden de landeigenaars. Gewelddigestakingen en uitsluitingen brachten Moskou, Odessa en de kolenmijnen van de Don in beroering. Het verkeer lag stil. Het leger en de grote steden leden honger.

De regering, die heen en weer werd geslingerd tussen de democratische en reactionaire partijen, kon niets doen: als zij gedwongen werd om te handelen, ondersteunde zij altijd de belangen van de bezittende klassen. Er werden Kozakken gestuurd om de orde onder de boeren te herstellen en de stakingen te breken. In Tasjkent onderdrukten de regeringsautoriteiten de Sowjet. In Petrograd raakte de Economische Raad, die gevormd was om het ontredde economische leven van het land te herstellen, in een impasse tussen de tegenover elkaar staande krachten van kapitaal en arbeid. Hij werd door Kerenski ontbonden. De militairen van het oude regime, die door de Kadetten werden gesteund, eisten het toepassen van strenge maatregelen om de discipline in het leger en de Vloot te her-

stellen. Admiraal Werderewski, de eerbiedwaardige Minister van Marine, en generaal Werkowski, Minister van Oorlog, hielden tevergeefs vol dat alleen een nieuwe, vrijwillige, democratische discipline, gebaseerd op samenwerking met de soldaten- en matrozencomités het leger en de vloot zou kunnen redden. Hun aanbevelingen werden in de wind geslagen.

De reactionairen waren er blijkbaar vastbesloten op uit om het volk te provoceren. Het proces van Kornilow stond voor de deur. Steeds openlijker ging de bourgeois-pers hem verdedigen. Zij sprak over hem als 'de grote Russische patriot'. Boertzews krant, *Obsjtsjie Djelo* (Gemeenschappelijke zaak) kwam op voor een dictatuur van Kornilow, Kaledin en Kerenski!

Op een dag sprak ik met Boertzew¹⁷ op de perstribune van de Raad van de Republiek. Hij was klein en gebogen, met een rimpelgezicht, bijziende ogen achter dikke brilleglazen, slordig haar en een grijze baard.

'Let op mijn woorden, jongeman! Rusland heeft een sterke man nodig. Wij moeten die revolutie nou maar eens vergeten en ons concentreren op de Duitsers. Klungelaars zijn het om Kornilow te verslaan! En achter die klungelaars staan Duitse agenten. Kornilow had moeten winnen...' De uiterst rechtse organen van de nauwelijks verholde Monarchisten, Poerisjkewitsj' *Narodni Triboen* (Volkstribune), *Nowaja Roes* (Nieuw Rusland) en *Zjiwoje Slowo* (Levende wereld) bepleitten openlijk de uitroeiing van de revolutionaire democratie...

Op 23 oktober vond in de Golf van Riga een zeeslag met een Duits eskader plaats. Onder het voorwendsel dat Petrograd in gevaar was, stelde de Voorlopige Regering plannen op om de hoofdstad te evacueren. Het eerst zouden de grote munitiefabrieken moeten gaan en over heel Rusland

moeten worden verspreid en daarna zou de regering zelf naar Moskou gaan. Ogenblikkelijk begonnen de Bolsjewiki te roepen dat de regering de rode hoofdstad ging verlaten om de revolutie te verzwakken. Riga was aan de Duitsers verkocht; nu werd Petrograd verraden!

De bourgeois-pers juichte. 'In Moskou,' schreef de Kadettenkrant *Retsj* (Redevoering), 'kan de regering haar werk in een rustige atmosfeer voortzetten, zonder door anarchisten te worden lastig gevallen'. Rodzianko, de leider van de rechtervleugel van de Kadetten Partij, verklaarde in *Oetro Rossii* (De morgen van Rusland) dat het innemen van Petrograd door de Duitsers een zegen zou zijn omdat het de Sowjets zou vernietigen en men de revolutionaire Baltische Vloot kwijt zou zijn:

'Petrograd is in gevaar', zo schreef hij. 'Ik zeg tegen mezelf, "Laat God zorgen voor Petrograd". Zij vrezen, dat, als Petrograd verloren is, de centrale revolutionaire organisaties vernietigd zullen worden. Daarop antwoord ik dat ik blij zal zijn als al deze organisaties vernietigd worden, want zij brengen alleen maar rampspoed over Rusland . . .

Bij de inneming van Petrograd zal de Baltische Vloot ook vernietigd worden. Maar men hoeft nergens spijt van te hebben. De meeste oorlogsschepen zijn volledig gedemoraliseerd'.

Daar men een stormachtige afkeuring van het volk verwachtte werd het evacuatieplan verworpen.

Intussen doemde het Congres van de Sowjets in Rusland op als een door bliksemflitsen verscheurde donderwolk. Niet alleen de regering was ertegen, maar ook alle 'gematigde' socialistten. De Centrale Leger- en Vlootcomités, de

Centrale Comités van enkele vakbonden, de Boeren-Sowjets, maar bovenal de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad der Sowjets zelf spaarden geen moeite om de vergadering te verhinderen. *Izwestia* en *Golos Soldata* (Stem van de soldaat), kranten die waren opgericht door de Petrogradse Sowjet, maar die nu in handen waren van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad der Sowjets, gingen er fel tegen in, evenals de hele artillerie van de socialistische revolutionaire partijpers, *Djelo Naroda* (De zaak van het volk) en *Wolja Naroda* (De wil des volks).

Door het hele land werden gedelegeerden gezonden en telegrammen gestuurd naar comités die de plaatselijke Sowjets in handen hadden, en naar Legercomités met de instructies om de verkiezingen van gedelegeerden naar het congres op te houden of uit te stellen. Er waren plechtige, openbare resoluties tegen het congres, verklaringen dat de democratie tegen de bijeenkomst was zo vlak voor de Grondwetgevende Vergadering. Vertegenwoordigers van het front, van de Bond van Zemstvos, de Boerenbond, de Unie van Kozakkenlegers, de Unie van Officieren, de Ridders van St. George, de Dodenbataljons protesteerden allemaal . . . De Raad van de Russische Republiek was   n groot koor van afkeuring. De hele machinerie, die door de Russische Maartrevolutie was opgezet, draaide om het Congres van de Sowjets te verijdelen . . . Daartegenover stond de nog niet vastomlijnde wil van het proletariaat: arbeiders, gewone soldaten en arme boeren. Veel plaatselijke Sowjets waren al bolsjewistisch. Verder waren er de organisaties van de industrie-arbeiders, de *Fabritsjno-Zawodskie Comiteti* (Fabriekscomités) en de revolutionaire leger- en vlootorganisaties. In sommige plaatsen hielden de mensen, die belemmerd werden in het kiezen van hun vaste Sowjet-gedelegeerden, zogenaamde rompver-

gaderingen, waarbij zij iemand uit hun midden aanwezen om naar Petrograd te gaan. In andere plaatsen joegen zij de oude obstructie-voerende comités uiteen en vormden zij nieuwe. De opstand verhief zich als een zeebeving en verbrokkelde de korst die zich langzaam over het oppervlak van de reeds maanden smeulende revolutionaire vuurhaarden had gevormd. Alleen een spontane massabeweging kon het Al-Russische Congres van Sowjets bijeenbrengen . . .

Dag in dag uit reden de bolsjewistische redenaars langs kazernes en fabrieken waar zij 'de regering van de burgeroorlog' krachtig aan de kaak stelden. Op een zondag gingen wij in een overvolle stoomtram, die door oceanen van modder ratelde langs grimmige fabrieken en reusachtige kerken, naar de Oboechowski завод, een staatsmunitiefabriek aan de Schlüsselburg Prospekt.

De bijeenkomst vond plaats tussen de kille stenen muren van een reusachtig bouwwerk in aanbouw. Tienduizend in het zwart geklede mannen en vrouwen stonden opeengepakt om een met rood doek gedrapeerde steiger. De mensen zaten dicht op elkaar op hopen hout en stenen of in de hoogte op in schemer gehulde balken gespannen te luis-teren en te roepen met donderend stemgeluid. Zo nu en dan kwam de zon door de sombere, zware hemel. Zij scheen met een roodachtig licht door de raamskeletten heen op de massa eenvoudige, naar ons opgeheven gezichten.

Loenatsjarski, een tengere studentikoze verschijning met het gevoelige gezicht van een kunstenaar, zette uiteen waarom de macht door de Sowjets moest worden overgenomen.

Niets anders kon de revolutie beschermen tegen haar vijanden, die het land en het leger opzettelijk ruïneerden en de weg baanden voor een nieuwe Kornilow. Een soldaat van

het Roemeense front, mager, tragisch en fel, schreeuwde: 'Kameraden! Wij lijden honger aan het front, we zijn verstijfd van de kou. We gaan dood voor niets. Ik vraag de Amerikaanse kameraden om aan Amerika mede te delen dat de Russen hun revolutie nooit zullen opgeven al moeten ze ervoor sterven.

We zullen de vesting houden met al onze kracht tot de volkeren in de wereld in opstand komen en ons helpen! Zeg tegen de Amerikaanse arbeiders, dat zij in opstand moeten komen en voor de sociale revolutie moeten vechten!'

Daarna sprak Petrowski, tenger, met zachte stem en onverzoenlijk:

'Het is nu tijd voor daden, niet voor woorden. De economische toestand is slecht, maar we moeten er aan wennen. Zij proberen ons uit te hongeren en te laten bevriezen. Zij proberen ons te provoceren. Laat ze maar weten dat ze te ver kunnen gaan, dat, als zij aan de organisaties van het proletariaat komen, wij hen als schuim van het aardoppervlak zullen wegvagen!'

De bolsjewistische pers breidde zich plotseling uit. Behalve de twee partijbladen, *Rabotsji Poet* en *Soldat* verscheen er een nieuwe krant voor de boeren, *Derewenskaja Bjednoto* (Armsten van het dorp) met een dagelijkse opslag van een half miljoen en op 17 oktober, *Rabotsji i Soldat*. Het hoofdartikel bevatte het bolsjewistische standpunt:

'De veldtocht van het vierde jaar zal de vernietiging van het leger en het land betekenen . . . De veiligheid van Petrograd is in gevaar . . . De contrarevolutionairen verheugen zich in de misère van het volk . . . De wanhopige boeren komen openlijk in opstand; de landheren en regerings-

autoriteiten vermoorden hen in strafexpedities; fabrieken en mijnen worden gesloten, arbeiders worden bedreigd met de hongerdood . . . De bourgeoisie en haar generaals willen een blinde discipline in het leger herstellen . . . De door de bourgeoisie ondersteunde aanhangers van Kornilow maken zich openlijk op om de vergadering van de Grondwetgevende Vergadering uiteen te jagen . . .

De regering Kerenski is tegen het volk. Zij zal het land verwoesten . . . Deze krant bestaat voor het volk en door het volk: de armen, arbeiders, soldaten en boeren. Het volk kan alleen gered worden door de voltooiing van de revolutie . . . en voor dit doel moet de volledige macht in handen van de Sowjets zijn . . .

Deze krant is een voorstander van:

Alle macht aan de Sowjets – zowel in de hoofdstad als in de provincies.

Onmiddellijke wapenstilstand aan alle fronten. Een eervolle vrede tussen de volken. Verdeling van het grootgrondbezit – zonder compensatie – onder de boeren.

Arbeiderscontrole op de industriële productie.

Een betrouwbare en eerlijk gekozen Grondwetgevende Vergadering'.

Het is interessant om een passage weer te geven uit diezelfde krant, orgaan van de Bolsjewiki die in de wereld als Duitse agenten bekend staan:

'De Duitse keizer, aan wiens handen het bloed van miljoenen doden kleeft, wil zijn leger naar Petrograd laten oprukken. Laat ons een beroep doen op de Duitse arbeiders, soldaten en boeren, die net als wij de vrede wensen om . . . in opstand te komen tegen deze vervloekte oorlog!

Dit kan alleen door een revolutionaire regering worden

gedaan, die werkelijk uit naam van de arbeiders, soldaten en boeren van Rusland zou spreken en over de hoofden van de diplomaten heen zich rechtstreeks zou wenden tot de Duitse troepen en de Duitse loopgraven zou vullen met proclamaties in de Duitse taal . . . Onze piloten zouden deze proclamaties over heel Duitsland kunnen verspreiden . . .'

In de Raad van de Republiek werd de kloof tussen de twee zijden met de dag dieper.

'De bezittende klassen,' riep Karelin voor de linkse Sociaalrevolutionairen, 'willen het revolutionaire staatsapparaat exploiteren om Rusland achter het oorlogskarretje van de Geallieerden te spannen! De revolutionaire partijen zijn absoluut tegen deze politiek . . .'.

De oude Nikolai Tsjaikowski sprak zich als vertegenwoordiger van de Volkssocialisten uit tegen het geven van land aan de boeren en koos de zijde van de Kadetten:

'We moeten onmiddellijk een strenge discipline in het leger invoeren . . . Sinds het begin van de oorlog heb ik er steeds op gewezen dat het een misdaad is om in oorlogstijd sociale en economische hervormingen in te voeren. Wij begaan deze misdaad en toch ben ik geen vijand van die hervormingen, omdat ik een socialist ben'.

Uitroepen van de linkerzijde: 'We geloven je niet!' Krachtig applaus van rechts . . .

Adzjemow, vertegenwoordiger van de Kadetten, verklaarde dat het niet nodig was om het leger te vertellen waarvoor het moest vechten, daar iedere soldaat toch behoorde te weten dat het zijn eerste taak was om de vijand van Russisch grondgebied te verdrijven.

Kerenski zelf kwam tweemaal hartstochtelijk pleiten voor nationale eenheid, waarbij hij aan het einde in tranen uit-

barstte. De vergadering hoorde hem koeltjes aan en interrumpeerde met ironische opmerkingen.

Het Smolny Instituut, het hoofdkwartier van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad der Sowjets en de Petrogradse Sowjet, lag mijlen buiten het centrum aan de rand van de stad, aan de brede Nawa. Ik ging erheen met de tram, die als een slak met krakend geluid door de met keien geplaveide, modderige straten reed en propvol mensen was. Aan het eind van de rit verrezen de sierlijke, rookblauwe koepels van het Smolny-klooster, prachtig versierd met matgoud en daarnaast de kazerneachtige gevel van het Smolny Instituut, tweehonderd meter lang, drie verdiepingen hoog, met enorme, in steen uitgehouwen keizerlijke wapens, die nog onbeschaamd boven de ingang troonden...

Het Instituut, dat onder het oude regime een beroemde kloosterschool voor de dochters van de Russische adel was met als beschermvrouwe de Tsarina zelf, was door de revolutionaire organisaties van arbeiders en soldaten overgenomen. Er waren meer dan honderd enorme kamers in, wit en leeg en op de deuren waren nog de bordjes, die de voorbijganger mededeelden dat daarbinnen de 'Meisjesklas No. 4' of het 'Onderwijzerskantoor' was, maar erboven hingen grof beschreven borden als een teken van de vitaliteit van de nieuwe orde: 'Centraal Comité van de Petrogradse Sowjet' en 'Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad' en 'Bureau van Buitenlandse Zaken', 'Unie van Socialistische Soldaten', 'Hoofdbestuur van de Al-Russische Vakbonden', 'Fabriekscomités', 'Centraal Leger Comité' en de hoofdkantoren en fractiekamers van de politieke partijen... De lange, gewelfde, door spaarzame elektrische lampjes verlichte gangen waren vol haastige soldaten en arbeiders. Sommigen liepen gebukt onder het gewicht van enorme pakken kranten, oproepen, gedrukte propaganda

van allerlei soort. Het geluid van hun zware laarzen weerklonk als een diepe en onophoudelijke dreun op de houten vloer . . . Overal waren aanplakbiljetten met 'Kameralen: Let op de reinheid in het belang van jullie gezondheid!' Voor de trappen en in de trapportalen stonden op iedere verdieping lange tafels vol met te koop aangeboden pamfletten en uitgaven van de verschillende politieke partijen . . .

De ruime, lage eetzaal op de benedenverdieping was nog steeds een eetkamer. Voor twee roebel kocht ik een kaartje met recht op een maaltijd en ik stond in de rij met duizend anderen te wachten om bij de lange dientafels te komen, waar twintig mannen en vrouwen uit enorme ketels koolsoep, hompen vlees, *kasja* en sneeën zwart brood opschepten. Een tinnen beker met thee kostte vijf kopeken. Uit een mandje kon je een vette, houten lepel pakken . . . De banken aan de houten tafels zaten vol hongerige proletariërs, die hun eten opschrokten, plannen smeedden en ruwe grappen door de kamer schreeuwden . . .

Boven was er nog een eetkamer, gereserveerd voor de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad der Sowjets, maar iedereen ging erheen. Hier kon je dik beboterde boterhammen en talloze glazen thee krijgen . . .

In de zuidelijke vleugel van de tweede verdieping was de grote vergaderzaal, de vroegere balzaal van het Instituut. Het was een hoog, wit vertrek, verlicht door witglazen kandelaars met honderden sierlijke elektrische lampjes en verdeeld door twee rijen massieve zuilen. Aan het ene eind stond een podium, geflankeerd door twee lange veelarmige luchters en op de achtergrond hing een gouden lijst, waaruit het keizerlijke portret was gesneden. Hier had het bij feestelijke gelegenheden geschitterd van de militaire en kerkelijke uniformen als omlijsting voor de gravinnen . . .

Vlak tegenover de zaal was het kantoor van het Comité voor de Geloofsbrieven van het Congres der Sowjets. Ik stond daar te kijken naar de nieuwe, binnenkomende gedelegeerden: stoere soldaten met baarden, arbeiders in zwarte kielen, en enige boeren met lange haren. Het meisje, dat hier de leiding had, een lid van Plechanows *Jedinstwo*-groep¹⁸ – glimlachte smalend. 'Dit zijn heel andere mensen dan de gedelegeerden voor het eerste congres,' merkte ze op. 'Kijk eens hoe ruw en onwetend ze eruit zien! Het duistere volk...' Het was waar: de onderste lagen van Rusland waren in beweging gekomen en het was de bodem, die nu boven kwam. Het Geloofsbrieven-comité, dat benoemd was door de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad der Sowjets, betwistte afgevaardigde na afgevaardigde met het argument dat zij illegaal waren gekozen. Karachan, lid van het bolsjewistische partijbestuur, grinnikte alleen maar. 'Doet er niet toe,' zei hij, 'als de tijd daar is zullen we er wel voor zorgen dat jullie je zetels krijgt...'

Rabotsji i Soldat schreef:

'Gedelegeerden voor het nieuwe Al-Russische Congres worden gewezen op de pogingen van zekere leden van het Organisatie-comité om het congres niet door te laten gaan, waarbij zij beweren dat het niet zal plaatsvinden en dat de gedelegeerden beter uit Petrograd kunnen vertrekken... Schenk geen aandacht aan deze leugens... Er zijn grootse dagen in aantocht...'

Het lag voor de hand dat het congres op 2 november nog niet voltallig bijeen zou zijn en daarom werd de opening van het congres uitgesteld tot de zevende. Maar het hele land was nu wakkergeschud en de Mensjewiki en Sociaal-

revolutionairen, die inzagen dat zij verslagen waren, veranderden plotseling van tactiek en begonnen in razend tempo aan hun organisaties te telegraferen dat zij zoveel mogelijk 'gematigde' socialistische afgevaardigden moesten kiezen.

Tegelijkertijd deed het Uitvoerend Comité van de Boeren-Sowjets een dringende oproep voor een boerencongres, dat op 13 december bij elkaar zou moeten komen en iedere actie van de zijde van de arbeiders en soldaten ongedaan moest maken . . .

Wat zouden de Bolsjewiki doen? Er gingen geruchten door de stad dat er een gewapende 'demonstratie', een *wystoeplenie* – een 'optreden' van de arbeiders en soldaten zou komen. De burgerlijke en reactionaire pers voorspelden een opstand en drongen er bij de regering op aan om de Petrogradse Sowjet te arresteren of op zijn minst de bijeenkomst van het congres te verhinderen. Krantjes als *Nowaja Roes* waren voorstanders van een algemene slachting onder de Bolsjewiki. Gorki's krant, *Nowaja Zjizn*, was het eens met de Bolsjewiki dat de reactionairen probeerden de revolutie te vernietigen en dat zij zo nodig met wapengeweld moesten worden weerstaan; maar alle partijen van de revolutionaire democratie moesten een eenheidsfront vormen.

'Zolang de democratie haar hoofdkrachten niet heeft georganiseerd, zolang de weerstand tegen haar invloed nog sterk blijft, is het niet gunstig om tot de aanval over te gaan. Maar als de vijandige elementen tot geweld oproepen dan moet de revolutionaire democratie de strijd aanbinden om de macht te grijpen en zij zal dan gesteund worden door de breedste lagen van het volk . . .'

Gorki wees er op dat zowel de reactionaire als de regeringskranten de Bolsjewiki aanspoorden tot gewelddaden. Een opstand zou echter de weg vrijmaken voor een nieuwe Kornilow. Hij drong er bij de Bolsjewiki op aan om de geruchten te ontkennen.

Potresow publiceerde in de mensjewistische *Den* (Dag) een sensatieverhaal met een kaart dat voorgaf het geheime bolsjewistische plan de campagne te onthullen.

Als bij toverslag werden de muren bedekt met waarschuwingen, proclamaties, en oproepen van de hoofdbesturen van de 'gematigde' en conservatieve partijen en de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, die elke 'demonstratie' veroordeelden en de arbeiders en soldaten opwekten om niet naar ophitsers te luisteren. De volgende was bij voorbeeld van de militaire sectie van de Socialistische Revolutionaire Partij:

'Opnieuw gaan er door de stad geruchten over een komende *wystoeplenie*. Wat is de bron van deze geruchten? Welke organisatie machtigt deze ophitsers om opstand te prediken? De Bolsjewiki ontkenden op een tot hen gericht vraag in de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, dat zij er iets mee uitstaande hadden. Maar aan deze geruchten is een groot gevaar verbonden. Het zou makkelijk kunnen gebeuren dat individualistische heethoofden, die geen rekening houden met de mening van de meerderheid van de arbeiders, soldaten en boeren, een deel van de arbeiders en soldaten zullen oproepen tot demonstratie en hen zullen opruien tot de opstand . . . In deze vreselijke tijd, die Rusland nu doormaakt, kan iedere opstand makkelijk omslaan in een burgeroorlog en dat zou de vernietiging van alle organisaties van het proletariaat, die met zoveel moeite zijn opgebouwd, tot gevolg kunnen heb-

ben . . . De contra-revolutionaire samenzweerders zijn van plan om gebruik te maken van deze opstand om de revolutie te vernietigen, het front voor Wilhelm te openen en de Grondwetgevende Vergadering te laten stranden . . . Blijft hardnekkig op Uw posten! Gaat niet de straat op!

Op 28 oktober sprak ik in de gangen van het Smolny met Kamenjew, een kleine man met een rossige puntbaard en Frans aandoende gebaren. Hij was er helemaal niet zo zeker van dat er voldoende gedelegeerden zouden komen. 'Als er een congres komt,' zei hij, 'zal het de overweldigende mening van het volk vertegenwoordigen. Als de meerderheid bolsjewistisch is en naar mijn mening zal dit zo zijn, dan zullen we eisen dat de macht aan de Sowjets wordt gegeven en dat de Voorlopige Regering moet aftreden . . .'

Wolodarsky, een lange, bleke, slecht uitziende jongeman met een bril, was duidelijker. 'Mensen als Lieber, Dan en andere voorstanders van een compromis saboteren het congres. Als zij er in slagen om deze bijeenkomst te verhinderen, dan zijn we realisten genoeg om het daar niet van te laten afhangen!'

Onder de datum van de 29e oktober vond ik in mijn agenda de volgende notities die ik uit de kranten van die dag had gehaald:

'Mogiljew (Hoofdkwartier van de Generale Staf). Concentratie hier van loyale garde-regimenten, de Woeste Divisie, Kozakken en Dodenbataljons. De Jonkers van de officiersscholen (leerlingen van de officiersscholen) van Pawlowsk, Tsarskoje Selo en Peterhof hebben bevel van de regering gekregen om zich klaar te maken voor vertrek

naar Petrograd. De Jonkers van Oranienbaum komen in de stad aan. Een deel van de pantserautodivisie van het garnizoen van Petrograd is gestationeerd in het Winterpaleis.

Op door Trotski getekende orders enkele duizenden geweren door de Staatsmunitiefabriek te Sestroretsk geleverd aan gedelegeerden van de Petrogradse arbeiders.

Op een vergadering van de Stadsmilitie in de Beneden-Liteiny-Wijk werd een resolutie aangenomen, waarin alle macht aan de Sowjets wordt geëist'.

Dit is maar een voorbeeld van de verwarrende gebeurtenissen in die koortsachtige dagen toen iedereen wist dat er iets zou gaan gebeuren, maar niemand precies wist, wat.

Op een vergadering van de Petrogradse Sowjet in het Smolny, 30 oktober 's avonds, brandmerkte Trotski de beweringen van de bourgeois-pers, dat de Sowjet de gewapende opstand overwoog, als 'een poging van de reactionairen om het Congres van de Sowjets in discrediet te brengen en te doen stranden...' 'De Petrogradse Sowjet,' verklaarde hij, 'heeft geen enkele *wystoeplenie* bevolen. Als het noodzakelijk is zullen we dit doen en we zullen door het garnizoen van Petrograd worden ondersteund... Zij (de regering) bereiden een contra-revolutie voor en we zullen daarop met een offensief antwoorden dat genadeloos en beslissend zal zijn'.

Het is waar dat de Petrogradse Sowjet niet tot een demonstratie had opgeroepen maar het hoofdbestuur van de Bolsjewistische Partij hield zich bezig met het vraagstuk van de opstand. Op de 23e vergaderde het de hele nacht. Alle partij-intellectuelen, de leiders en gedelegeerden van de Petrogradse arbeiders en het garnizoen waren aanwezig.

Van de intellectuelen waren alleen Lenin en Trotski voor de opstand. Zelfs de militairen waren ertegen. Er werd gestemd. De opstand werd verworpen!

Toen stond er een ruige arbeider op, zijn gezicht was vertrokken van woede. 'Ik spreek voor het Petrogradse proletariaat,' zei hij nors. 'Wij zijn voor de opstand. Doe wat jullie willen, maar ik vertel jullie dat, als jullie toestaan dat de Sowjets worden vernietigd, *wij genoeg van jullie hebben!*' Enige soldaten vielen hem bij... En toen zij opnieuw stemden won de opstand het...

Maar de rechtervleugel van de Bolsjewiki, geleid door Riazanow, Kamenjew en Zinowjew, bleven zich tegen een gewapende opstand verzetten. Op de ochtend van de 31e oktober verscheen in *Rabotsji Poet* het eerste gedeelte van Lenins 'brief aan de kameraden', een van de vermetelste politieke propagandastukken, die de wereld ooit had gezien. Daarin voerde Lenin op ernstige wijze de argumenten ten gunste van de opstand aan, waarbij hij als tekst de bezwaren van Kamenjew en Rjazanow gebruikte. 'Of we laten onze leus "Alle macht aan de Sowjets" vallen,' zo schreef hij, 'of we moeten tot opstand overgaan. Een middenweg is er niet...'

Diezelfde middag hield Paul Miljoekow, de leider van de Kadetten, een briljante, verbitterde rede in de Raad van de Republiek en brandmerkte de *nakaz* van Skobeljew als pro-Duits. Hij verklaarde dat 'de revolutionaire democratie' Rusland vernietigde, bespote Terestsjenko en zei openlijk dat hij aan de Duitse diplomatie de voorkeur gaf boven de Russische... Al die tijd was er op de linkerbanken een enorm lawaai...

Van haar kant kon de regering de betekenis van het succes van de bolsjewistische propaganda niet ontkennen. Op de 29e ontwierp een gemengde commissie van de regering

en de Raad van de Republiek haastig twee wetten, een, die voorzag in het tijdelijk geven van land aan de boeren en de andere voor het voeren van een krachtige buitenlandse politiek van de vrede. De volgende dag schafte Kerenski de doodstraf in het leger af. Diezelfde middag werd op plechtige wijze de eerste zitting van de nieuwe 'Commissie voor Versterking van het Republikeinse Regime en Strijd tegen Anarchie en Contra-Revolutie' geopend, maar in de geschiedenis is er geen enkel spoor meer van te bekennen . . . De volgende morgen interviewde ik Kerenski met twee andere correspondenten en het was de laatste keer, dat hij journalisten ontving.

'Het Russische volk,' zei hij verbitterd, 'lijdt aan economische vermoeidheid en aan desillusie in de Geallieerden! De wereld denkt dat de Russische revolutie op haar eind loopt. Vergis U niet! De Russische revolutie begint pas . . .' En dat waren misschien profetischer woorden dan hijzelf besepte. De nachtelijke vergadering van de Petrogradse Sowjet op 30 oktober, die ik bijwoonde, verliep stormachtig. De 'gematigde' socialistische intellectuelen, officieren, leden van Legercomités en de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, waren daar in groten getale. Tegen hen verzetten zich hartstochtelijk en eenvoudig de arbeiders, boeren en gewone soldaten. Een boer sprak over de ongeregeldheden in Twer, die, naar hij zei, veroorzaakt waren door de arrestatie van de Landcomités. 'Die Kerenski is niets anders dan een wapenschild voor de *pomesjtsjiki*' (landeigenaars), schreeuwde hij. 'Zij weten dat we op de Grondwetgevende Vergadering het land toch zullen nemen en daarom proberen zij de Grondwetgevende Vergadering niet te laten doorgaan!'

Een machinist van de Poetilow-fabriek beschreef hoe de opzichters de afdelingen een voor een sloten onder het

voorwendsel dat er geen brandstof of grondstoffen meer waren. Het Fabriekscomité, zo zei hij, had enorme verbor-gen gehouden voorraden ontdekt.

'Het is een *provokatsia*,' zei hij. 'Ze willen ons laten ver-hongeren of ons tot geweld aanzetten!'

Onder de soldaten begon er een te spreken. 'Kameraden! Ik breng jullie de groeten van de plaats, waar mannen hun eigen graf aan het graven zijn. Ze noemen dat loopgra-ven!'

Toen stond er een lange, magere, jonge soldaat op, wiens ogen vuur schoten. Met een donderend applaus werd hij verwelkomd. Het was Tsjoednowski, van wie men had verteld dat hij in de gevechten van juli gedood was en die nu als het ware uit de dood verrees.

'De soldatenmassa's hebben geen vertrouwen meer in hun officieren. Zelfs de Legercomités, die weigerden om een bijeenkomst van onze Sowjet bijeen te roepen, hebben ons verraden . . . De soldatenmassa's willen dat de Grondwet-gevende Vergadering precies op de vastgestelde datum zal worden gehouden en degenen, die haar durven uit te stel-len, zullen worden vervloekt en niet alleen op een plato-nische manier, want het leger heeft ook geweren . . .' Hij sprak over de verkiezingscampagne voor de Grondwet-gevende Vergadering, die in het Vijfde Leger aan de gang was. 'De Officiëren en speciaal de Mensjewiki en de So-ciaalrevolutionairen proberen opzettelijk de Bolsjewiki te verlammen. Onze kranten mogen niet in de loopgra-ven worden verspreid. Onze sprekers worden gearres-teerd . . .'

'Waarom praat je niet over het gebrek aan brood?' schreeuwde een andere soldaat.

'Een mens leeft niet bij brood alleen,' antwoordde Tsjoed-nowski ernstig . . .

Na hem kwam een officier, een afgevaardigde van de Sowjet van Witebsk, een mensjewistische *oboronets*¹. 'Het gaat er niet om wie de macht heeft. Het is niet de regering die de moeilijkheden veroorzaakt, maar de oorlog . . . en de oorlog moet gewonnen worden voordat er aan de een of andere verandering te denken valt . . .' Hij werd uitgejouwd en begroet met ironisch hoerageroep. 'Die bolsjewistische agitatoren zijn demagogen!' De zaal schudde van het lachen. 'Laten we nu eens een ogenblik de klassenstrijd vergeten . . .' Maar hij kwam niet verder. Een stem riep: 'Dat zou je wel willen!'

Petrograd bood in die dagen een eigenaardige aanblik. In de fabrieken waren de comité-vertrekken vol met aan rotten gezette geweren, koeriers kwamen en gingen, de Rode Garde was aan het exerceren . . . In alle barakken waren iedere avond vergaderingen en de hele dag werd er eindeloos gediscuteerd. Op straat werd het tegen donker steeds drukker, men liep in golvende stromen de Newski op en neer en vocht om een krant. . . . Er werden zoveel roofovervallen gepleegd dat het gevaarlijk was om in zijstraten te lopen . . . Op een middag zag ik op de Sadowaja een menigte van honderden mensen een soldaat slaan en doodtrappen, die betrapt was bij het stelen. . . . Er cirkelden mysterieuze individuen om de huiverende vrouwen heen, die lange, koude uren in de rij stonden voor brood en melk. Zij fluisterden dat de joden de voedselvoorraad hadden opgekocht en dat, terwijl de mensen stierven van de honger, de Sowjet-leden een luxe-leven leidden . . .

In het Smolny werden de deur en poorten streng bewaakt en men vroeg iedereen naar zijn pas. De comité-kamergonsden dag en nacht, honderden soldaten en arbeiders sliepen op de grond, overal waar zij maar ruimte konden vinden. Boven in de grote zaal verdrongen zich wel dui-

zend mensen op de rumoerige zittingen van de Petrogradse Sowjet . . .

In de speelclubs heerste een koortsachtige activiteit van de avond tot de ochtend, de champagne vloeide er rijkelijk en er waren inzetten van twintigduizend roebel. Met juwelen behangen en in kostbaar bont gehulde prostituees tipelden 's avonds in het centrum van de stad en verdrongen zich in de cafés.

Er waren monarchistische samenzweringen, Duitse spionnen en plannen beramende smokkelaars . . .

En in de regen en de bittere kou holde de grote stad onder grijze luchten met kloppend hart sneller en sneller naar . . . wat?

DE VOORAVOND

In de betrekkingen tussen een zwakke regering en een opstandig volk komt er een tijd dat iedere daad van de autoriteiten de ergernis van de massa's wekt en iedere weigering om te handelen hun minachting prikkelt . . .

Het voorstel om Petrograd prijs te geven veroorzaakte een storm. Kerenski's openlijke ontkenning dat de regering iets dergelijks van plan was, werd met hoongelach ontvangen.

Tegen de muur gedrongen door de druk van de revolutie (schreef *Rabotsji Poet*) trachtte de 'voorlopige' bourgeois-regering vrij te komen door het geven van leugenachtige verzekeringen dat zij er nooit aan had gedacht om uit Petrograd te vluchten en dat zij de hoofdstad niet wilde overgeven . . .

In Charkow aanvaardden dertigduizend georganiseerde mijnwerkers de inleiding van de I. W. W. (Industriële Werkers der Wereld)-statuten: 'De arbeidersklasse en de bezittende klasse hebben niets met elkaar gemeen'. Zij werden door Kozakken uiteengejaagd. Sommigen werden door de mijneigenaars uitgesloten en de rest proclameerde een algemene staking. De Minister van Handel en Industrie Konowalow gaf aan zijn assistent Orlow onbeperkte volmacht om rust en orde te scheppen. Orlow werd door de mijnwerkers gehaat. Maar de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad der Sowjets ondersteunde niet alleen zijn benoeming, maar weigerde ook te eisen dat de Kozakken uit het Donbekken zouden worden teruggeroepen . . .

Hierop volgde het uiteenjagen van de Sowjet in Kaloega. De Bolsjewiki, die daar de meerderheid in de Sowjet hadden, bevrijdden enkele politieke gevangenen. Met goed-

keuring van de gouvernementscommissaris ontbood de Stadsdoema troepen uit Minsk, die het Sowjethoofdkwartier met kanonnen beschoten. De Bolsjewiki capituleerden, maar toen zij het gebouw verlieten werden zij door Kozakken aangevallen, die schreeuwden: 'Dat zullen we doen met alle andere bolsjewistische Sowjets, met inbegrip van de Moskouse en Petrogradsel!' Dit incident ontketende een storm van verontwaardiging in heel Rusland . . .

In Petrograd liep een regionaal Sowjet-Congres van het Noorden onder voorzitterschap van de Bolsjewiek Krylenko ten einde. Met een enorme meerderheid verklaarde het zich voor overname van alle macht door het Al-Russisch Congres. Het begroette de Bolsjewiki, die in de gevangenis zaten en sprak hun moed in, want het uur van hun bevrijding was nabij.

Tegelijkertijd sprak de eerste Al-Russische Conferentie van Fabriekscomités zich nadrukkelijk voor de Sowjets uit en vervolgde veelbetekenend:

'Nadat zij zich politiek van het Tsarisme heeft bevrijd wenst de arbeidersklasse dat het democratisch regime succes behaalt in de productieve activiteit. Dit kan het best worden verwezenlijkt door de arbeiderscontrole op de industriële productie, die het natuurlijke gevolg moet zijn van de economische ontbinding, welke door de misdadige politiek van de heersende klassen teweeg wordt gebracht . . .'

De Unie van Spoorwegarbeiders eiste het aftreden van Liwerowski, Minister van Verkeer . . .

In naam van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad drong Skobeljew er op aan, dat de *nakaz* aan de Conferentie der Geallieerden zou worden voorgelegd en hij protes-

teerde formeel tegen het afvaardigen van Terestsjenko naar Parijs. Terestsjenko bood aan om af te treden . . .

Generaal Werchowski, die niet in staat was om zijn reorganisatie van het leger te voltooien, kwam alleen met lange tussenpozen op de kabinetsvergaderingen . . .

Op 3 november verscheen Boertzews *Obstsjeje Djelo* met grote koppen:

‘Burgers! Redt het vaderland!

Ik heb zojuist vernomen dat gisteren op een bijeenkomst van de Commissie voor Nationale Verdediging, de Minister van Oorlog, generaal Werchowski, een van de voornaamste personen, die verantwoordelijk zijn voor de val van Kornilow, heeft voorgesteld om een afzonderlijke vrede, onafhankelijk van de Geallieerden, te tekenen.

Dat is verraad aan Rusland!

Terestsjenko verklaarde dat de Voorlopige Regering Werchowski’s voorstel zelfs niet had onderzocht.

“Het leek wel”, zei Terestsjenko, “of we in een gekkenhuis waren!”

De leden van de commissie waren stomverbaasd over de woorden van de generaal.

Generaal Alexejew weende.

Nee! Het is geen waanzin! Het is erger. Het is direct verraad aan Rusland! Kerenski, Terestsjenko en Nekrasow moeten ons onmiddellijk antwoorden betreffende de woorden van Werchowski.

Burgers, staat op!

Rusland wordt verkocht!

Redt het vaderland!’

Wat Werchowski werkelijk had gezegd, was, dat de Geallieerden zich moesten haasten om de vrede aan te

bieden, omdat het Russische leger niet langer kon vechten . . .

Zowel in Rusland als in het buitenland was de sensatie geweldig. Werchowski kreeg 'verlof voor onbepaalde tijd in verband met ziekte' en trad uit de regering. De *Obstsjeje Djelo* werd verboden . . .

Zondag, 4 november, was aangewezen als de Dag van de Petrogradse Sowjet en in de hele stad waren enorme bijeenkomsten voorbereid, zogenaamd om geld bijeen te zamelen voor de organisatie en de pers, maar in werkelijkheid om een demonstratie van kracht te geven.

Plotseling werd er aangekondigd dat op dezelfde dag de Kozakken een *Krestni Chod* (Processie van het kruis) zouden houden ter ere van het Icoon van 1612, door welks wonderbaarlijke tussenkomst Napoleon uit Moskou was verdreven. De atmosfeer was electrisch geladen; een vonk zou de burgeroorlog ontsteken. De Petrogradse Sowjet gaf een manifest uit onder de titel 'Broeders – Kozakken!':

'Jullie, Kozakken, worden tegen ons, arbeiders en soldaten, opgehitst. Dit Kaïnsplan is opgezet door onze gezamenlijke vijanden, de onderdrukkers, de bevoorrechte klassen: generaals, bankiers, landheren, voormalige ambtenaren en dienaren van de Tsaar . . . Wij worden gehaat door alle zwendelaars, rijke lieden, prinsen, edellieden, generaals met inbegrip van jullie Kozakkengeneraals. Zij staan op ieder moment klaar om de Petrogradse Sowjet te vernietigen en de revolutie te verpletteren . . .

Op 4 november organiseert iemand een godsdienstige processie van Kozakken. Een ieder moet voor zichzelf uitmaken of hij wel of niet aan deze processie wil deel nemen. Wij willen ons niet in deze zaak mengen en we belemmeren niemand . . . Maar we waarschuwen jullie wel, Kozak-

ken! Kijkt uit en let op dat de aanhangers van Kaledin jullie niet onder het voorwendsel van een *Krestni Chod* ophitsen tegen arbeiders, tegen soldaten . . .'

De processie werd haastig afgelast . . .

In de kazernes en de arbeiderswijken van de stad verkondigden de Bolsjewiki: 'Alle macht aan de Sowjets!' en agenten van de Duistere Machten hitsten het volk op om in opstand te komen en de joden, winkeliers en socialistische leiders te vermoorden . . .

Aan de ene kant spoorde de monarchistische pers aan tot bloedige onderdrukking, aan de andere kant weergalmde Lenins machtige stem 'Opstand! . . . We kunnen niet langer wachten!'

Zelfs de bourgeoispers was niet op haar gemak. *Birzjewaja Wjedomosti* (Beurskrant) noemde de bolsjewistische propaganda een aanval op 'de meest elementaire principes van de maatschappij: persoonlijke veiligheid en het respect voor privaatbezit'.

Maar het vijandigst waren de 'gematigde' socialistische kranten. 'De Bolsjewiki zijn de gevaarlijkste vijanden van de revolutie,' verklaarde *Djelo Naroda*. De mensjewistische *Den* schreef: 'De regering moet zichzelf en ons verdedigen'. Plechanows krant *Jedinstwo* (Eenheid) vestigde de aandacht van de regering op het feit, dat de Petrogradse arbeiders gewapend werden en eiste strenge maatregelen tegen de Bolsjewiki.

Met de dag scheen de regering hulpelozer te worden. Zelfs de Stadsdoema bezweek. De kolommen van de ochtendkranten stonden vol met berichten over de brutaalste inbraken en moorden en de misdadigers konden ongehinderd hun gang gaan.

Aan de andere kant patrouilleerden gewapende arbeiders

's nachts op straat, zij bonden de strijd aan met plunderraars en requireerden wapens, waar zij deze vonden.

Op 1 november vaardigde kolonel Polkownikow, de militaire commandant van Petrograd, een proclamatie uit:

'Ondanks de moeilijke dagen, die het land doormaakt, worden er nog altijd onverantwoordelijke oproepen tot gewapende demonstraties en bloedbaden in en om Petrograd verspreid en met de dag nemen diefstal en wanorde toe. Deze stand van zaken desorganiseert het leven van de burgers en verhindert het systematische werk van de regering en de gemeente-instellingen.

In het volle besef van mijn verantwoordelijkheid en mijn plicht ten opzichte van mijn land, beveel ik:

1. iedere militaire eenheid, overeenkomstig speciale instructies en binnen het gebied van haar garnizoen, alle hulp te verlenen aan de Gemeente, de Commissarissen en de militie bij het bewaken van regeringsinstellingen;
2. het organiseren van patrouilles, in samenwerking met de districts-commandant en de vertegenwoordigers van de stadsmilitie en het nemen van maatregelen om misdadigers en deserteurs te arresteren;
3. het arresteren van alle personen, die de kazernes binnenkomen en ophitsen tot gewapende demonstraties en bloedbaden en hun uitlevering aan het hoofdkwartier van de Tweede Commandant van de stad;
4. het onderdrukken van iedere gewapende demonstratie of oproer bij het begin met alle ter beschikking staande gewapende strijdkrachten;
5. hulp te verlenen aan de Commissarissen bij het verhinderen van onwettige huiszoekingen en onwettige arrestaties;
6. het onmiddellijk rapporteren van alles, wat er in het dis-

trict onder bevel van de staf van het Petrogradse Militaire District gebeurt. Ik doe een beroep op alle legercomités en organisaties om hulp te verlenen aan de commandanten bij het vervullen van de taken, waarmee zij belast zijn'.

In de Raad van de Republiek verklaarde Kerenski dat de regering volledig op de hoogte was van de bolsjewistische voorbereidingen en voldoende kracht bezat om iedere demonstratie het hoofd te bieden. Hij beschuldigde *Nowaja Roes* en *Rabotsji Poet* ervan dat zij allebei hetzelfde soort ondermijnende werk verrichtten. 'Maar tengevolge van de absolute persvrijheid,' voegde hij er aan toe, 'is de regering niet in staat om gedrukte leugens te bestrijden'.*

Met de verklaring, dat dit twee aspecten van dezelfde propaganda waren, die de contra-revolutie ten doel hadden, welke zo vurig door de Duistere Machten werd gewenst, ging hij verder:

'Ik ben een gedoemd man, het doet er niet toe wat er met mij gebeurt en ik heb de moed om te zeggen dat het andere raadselachtige aspect de ongelooflijke provocatie is, die door de Bolsjewiki in de stad wordt teweeggebracht!'

Op 2 november waren er nog maar vijftien gedelegeerden voor het Congres van de Sowjets gearriveerd. De volgende dag waren het er honderd en de ochtend daarna 157, van wie er 103 Bolsjewiki waren . . . Het vereiste aantal leden bedroeg vierhonderd en het congres moest al over drie dagen plaatsvinden . . .

Ik bracht een groot deel van mijn tijd in het Smolny door. Het was niet meer zo makkelijk om er binnen te komen. Dubbele rijen schildwachten bewaakten de buitenste poor-

* Dit was niet de waarheid. De Voorlopige Regering had tevoren bolsjewistische kranten verboden, nl. in juli en was van plan dit weer te doen.

Военно-Революціон.

Комитетъ

при

ПЕТР. С. Р. и С. Д.

Командантскій отдѣлъ.

16 ноября 1917 г.

№ 955

Смольный институтъ

Пропускъ

Дано, сіе

Дифонгу Реседу

Карсен. А. Чер. сов. прес.

срокомъ по

1 декабря

на право свободного входа въ Смоль-

ный Институтъ.

Командантъ.

Ф. Дзержизинскій

Диплопроизводитель

Militair Revolutionair Comité

bij

de Petrogradse Sowjet van Arbeiders-

en Soldatenafgevaardigden

Bureau van de Kommandant

16 November 1917

No. 955, Smolny-Instituut

Stempel: Uitvoerend Comité van de

Petrogradse Arbeiders- en Soldaten-

afgevaardigden. Militair Revolutionair

Comité

Geleidebiljet

John Reed, correspondent bij

de Amerikaanse socialistische

pers, is gerechtigd ongehin-

derd het Smolny-Instituut bin-

nen te gaan.

Geldig tot 1 December

De Kommandant:

(w. g.) F. Dzjerzynski

ten en als je eenmaal binnen de voordeur was gekomen wachtte er een lange rij mensen om binnengelaten te worden, vier per keer. Zij werden over hun identiteit en hun beroep ondervraagd. Er werden passen uitgereikt en het passensysteem werd om de paar uur gewijzigd, want er glipten voortdurend spionnen door . . .

Toen ik op een dag bij het buitenste hek kwam zag ik Trotski en zijn vrouw vlak voor mij. Zij werden aangehouden door een soldaat. Trotski doorzocht zijn zakken, maar kon geen pas vinden.

'Doet er niet toe,' zei hij tenslotte. 'U kent me wel. Mijn naam is Trotski'.

'U heeft geen pas,' antwoordde de soldaat hardnekkig.

'U kunt niet naar binnen. Namen zeggen me niets'.

'Maar ik ben voorzitter van de Petrogradse Sowjet'.

'Goed,' antwoordde de soldaat, 'als U werkelijk zo'n belangrijk iemand bent, dan moet U toch ergens wel een papiertje hebben'.

Trotski was heel geduldig. 'Laat me naar de commandant gaan,' zei hij. De soldaat aarzelde en mopperde iets over de commandant niet te willen storen voor iedere duivel, die langs kwam. Tenslotte wenkte hij de soldaat, die het bevel had over de wacht. Trotski legde de zaak aan hem uit. 'Mijn naam is Trotski,' herhaalde hij.

'Trotski?' De andere soldaat krabde op zijn hoofd. 'Ik heb die naam wel ergens gehoord,' zei hij tenslotte. 'Ik denk, dat het wel in orde is. U kunt binnengaan, kameraad . . .'

In de gang ontmoette ik Karachan, lid van het Bolsjewistische Partijbestuur, die mij uiteenzette, hoe de nieuwe regering eruit zou zien.

'Een losse organisatie, die haar oor leent aan de volkswil, zoals deze via de Sowjets tot uitdrukking komt en die plaatselijke besturen volle bewegingsvrijheid geeft. Op het ogenblik verzet de Voorlopige Regering zich tegen de ten uitvoerlegging van de plaatselijke, democratische wil, precies zoals de Tsaristische regering. Het initiatief van de nieuwe maatschappij zal van beneden komen . . . De regeringsvorm zal in overeenstemming zijn met de beginselverklaring van de Russische Sociaal Democratische Arbeiders Partij. De nieuwe Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad der Sowjets, die verantwoording schuldig is aan de veelvuldige vergaderingen van het Al-Russische Congres der Sowjets, zal het parlement worden; de verschillende

ministeries zullen worden geleid door *Kollegia* – comités – inplaats van ministers en rechtstreeks verantwoording schuldig zijn aan de Sowjets . . .’

Op 30 oktober ging ik volgens afspraak naar een kaal dak-kamertje in het Smolny om met Trotski te praten. Hij zat midden in de kamer op een ruwhouten stoel aan een lege tafel. Ik had maar weinig vragen nodig; hij praatte meer dan een uur snel en achter elkaar door. De hoofdzaak van zijn gesprek geef ik hieronder in zijn eigen woorden weer:

‘De Voorlopige Regering is absoluut machteloos. De bourgeoisie controleert haar, maar deze controle wordt gemaskeerd door een gefingeerde coalitie met de *oborontsi* partijen. Nu ziet men tijdens de revolutie opstanden van boeren, die er genoeg van hebben nog langer op het hun beloofde land te wachten en in het hele land, in alle werkende klassen is dezelfde walging zichtbaar. Deze overheersing door de bourgeoisie is alleen mogelijk door middel van de burgeroorlog. De Kornilow-methode is de enige manier, waarop de bourgeoisie kan heersen. Maar het ontbreekt de bourgeoisie aan strijdkrachten . . . Het leger is met ons. De verzoeners en pacifisten, Sociaalrevolutionairen en Mensjewiki hebben ieder gezag verloren omdat de strijd tussen de boeren en de landheren, tussen de arbeiders en de werkgevers, tussen de soldaten en de officieren bitterder en onverzoenlijker dan ooit is geworden. Alleen door de gezamenlijke actie van de volksmassa, alleen door de overwinning van de dictatuur van het proletariaat, kan de revolutie voltooid en het volk gered worden . . .

‘De Sowjets zijn de meest volmaakte vertegenwoordigers van het volk – volmaakt in hun revolutionaire ervaring, in hun ideeën en doeleinden. Rechtstreeks steunend op het

leger in de loopgraven, de arbeiders in de fabrieken en de boeren op de akkers, zijn zij de ruggegraat van de revolutie.

'Er is een poging geweest om een macht zonder de Sowjets te scheppen, maar er is alleen machteloosheid geschapen. Er worden nu allerlei contra-revolutionaire plannen in de gangen van de Raad van de Russische Republiek uitgebreed. De Partij der Kadetten is de militante vertegenwoordiger van de contra-revolutie. Aan de andere kant vertegenwoordigen de Sowjets de zaak van het volk. Tussen deze twee kampen zijn er geen groepen van enige betekenis... Het is de *lutte finale* (eindstrijd). De bourgeois-contra-revolutie organiseert al haar krachten en wacht op het ogenblik om ons aan te vallen. Ons antwoord zal afdoend zijn. Wij willen het pas in maart begonnen en tijdens de Kornilow-affaire gevorderde werk voltooien...'

Hij sprak verder over de buitenlandse politiek van de nieuwe regering:

'Onze eerste daad zal een oproep zijn voor een onmiddellijke wapenstilstand op alle fronten en een conferentie van volkeren om democratische vredesvoorwaarden te bespreken. De mate van democratie, die we in de vredesregeling krijgen hangt af van de mate van revolutionaire weerklank, die er in Europa is. Als wij hier een regering van de Sowjets vormen zal dat een machtige factor voor onmiddellijke vrede in Europa zijn, want deze regering zal zich direct en onmiddellijk tot alle volken wenden, over de hoofden van hun regeringen heen en een wapenstilstand voorstellen. Op het moment van het sluiten van de vrede zal van de Russische revolutie een druk uitgaan in de richting van 'geen annexaties, geen schadeloosstellingen, het

recht op zelfbeschikking van de volkeren' en een *Federatieve Republiek van Europa* . . .'

'Aan het eind van deze oorlog zie ik een herschapen Europa, niet door de diplomaten, maar door het proletariaat. De Federatieve Republiek van Europa – de Verenigde Staten van Europa – moet er komen. Nationale autonomie is niet langer voldoende. De economische evolutie vereist de afschaffing van nationale grenzen. Als Europa in nationale groepen verdeeld blijft zal het imperialisme zijn werk opnieuw beginnen. Alleen een Federatieve Republiek van Europa kan vrede aan de wereld brengen'. Hij glimlachte met die fijne, zwak ironische glimlach van hem. 'Maar zonder de actie van de Europese massa's kunnen deze doeleinden nu niet worden verwezenlijkt . . .'

Terwijl iedereen verwachtte dat de Bolsjewiki plotseling op een ochtend op straat zouden verschijnen en de mensen met witte boordjes zouden neerschieten, verliep de werkelijke revolutie heel natuurlijk en openlijk.

De Voorlopige Regering was van plan om het Petrogradse garnizoen naar het front te sturen.

Het Petrogradse garnizoen bestond uit ongeveer zestigduizend man, die een vooraanstaande rol in de revolutie hadden gespeeld. Zij hadden het getij in de grote dagen van maart doen keren, de Sowjets van Soldatenafgevaardigden gevormd en Kornilow van de poorten van Petrograd verdreven. Een groot aantal onder hen behoorde tot de Bolsjewiki. Toen de Voorlopige Regering over het evacueren van de stad had gesproken, had het Petrogradse garnizoen geantwoord: 'Als U niet in staat bent om de hoofdstad te verdedigen, sluit dan vrede. Als U geen vrede kunt sluiten, verdwijnt dan en maak ruimte voor een volksregering, die dit allebei kan doen . . .'

Het was duidelijk dat iedere poging tot opstand afhing van de houding van het Petrogradse garnizoen. De regering was van plan om de garnizoensregimenten te vervangen door 'betrouwbare' troepen – Kozakken en Dodenbataljons. De Legercomités, de 'gematigde' socialisten en de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad steunden de regering. Aan het front en in Petrograd werd er een agitatie op grote schaal gevoerd, waarbij de nadruk werd gelegd op het feit dat het Petrogradse garnizoen acht maanden lang een makkelijk leventje in de kazernes van de hoofdstad had gevoerd, terwijl hun uitgeputte kameraden in de loopgraven verhongerden en doodgingen. Natuurlijk was er enige waarheid in de beschuldiging dat de garnizoensregimenten er afkerig van waren om hun betrekkelijk comfort te ruilen voor de ontberingen van een winterveldtocht. Maar er waren andere redenen, waarom zij weigerden te gaan. De Petrogradse Sowjet vreesde de regeringsplannen en van het front kwamen honderden door de gewone soldaten gekozen gedelegeerden die riepen: 'Het is waar dat we versterkingen nodig hebben, maar het is belangrijker te weten dat Petrograd en de revolutie goed bewaakt worden . . . Houden jullie de achterhoede, kameraden en wij zullen het front houden!'

Op 25 oktober besprak het Centraal Comité van de Petrogradse Sowjet achter gesloten deuren de vorming van een speciaal militair comité, dat een beslissing over deze zaak moest nemen. De volgende dag koos een vergadering van de Soldatenafdeling van de Petrogradse Sowjet een comité dat onmiddellijk een boycot van de bourgeoiskranten proclameerde en de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad veroordeelde voor zijn verzet tegen het Congres van de Sowjets. Op een openbare zitting van de Petrogradse Sowjet op de 29ste stelde Trotski voor dat de Sowjet het

Militaire Revolutionaire Comité formeel zou bekrachtigen. 'We zouden,' zo zei hij, 'onze speciale organisatie moeten vormen om te strijden en zo nodig te sterven . . .' Er werd besloten om twee delegaties naar het front te sturen, één van de Sowjet en één van het garnizoen, om met de Soldatencomités en de generale staf te onderhandelen.

In Pskow werden de Sowjet-gedelegeerden ontvangen door generaal Tsjeremissow, commandant van het Noordelijke front, met de korte verklaring dat hij het Petrogradse garnizoen bevel had gegeven naar de loopgraven te gaan en dat was alles. Het garnizoenscomité mocht Petrograd niet verlaten . . .

Een delegatie van de Soldatenafdeling van de Petrogradse Sowjet vroeg of er een vertegenwoordiger bij de staf van het district Petrograd kon worden toegelaten. Dit werd geweigerd. De Petrogradse Sowjet eiste, dat er zonder de toestemming van de Soldatenafdeling geen bevelen werden gegeven. De gedelegeerden werd op ruwe wijze gezegd: 'We erkennen alleen de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad. Wij erkennen U niet. Als U wetten schendt zullen wij U arresteren'.

Op de 30ste nam een vergadering van vertegenwoordigers van alle Petrogradse regimenten een resolutie aan: *'Het Petrogradse garnizoen erkent de Voorlopige Regering niet meer. De Petrogradse Sowjet is onze regering.'*

Wij willen alleen de bevelen van de Petrogradse Sowjet, via het Militaire Revolutionaire Comité gehoorzamen'. De plaatselijke militaire eenheden kregen bevel om op instructies van de Soldatenafdeling van de Petrogradse Sowjet te wachten.

De volgende dag riep de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad zijn eigen vergadering bijeen, die voor het grootste deel uit officieren bestond en er werd een comité

gevormd dat moest samenwerken met de Staf, terwijl in alle wijken van de stad commissarissen werden gedetacheerd.

Een grote soldatenvergadering in het Smolny op de 3e besloot:

'Het Petrogradse garnizoen begroet de vorming van het Militaire Revolutionaire Comité. Het belooft volledige steun bij al diens acties om het front en de achterhoede in het belang van de revolutie nauwer te verenigen.

Bovendien verklaart het garnizoen dat het, samen met het revolutionaire proletariaat, de handhaving van de revolutionaire orde in Petrograd verzekert.

Iedere poging tot provocatie van de kant van de Kornilowisten of de bourgeoisie zal met genadeloos verzet worden beantwoord!'

Bewust van zijn macht sommeerde het Militaire Revolutionaire Comité de Petrogradse Staf zich onvoorwaardelijk te onderwerpen aan diens controle. Het gaf alle drukkerijen opdracht om geen oproepen of proclamaties te publiceren zonder goedkeuring van het Comité. Gewapende commissarissen bezochten het arsenaal van Kronworsk, namen grote hoeveelheden wapens en munitie in beslag en hielden een zending van tienduizend bajonetten vast, die bestemd waren voor Nowotsjerkask, het hoofdkwartier van Kaledin.

Zich plotseling bewust van het gevaar bood de regering immuniteit aan als het Comité zich zou ontbinden. Te laat. Te middernacht, op 5 november, zond Kerenski zelf Malewski naar de Petrogradse Sowjet om deze een vertegenwoordiging bij de Staf aan te bieden. Het Militaire Revolutionaire Comité nam het aanbod aan. Een uur later

herriep generaal Manikowski, waarnemend Minister van Oorlog het aanbod . . .

Dinsdagochtend, 6 november, werd de stad in beroering gebracht door de verschijning van een aanplakbiljet, dat ondertekend was met 'Militair Revolutionair Comité, verbonden aan de Petrogradse Sowjet van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden':

'Aan de bevolking van Petrograd. Burgers!

De contra-revolutie heeft haar misdadige kop opgestoken. De Kornilow-lieden mobiliseren hun strijdmacht teneinde het Al-Russische Congres van Sowjets te vernietigen en de Grondwetgevende Vergadering te verhinderen. Tegelijkertijd is het mogelijk dat de pogromisten proberen de bevolking van Petrograd op te hitsen tot onlusten en bloedvergieten. De Petrogradse Sowjet van Arbeiders- en Soldaten-Afgevaardigden handhaaft zelf de revolutionaire orde in de stad tegen pogingen tot contra-revolutie en pogrom.

Het Petrogradse garnizoen zal geen geweldpleging of wanorde dulden. De bevolking wordt uitgenodigd om straat-schenders en Zwarte Honderd-opruiers te arresteren en hen bij de Sowjet-commissarissen in de dichtstbijzijnde kazernes te brengen. Bij de eerste poging van de Duistere Machten om in de straten van Petrograd onlusten te veroorzaken, zoals diefstal of vechtpartijen, zullen de misdadigers van de aarde worden weggevaagd.

Burgers! We doen een beroep op U om volledige rust en zelfbeheersing te bewaren. De zaak van orde en revolutie is in sterke handen.

Lijsten van regimenten, waar zich commissarissen van het Militaire Revolutionaire Comité bevinden . . .'

Op de 3e hadden de leiders van de Bolsjewiki een andere historische bijeenkomst achter gesloten deuren gehad. Op de hoogte gebracht door Zalkind, wachtte ik in de gang buiten de deur en toen Wolodarski naar buiten kwam, vertelde hij me wat er gaande was.

Lenin sprak: 'De 6e november zal te vroeg zijn. Wij moeten een al-Russische basis hebben voor de opstand en op de 6e zullen alle gedelegeerden voor het congres nog niet zijn aangekomen. . . . Aan de andere kant zal 8 november te laat zijn. Tegen die tijd zal het congres in volle gang zijn en voor een groot georganiseerd lichaam is het moeilijk om tot een snelle, beslissende actie over te gaan. We moeten handelen op de 7e, de dag, waarop het congres bijeenkomt, zodat wij het congres kunnen zeggen: "Hier is de macht! Wat ga je er nu mee doen?"'.

In een kamer op de bovenverdieping zat een persoon met een mager gezicht en lange haren, vroeger officier in de legers van de Tsaar, daarna een revolutionair en balling, een zekere Awsjenko, door iedereen Antonow genoemd, wiskundige en schaakspeler, zorgvuldig plannen op te stellen voor de inneming van de hoofdstad.

Van haar kant bereidde de regering zich ook voor. Onopvallend werden sommige van de betrouwbaarste regimenten uit ver van elkaar verspreide divisies naar Petrograd geroepen. De *Jonker*-artillerie betrok het Winterpaleis. Voor de eerste maal sinds de juli-dagen verschenen er Kozakkenpatrouilles op straat. Polkownikow vaardigde bevel na bevel uit en dreigde dat iedere ongehoorzaamheid op de 'meest energieke wijze' zou worden onderdrukt. Kisjkin, Minister van Openbaar Onderwijs, het meest gehate lid van het kabinet, werd benoemd tot speciale commissaris om de orde in Petrograd te handhaven; hij benoemde als assistanten twee even impopulaire mannen, Rutenburg en

Paltsjinski. Voor Petrograd, Kroonstad en Finland werd de staat van beleg afgekondigd, waarop de bourgeoiskrant *Nowoje Wremja* (Nieuwe Tijden) ironisch opmerkte:

'Waarom de staat van beleg? De regering heeft geen macht meer. Zij heeft geen morele autoriteit en zij bezit het noodzakelijke apparaat niet om krachtig op te treden . . . In de gunstigste omstandigheden kan zij alleen maar onderhandelen met iedereen die daarin toestemt. Meer autoriteit heeft zij niet . . .'

Op maandagochtend, de 5e, ging ik het Marinski Paleis binnen om te kijken wat er in de Raad van de Russische Republiek gebeurde. Er was een verbitterd debat over Terestsjenko's buitenlandse politiek. Nasleep van de Boertzew-Werkowski affaire. Alle diplomaten waren aanwezig behalve de Italiaanse ambassadeur, van wie iedereen zei dat hij door de Carso-ramp was gebroken . . .

Toen ik binnenkwam was de Linkse Sociaalrevolutionair Karelin hardop een hoofdartikel van de Londense *Times* aan het voorlezen, waarin stond: 'Het geneesmiddel voor het Bolsjewisme zijn kogels!' Zich tot de Kadetten wendende, riep hij, 'Dat denken jullie ook!'

Stemmen van rechts: 'Ja! Ja!'

'Ja, ik weet, dat jullie er zo over denken,' antwoordde Karelin heftig. 'Maar jullie hebben de moed niet om het te proberen!'

Skobeljew, die op een soort god leek met zijn zachtblonde baard en golvend geelachtig haar, verdedigde daarna de Sowjet-*nakaz*. Terestsjenko volgde en werd van links met het geroep van 'aftreden! aftreden!' aangevallen. Hij drong er op aan dat de gedelegeerden van de regering en van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad naar Parijs een

gezamenlijk standpunt, namelijk dat van hemzelf, zouden innemen. Hij sprak nog een paar woorden over het herstel van de discipline in het leger, over oorlogvoeren tot aan de overwinning . . . Tumult! En het krachtige verzet van de vechtlustige linkerzijde negerende, ging de Raad van de Republiek gewoon over tot de orde van de dag.

Daar stonden de rijen van de bolsjewistische zetels – leeg sinds die eerste dag, toen zij de Raad met veel lawaai verlieten. Toen ik de trap afliep scheen het mij toe, dat er ondanks het verbitterde gekrakeel geen enkele wezenlijke stem van die ruige wereld daarbuiten tot deze hoge, kille zaal kon doordringen en dat de Voorlopige Regering schipbreuk had geleden – op dezelfde rots van oorlog en vrede, die het Kabinet-Miljoekow had doen stranden . . . De portier mopperde, toen hij mij mijn jas aangaf: 'Ik weet niet wat er van dat arme Rusland worden moet. Al die Mensjewiki, Bolsjewiki en Troedowiki . . . Oekraïne, Finland en de Duitse imperialisten en de Engelse imperialisten! Ik ben vijf en veertig jaar en in heel mijn leven heb ik nog nooit zoveel woorden gehoord als hier . . .'

In de gang ontmoette ik professor Sjatski, een persoon met een rattengezicht in een keurige geklede jas, die grote invloed had in de vergaderingen van de Kadettenpartij. Ik vroeg hem wat hij dacht van de zo veelbesproken bolsjewistische *wistoeplenije*. Hij haalde honend zijn schouders op. 'Het zijn runderen, *canaille*,' antwoordde hij. 'Zij zullen niet durven en als zij durven zullen zij er wel spoedig geweest zijn. Vanuit ons standpunt bezien zal dat niet slecht zijn, want dan zullen zij zichzelf te gronde richten en geen macht in de Wetgevende Vergadering hebben . . .'

'Mijn beste man, laat me U mijn plan voor een regeringsvorm, zoals dat aan de Grondwetgevende Vergadering zal worden voorgelegd, eens uitleggen. Ziet U, ik ben voor-

zitter van een commissie, benoemd door dit lichaam, welke in samenwerking met de Voorlopige Regering een ontwerp-grondwet moet uitwerken . . . Wij zullen een wetgevende vergadering van twee kamers hebben, net als bij U in de Verenigde Staten. In de tweede kamer zullen de territoriale afgevaardigden zitten en in de eerste de afgevaardigden van de vrije beroepen, zemstwo's, coöperaties en vakverenigingen . . .'

Buiten waaide er een kille, vochtige westenwind en de koude, vertrapte modder drong door mijn schoenen. Er gingen twee compagnieën *Jonkers* voorbij die de Morskaja insloegen. Zij liepen stram in hun lange jassen en zongen galmend een ouderwets lied, zoals de soldaten dat zongen onder de Tsaar . . .

Bij de eerste dwarsstraat merkte ik dat de mannen van de Stadsmilitie te paard zaten en gewapend waren met revolvers in gloednieuwe holsters. Een groepje mensen stond zwijgend naar hen te staren. Op de hoek van de Newski kocht ik een door Lenin geschreven brochure: 'Zullen de Bolsjewiki de macht kunnen houden?' Ik betaalde ervoor met een van de postzegels, die dienst deden als kleingeld. Zoals gewoonlijk kropen de trams voorbij met burgers en soldaten er buiten aan hangend op een manier, die Theodore P. Shonts groen van nijd zou kunnen maken . . . Langs het trottoir verkocht een rij deserteurs in uniform sigaretten en zonnebloempitten . . .

In de nattige schemering vocht op de Newski een menigte mensen om de laatste kranten en drommen mensen probeerden de grote aantallen oproepen en proclamaties, die op iedere vlakke muur waren geplakt, te ontcijferen. Zij kwamen van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, van de Boeren-Sowjets, de 'gematigde' socialistische partijen, de Legercomités en bombardeerden de arbeiders en

soldaten met dreigementen of smeekbeden om thuis te blijven en de regering te steunen . . .

Een pantserauto reed langzaam op en neer met gillende sirene. Op iedere hoek en iedere open plek stonden grote groepen mensen bij elkaar: debatterende soldaten en studenten. Het werd snel donker, de ver van elkaar staande straatlantaarns gingen aan en de stromen mensen leken eindeloos. Zoals altijd in Petrograd vlak voor een oproer.

De stad was nerveus en schrok op bij ieder scherp geluid. Maar nog steeds was er niets te zien van de Bolsjewiki. De soldaten bleven in de kazernes, de arbeiders in de fabrieken . . . Wij gingen naar een filmvoorstelling bij de Kazan Kathedraal, er werd een bloedige Italiaanse film over hartschicht, misdaad en intrige vertoond. Vooraan zaten een paar soldaten en matrozen die met kinderlijke verbazing naar het doek staarden en die helemaal niet begrepen waarom er zoveel in gerend werd en er zoveel doden moesten vallen . . .

Vandaar haastte ik mij naar het Smolny. In kamer 10 op de bovenste verdieping vergaderde het Militaire Revolutionaire Comité ononderbroken onder voorzitterschap van een vlasblonde, achttienjarige jongen, Lazimir genaamd. Toen hij voorbijliep, bleef hij staan om me enigszins verlegen de hand te schudden.

‘De Peter-en-Paul-vesting is zojuist naar ons overgelopen,’ zei hij met een tevreden grijns. ‘Een minuut geleden kregen wij bericht van een regiment, dat door de regering bevolen was om naar Petrograd te komen. De mannen waren achterdochtig en daarom lieten zij de trein bij Gatsjina stoppen. Zij stuurden een delegatie naar ons toe. “Wat is er aan de hand?” vroegen zij. “Wat hebben jullie te zeggen? Wij hebben zojuist een resolutie aangenomen: Alle macht aan de Sowjets”.

'Het Militaire Revolutionaire Comité stuurde bericht terug. "Broeders! We begroeten jullie in naam van de revolutie. Blijft waar jullie bent tot nadere instructies!"'.

Hij vertelde dat alle telefoonverbindingen waren afgesneden; maar de verbinding met de fabrieken en kazernes werd door middel van militaire telefoontoestellen onderhouden . . .

Er kwam en ging een voortdurende stroom van koeriers en commissarissen. Buiten de deur stond een dozijn vrijwilligers te wachten, bereid om naar de verste uithoeken van de stad berichten over te brengen.

Een van hen, een man met een zigeunergezicht in het uniform van een luitenant, zei in het Frans: 'Alles staat klaar om in beweging te komen bij de druk op een knop'.

Podwoiski kwam voorbij, de magere burger met de baard, wiens brein de strategie van de opstand bevatte; voorts Antonow, ongeschoren, met een vuil boord en dronken van de slaap; Krylenko, de kleine, dikke soldaat met zijn brede, altijd glimlachende gezicht, zijn heftige gebaren en zijn haastige manier van praten en Dibenko, de reusachtige baardige soldaat met het rustige gezicht. Dit waren de mannen van het uur – en van andere, nog komende uren.

Beneden in het kantoor van de Fabriekscomités zat Seratow orders voor wapens uit het regeringsarsenaal te ondertekenen – honderd en vijftig geweren voor iedere fabriek . . . Wel veertig gedelegeerden stonden in de rij te wachten. In de hal kwam ik een paar lagere bolsjewistische leiders tegen. Iemand toonde mij een revolver. 'Het spel is begonnen,' zei hij en hij zag er bleek uit. 'Of we in beweging komen of niet, de andere kant weet dat hij een eind aan ons moet maken of dat er aan hemzelf een eind gemaakt zal worden . . .'

De Petrogradse Sowjet was dag en nacht bijeen. Toen ik in de grote zaal kwam beëindigde Trotski juist zijn rede.

'Men vraagt ons,' zei hij, 'of we een *wistoeplenije* van plan zijn. Ik kan op die vraag een duidelijk antwoord geven. De Petrogradse Sowjet beseft dat tenslotte het ogenblik is gekomen, dat de macht in handen van de Sowjets moet komen. Deze regeringsoverdracht zal door het Al-Russische Congres tot stand worden gebracht. Of er een gewapende demonstratie noodzakelijk zal zijn hangt af van . . . degenen die het Al-Russische Congres willen belemmeren . . .

'Wij beseffen dat onze regering, die toevertrouwd is aan de lieden van het Voorlopige Kabinet, een meelijwekkende en hulpeloze regering is, die slechts wacht tot de geschiedenis met de bezem de weg vrijmaakt voor een waarlijke volksregering. Maar we trachten een conflict te vermijden, zelfs nu, vandaag. Wij hopen dat het Al-Russische Congres . . . in zijn handen de macht en autoriteit wil nemen, welke berust op de georganiseerde vrijheid van het volk. Als de regering echter de korte periode, die zij, naar verwacht wordt, nog zal bestaan – vier en twintig, acht en veertig of twee en zeventig uur – gebruikt om ons aan te vallen, dan zullen we met tegenaanvallen antwoorden, oog om oog, tand om tand!'

Onder applaus kondigde hij aan dat de Linkse Sociaal-revolutionairen hadden toegestemd om vertegenwoordigers naar het Militaire Revolutionaire Comité te sturen.

Toen ik het Smolny om drie uur 's nachts verliet, merkte ik op dat er twee snelvuurkanonnen waren opgesteld, een aan elke kant van de deur en dat sterke patrouilles van soldaten de poorten en de straathoeken in de buurt bewaakten. Bill Sjatow* kwam de traptreden oprennen.

* Welbekend in de Amerikaanse arbeidersbeweging.

'Nou,' schreeuwde hij, 'het is zover. Kerenski heeft de *Jonkers* gestuurd om de drukkerijen van onze kranten *Soldat* en *Rabotsji Poet* te sluiten. Maar onze troepen zijn er heengegaan en hebben de regeringszegels verbroken en nu sturen we detachementen om de kantoren van de bourgeois-kranten in beslag te nemen!' Hij sloeg me triomfantelijk op de schouder en rende naar binnen . . .

Op de ochtend van de zesde had ik een bespreking met de censor, wiens kantoor in het Ministerie van Buitenlandse zaken gevestigd was. Overal, op alle muren hingen hysterische oproepen aan de mensen om 'kalm' te blijven. Polkownikow vaardigde *prikaz* (bevel) na *prikaz* uit:

'Ik beveel alle militaire eenheden en detachementen in hun kazernes te blijven tot nadere orders van de staf van het militaire district . . . Alle officieren, die zonder bevelen van hun meerderen handelen, zullen wegens muiterij voor de krijgsraad worden gedaagd. Ik verbied soldaten absoluut instructies van andere organisaties op te volgen . . .'

De ochtendbladen kondigden aan dat de regering de kranten *Nowaja Roes*, *Ziwoje Slowo*, *Rabotsji Poet* en *Soldat* had verboden en de arrestatie van de leiders van de Petrogradse Sowjet en de leden van het Militaire Revolutionaire Comité had bevolen. . . .

Toen ik het Paleisplein overstak kwamen verscheidene batterijen *Jonker*-artillerie in rinkelende draf door de Rode Poort. Zij stelden zich voor het paleis op. Het grote rode gebouw van de generale staf beleefde een ongewone drukte. Verscheidene pantserauto's stonden op een rij voor de deur en auto's vol officieren reden af en aan . . . De censor was heel erg opgewonden, als een jongetje in een circus. Kerenski, zo zei hij, was zojuist naar de Raad van de Repu-

blik gegaan om zijn aftreden aan te bieden. Ik haastte mij naar het Marinski Paleis en arriveerde bij het einde van Kerenski's hartstochtelijke en vrij onsamenhangende rede vol zelfrechtvaardiging en verbitterde veroordeling van zijn vijanden.

'Ik wil hier de meest karakteristieke passage uit een hele serie artikelen citeren, die in *Rabotsji Poet* gepubliceerd zijn door Oeljanow-Lenin, een staatsmisdadiger, die ondergedoken is en die we trachten op te sporen . . . Deze staatsmisdadiger heeft het proletariaat en het Petrogradse garnizoen opgeroepen de ervaring van de 16e-18e juli in praktijk te brengen en hij dringt aan op de onmiddellijke gewapende opstand . . . Bovendien hebben andere bolsjewistische leiders in een aantal vergaderingen het woord genomen en ook een oproep tot onmiddellijke opstand gedaan. In het bijzonder moet de aandacht gevestigd worden op de activiteit van de huidige voorzitter van de Petrogradse Sowjet, Bronstein-Trotski . . .

'Ik moet er Uw aandacht op vestigen . . . dat de uitdrukkingen en de stijl van een hele serie artikelen in *Rabotsji Poet* en *Soldat* volledig op die van *Nowaja Roes* lijken . . . Wij hebben niet zozeer te maken met de handelwijze van de een of andere politieke partij, als wel met de exploitatie van de politieke onwetendheid en misdadige instincten van een deel van de bevolking, een soort organisatie, wier doel het is om in Rusland, koste wat het kost, een gewetenloze beweging van vernietiging en plundering uit te lokken. Want gezien de geestesgesteldheid van de massa's zal iedere beweging in Petrograd worden gevolgd door de vreselijkste bloedbaden, die de naam van het vrije Rusland met eeuwige schande zullen overdekken. . . . Naar Oeljanow-Lenin zelf toegeeft, is de situatie van de uiterste

linkervleugel van de Sociaaldemocraten in Rusland zeer gunstig'. (Hierbij las Kerenski de volgende aanhaling uit Lenins artikel voor):

"Denk eraan! . . . De Duitse kameraden hebben maar één Liebknecht, zonder kranten, zonder vrijheid van vergadering, zonder een Sowjet. . . . Tegenover hen staat de ongelooftelijke vijandschap van alle klassen van de maatschappij – en toch proberen de Duitse kameraden te handelen. Kunnen wij dan met dozijnen kranten, vrijheid van vergadering, de meerderheid van de Sowjets, wij, de meest vooraanstaande internationale proletariërs van de hele wereld, weigeren om de Duitse revolutionaire organisaties te helpen?"

Kerenski vervolgde toen:

'De organisatoren van de opstand erkennen dus stilzwijgend dat de volmaakste voorwaarden voor de vrije actie van een politieke partij nu in Rusland bestaan, dat geregeerd wordt door een Voorlopige Regering, aan het hoofd waarvan in de ogen van deze partij "een overweldiger en een man, die zichzelf aan de bourgeoisie heeft verkocht, de minister-president Kerenski" staat . . .

' . . . De organisatoren van de opstand komen niet het Duitse proletariaat, maar de Duitse heersende klassen te hulp en zij openen het Russische front voor de ijzeren vuisten van Wilhelm en zijn vrienden . . . De motieven van deze mensen doen er voor de Voorlopige Regering weinig toe. Het doet er weinig toe of zij bewust of onbewust handelen, maar vanaf dit spreekgestoelte kenschets ik in ieder geval in het volle bewustzijn van mijn verantwoordelijkheid dergelijke daden van een Russische politieke partij als daden van verraad aan Rusland!

' . . . Ik sta achter het standpunt van rechts en ik stel voor, onmiddellijk over te gaan tot een onderzoek en de nood-

zakelijke arrestaties te verrichten.' (Tumult van links). 'Luister naar me!' schreeuwde hij met krachtige stem. 'Op het ogenblik dat de staat in gevaar is door bewust of onbewust verraad, geven de Voorlopige Regering en onder anderen ikzelf er eerder de voorkeur aan om te worden gedood dan het leven, de eer en de onafhankelijkheid van Rusland te verraden . . .'

Op dat ogenblik werd er een papier aan Kerenski overhandigd.

'Ik heb zojuist de proclamatie ontvangen, die zij bij de regimenten verspreiden. Hier is de inhoud. En hij las voor: *"De Petrogradse Sowjet van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden wordt bedreigd. Wij bevelen de regimenten onmiddellijk op voet van oorlog te mobiliseren en nieuwe bevelen af te wachten. Ieder uitstel of het niet nakomen van dit bevel zal als een daad van verraad aan de revolutie worden beschouwd. Het Militaire Revolutionaire Comité. Voor de voorzitter, Podwoiski. De secretaris, Antonow."*

In werkelijkheid is dit een poging om het gepeupel op te zetten tegen de bestaande orde, om de grondwetgevende vergadering te doen mislukken en het front te openen voor de regimenten van Wilhelm met de ijzeren vuist . . . Ik zeg met opzet "gepeupel" omdat de bewuste democratie en de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, alle legerorganisaties, al hetgeen vrij Rusland verheerlijkt, het gezonde verstand, de eer en het geweten van de democratie van het grote Rusland, protesteren tegen deze dingen . . .

'Ik ben niet hier gekomen om te smeken, maar om mijn vaste overtuiging uit te spreken dat de Voorlopige Regering, die op dit ogenblik onze nieuwe vrijheid verdedigt, de nieuwe Russische staat, die een briljante toekomst tegemoet gaat, eensgezinde steun zal krijgen behalve van hen, die nooit de waarheid onder ogen durfden zien.

'... De Voorlopige Regering heeft nooit de vrijheid van alle burgers van de staat, om gebruik te maken van hun politieke rechten geschonden... Maar nu... verklaart de Voorlopige Regering: op dit ogenblik moeten die delen van de Russische natie, die groepen en partijen, die hun handen hebben durven opheffen tegen de vrije wil van het Russische volk en tegelijkertijd dreigen om het front voor Duitsland te openen, afdoend worden geliquideerd!... 'Laat de bevolking van Petrograd begrijpen, dat zij een vastberaden macht tegenover zich zal vinden en misschien zullen op het laatste moment het gezonde verstand, het geweten en de eer overwinnen bij degenen, die nog een hart hebben...'

Gedurende de hele redevoering weergalmde de zaal van een oorverdovend lawaai. Toen de minister-president van het spreekgestoelte was gestapt, bleek en nat van het zweet en met zijn gevolg van officieren verdween, viel spreker na spreker van links en centrum de rechtsen aan, allen even woedend. Zelfs de Sociaalrevolutionairen, voor wie Gotz sprak:

'De politiek van de Bolsjewiki is demagogisch en misdadig in hun exploitatie van de ontevredenheid van het volk. Maar er is een hele reeks eisen van het volk, die tot nu toe niet zijn ingewilligd... De vraagstukken van vrede, land en democratisering van het leger moeten op een dergelijke wijze worden gesteld, dat geen enkele soldaat, boer of arbeider er ook maar aan twijfelt dat onze regering tracht deze vastberaden en onfeilbaar op te lossen... 'Wij Mensjewiki willen geen kabinetscrisis uitlokken en wij zijn bereid om de Voorlopige Regering met al onze energie en tot onze laatste druppel bloed te verdedigen, wanneer dan ook de Voorlopige Regering op al deze brandende vraagstukken de duidelijke en preciese woor-

den wil spreken, waarop het volk met zo'n ongeduld wacht . . .'

Daarna zei Martow woedend:

'De woorden van de Minister-President, die zich permiteert om over "gepeupel" te spreken, als het gaat om het belang van weliswaar in de verkeerde richting geleide, maar belangrijke delen van het proletariaat en het leger, zijn niets anders dan een ophitsing tot de burgeroorlog'. Bij de stemming werd een door links voorgestelde resolutie aangenomen. Practisch kwam dit neer op een motie van wantrouwen tegen de regering:

'1. De gewapende demonstratie, die al enige dagen wordt voorbereid, heeft een *coup d'état* tot doel. Zij dreigt een burgeroorlog uit te lokken, schept gunstige voorwaarden voor pogroms, contra-revolutie en de mobilisatie van contra-revolutionaire krachten, zoals de Zwarte Honderd. Dit brengt onvermijdelijk de onmogelijkheid met zich mee om de Grondwetgevende Vergadering bijeen te laten komen. Het zal een militaire catastrofe en de dood van de revolutie veroorzaken, het economische leven van het land verlammen en Rusland vernietigen;

2. De gunstige voorwaarden voor deze agitatie zijn geschapen door zowel het uitstellen van dringende maatregelen, als objectieve omstandigheden voortvloeiend uit de oorlog en de algemene wanorde. Het is vóór alles noodzakelijk om onmiddellijk een decreet uit te vaardigen, waarbij het land aan de Landcomités van de boeren wordt overgedragen. In het buitenland dient een krachtige gedragslijn te worden gevolgd, door de Geallieerden voor te stellen hun vredesvoorwaarden bekend te maken en vredesonderhandelingen te beginnen;

3. Voor de bestrijding van monarchistische manifestaties

en pogroms is het noodzakelijk, onmiddellijk maatregelen te treffen om deze bewegingen te verbieden en voor dit doel in Petrograd een Comité van Openbare Veiligheid te vormen. Dit moet bestaan uit vertegenwoordigers van het gemeentebestuur en de organen van de revolutionaire democratie die in samenwerking met de Voorlopige Regering handelen . . .’

Interessant is dat de Mensjewiki en Sociaalrevolutionairen zich allen om deze resolutie schaarden . . . Toen Kerenski dit echter merkte, ontbood hij Awksentjew naar het Winterpaleis om een verklaring af te leggen. Mocht dit een gebrek aan vertrouwen in de Voorlopige Regering betekenen, dan verzocht hij Awksentjew om een nieuw kabinet te vormen. Dan, Gotz en Awksentjew, de leiders van de ‘verzoeners’, sloten hun laatste compromis . . . Zij legden Kerenski uit, dat dit niet als kritiek op de regering was bedoeld!

Op de hoek van de Morskaja en de Newski hielden groepen soldaten met de bajonet op het geweer alle particuliere auto's aan, zij dwongen de inzittenden uit te stappen en dreven hen naar het Winterpleis. Een grote menigte stond naar hen te kijken. Niemand wist of de soldaten tot de regering of tot het Militaire Revolutionaire Comité behoorden. Voor de Kazan Kathedraal gebeurde hetzelfde en de auto's werden naar de Newski teruggedirigeerd. Vijf of zes matrozen met geweren passeerden, lachten opgewonden en begonnen met twee der soldaten te praten. Op de banden van de matrozenpetten stond *Awrora* en *Zarja Swobody* – de namen van de grootste bolsjewistische kruisers van de Baltische vloot. Een van hen zei: ‘Kroonstad komt!’ . . . Het was alsof er in 1792 iemand in de straten van Parijs had gezegd: ‘De Marseillanen komen!’ Want in

Kroonstad waren vijf en twintig duizend matrozen, overtuigde Bolsjewiki en niet bang om te sterven . . . *Rabotsjii Soldat* was zojuist verschenen en de hele voorpagina was één geweldige proclamatie:

'SOLDATEN! ARBEIDERS! BURGERS!'

'De vijanden van het volk zijn vannacht tot de aanval overgegaan. De Kornilowisten van de Staf proberen om uit de voorsteden *Jonkers-* en vrijwilligers-bataljons te laten binnenrukken. De Jonkers van Oranienbaum en de vrijwilligers van Tsarskoje Sjelo hebben geweigerd om te komen. Er wordt hoogverraad tegen de Petrogradse Sowjet beraamd . . . De campagne van de contra-revolutionairen is gericht tegen het Al-Russische Congres van Sowjets, dat op het punt staat bijeen te komen, tegen de Grondwetgevende Vergadering en tegen het volk. De Petrogradse Sowjet beschermt de revolutie. Het Militaire Revolutionaire Comité leidt het afslaan van de aanval der samenzweerders. Het hele garnizoen en het proletariaat van Petrograd staan klaar om de vijand van het volk een verpletterende slag toe te brengen.

Het Militaire Revolutionaire Comité beveelt:

1. Alle regiments-, divisie- en oorlogsschepen-comités moeten samen met de Sowjet-commissarissen en alle revolutionaire organisaties voortdurend in vergadering bijeen zijn en in hun handen alle berichtgeving over de plannen van de samenzweerders concentreren.
2. Geen enkele soldaat mag zijn divisie zonder toestemming van het Comité verlaten.
3. Naar het Smolny moeten onmiddellijk twee gedelegeerden van iedere militaire eenheid en vijf van iedere wijk-Sowjet worden gestuurd.
4. Alle leden van de Petrogradse Sowjet en alle gedele-

geerden naar het Al-Russische Congres worden uitgenodigd onmiddellijk naar het Smolny te komen voor een buitengewone vergadering.

De contra-revolutie heeft haar misdadige kop opgeheven. Een groot gevaar bedreigt de veroveringen en de hoop van de soldaten en arbeiders.

Maar de krachten van de revolutie zijn veel groter dan die van haar vijanden. De zaak van het volk is in sterke handen. De samenzweerders zullen vernietigt worden.

Geen geaarsel of getwijfel! Vastberadenheid, standvastigheid, discipline, vastbeslotenheid!

Lang leve de revolutie!

Het Militaire Revolutionaire Comité'.

De Petrogradse Sowjet vergaderde aan één stuk door in het Smolny, dat wel een stormcentrum leek. De gedelegeerden vielen in slaap op de vloer en stonden weer op om aan het debat deel te nemen. Trotski, Kamenjew en Wolodarski spraken zes, acht, twaalf uur per dag . . . Ik ging naar beneden naar kamer 18 op de eerste verdieping, waar de bolsjewistische afgevaardigden beraadslaagden. Een ruwe stem, afkomstig van een tussen de menigte verborgen spreker, bulderde voortdurend: 'De verzoeners zeggen dat we geïsoleerd zijn. Schenk geen aandacht aan hen. Als het eenmaal begint laten ze zich toch door ons meeslepen, anders verliezen ze hun aanhang . . .' Hij hield een stuk papier omhoog. 'Wij slepen hen mee! Er is zojuist een boodschap van de Mensjewiki en Sociaal-revolutionairen gekomen! Ze zeggen dat zij onze actie veroordelen, maar dat, als de regering ons aanvalt, zij zich niet tegen de zaak van het proletariaat zullen verzetten!' Gejuich . . .

Toen de avond was gevallen, was de grote zaal vol solda-

ten en arbeiders, een kolossale vale en gonzende massa in een blauwe rooknevel. De oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad had tenslotte besloten om de gedelegeerden naar dit nieuwe congres te verwelkomen, dat zijn eigen vernietiging zou betekenen en misschien ook de vernietiging van de revolutionaire orde, die de Raad had opgebouwd. Op deze vergadering konden echter alleen leden van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad stemmen . . . Het was al na middernacht toen Gotz de vergadering opende en Dan begon te spreken in een gespannen stilte, die mij bijna dreigend toescheen.

'De uren, waarin we leven, verschijnen in de meest tragische kleuren,' zei hij. 'De vijand staat aan de poorten van Petrograd, de krachten van de democratie pogen de verdediging hiertegen te organiseren en toch wacht ons bloedvergieten in de straten van de hoofdstad en honger dreigt niet alleen onze eensgezinde regering, maar de revolutie zelf te vernietigen . . . De massa's zijn het beu en uitgeput. Zij hebben geen belangstelling voor de revolutie. Als de Bolsjewiki iets beginnen, dan zal dat het einde van de revolutie betekenen . . .' (Geroep: 'Dat is een leugen!') 'De contra-revolutionairen wachten er met de Bolsjewiki op om opstanden en bloedbaden te beginnen . . . Als er een *wistoeplenije* komt, zal er geen Grondwetgevende Vergadering zijn . . .' (Geroep: 'Leugen! Schande!').

'Het is ontoelaatbaar, dat het Petrogradse garnizoen op het gebied van militaire operaties de bevelen van de staf niet gehoorzaamt . . . U moet de bevelen van de staf en de door U gekozen Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad gehoorzamen. Alle macht aan de Sowjets – dat betekent de dood! Rovers en dieven wachten op het moment om te kunnen plunderen en brandstichten . . . Als je ook zulke leuzen voor je ziet als 'Ga de huizen binnen, haal de

schoenen en kleren bij de bourgeoisie weg...' (Tumult. Geroep: 'Nee, zo'n leuze is er niet! Gelogen! Gelogen!'). 'Nou ja, het kan anders beginnen, maar het zal zo eindigen!' 'De Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad heeft alle macht om te handelen en moet gehoorzaamd worden... We zijn niet bang van bajonetten... De Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad zal de revolutie met zijn lichaam verdedigen...' (Geroep: 'Het is al lang een dood lichaam!'). Er was een enorm, voortdurend tumult, men hoorde zijn stem schreeuwen, toen hij op de lessenaar sloeg: 'Degenen die hierop aandringen, begaan een misdaad!' Er klonk een stem: 'U beging al lang geleden een misdaad toen U de macht greep en deze aan de bourgeoisie overdroeg!' Gotz rinkelde met de voorzittersbel en riep: 'Stilte, of ik zet U er uit!' Stem: 'Probeer het maar eens!' (Bijval en gefluit). 'Wat betreft onze vredespolitiek' (Gelach), ongelukkigerwijs kan Rusland de voortzetting van de oorlog niet langer volhouden. Er zal vrede komen, maar geen duurzame vrede, geen democratische vrede... Vandaag hebben wij in de Raad van de Republiek, teneinde bloedvergieten te voorkomen, een dagorder aangenomen, waarin de overgave van het land aan de Landcomités en onmiddellijke vredesonderhandelingen worden geëist...' (Gelach en geroep: 'Te laat!'). Toen betrad voor de Bolsjewiki Trotski het spreekgestoelte, gedragen op een golf van daverend applaus, dat in donderende bijvalsbetuigingen overging, terwijl de zaal opstond. Zijn mager, scherp gezicht was duivelachtig in zijn boosaardig ironische uitdrukking. 'Dan's taktiek bewijst dat de massa – de grote, domme, onverschillige massa – absoluut achter hem staat!' (Reusachtige vrolijkheid). Hij wendde zich dramatisch tot de voorzitter. 'Toen wij erover spraken om het land aan de boeren te geven, was U ertegen. Wij vertelden de boeren:

„Als ze het U niet geven, neem het dan zelf maar!” en de boeren volgden onze raad op. En nu beveelt U aan, wat we zes maanden geleden deden . . .

‘Ik geloof niet dat Kerenski’s bevel, om de doodstraf in het leger af te schaffen, door zijn idealen werd gedicteerd. Ik geloof dat Kerenski door het Petrogradse garnizoen, dat weigerde hem te gehoorzamen, werd overtuigd . . .

‘Nu wordt Dan ervan beschuldigd dat hij in de Raad van de Republiek een rede heeft gehouden, welke zou bewijzen dat hij een geheime Bolsjewiek zou zijn . . . De tijd zal nog komen dat Dan zal zeggen, dat de bloem der revolutie deelnam aan de opstanden van 16 en 18 juli . . . In Dan’s resolutie vandaag in de Raad van de Republiek was geen sprake van het handhaven van de discipline in het leger, ofschoon hierop in de propaganda van zijn partij wordt aangedrongen . . .

‘Nee. De geschiedenis van de laatste zeven maanden toont dat de massa’s de Mensjewiki hebben verlaten. De Mensjewiki en de Sociaalrevolutionairen hebben de Kadetten overwonnen en toen zij de macht kregen, gaven zij deze aan de Kadetten . . . Dan zegt tegen U dat U geen recht hebt om in opstand te komen. Opstand is het recht van alle revolutionairen! Als de vertrapte massa’s in opstand komen is dat hun recht . . .’

Daarna kwam Lieber met zijn lange gezicht en wrede tong, begroet met afkeurend gebrom en gelach.

‘Engels en Marx hebben gezegd dat het proletariaat geen recht had om de macht te grijpen tot het er rijp voor zou zijn. In een burgerlijke revolutie als deze . . . betekent het grijpen van de macht door de massa’s het tragische einde van de revolutie . . . Trotski is als sociaaldemocratisch theoreticus zelf tegen hetgeen hij nu staat te verdedigen . . .’
(Geroep: ‘Genoeg! Weg met hem!’)

Martow interrompeerde voortdurend: 'De Internationalisten¹⁹ zijn niet tegen de overdracht van de macht aan de democratie, maar zij keuren de methoden van de Bolsjewiki af. Dit is niet het moment om de macht te grijpen...' Toen kwam Dan weer naar voren. Hij protesteerde heftig tegen de actie van het Militaire Revolutionaire Comité, dat een commissaris had gestuurd om het kantoor van de Izwestija in beslag te nemen en de krant te censureren. Er volgde een verschrikkelijk tumult. Martow probeerde te spreken, maar men kon hem niet horen. Afgevaardigden van het leger en de Baltische vloot stonden overal in de zaal op en schreeuwden dat de Sowjet *hun* regering was... Onder de grootste verwarring stelde Ehrlich²⁰ een resolutie voor, waarin een beroep op de arbeiders en soldaten werd gedaan om kalm te blijven en niet in te gaan op provocaties om te demonstreren en waarin de noodzakelijkheid werd erkend om onmiddellijk een comité op te richten, dat decreten zou moeten uitvaardigen voor de overdracht van het land aan de boeren en met vredesonderhandelingen zou beginnen...

Toen sprong Wolodarski op en schreeuwde schor dat de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad aan de vooravond van het congres het recht niet had om de functies van het congres over te nemen. De Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad was practisch dood, zei hij en de resolutie was gewoon een truc om zijn tanende macht te versterken...

'Wij Bolsjewiki zullen over deze resolutie niet stemmen!' Waarop alle Bolsjewiki de zaal verlieten en de resolutie werd aangenomen...

Tegen vier uur in de ochtend ontmoette ik Zorin in de vestibule. Over zijn schouder hing een geweer.

'Wij zijn begonnen!' zei hij kalm en tevreden. 'Wij heb-

ben de plaatsvervangend Minister van Justitie en de Minister van Godsdienszaken gearresteerd. Zij zitten nu beneden in de kelder. Een regiment is op mars om de telefooncentrale, een ander om het Telegraafkantoor en nog een ander om de Staatsbank te bezetten. De Rode Garde is uitgerukt . . .’

Op de traptreden van het Smolny zagen we in de kille duisternis het eerst de Rode Garde – een dicht bij elkaar gedoken troep jongens in arbeiderskleren, die geweren met bajonetten droegen en zenuwachtig met elkaar praatten. Verweg over de stille daken in het westen kwam het geluid van verspreid geweervuur, daar waar de *Jonkers* probeerden, de bruggen over de Newa te openen om de fabrieksarbeiders en soldaten van de Wiborg-wijk te beletten zich bij de Sowjet-strijdkrachten in het centrum van de stad te voegen, maar de matrozen van Kroonstad deden de bruggen weer dicht . . .

Achter ons lag het grote Smolny, helder verlicht en gonzend als een gigantische bijenkorf . . .

DE VAL VAN DE VOORLOPIGE REGERING

Op woensdag, 7 november stond ik heel laat op. Van de Peter-en-Paul-vesting dreunde het gebruikelijke kanon-schot van 12 uur 's middags toen ik over de Newski liep. Het was een ruwe, kille dag. Voor de Staatsbank stonden een paar soldaten met bajonetten op het geweer bij de gesloten hekken.

'Aan welke kant staat U?' vroeg ik. 'Aan die van de regering?'

'Geen regering meer,' antwoordde er een met een grijns.

'*Slawa Bogoe! Goddank!*' Dat was alles, wat ik uit hem kon krijgen . . .

De trams reden over de Newski. Mannen, vrouwen en jongetjes hingen aan ieder uitsteeksel. De winkels waren open en het leek of er onder de menigte op straat nog minder ongerustheid heerste dan de dag tevoren. In de nacht was er een hele oogst nieuwe oproepen tegen de opstand op de muren verschenen – aan de boeren, aan de soldaten aan het front, aan de arbeiders van Petrograd. In een ervan stond:

'Van de Stadsdoema van Petrograd'

'De Stadsdoema deelt de burgers mee dat in de buitengewone zitting van 6 november de Doema een Comité van Openbare Veiligheid heeft gevormd, dat bestaat uit leden van de centrale en districtsdoema's en vertegenwoordigers van de volgende revolutionairedemocratische organisaties: de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, de Al-Russische Uitvoerende Raad van Boeren-afgevaardigden, de Legerorganisaties, de Tsentroflot (Centraal Vlootcomité), de Petrogradse Sowjet van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden (!), de Raad van Vakverenigingen e. a. Leden

van het Comité van Openbare Veiligheid zijn te bereiken in het gebouw van de Stadsdoema. Telefoon No. 15-40, 223-7, 138-36.

7 november 1917.

Dit was de oorlogsverklaring van de Doema aan de Bolsjewiki, hoewel ik me dat toen nog niet realiseerde. Ik kocht een exemplaar van *Rabotsji Poet*, de enige krant die schijnbaar te koop was en iets later betaalde ik een soldaat vijftig kopeken voor een tweedehands nummer van *Den*. De bolsjewistische krant, die op vellen van groot formaat in de in beslag genomen drukkerij van de *Roeskaja Wolja* was gedrukt, had enorme koppen: 'ALLE MACHT AAN DE SOWJETS VAN ARBEIDERS, SOLDATEN EN BOEREN! VREDE! BROOD! LAND!'

Het hoofdartikel was ondertekend door 'Zinowjew', die evenals Lenin ondergedoken was. Het begon:

'Iedere soldaat, iedere arbeider, iedere echte socialist, iedere eerlijke democraat beseft dat er maar twee alternatieven zijn voor de huidige situatie.

Of de macht blijft in handen van de bourgeois-landherentroep en dat zal voor de arbeiders, soldaten en boeren alle mogelijke onderdrukking, de voortzetting van de oorlog, de onvermijdelijke hongersnood en dood betekenen . . .

Of de macht gaat over in handen van de revolutionaire arbeiders, soldaten en boeren. In dat geval zal het een volledige afschaffing van de landherentirannie, onmiddellijke beteugeling van de kapitalisten en het onmiddellijk indienen van voorstellen voor een rechtvaardige vrede betekenen. Dan zal het land aan de boeren worden gegeven, dan zullen de arbeiders de controle over de industrie

hebben, dan zal er brood zijn voor de hongerigen, dan zal er een eind komen aan deze onzinnige oorlog!

Den bevatte fragmentarisch nieuws over de woelige nacht. De bezetting van de telefooncentrale, het Baltische station en het telegraafkantoor door de Bolsjewiki; de *Jonkers* van Peterhof kunnen Petrograd niet bereiken; de Kozakken aan het wankelen; arrestatie van enige ministers, tegenarrestaties, schermutselingen tussen soldatenpatrouilles, *Jonkers* en Roodgardisten.

Op de hoek van de Morskaja liep ik tegen kapitein Gomborg op, een mensjewistische *oboronets* en secretaris van de militaire sectie van zijn partij. Toen ik hem vroeg of de opstand al had plaatsgevonden, haalde hij verveeld zijn schouders op. Hij antwoordde '*Tsjort znajet!* De duivel mag het weten! Misschien kunnen de Bolsjewiki de macht wel grijpen, maar zij zullen hem niet langer dan drie dagen kunnen houden. Zij hebben de mensen niet om een regering te vormen. Misschien is het wel goed om het hen te laten proberen, dat zal gelijk hun einde betekenen . . .'

Het militaire hotel op de hoek van het St. Isaäk Plein werd bewaakt door gewapende soldaten. In de hal liepen vele knappe jonge officieren op en neer. Of zij stonden tegen elkaar te mopperen dat de matrozen hen er niet uit wilden laten . . .

Plotseling klonk buiten de scherpe knal van een geweer, gevolgd door verspreid geweervuur. Ik rende naar buiten. Er was iets ongewoons gaande rondom het Marinski Paleis, waar de Raad van de Russische Republiek vergaderde. Diagonaal over het brede plein stond een rij matrozen met geweren in de aanslag naar het hoteldak te kijken.

'*Provokatsial* Op ons geschoten!' snauwde er een, terwijl een ander naar de deur liep.

Bij de westelijke hoek van het paleis stond een grote pant-

servagen waarop een rode vlag wapperde. Er was pas met rode verf op geschilderd: “(*Sowjet Rabotsjich Soldatskich Depoetatow*); alle kanonnen waren op het St. Isaäk plein gericht. Er was een barricade opgericht dwars over de ingang van Nowaja Oelitsa – kisten, vaten, een oude bedspiraal, een kar. Een hoop hout versperde het einde van de Moika kade. Korte blokken hout van een naburige houtstapel werden langs de voorgevel van het gebouw opgesteld om als borstweringen te dienen . . .

‘Zal er gevochten worden?’ vroeg ik.

‘Zo dadelijk, zo dadelijk,’ antwoordde een soldaat zenuwachtig.

‘Ga weg, kameraad, anders wordt U gewond. Zij zullen wel uit die richting komen,’ zei hij, terwijl hij naar de Admiraliteit wees.

‘Wie?’

‘Dat zou ik U niet kunnen zeggen, broeder,’ antwoordde hij spuwende.

Voor de deur van het paleis bevond zich een menigte soldaten en matrozen. Een matroos vertelde over het einde van de Raad van de Russische Republiek. ‘We gingen naar binnen,’ zei hij, ‘en zetten bij alle deuren kameraden. Ik ging naar de contra-revolutionair Kornilowits, die in de voorzittersstoel zat. “Geen Raad meer”, zei ik. “Ga maar naar huis!”’.

Er werd gelachen. Door met verschillende papieren te zwaaien slaagde ik er in om bij de deur van de perskamer te komen. Een enorme glimlachende matroos hield me tegen en toen ik mijn pas toonde, zei hij alleen maar: ‘Al was U Sint Michaël zelf, kameraad, dan zou U hier nog niet doorkomen!’ Door het glas van de deur zag ik het verwrongen gezicht en de gebarende armen van een opgesloten Franse correspondent . . .

Buiten voor de deur stond een kleine man met een grijze snor en een generaalsuniform, midden tussen een groepje soldaten. Zijn gezicht was vuurrood.

'Ik ben generaal Alexejew' schreeuwde hij. 'Als Uw meerdere en als lid van de Raad van de Republiek eis ik te worden doorgelaten!' De wachtpost krabde op zijn hoofd, keek ongerust uit zijn ooghoek, wenkte een naderende officier, die zeer opgewonden werd, toen hij zag wie het was en salueerde, voordat hij beseftte wat hij deed. 'Excellentie . . .', stamelde hij op de manier van het oude regiem. 'Het is streng verboden om het paleis te betreden – ik heb geen recht . . .'

Er passeerde een auto en ik zag Gotz er in zitten, die ogenschijnlijk zeer geamuseerd zat te lachen.

Een paar minuten later volgde er een andere met gewapende soldaten op de voorbank en vol met gearresteerde leden van de Voorlopige Regering. Peters, het Letse lid van het Militaire Revolutionaire Comité, kwam over het plein aangerend.

'Ik dacht dat jullie al die heren vannacht al hadden gevangen genomen', zei ik, terwijl ik naar hen wees.

'Och,' antwoordde hij met het gezicht van een teleurgestelde schooljongen. 'Die stommelingen hebben de meesten weer laten gaan voor we een besluit hadden genomen . . .'

In de Woskressenski Prospekt stond een grote massa matrozen opgesteld en achter hen marcheerden soldaten zover als het oog reikte. Wij gingen door de Admiraltejski naar het Winterpaleis. Alle toegangen naar het Paleisplein waren door schildwachten afgesloten en dwars over het westelijke deel lag een troepencordon, belegerd door een onrustige massa burgers. Met uitzondering van enkele soldaten ver weg, die hout uit het Paleis schenen te dragen en het voor de hoofdingang opstapelden, was alles rustig. Wij

konden er niet achter komen of de schildwachten pro-regering of pro-Sowjet waren. Onze papieren van het Smolny hadden geen effect, zodat we een ander deel van de linie met een gewichtig gezicht naderden en onze Amerikaanse paspoorten toonden, terwijl wij zeiden 'Officiële zaken!', waarna wij er doorheen glipten. Bij de deur van het Paleis namen dezelfde oude *sjwejtsari* – portiers – in hun blauwe uniformen met koperen knopen en rode met goud bestikte kragen beleefd onze jassen en hoeden aan en wij gingen naar boven. In de donkere, sombere gang, die van zijn wandtapijten was ontdaan, slenterden enkele oude bedienden rond en voor Kerenski's deur liep een jonge officier op en neer en beet op de punten van zijn snor. Wij vroegen of we de minister-president konden interviewen. Hij boog en sloeg de hakken tegen elkaar. 'Nee, het spijt me,' antwoordde hij in het Frans. 'Alexander Feodorowitsj heeft het op dit moment buitengewoon druk...' Hij keek ons een ogenblik aan. 'Eigenlijk is hij niet hier...' 'Waar is hij?'

'Hij is naar het front gegaan. En weet U, er was niet genoeg brandstof voor zijn auto. We moesten iemand naar het Engelse ziekenhuis sturen om wat te lenen'.

'Zijn de ministers hier?'

'Zij vergaderen in de een of andere kamer – ik weet niet waar'.

'Komen de Bolsjewiki?'

'Natuurlijk. Zij komen zeker. Ik verwacht ieder ogenblik een telefoontje dat zij in aantocht zijn. Maar we zijn klaar. Wij hebben *Jonkers* voor het Paleis. Door die deur daar'.

'Kunnen wij naar binnen gaan?'

'Nee, beslist niet. Dat is niet geoorloofd'. Hij gaf plotse-ling iedereen een hand en liep weg. Wij gingen naar de verboden deur, die in een tijdelijke afscheiding, welke de

hal in tweeën deelde, aangebracht was en die aan de buitenkant was afgesloten. Aan de andere kant hoorde men stemmen en iemand lachte. Behalve hier waren de grote ruimten van het oude Paleis zo stil als het graf. Een oude *sjwejtsar* kwam aangelopen. 'Nee, *barin* – heren, U mag hier niet binnengaan.'

'Waarom is de deur gesloten?'

'Om de soldaten binnen te houden,' antwoordde hij. Na een paar minuten zei hij iets over thee halen en liep naar de andere kant. Wij deden de deur open.

Binnen stond een tweetal soldaten op wacht, maar zij zeiden niets. Aan het eind van de gang was een grote, prachtige kamer met vergulde kroonlijsten en enorme kristallen luchters en daarachter enkele kleinere, die met donker hout waren gelambrizeerd.

Aan beide zijden van de parketvloer lagen rijen vuile matrassen en dekens, waarop hier en daar soldaten lagen. De grond lag bezaaid met sigarettenpeukjes, stukken brood, lakens en lege flessen met dure Franse etiketten. Er liepen steeds meer soldaten met de rode epauletten van de *Jonkerscholen* rond in de muffe atmosfeer van tabaksrook en ongewassen mensen. Eén had een fles witte Bourgogne, blijkbaar uit de paleiskelders gegapt. Zij keken ons verbaasd aan toen wij voorbijliepen, door de ene kamer na de andere, tot wij tenslotte in een serie grote staatsiesalons kwamen, waarvan de lange en vuile ramen op het plein uitzagen. De muren waren bedekt met enorme schilderijen in massieve vergulde lijsten – historische gevechtsscènes... '12 oktober 1812' en '6 november 1812' en '16/28 augustus 1813'... Een ervan was aan de rechterbovenhoek beschadigd.

Het gebouw was één enorme kazerne en blijkbaar was het dit al wekenlang, gezien de vloer en muren. Er waren ma-

chinegeweren op vensterbanken gemonteerd en tussen de matrassen stonden geweren aan rotten.

Toen we naar de schilderijen keken, drong er een naar alcohol riekende adem langs mijn linkeroor tot mij door en een stem zei in traag, maar vloeiend Frans: 'Aan de manier, waarop U de schilderijen bewondert, zie ik dat U buitenlanders bent'. Het was een korte, pafferige man en toen hij zijn pet afzette kwam er een kaal hoofd te voorschijn. 'Amerikanen? Aangenaam. Ik ben stafkapitein Wladimir Artsibasjew, geheel tot Uw dienst'. Het scheen niet bij hem op te komen dat er iets ongewoons was met die vier vreemdelingen, waaronder een vrouw, die door de verdediging van een leger, dat de aanval verwachtte, heenliepen. Hij begon te klagen over de toestand van Rusland. 'Niet alleen dat die Bolsjewiki er zijn,' zei hij, 'maar de prachtige tradities van het Russische leger zijn ook verstoord. Kijk maar om U heen. Dit zijn allemaal studenten van de officiersscholen. Maar zijn het heren? Kerenski heeft de officiersscholen opengesteld voor de manschappen, voor iedere soldaat die door zijn examen komt. Natuurlijk zijn er heel wat, die door de revolutie besmet zijn'.

Zonder reden veranderde hij van onderwerp. 'Ik zou graag uit Rusland weg willen. Ik heb er over gedacht om bij het Amerikaanse leger te gaan. Zoudt U niet naar Uw consul willen gaan om de zaak te regelen? Ik zal U mijn adres geven'. Ondanks onze protesten schreef hij het op een stukje papier en scheen zich ineens beter te voelen. Ik heb het nog: '*Oranienbaumskaja Sjkola Praporstsjikow 2, Staraja Peterhof*'.

'Wij hadden vanmorgen vroeg een parade,' zei hij verder, terwijl hij ons door de vertrekken leidde en alles verklaarde. 'Het vrouwenbataljon heeft besloten om de regering trouw te blijven'.

'Zijn de vrouwelijke soldaten in het paleis?'

'Ja, zij zijn in de achterkamers, waar zij ongedeerd zullen blijven als er onlusten komen.' Hij zuchtte: 'Het is een grote verantwoordelijkheid.'

We stonden even bij het raam naar het plein voor het paleis te kijken, waar drie compagnieën *Jonkers* in lange jassen gewapend stonden opgesteld en werden toegesproken door een lange, energiek uitziende officier, die ik herkende als Stankiewitsj, militair hoofdcommissaris van de Voorlopige Regering. Na een paar minuten schouderden twee compagnieën met gekletter hun geweren, zij uitten drie doordringende kreten en marcheerden het plein over, waarna ze door de Rode Poort in de stille stad verdwenen.

'Ze zijn van plan om de Telefooncentrale te bezetten', zei iemand. Er stonden drie kadetten bij ons en we begonnen een gesprek. Ze zeiden dat ze als gewone soldaten op de scholen gekomen waren. Hun namen waren Robert Olew, Alexej Wasiljenko en Erni Sachs, een Estlander. Maar zij wilden nu geen officieren meer zijn, omdat officieren heel impopulair waren. Zij schenen niet te weten, wat zij moesten doen en het was duidelijk dat zij ontevreden waren. Maar ze begonnen al gauw te bluffen. 'Als de Bolsjewiki komen zullen we hun tonen hoe ze moeten vechten. Zij durven niet te vechten, het zijn lafaards. Maar als we overmeesterd worden, zal iedere man een kogel voor zichzelf houden...'

Op dat moment was er een salvo van geweervuur in de buurt. Op het plein begonnen alle mensen te rennen, zij vielen plat op hun gezicht en de *izwoztsjiki* – koetsiers – die op de hoeken stonden, reden in alle richtingen weg. Binnen was alles in rep en roer, soldaten liepen heen en weer, pakten geweren en koppelriemen en schreeuwden:

'Daar komen ze! Daar komen ze!' . . . Maar na een paar minuten werd het weer rustig. De *izwoztsjiki* kwamen terug, de mensen, die op de grond lagen, stonden op. Door de Rode Poort verschenen de *Jonkers*, die een beetje uit de pas marcheerden. Een van hen werd door twee kameraden ondersteund.

Het was al laat toen we het paleis verlieten. De schildwachten op het plein waren allemaal verdwenen. De grote halve cirkel van regeringsgebouwen scheen verlaten. Wij gingen het Hotel France binnen om te eten en onder de soep kwam ons de kellner met een lijkbleek gezicht vragen of we naar de grote eetzaal wilden gaan achter in het huis, omdat zij de lichten in het café uit zouden doen. 'Er zal veel geschoten worden,' zei hij.

Toen we weer op de Morskaja kwamen was het helemaal donker. Er flikkerde slechts een straatlantaarn op de hoek van de Newski. Daaronder stond een grote pantserauto met een op volle toeren draaiende motor, waaruit rook ontsnapte. Een jongetje was er opzij opgeklomen en keek in de loop van een machinegeweer. Soldaten en matrozen stonden er omheen, blijkbaar wachtten ze ergens op. We liepen terug naar de Rode Poort, waar een troep soldaten naar het helverlichte Winterpaleis stond te kijken en luidruchtig praatte.

'Nee kameraden,' zei er een. 'Hoe kunnen we op hen schieten? Het vrouwenbataljon is daarbinnen – zij zullen zeggen dat we op Russische vrouwen geschoten hebben'.

Toen we weer bij de Newski waren kwam er nog een pantserwagen de hoek om en een man stak zijn hoofd uit de geschutturen.

'Kom op!' riep hij. 'Laten we tot de aanval overgaan!' De bestuurder van de andere auto kwam naar hem toe en schreeuwde boven het geraas van de motor uit. 'Het Co-

mité zegt dat we moeten wachten. Zij hebben artillerie achter de houtstapels daar . . .'

Hier reden geen trams meer, er passeerden maar weinig mensen en er waren geen lichten. Maar een paar blokken verder konden we de trams, de menigten, de verlichte etalages en de electrische lichtreclames van de bioscopen zien, het leven ging gewoon door. Wij hadden plaatskaartjes voor het ballet in het Marinski Theater – alle theaters waren open! – maar het was buiten veel te opwindend . . . In de duisternis struikelden we over stapels timmerhout die de Politie Brug barricadeerden en voor het Stroganow Paleis stelden een paar soldaten een drie-duims veldkanon op. Mannen in verschillende uniformen liepen doelloos heen en weer, intussen druk met elkaar pratend.

De hele stad scheen op de Newski te wandelen. Op iedere hoek stonden enorme menigten om een kern, waar heftig gediscussieerd werd. Groepen van een twaalfstal soldaten slenterden met bajonetten op het geweer bij de kruispunten, oude mannen met rode gezichten in weelderige bontjassen schudden met hun vuisten naar hen en elegant geklede vrouwen jouwden hen uit. De soldaten reageerden zwakjes met een verlegen grijns . . . Pantserwagens reden de straat op en af, zij droegen namen van de eerste Tsaren: Oleg, Roerik, Swjetoslaw en waren met grote rode letters beschilderd: *R.S.D.R.P. (Rossiskaja Sotsial-Demokratijsjeskaja Rabotsjaja Partia – Russische Sociaal-Democratische Arbeiders Partij)*.

Op de Michailowski verscheen een man met een arm vol kranten. Hij werd onmiddellijk bestormd door een wilde menigte mensen, die hem één roebel, vijf roebel, tien roebel boden en als dieren aan elkaar trokken. Het was *Rabotsji i Soldat*, die de overwinning van de proletarische revolutie en de bevrijding van de nog gevangen zittende

Bolsjewiki aankondigde en het leger aan het front en in het achterland om steun vroeg . . . een roerig blaadje van vier pagina's met enorm grote letters, dat geen nieuws bevatte . . .

Op de hoek van de Sadowaja stonden ongeveer tweeduizend burgers te kijken naar het dak van een hoog gebouw, waar een rood vonkje gloeide en doofde.

'Kijk!' zei een lange boer, terwijl hij ernaar wees.

'Een provocateur. Dadelijk gaat hij op de mensen schieten.' Niemand dacht er blijkbaar aan om een onderzoek in te stellen.

De grote voorgevel van het Smolny was helverlicht toen wij voorreden en van iedere straat kwamen er stromen vluchtige schaduwen vanuit de duisternis naar toe. Er kwamen en gingen auto's en motorfietsen. Een enorme grijze pantserauto met twee van de geschutturen wapperende rode vlaggen reed met gillende sirene uit. Het was koud en bij de buitenpoort hadden de Roodgardisten een vuurtje gemaakt. Bij de binnenpoort was er ook een vuurtje, bij het licht waarvan schildwachten langzaam onze passen spelden en ons van top tot teen bekeken. Het zeildoek was van de vier snelvuurkanonnen aan iedere kant van de doorgang weggehaald en de munitiegordels hingen als slangen aan hun stootbodems. Een vale troep pantserauto's stond onder de bomen op de binnenplaats met draaiende motoren. De lange, kale, schemerig verlichte gangen daverden van de voetstappen, het geroep en het geschreeuw . . . Er hing een atmosfeer van roekeloosheid. Er kwam een menigte de trap af, arbeiders in zwarte bloezes en met ronde, zwarte bontmutsen, velen met een geweer over de schouder, soldaten in ruige, vale jassen, met grijze bontmutsen en een paar leiders, Loenatsjarski en Kamenjew,

die met bezorgde gezichten en uitpuilende mappen onder hun arm midden tussen een groep allen tegelijk pratende mensen liepen. De buitengewone vergadering van de Petrogradse Sowjet was ten einde. Ik hield Kamenjew aan, een beweeglijke, kleine man met een breed, levendig gezicht en een korte, gedrongen nek. Zonder inleiding las hij in rad Frans de zojuist aangenomen resolutie voor:

'De Petrogradse Sowjet van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden, die de zegevierende revolutie van het Petrogradse proletariaat en garnizoen begroet, legt in het bijzonder de nadruk op de eenheid, organisatie, discipline en volledige samenwerking, welke door de massa's in deze opstand zijn getoond. Zelden is er minder bloed vergoten en zelden is een opstand zo goed geslaagd.

De Sowjet spreekt als zijn vaste overtuiging uit dat de Arbeiders- en Boerenregering, die uit de revolutie als regering van de Sowjets zal worden gevormd en aan het industriële proletariaat de steun van de hele massa van arme boeren zal verzekeren, vastberaden naar het socialisme zal marcheren. Dat is het enige middel, waardoor het land de ellende en de verschikkingen van de oorlog bespaard kunnen blijven.

De nieuwe Arbeiders- en Boerenregering zal onmiddellijk een rechtvaardige en democratische vrede aan alle oorlogvoerende landen voorstellen.

Zij zal onmiddellijk het grootgrondbezit verbieden en het land aan de boeren overdragen. Zij zal de controle over de productie en distributie van industriële goederen aan de arbeiders overdragen en een algemene controle over de banken instellen, die zij tot staatsmonopolie zal maken.

De Petrogradse Sowjet van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden doet een beroep op de arbeiders en boeren van

Rusland om met al hun energie en al hun toewijding de proletarische revolutie te steunen.

De Sowjet spreekt als zijn overtuiging uit, dat de arbeiders in de steden, die de bondgenoten van de arme boeren zijn, volledig de revolutionaire orde zullen verzekeren, welke noodzakelijk is voor de overwinning van het socialisme. De Sowjet is ervan overtuigd dat het proletariaat van de landen van West-Europa ons zal helpen om de zaak van het socialisme tot een werkelijke een duurzame overwinning te leiden'.

'U beschouwt de zaak dus als gewonnen?'

Hij haalde zijn schouders op. 'Er is nog veel te doen. Verschrikkelijk veel. Het begint pas . . .'

Op de overloop kwam ik Rjazanow, de vice-voorzitter van de Vakbonden tegen, die donker keek en op zijn grijze snor kauwde. 'Het is krankzinnig! Krankzinnig!' riep hij. 'De Europese arbeidersklasse zal niet in beweging komen! Heel Rusland . . .' Hij zwaaide radeloos met zijn hand en liep weg. Rjazanow en Kamenjew waren allebei tegen de opstand geweest en voelden thans de striemende woorden van Lenin als zweepslagen . . .

Het was een belangrijke zitting geweest. In naam van het Militaire Revolutionaire Comité had Trotski verklaard dat de Voorlopige Regering niet meer bestond.

'Het karakteristieke van bourgeois-regeringen is,' zei hij, 'dat zij het volk misleiden. Wij Sowjets van Arbeiders-, Soldaten- en Boerenafoevaardigden gaan een experiment ondernemen, dat uniek is in de geschiedenis. We gaan een macht vestigen, die geen ander doel heeft dan de behoeften van de soldaten, arbeiders en boeren te bevredigen.'

Lenin was verschenen, verwelkomd door een machtige ovatie. Hij voorspelde een wereldomvattende sociale revo-

lutie . . . En Zinowjew riep: 'Vandaag hebben we onze schuld aan het internationale proletariaat betaald en de oorlog een verschrikkelijke slag toegebracht, een verschrikkelijke slag aan alle imperialisten en aan de beul Wilhelm in het bijzonder . . .'

Daarna zei Trotski dat er telegrammen waren gestuurd naar het front, waarin de zegevierende opstand werd bekend gemaakt, maar dat er nog geen antwoord was gekomen. Er werd gezegd dat er troepen naar Petrograd marcheerden en er moest een delegatie worden gestuurd om hun de waarheid te vertellen.

Geschreeuw: 'U bent op de wil van het Al-Russische congres van Sowjets vooruitgelopen!'

Trotski antwoordde koel: 'De opstand van de Petrogradse arbeiders en soldaten is de wil van het Al-Russische Congres van Sowjets vóór geweest.'

We kwamen in de grote vergaderzaal na door de luidruchtige menigte bij de deur te zijn heengedrongen. Op de rijen stoelen, onder de witte kandelaars, tegen elkaar opeengepakt in gangen en zijkanten, gezeten op iedere vensterbank en zelfs op de rand van het podium, wachtten de vertegenwoordigers van de arbeiders en soldaten van heel Rusland in stilte of blij gespannen verwachting het luiden van de voorzittersbel af. De zaal was niet verwarmd, maar er hing de benauwde warmte van ongewassen menselijke lichamen. Een stinkende blauwe wolk sigarettenrook steeg op uit de massa en hing in de dikke lucht. Zo nu en dan klom iemand van gezag op het podium en vroeg de kameraden om niet te roken en dan riep iedereen, rokers en alle anderen, 'Niet roken, Kameraden!', terwijl men doorging met roken. Petrowski, een anarchistische afgevaardigde van de Oboechow-fabriek maakte een plaats voor me vrij naast hem. Hij was ongeschoren en vuil en duizelig van

drie slapeloze nachten werken in het Militaire Revolutionaire Comité.

Op het podium zaten de leiders van de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad en heersten voor de laatste maal over de onstuimige Sowjets, die zij van de eerste dagen af hadden geregeerd en die nu tegen hen in opstand waren gekomen. Het was het eind van de eerste periode van de Russische revolutie. Deze mannen hadden geprobeerd haar in voorzichtige banen te leiden . . . De drie grootsten onder hen waren er niet: Kerenski, die door de plattelandssteden, welke zich aarzelend begonnen te roeren, naar het front vluchtte; Tsjeidze, de oude adelaar, die zich minachtend teruggetrokken had in zijn eigen Georgische bergen, om daar aan de tering ziek te worden en Tseretelli met zijn hoge aspiraties, die ook ten zeerste geschokt was, maar niettemin zou terugkeren om zijn schitterende welsprekendheid te gebruiken voor een verloren zaak. Gotz zat er, Dan, Lieber, Bogdanow, Brojdo, Filipowski, met een bleek gezicht, holle ogen en verontwaardigd. Onder hen kookte en wervelde de tweede *sezd* (zitting) van de Al-Russische Sowjets en boven hun hoofden functioneerde koortsachtig het Militaire Revolutionaire Comité, dat in zijn handen de draden van de opstand hield en met lange arm toesloeg . . . Het was 10 uur 40 n.m.

Dan, een man met een kaal hoofd en een zacht gezicht, gekleed in het vormeloze uniform van een militaire arts, luidde de bel. Er viel een diepe stilte, die werd verbroken door het geschuifel en gepraat van de mensen bij de deur . . . 'Wij hebben de macht in onze handen,' begon hij treurig, stopte even en ging toen door met een zachte stem. 'Kameraden! Het Congres van de Sowjets vergadert in zulke ongebruikelijke omstandigheden en op zo'n buitengewoon ogenblik, dat U zult begrijpen waarom de Al-Rus-

sische Centrale Uitvoerende Raad het niet nodig acht zich met een politieke redevoering tot U te richten. Dit zal U nog duidelijker worden als U wilt bedenken dat ik lid van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad ben en dat op dit ogenblik onze partijgenoten in het Winterpaleis worden gebombardeerd en zich opofferen om de plicht te vervullen die hun door de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad is opgelegd'. (Verward tumult).

'Ik verklaar de eerste zitting van het Tweede Congres van de Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden voor geopend!'

De verkiezing van het presidium vond plaats temidden van beroering en beweging. Awanessow kondigde aan dat volgens afspraak tussen de Bolsjewiki, de Linkse Sociaalrevolutionairen en de Mensjewistische Internationalisten, besloten was om het presidium naar evenredigheid te vormen. Verscheidene Mensjewiki sprongen protesterend op. Een baardige soldaat schreeuwde hun toe: 'Denk er aan, wat U ons Bolsjewiki heeft aangedaan, toen *wij* in de minderheid waren!'

Resultaat: 14 Bolsjewiki, 7 Sociaalrevolutionairen, 3 Mensjewiki en 1 Internationalist (Gorki's groep). Hendelmann zei als vertegenwoordiger van de rechtse en centrum-Sociaalrevolutionairen dat zij weigerden om zitting te nemen in het presidium, Chintsjoek zei hetzelfde uit naam der Mensjewiki en de Mensjewistische Internationalisten zeiden dat zij geen zitting konden nemen in het presidium voordat er bepaalde bijzonderheden waren geverifieerd. Sporadisch applaus en gejuw. Een stem riep: 'Renegaten, jullie durven jezelf nog socialisten te noemen!' Een vertegenwoordiger van de Oekraïense gedelegeerden vroeg en kreeg een plaats. Toen trad de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad af en op zijn plaatsen kwamen

Trotski, Kamenjew, Loenatsjarski, Mevrouw Kollontai, Nogin.

. . . De zaal stond op en er klonk een donderend applaus. Wat hadden de Bolsjewiki het ver gebracht, van een verachte en vervolgde sekte vier maanden geleden tot deze hoogste plaats, aan het roer van het grote, in opstand verkerende Rusland! Op de agenda, zei Kamenjew, stond als eerste punt de organisatie van de macht; ten tweede oorlog en vrede en ten derde de Grondwetgevende Vergadering. Lozowski stond op en kondigde aan dat met goedkeuring van de fracties van alle politieke partijen voorgesteld werd om het rapport van de Petrogradse Sowjet te bespreken, daarna de leden van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad en de verschillende partijen het woord te geven en tenslotte over te gaan tot de agenda.

Maar plotseling klonk er een nieuw geluid, dieper dan het tumult van de menigte, aanhoudend en verontrustend: het doffe gedreun van kanonnen. De mensen keken verontrust naar de verduisterde ramen en een koortsachtige stemming maakte zich van hen meester. Martow vroeg het woord en riep hees: 'De burgeroorlog begint, kameraden! De eerste opgave waarvoor we staan, is een vreedzame regeling van de crisis. Principieel en vanuit een politiek standpunt moeten we dringend de middelen om een burgeroorlog af te wenden, bespreken. Onze broeders worden op straat doodgeschoten! Op dit ogenblik, nu vóór de opening van het Congres der Sowjets het vraagstuk van de macht door middel van een door één der revolutionaire partijen georganiseerd militair complot wordt beslist . . .' en een ogenblik kon hij zichzelf boven het lawaai niet meer verstaanbaar maken, 'moeten alle revolutionaire partijen dit feit onder ogen zien! Het eerste vraagstuk, waarvoor het Congres is gesteld, is dat van de macht en dit vraag-

stuk wordt nu al beslist door wapengeweld op straat! . . . Wij moeten een macht vestigen die door de hele democratie zal worden erkend. Als het Congres de stem van de revolutionaire democratie wenst te zijn, moet het niet met gevouwen handen de zich ontwikkelende burgeroorlog blijven afwachten, waarvan het resultaat een gevaarlijke uitbarsting van de contra-revolutie kan zijn . . . De mogelijkheid van een vreedzame oplossing ligt in de vorming van een verenigd democratisch gezag . . . We moeten een delegatie kiezen die met de andere socialistische partijen en organisaties moet onderhandelen . . .'

Nog altijd was het steeds weerkerende doffe kanongedreun door de ramen te horen en de gedelegeerden schreeuwden tegen elkaar . . . Zo werd met het gedaver van de artillerie in het donker, met haat, vrees en rockeloze vermetelheid het nieuwe Rusland geboren.

De Linkse Sociaalrevolutionairen en de Verenigde Sociaaldemocraten steunden Martows voorstel. Het werd aangenomen. Een soldaat deelde mede dat de Al-Russische Boeren-Sowjets geweigerd hadden om gedelegeerden naar het Congres te sturen. Hij stelde voor een commissie met een formele uitnodiging ernaar toe te sturen. 'Sommige gedelegeerden zijn aanwezig,' zei hij. 'Ik stel voor hun stemrecht te geven'. Dit werd aangenomen.

Charasj, die de epauletten van een kapitein droeg, vroeg heftig het woord. 'De politieke huichelaars, die dit congres beheersen,' schreeuwde hij, 'hebben ons verteld dat we het vraagstuk van de macht zouden regelen, maar het wordt achter onze ruggen geregeld, voordat het congres is geopend! Het Winterpaleis krijgt de slagen en met zulke slagen zullen de nagels in de doodkist van de politieke partij, die zo'n avontuur heeft geriskeerd, gedreven worden!' Tumult.

Na hem sprak Garra: 'Terwijl we hier vredesvoorstellen bespreken, wordt er op straat gevochten . . . De Sociaal-revolutionairen en Mensjewiki weigeren om in dit gebeuren verwickeld te worden en doen een beroep op alle openbare machtsinstellingen om weerstand te bieden aan de poging tot verovering van de macht . . .'

De gedelegeerde van het 12e leger en vertegenwoordiger van de Troedowiki²¹, Koetsjin, zei: 'Ik werd hier alleen voor informatie naartoe gestuurd en ik ga onmiddellijk naar het front terug, waar alle Legercomités van mening zijn dat de machtsovername door de Sowjets, slechts drie weken voor de Grondwetgevende Vergadering, een dolksteek in de rug van het leger en een misdaad tegen het volk is . . .!'

Er werd geschreeuwd: 'Leugens! U liegt!' . . . Toen hij weer was te horen, zei hij: 'Laat ons een einde maken aan dit avontuur in Petrograd! Ik doe op alle gedelegeerden een beroep om deze zaal te verlaten, teneinde het land en de revolutie te redden!' Toen hij de zijgang inliep temidden van een oorverdovend lawaai, gingen de mensen dreigend tegen hem tekeer . . . Toen sprak er een officier in een lange bruine, geitenjas hoffelijk en overredend: 'Ik spreek hier uit naam van de gedelegeerden van het front. Het leger is op dit congres onvolledig vertegenwoordigd en bovendien acht het leger het Congres der Sowjets op dit moment, drie weken voor de opening van de Grondwetgevende Vergadering, overbodig . . .' Er werd steeds heftiger geschreeuwd en gestampt. 'Het leger is niet van mening, dat het Congres der Sowjets de nodige autoriteit bezit . . .'

Overall in de zaal begonnen soldaten op te staan.

'Voor wie spreekt U? Wie vertegenwoordigt U?' riepen ze. 'Het Centrale Uitvoerende Comité van de Sowjet van het

Vijfde Leger, het Tweede F-regiment, het Eerste N-regiment, de Derde S-infanterie . . .

'Wanneer bent U gekozen? U vertegenwoordigt de officieren, niet de soldaten! Wat zeggen de soldaten hiervan?' Er klonk gehoon en gejuw.

'Wij, die van het front komen, wijzen alle verantwoordelijkheid af voor wat er gebeurd is en nog gebeurt en wij achten het noodzakelijk om alle zelfbewuste revolutionaire krachten te mobiliseren voor de redding van de revolutie! De Frontgroep zal het congres verlaten . . . De plaats waar gevochten moet worden is op straat!'

Er volgde een enorm geloei. 'U spreekt voor de staf, niet voor het leger!'

'Ik doe een beroep op alle redelijke soldaten om dit congres te verlaten!'

'Kornilow-bandiet! Contra-revolutionair! Provocateur!' werd er tegen hem geschreeuwd. Toen verklaarde Chintsjoek namens de Mensjewiki dat de enige mogelijkheid voor een vreedzame oplossing bestond uit het beginnen van onderhandelingen met de Voorlopige Regering voor de vorming van een nieuw kabinet, dat in alle lagen der maatschappij steun zou krijgen. Hij kon verscheidene minuten niet verder spreken. Terwijl zijn stem oversloeg in geschreeuw, las hij de mensjewistische verklaring voor:

'Omdat de Bolsjewiki met behulp van de Petrogradse Sowjet een militaire samenzwering op touw hebben gezet zonder de andere partijen te raadplegen, achten wij het onmogelijk om op het congres te blijven en daarom trekken wij ons terug terwijl wij de andere groepen uitnodigen om ons te volgen en bijeen te komen om de situatie te bespreken!'

'Deserteur!' In de bijna onafgebroken beroering kon men

de vertegenwoordiger van de Sociaalrevolutionairen Hendelmann zo nu en dan horen protesteren tegen het bombardement van het Winterpaleis . . . 'Wij zijn tegen een dergelijke anarchie . . .' Hij was het podium nog niet af of een jonge soldaat met een mager gezicht en fonkelende ogen sprong erop en hief dramatisch zijn hand op:

'Kameraden,' schreeuwde hij en het werd stil. 'Mijn naam is Peterson, ik spreek voor het 2de Regiment Letse Jagers. U hebt de verklaringen van twee vertegenwoordigers van de Legercomités gehoord. Deze verklaringen zouden enige waarde hebben gehad *als hun opstellers vertegenwoordigers van het leger waren geweest . . .*' Heftig applaus. '*Maar zij vertegenwoordigen de soldaten niet!*' Hij schudde zijn vuist. 'Het Twaalfde Leger dringt al een hele tijd aan op herverkiezingen voor de Sowjet en het Legercomité, maar evenals jullie Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad weigerde ons Comité om een vergadering van de vertegenwoordigers der massa's tegen september bijeen te roepen, zodat de reactionairen hun eigen valse gedelegeerden naar dit congres konden kiezen. Ik wil jullie wel vertellen dat de Letse soldaten vele malen hebben gezegd: "Geen resoluties meer! Geen woorden, maar daden . . . de macht moet in onze handen zijn!" Die bedriegers moeten het congres verlaten! Het leger erkent hen niet!'

De zaal dreunde van het gejuich. In de eerste ogenblikken van de zitting, toen zij nog onder de indruk waren van de snelheid der gebeurtenissen en opgeschrikt werden door het kanongebulder hadden de gedelegeerden geaarzeld. Een uur lang had de voorzittershamer op dat podium geklonken, hetgeen weliswaar hun saamhorigheid versterkte, maar hen ook neerslachtig maakte. Stonden ze dan alleen? Stond Rusland tegen hen op? Was het waar dat het leger naar Petrograd marcheerde? Toen had die jonge soldaat

met zijn heldere ogen gesproken en in een flits wisten zij de waarheid . . . *Dit* was de stem van de soldaten . . . de in beroering gekomen miljoenen arbeiders en boeren in uniform waren net zulke mensen als zij en hun gedachten en gevoelens waren dezelfde . . .

Er spraken nog meer soldaten . . . Gzjelsjach kondigde uit naam van de gedelegeerden van het front aan dat zij slechts met een kleine meerderheid hadden besloten om het Congres te verlaten en dat *de bolsjewistische leden niet eens aan de stemming hadden deelgenomen*, daar zij voor een indeling naar politieke partijen en niet naar groepen waren. 'Honderden gedelegeerden van het front,' zei hij, 'zijn gekozen zonder deelneming van de soldaten, omdat de Legercomités niet meer de werkelijke vertegenwoordigers van de gewone soldaten zijn . . .'

Loekjanow riep dat officieren als Charasj en Chintsjoek niet het leger maar alleen het opperbevel op dit Congres konden vertegenwoordigen. 'De werkelijke bewoners van de loopgraven wensen met heel hun hart de macht in handen te leggen van de Sowjets en zij verwachten daar heel veel van!' . . . Er trad een kentering in.

Toen kwam Abramowitsj voor de *Boend*, het orgaan van de joodse Sociaaldemocraten. Zijn ogen knipperden achter dikke brilleglazen en hij trilde van woede.

'Wat er nu in Petrograd gebeurt is een afgrijselijke ramp! De *Boend*-groep sluit zich aan bij de verklaring van de Mensjewiki en Sociaalrevolutionairen en zal het Congres verlaten!' Hij verhief zijn stem en stak zijn hand op. 'Onze plicht jegens het Russische proletariaat staat ons niet toe om hier te blijven en verantwoordelijk te zijn voor deze misdaden. Omdat het schieten op het Winterpaleis niet ophoudt, heeft de Stadsdoema samen met de Mensjewiki en Sociaalrevolutionairen en het Uitvoerend Comité van

de Boeren-Sowjet besloten om met de Voorlopige Rege-
ring ten onder te gaan en wij gaan met hen mee! Onge-
wapend zullen we onze borst blootstellen aan de machine-
geweren van de terroristen . . . We nodigen alle gedele-
geerden op dit congres uit . . .' De rest ging verloren in een
storm van gejuw, bedreigingen en gevloek, dat ten top
steeg toen vijftig gedelegeerden opstonden en naar buiten
drongen . . .

Kamenjew luidde de bel en riep: 'Blijft zitten, we gaan
door met onze zaak!'

Trotski stond op met een bleek, venijnig gezicht en liet
zijn welsprekende stem met koele verachting klinken: 'Laat
al die zogenaamde socialistische verzoeners, die bange
Mensjewiki, Sociaalrevolutionairen en Boendisten maar
gaan! Zij zijn uitschot, dat op de vuilnishoop van de ge-
schiedenis zal worden geveegd!'

Uit naam van de Bolsjewiki zei Rjazanow dat op verzoek
van de Stadsdoema het Militaire Revolutionaire Comité
een delegatie naar het Winterpaleis had gezonden om on-
derhandelingen aan te bieden. 'Op deze manier hebben we
al het mogelijke gedaan om bloedvergieten te voor-
komen . . .'

Wij verlieten snel de zaal en bleven even stilstaan bij de
kamer, waar het Militaire Revolutionaire Comité in koorts-
achtige haast werkte. Koeriers, buiten adem, renden af en
aan. Commissarissen, die de macht hadden om te beslissen
over leven en dood, werden naar alle hoeken van de stad
gezonden en daar tussendoor klonk het gezoem van de
telefoon en telegraaf. De deur ging open en er kwam een
muffe luchtstroom en een wolk van sigarettenrook naar
buiten. Wij zagen in een flits mannen met verwarde haren
die over een kaart onder het licht van een afgeschermd
electrische lamp gebogen stonden . . . Kameraad Josefow

Doechwinski, een glimlachende jongeman met lichtblond haar, maakte onze passen in orde.

Toen we in de kille nacht kwamen, was het hele voorplein van het Smolny in een enorm park van af- en aanrijdende auto's veranderd. Boven het geluid ervan konden de traag op elkaar volgende kanonschoten ver weg worden gehoord. Er stond een grote vrachtauto met draaiende motor die de wagen deed schudden. Mannen gooiden er pakken in, anderen met geweren naast zich vingen ze op.

'Waar gaan jullie naar toe?' riep ik.

'De stad in – overal heen!' antwoordde een kleine arbeider grinnikend met een breed, triomfantelijk gebaar.

We lieten onze passen zien. 'Kom maar meel' zeiden zij uitnodigend. 'Maar er zal waarschijnlijk geschoten worden ...'

We klommen er op. Met een geknars werd in de eerste versnelling geschakeld, de grote wagen schoot met een schok vooruit en we vielen allemaal achterover op degenen, die juist er op klommen. We passeerden het enorme vuur bij de binnenpoort en daarna het vuur bij de buitenpoort, dat een rode gloed bracht op de gezichten van de arbeiders, die er met hun geweren omheen hurkten. We reden met grote snelheid de Soeworowski Prospekt af van de ene kant naar de andere zwenkend ... Een man maakte een pak open en begon handenvol papier in de lucht te werpen. We volgden zijn voorbeeld en vlogen door de donkere straat met een achter ons aan dwarrelende staart witte papieren.

Late voorbijgangers bukten om ze op te rapen. De patrouilles bij de vuren op de hoeken der straten renden met opgeheven armen er naar toe om ze op te vangen. Zo nu en dan doemden er gewapende mannen voor ons op die riepen 'Stoj!' – 'Halt!' Zij richtten hun geweren, maar onze

Отъ Военно - Революціоннаго Комитета при Петроградскомъ Совѣтѣ
Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ.

Къ Гражданамъ Россіи.

Временное Правительство низложено. Государственная власть перешла въ руки органа Петроградскаго Совѣта Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ Военно-Революціоннаго Комитета, стоящаго во главѣ Петроградскаго пролетариата и гарнизона.

Дѣло, за которое боролся народъ: немедленное предложеніе демократическаго мира, отмена помѣщичьей собственности на землю, рабочій контроль надъ производствомъ, созданіе Совѣтскаго Правительства — это дѣло обезпечено.

**ДА ЗДРАВСТВУЕТЪ РЕВОЛЮЦІЯ РАБОЧИХЪ, СОЛДАТЪ
И КРЕСТЬЯНЪ!**

Военно-Революціонный Комитетъ
при Петроградскомъ Совѣтѣ
Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ

20 октября 1917 г. Ю з утра.

Facsimile van de door het Revolutionaire Militaire Comité uitgevaardigde proclamatie over de val van de Voorlopige Regering.

chauffeur riep alleen iets onbegrijpelijks en we reden door . . . Ik pakte een exemplaar op en onder het voorbijvliegende licht van een straatlantaarn las ik:

'AAN DE BURGERS VAN RUSLAND!'

'De Voorlopige Regering is afgezet. De staatsmacht is in handen overgegaan van het orgaan van de Petrogradse Sowjet van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden: het Militaire Revolutionaire Comité, dat aan het hoofd staat van het Petrogradse proletariaat en garnizoen.

Het doel, waarvoor het volk vecht, is: het onmiddellijk voorstellen van een democratische vrede, afschaffing van de eigendomsrechten der landheren op de grond, arbeiderscontrole over de produktie, vorming van een Sowjet-regering. Dit doel is stellig bereikt.

Lang leve de revolutie van arbeiders, soldaten en boeren!

'Het Militaire Revolutionaire Comité

De Petrogradse Sowjet van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden.'

Een man met een Mongools gezicht, die naast mij zat en gekleed was in een Kaukasische cape van geitevel, snauwde: 'Kijk uit! Hier schieten de provocateurs altijd vanuit de ramen!'

Wij reden het Znamenski Plein op, dat er donker en bijna verlaten bij lag, vlogen om Troebetskoj's standbeeld heen en sloegen de brede Newski in. Drie mannen met geweren in de aanslag stonden naar de ramen te turen. Achter ons de drukke straat met rennende en bukkende mensen. Wij konden het kanon niet meer horen en hoe dichterbij het Winterpaleis aan de rand van de stad kwamen des te rustiger en verlatener waren de straten. Het gebouw van de Stadsdoema was helder verlicht. Aan de overkant zagen

we een donkere menigte mensen en een rij matrozen, die ons woedend toeschreeuwden dat we moesten stoppen. De auto stopte en we klommen eruit.

Het was een verbazingwekkend tafereel. Precies op de hoek van het Jekaterina Kanaal was onder een booglamp een cordon gewapende matrozen over de Newski getrokken, dat een menigte in rijen van vier de weg blokkeerde. Het waren zo'n drie tot vierhonderd mensen, mannen in rok, elegant geklede vrouwen, officieren – alle mogelijke soorten mensen. Onder hen zagen we vele gedelegeerden van het congres, leiders van de Mensjewiki en Sociaalrevolutionairen: Awksentjew, de magere, roodbaardige voorzitter van de Boerensowjets, Sarokin, Kerenski's woordvoerder, Chintsjoek, Abramowitsj. Aan het hoofd Schreider, burgemeester van Petrograd met zijn witte baard en Prokopowitsj, Minister van Voedselvoorziening in de Voorlopige Regering, die 's ochtends gearresteerd en weer vrijgelaten was. Ik zag Malkin, verslaggever van de *Russian Daily News*²². 'Ik ga sneuvelen in het Winterpaleis,' schreeuwde hij vrolijk. De optocht stond stil, maar bij de kop was een heftige woordentwist te horen. Schreider en Prokopowitsj bulderden tegen de potige matroos, die het bevel scheen te voeren.

'We eisen doorgang!' schreeuwden zij. 'Deze kameraden komen van het Congres der Sowjets! Kijk maar naar hun kaarten! We gaan naar het Winterpaleis!'

De matroos stond kennelijk voor een moeilijk geval. Hij krabde met een enorme hand op zijn hoofd en fronste zijn voorhoofd. 'Ik heb orders van het Comité, dat ik niemand naar het Winterpaleis mag laten gaan,' gromde hij. 'Maar ik zal een kameraad sturen om het Smolny op te bel-len . . .'

'Wij staan er op dat wij worden doorgelaten! We zijn on-

gewapend! We zullen doorlopen, of je het toestaat of niet!' schreeuwde de oude Schreider heel erg opgewonden.

'Ik heb orders . . .' herhaalde de matroos nors.

'Schiet dan maar op ons, als jullie dat willen! We willen passeren! Voorwaarts,' werd er van alle kanten geroepen.

'We zijn bereid om te sterven als jij het hart hebt om op Russen en kameraden te schieten! We ontbloten onze borst voor jullie geweren!'

'Nee,' zei de matroos met een halsstarrige blik. 'Ik kan U niet laten passeren.'

'Wat gaan jullie doen als we doorlopen? Schieten?'

'Nee, ik zal niet op mensen schieten, die geen geweren hebben. We willen niet op ongewapende Russen schieten . . .'

'We zullen doorlopen! Wat kunnen jullie doen?'

'We zullen iets doen!' antwoordde de matroos blijkbaar verlegen. 'We kunnen U niet laten passeren. Maar we zullen iets doen'.

'Wat zullen jullie dan doen? Wat zullen jullie dan doen?'

Er kwam nog een matroos bij, die erg kwaad was. 'We zullen U een pak slaag geven!' schreeuwde hij energiek.

'En zo nodig zullen we op U schieten. Ga naar huis en laat ons met rust!' Hierop volgde een enorme uitbarsting van woede en haat. Prokopowitsj was op een soort kist geklommen en terwijl hij met zijn paraplu zwaaide, sprak hij:

'Kameraden en burgers!' zei hij. 'Er wordt geweld tegen ons gebruikt! We kunnen niet toelaten dat er onschuldig bloed aan de handen van deze onwetende mensen zal kleven! Het is beneden onze waardigheid om hier op straat door wisselwachters te worden doodgeschoten'. (Wat hij bedoelde met 'wisselwachters' heb ik nooit kunnen ontdekken). 'Laat ons naar de Stadsdoema terugkeren en spreken over de beste middelen om het land en de revolutie te redden!'

Waarop in waardige stilte de optocht omkeerde en de Newski opliep, nog steeds in rijen van vier. Gebruikmakend van de verwarring slipten we door de bewaking heen en sloegen de richting van het Winterpaleis in. Hier was het volkomen donker en er bewoog niets anders dan de streng op hun hoede zijnde posten van soldaten en Roodgardisten. Voor de Kazan Kathedraal lag een drieduims veldkanon midden op straat. Het was opzij geschoven door het teruglopen na het laatste schot over de daken. Bij iedere ingang stonden soldaten luid te praten en naar de Politie Brug te staren. Ik hoorde een stem zeggen: 'Best mogelijk, dat we verkeerd hebben gedaan . . .' Op de hoeken hielden patrouilles alle voorbijgangers aan. De samenstelling van deze patrouilles was interessant, want het bevel over de geregelde troepen voerde onveranderlijk een Roodgardist . . . Het schieten had opgehouden.

Juist toen we op de Morskaja kwamen, riep iemand: 'De *Jonkers* hebben bericht gestuurd dat zij ons willen laten gaan om hen er uit te laten!' Stemmen begonnen bevelen te geven en in de dichte duisternis zagen we hoe een donkere massa voorwaarts bewoog. In de stilte was alleen het geschuifel van voeten en het gekletter van de wapens te horen. Wij sloten ons bij de eerste rijen aan. Als een zwarte rivier, die de hele straat in beslag nam, zonder gezang of gejuich, stroomden we door de Rode Poort, waar de man vlak voor me zachtjes zei: 'Uitkijken, kameraden! Vertrouw hen niet! Ze gaan beslist schieten!' Op open terrein begonnen we te rennen, terwijl we ons zo laag mogelijk bukten en dicht bij elkaar bleven. Plotseling bleven we achter het voetstuk van de Alexanderzuil staan.

'Hoeveel van jullie mensen hebben ze gedood?' vroeg ik.

'Ik weet het niet. Een stuk of tien . . .'

Na een paar minuten met een paar honderd man opeen-

gedrongen te hebben gestaan, scheen het Leger zijn zelfvertrouwen herwonnen te hebben en begon het plotseling zonder enig bevel voorwaarts te gaan. In het licht, dat uit alle ramen van het Winterpaleis stroomde, kon ik nu zien dat de eerste twee- of driehonderd mannen Roodgardisten waren met slechts hier en daar enkele soldaten. We klommen over de barricade van kachelhout en sprongen weer omlaag. We lieten een triomfantelijk geschreeuw horen toen we struikelden over een hoop geweren die door de *Jonkers*, die daar hadden gestaan, waren weggeworpen. Aan beide kanten van de hoofdboort stonden de deuren wijd open, het licht stroomde naar buiten en uit het enorme gebouw kwam geen enkel geluid.

Meegesleept door de onstuimige mensengolf schoten we de rechteringang in, die toegang gaf tot een grote, lege, gewelfde ruimte, de kelder van de oostelijke vleugel, waarop een doolhof van gangen en trappen uitkwam. Er stond een aantal geweldige pakkisten en hierop vielen de Roodgardisten en soldaten woedend aan. Ze beukten ze met de kolven van hun geweren open en trokken er tapijten, gordijnen, linnengoed, porselein, borden en glaswerk uit . . . Een man stapte heen en weer met een bronzen klok op zijn schouder; een ander vond een bos struisveren, die hij in zijn muts stak.

De plundering was nog maar net begonnen, toen iemand riep: 'Kameraden. Neem niets weg! Dit is eigendom van het volk!' Onmiddellijk riepen wel twintig stemmen: 'Stop! Alles terugleggen! Niets nemen! Eigendom van het volk!' Heel wat handen trokken de plundersaars weg. Damast en tapijten werden uit de armen van degenen, die ze vasthielden, gerukt. Twee mannen brachten de bronzen klok terug. Ruw en haastig werden de dingen weer in de kisten gestopt en mannen, die zichzelf tot schildwacht hadden aan-

gesteld, stonden op wacht. Het was allemaal volslagen spontaan. Door de gangen en op de trappen hoorde men het zich steeds verder verwijderende geroep: 'Revolutionaire discipline! Eigendom van het volk . . .'

We liepen terug en gingen door de linkeringang naar de westelijke vleugel. Ook daar was de orde al hersteld. 'Ont-ruim het paleis!' bulderde een Roodgardist, terwijl hij zijn hoofd door een deuropening stak. 'Kom, kameraden, laten we tonen dat we geen dieven en bandieten zijn. Iedereen het Paleis uit behalve de commissarissen, tot we schildwachten krijgen!'

Twee Roodgardisten, een soldat en een officier, stonden met revolvers in hun handen. Een andere soldaat zat aan een tafel achter hen met pen en papier. Van ver en dichtbij hoorde men roepen: 'Allemaal eruit! Allemaal eruit!' en het leger begon door de deur te stromen, terwijl men duwde, vermaande en argumenteerde. Iederen werd door een comité, dat zichzelf had benoemd, gegrepen en gefouilleerd. Alles, wat niet werkelijk zijn eigendom was, werd weggenomen; de man aan tafel noteerde het op zijn papier en het werd naar een kleine kamer gebracht. Op die manier werd het meest verbazingwekkende assortiment voorwerpen in beslag genomen: beeldjes, inktpotten, beddespreien, die waren geborduurd met het keizerlijke monogram, kandelaars, een klein olieverfschilderij, vloeblokken, zwaarden met gouden handvat, stukken zeep, alle mogelijke kledingstukken, lakens. Een Roodgardist droeg drie geweren, waarvan hij er twee van de *Jonkers* had afgenomen; een ander had vier mappen vol met geschreven documenten.

De schuldigen gaven het nors over of zeurden als kinderen. Terwijl ze allemaal tegelijk spraken, verklaarden de leden van het comité dat stelen de voorvechters van

het volk onwaardig was. Dikwijls kwamen degenen, die betrappt werden, terug en begonnen mee te helpen bij het fouilleren van de rest der kameraden.

De *Jonkers* kwamen in groepjes van drie of vier naar buiten. Het comité fouilleerde hen met buitengewone ijver en deed het onderzoek vergezeld gaan van opmerkingen als: 'Provocateurs! Kornilowisten! Contra-Revolutionairen! Moordenaars van het volk!' Maar er werd geen geweld gepleegd, ofschoon de *Jonkers* wel bang waren. Zij hadden ook hun zakken vol kleine buit. Het werd nauwkeurig door de schrijver genoteerd en in de kleine kamer opgestapeld... De *Jonkers* werden ontwapend. 'Zullen jullie weer de wapens tegen het volk opnemen?' vroegen snauwende stemmen. 'Nee,' antwoordden de *Jonkers* een voor een. Waarna zij vrijuit mochten gaan.

We vroegen of we naar binnen mochten. Het Comité weifelde, maar de grote Roodgardist antwoordde vastberaden dat het verboden was. 'Wie bent U eigenlijk?' vroeg hij. 'Hoe kan ik weten dat U niet allemaal Kerenski-aanhangers bent?' (We waren met z'n vijven, onder wie twee vrouwen).

'*Pazjalst towarisjtsji!* Uit de weg, kameraden!' Een soldaat en een Roodgardist verschenen in de deuropening en gebaarden de menigte opzij te gaan, daarachter liepen andere gardisten met bajonetten op de geweren. Daarna volgde, achter elkaar lopend, een half dozijn mannen in burgerkleding: de leden van de Voorlopige Regering. Eerst kwam Kisjkin met een strak, bleek gezicht, dan Roetenberg, die nors naar de grond keek. Terestsjenko was de volgende, hij keek scherp om zich heen en fixeerde ons koeltjes... Zij passeerden in stilte. De zegevierende opstandelingen liepen te hoop om hen te zien, maar er klonk slechts wat woedend gemopper. Pas later hoorden we dat

de mensen op straat hen hadden willen lynchen en dat er schoten waren afgevuurd. Maar de matrozen brachten hen veilig naar de Peter-en-Paul-vesting . . . Intussen liepen we ongestoord het Paleis binnen. Er was een druk komen en gaan, men doorzocht pas ontdekte vertrekken in het uitgestrekte gebouw naar verborgen garnizoenen van *Jonkers*, die niet bestonden. Wij gingen naar boven en liepen kamer in, kamer uit. Dit deel van het Paleis was ook door andere detachementen van de kant van de Nawa betreden. De schilderijen, beelden, tapijten en kleden van de grote staatsiezen waren onbeschadigd. In de kantoren echter was iedere schrijftafel en ieder kastje doorwoeld. De papieren lagen over de vloer verspreid en in de woonkamers waren de dekens van de bedden gehaald en klerenkasten opengebroken. Kleding was de buit met de hoogste waarde, want deze hadden de arbeiders nodig. In een kamer, waar meubilair was opgeslagen, stieten we op twee soldaten, die de bewerkte Spaanse lederen bekleding van de stoelen aan het losscheuren waren. Zij verklaarden, dat zij er laarzen van wilden maken . . .

De oude paleisbedienden in hun blauwe, met rood en goud afgezette uniformen stonden er zenuwachtig bij, terwijl ze uit macht der gewoonte steeds maar weer zeiden: 'U kunt daar niet binnengaan, *barin!* Het is verboden . . .'

We drongen tenslotte door tot de gouden en malachieten kamer met purperrode brokaten wandtapijten, waar de ministers die hele dag en nacht vergaderd hadden en waar de *sjwejtsari* hen aan de Roodgardisten hadden verraden. De lange, met groen laken beklede tafel was nog net zoals zij hem hadden verlaten, toen zij gearresteerd werden. Voor iedere lege zetel lagen pen, inkt en papier. De papieren waren beschreven met het begin van plannen van actie en ontwerpen van proclamaties en manifesten. De meeste

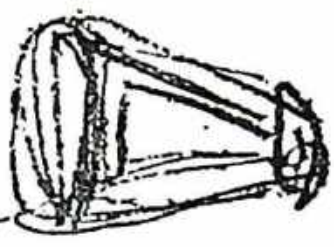
waren weer doorgehaald, daar hun waardeloosheid duidelijk bleek en de rest van het papier was bedekt met meekundige krabbels van degenen, die afwezig en wanhopig zaten te luisteren naar ministers, die één voor één hersenschimmige plannen voorstelden. Ik nam een van die bekrabbelde vellen papier met het handschrift van Konowalow, waarop stond: 'De Voorlopige Regering doet een beroep op alle klassen om de Voorlopige Regering te steunen ...'

Er moet wel aan herinnerd worden dat al die tijd de regering, hoewel het Winterpaleis omsingeld was, in voortdurend contact stond met het front en met de provincies van Rusland. De Bolsjewiki hadden het Ministerie van Oorlog vroeg in de ochtend ingenomen, maar zij wisten niets af van het militaire telegraafkantoor in de zolderkamer en evenmin van de privé-telefoonlijn, die het met het Winterpaleis verbond. In die zolderkamer zat de hele dag een jonge officier het hele land met een vloedgolf van oproepen en proclamaties te overstromen en toen hij vernam dat het Paleis was gevallen, zette hij zijn pet op en liep kalm het gebouw uit ...

Wij waren zo in beslag genomen, dat we lange tijd een verandering in de houding van de soldaten en Roodgardisten om ons heen niet merkten. Terwijl we kamer in, kamer uit slenterden volgde een kleine groep ons. Toen we de grote schilderijenzaal hadden bereikt, waar wij de middag met de *Jonkers* hadden doorgebracht, schoten wel honderd mannen op ons af. Een reus van een soldaat versperde ons de weg. Zijn gezicht stond donker van achterdocht.

'Wie bent U?' snauwde hij. 'Wat doet U hier?' De anderen verzamelden zich langzaam om ons heen, staarden ons aan en begonnen te mopperen. '*Provokatori!*', hoorde ik iemand

~~De Minister van Handel en Industrie in de Voorlopige Regering, met potlood geschreven en doorgeschrapt toen de hopeloze toestand van de Voorlopige Regering steeds duidelijker werd.~~

Facsimile van het begin van een proclamatie van A. I. Konowalow, minister van Handel en Industrie in de Voorlopige Regering, met potlood geschreven en doorgeschrapt toen de hopeloze toestand van de Voorlopige Regering steeds duidelijker werd.

zeggen, 'Rovers!'. Ik haalde onze passen van het Militaire Revolutionaire Comité te voorschijn. De soldaat pakte ze behoedzaam, keerde ze om en om en keek er onbegrijpend naar. Blijkbaar kon hij niet lezen. Hij gaf ze terug en spuwde op de grond. 'Boemagi! Papieren!' zei hij minachtend. De massa begon ons langzaam in te sluiten, als wild vee een cowboy te voet. Over hun hoofden heen kreeg ik een officier in de gaten, die hulpeloos toekeek en riep hem. Hij kwam naar ons toe en maakte met zijn schouders de weg vrij.

'Ik ben de commissaris,' zei hij tegen me. 'Wie bent U? Wat is er?' De anderen weken terug en wachtten af. Ik haalde de papieren te voorschijn.

'Bent U buitenlanders?' vroeg hij in rad Frans. 'Dat is heel gevaarlijk...' Toen keerde hij zich tot de menigte, terwijl hij onze documenten in de hoogte hield. 'Kameraden,' schreeuwde hij, 'deze mensen zijn buitenlandse kameraden uit Amerika. Zij zijn hier naar toe gekomen om hun landgenoten over de dapperheid en de revolutionaire discipline van het proletarische leger te kunnen vertellen!'

'Hoe weet U dat?' antwoordde de grote soldaat. 'Ik zeg U dat het provocateurs zijn! Zij zeggen dat ze hier naar toe zijn gekomen om de revolutionaire discipline van het proletarische leger te bekijken, maar zij hebben vrij door het Paleis gelopen en hoe kunnen we weten dat ze hun zakken niet vol spullen hebben?'

'*Prawilno!* – Zo is het!', snauwden de anderen en drongen verder op.

'Kameraden! Kameraden!' sprak de officier, het zweet op zijn voorhoofd. 'Ik ben commissaris van het Militaire Revolutionaire Comité. Vertrouwt U me? Ik zeg U dat deze passen met dezelfde namen zijn ondertekend als mijn pas!'

Hij bracht ons door het Paleis naar beneden en liet ons er uit door een deur die uitkwam op de Newa-kade, waarvoor het gebruikelijke fouilleringscomité stond . . . 'U bent door het oog van een naald gekropen,' zei hij mopperend, terwijl hij zijn gezicht afveegde.

'Wat is er met het Vrouwenbataljon gebeurd?' vroegen wij.

'O . . . de vrouwen!' Hij lachte. 'Die waren allemaal in een achterkamer bijeengekropen. Het was voor ons verschrikkelijk moeilijk om te beslissen wat we met hen zouden doen. Velen waren hysterisch. Tenslotte lieten we hen naar het Finland Station marcheren en daar hebben we hen op een trein naar Lewasjowo gezet, waar zij een kamp hebben . . .'

We kwamen buiten in de koude, nerveuze nacht, die gonsde van donkere legers in beweging en waarin telkens patrouilles verschenen. Van de overkant van de rivier, waar de donkere massa van de Peter-en-Paul-vesting opdoemde, kwam een hees geschreeuw . . . Het trottoir was bezaaid met gebroken stuc van het lijstwerk van het Paleis, waar twee granaten van de kruiser *Aurora* waren ingeslagen. Dat was de enige schade, die door het bombardement was veroorzaakt.

Het was nu over drieën 's nachts. Op de Newski waren alle straatlantaarns weer aan, het kanon was verdwenen en de enige oorlogstekens waren de Roodgardisten en soldaten, die om de vuren hurkten. De stad was rustig en misschien nog nooit zo rustig in haar geschiedenis geweest. In de nacht had er geen enkele overval plaats en geen enkele diefstal. Maar het gebouw van de Stadsdoema was helemaal verlicht. We klommen naar de Alexander Zaal, die vol hing met grote, keizerlijke portretschilderijen in vergulde lijsten, nu achter een rode doek verborgen. On-

geveer honderd mensen stonden bijeen om het podium, waar Skobeljew aan het spreken was. Hij drong er op aan dat het Comité van Openbare Veiligheid zou worden uitgebreid om zodoende alle anti-bolsjewistische elementen in één grote organisatie te verenigen, die de naam Comité voor Redding van Land en Revolutie zou krijgen. En terwijl we toekeken, werd het Comité voor Redding gevormd – het comité dat zich zou ontwikkelen tot de krachtigste vijand van de Bolsjewiki en dat de volgende week soms onder zijn eigen partijnaam en soms als het strict-onpartijdige Comité voor Openbare Veiligheid zou optreden.

Dan, Gotz, Awksentjew waren aanwezig, verder enige oproerige Sowjet-gedelegeerden, leden van het Uitvoerend Comité van de Boeren-Sowjets, de oude Prokopowitsj en zelfs leden van de Raad van de Republiek, onder wie Winawer en andere Kadetten. Lieber schreeuwde dat de bijeenroeping van de Sowjets niet wettelijk was en dat de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad nog altijd in functie was . . . Er werd een oproep aan het land opgesteld.

We hielden een huurkoets aan. 'Waarheen?' Maar toen we zeiden: 'Smolny' schudde de koetsier zijn hoofd. 'Njet!' zei hij, 'Daar zijn de duivels . . .' Pas na een vermoeiende wandeling vonden we een koetsier die bereid was om ons mee te nemen. Hij vroeg er dertig roebel voor en stopte twee blokken verder.

De ramen van het Smolny waren nog helverlicht, motoren reden af en aan en om de nog steeds opvlammende vuren hurkten de schildwachten dicht bij elkaar terwijl ze iedereen gretig naar het laatste nieuws vroegen. De gangen waren vol haastige vuile mensen met holle ogen. In sommige comité-kamers lagen mensen op de vloer te slapen

met hun geweren naast zich. Ondanks de gedelegeerden, die zich hadden teruggetrokken, was de vergaderzaal vol mensen die bulderden als de zee. Toen we binnenkwamen was Kamenjew de lijst van gearresteerde ministers aan het voorlezen. De naam Terestjenko werd met donderend applaus, kreten van voldoening en gelach begroet. Roetenberg kreeg minder commentaar en bij het noemen van Paltsjinski barstte er een storm van gejuuw, woedend geschreeuw en gejuich los . . . Er werd aangekondigd dat Tsjoednowski tot commissaris van het Winterpaleis was benoemd.

Toen kwam er een dramatische interruptie. Een grote boer, wiens baardig gezicht woedend stond, beklom het podium en beukte met zijn vuist op de voorzitterstafel.

'Wij Sociaalrevolutionairen eisen de onmiddellijke vrijlating van de socialistische ministers, die in het Winterpaleis zijn gearresteerd! Kameraden! Weten jullie dat vier kameraden, die hun leven en vrijheid hebben geriskeerd in de strijd tegen de tirannie van de Tsaar, in de Peter-en-Paul-gevangenis geworpen zijn – die historische tombe van de vrijheid?' Temidden van het tumult beukte en schreeuwde hij.

Een andere gedelegeerde klom op het podium naast hem en wees naar het presidium.

'Zijn de vertegenwoordigers van de revolutionaire massa's van plan hier rustig te blijven zitten, terwijl de *Ochrana*²³ van de Bolsjewiki hun leiders martelt?'

Trotski gebaarde om stilte. 'Is er ook maar enige reden om deze "kameraden", die nu gepakt zijn omdat zij met de avonturier Kerenski samenzweren om de Sowjets te vernietigen, met handschoenen aan te pakken? Na 16 en 18 juli hebben ze niet veel consideratie met ons gehad! Met een triomfantelijke klank in zijn stem schreeuwde hij: 'Nu de *oborontsi* en de zwakkelingen verdwenen zijn en

de hele taak om de revolutie te verdedigen en te redden op onze schouders rust, is het beslist noodzakelijk om te werken . . . werken . . . werken! We hebben besloten om liever te sterven dan het op te geven!

Na hem sprak een commissaris van Tsarskoje Selo, helemaal onder de modder door de rit en buiten adem. 'Het garnizoen van Tsarskoje Selo staat op wacht bij de poorten van Petrograd, bereid om de Sowjets en het Militaire Revolutionaire Comité te verdedigen!' Wilde toejuichingen. 'Het corps wielrijders, dat van het front is gestuurd, is in Tsarskoje aangekomen en de soldaten zijn nu met ons. Zij erkennen de macht van de Sowjets, de noodzakelijkheid van de onmiddellijke landoverdracht aan de boeren en de overdracht van de industrieële controle aan de arbeiders. Het Vijfde Bataljon Wielrijders, dat in Tsarskoje is gestationneerd, is met ons . . .'

Daarna sprak de gedelegeerde van het Derde Bataljon Wielrijders. Onder een razend enthousiasme vertelde hij hoe het wielrijderscorps *drie dagen tevoren* bevel had gekregen van het zuidwestelijke front naar de 'verdediging van Petrograd' te gaan. Zij wantrouwden echter de betekenis van het bevel en bij het station van Peredolsk ontmoetten zij vertegenwoordigers van het Vijfde Bataljon van Tsarskoje. Er werd een gezamenlijke vergadering gehouden en daar werd bekend dat er 'onder de fietsers geen enkele man bereid werd gevonden om het bloed van zijn vader te vergieten of een regering van de bourgeoisie en landheren te steunen!'

Kapelinski, die voor de Internationalistische Mensjewiki sprak, stelde voor om een speciaal comité te kiezen, ten einde een vreedzame oplossing voor de burgeroorlog te vinden. 'Er bestaat geen vreedzame oplossing!' brulde de menigte. 'De overwinning is de enige oplossing!' Met over-

weldigende meerderheid werd tegengestemd en de Internationalistische Mensjewiki verlieten het congres in een wervelwind van schertsende beledigingen. Er was geen panische angst meer . . .

Na hen schreeuwde Kamenjew vanaf het podium: 'De Internationalistische Mensjewiki eisten "spoed" bij de behandeling van de "vreedzame oplossing", maar zij hebben altijd voor uitstel van de agenda gestemd ten gunste van verklaringen van partijen, die het congres wilden verlaten. Het is duidelijk,' eindigde Kamenjew, 'dat het terugtrekken van al deze renegaten van te voren al besloten was!'

De vergadering besloot om geen aandacht te besteden aan het terugtrekken van de politieke partijen en voort te gaan met de oproep aan de arbeiders, soldaten en boeren van heel Rusland.

'AAN DE ARBEIDERS, SOLDATEN EN BOEREN!'

'Het Tweede Al-Russische Congres der Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden is geopend. Op dit congres is de overgrote meerderheid van de Sowjets vertegenwoordigd. Op dit congres is ook een reeks afgevaardigden van de Boerensowjets aanwezig. Steunend op de wil van de overgrote meerderheid van de arbeiders, soldaten en boeren, steunend op de zegevierende opstand van de arbeiders en soldaten van Petrograd, neemt het congres de macht in handen.

De Voorlopige Regering is ten val gebracht. De meerderheid van de leden der Voorlopige Regering is reeds gearresteerd.

De Sowjet-macht zal aan alle volken een onmiddellijke democratische vrede en een onmiddellijke wapenstilstand aan alle fronten voorstellen. Zij zal zorgen voor de overgave aan de Landcomités van de grond van de landheren,

de domeinen en de kloosters zonder schadeloosstelling. Zij zal de rechten van de soldaat verdedigen door de volledige democratisering van het leger te voltrekken. Zij zal de arbeiderscontrole op de productie instellen en de tijdige bijeenroeping van de Grondwetgevende Vergadering waarborgen. Zij zal ervoor zorgen dat de stad brood en het platteland de noodzakelijke gebruiksvoorwerpen ontvangt. Zij zal aan alle naties, die in Rusland wonen, het werkelijke recht op zelfbeschikking waarborgen.

Het congres besluit dat de gehele plaatselijke macht overgaat aan de Sowjets van Arbeiders-, Soldaten- en Boerenafgevaardigden, die verplicht zijn een waarlijk revolutionaire orde te verzekeren.

Het Congres roept de soldaten in de loopgraven op om waakzaam en standvastig te zijn. Het Sowjet-Congres is ervan overtuigd, dat het revolutionaire leger de revolutie tegen alle aanslagen van het imperialisme zal weten te verdedigen, totdat de nieuwe regering het sluiten van een democratische vrede heeft bereikt, die zij zonder uitstel aan alle volken zal aanbieden. De nieuwe regering zal alle maatregelen nemen om door een vastberaden politiek van requisities en belastingen jegens de bezittende klassen het revolutionaire leger van al het nodige te voorzien. Zij zal eveneens de toestand van de gezinnen der soldaten verbeteren. De Kornilowisten – Kerenski, Kaledin e.a. – doen pogingen om troepen naar Petrograd te laten oprukken. Enige regimenten, die door middel van bedrog door Kerenski in beweging waren gebracht, zijn naar de kant van het in opstand gekomen volk overgegaan.

Soldaten! Verzet U actief tegen de Kornilowist Kerenski! Weest op Uw hoedel! Spoorwegmannen! Houdt alle troepentransporten aan, die door Kerenski naar Petrograd worden gestuurd!

Soldaten, Arbeiders en Beambten! Het lot van de revolutie, het lot van de democratische vrede ligt in Uw handen!

Leve de revolutie!

‘Het Al-Russische Congres der Sowjets
van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden.
De afgevaardigden van de Boerensowjets.’

Het was precies 17 minuten over vijf in de ochtend, toen Krylenko, die wankelde van vermoeidheid, het podium beklom met een telegram in zijn hand.

‘Kameraden! Van het Noordelijke Front. Het Twaalfde Leger zendt begroetingen aan het Congres der Sowjets en kondigt de vorming van een Militair Revolutionair Comité aan, dat het bevel van het Noordelijke Front heeft overgenomen!’

Er volgde een hels kabaal, mannen huilden en omhelsden elkaar. ‘Generaal Tsjermissow heeft het Comité erkend. De commissaris van de Voorlopige Regering Woitinski is afgetreden!’

Zo Lenin en de Petrogradse arbeiders hadden besloten tot de opstand, de Petrogradse Sowjet had de Voorlopige Regering ten val gebracht en de *coup d'état* aan het Congres der Sowjets opgedrongen. Nu moest dat hele grote Rusland gewonnen worden – en daarna de wereld! Zou Rusland volgen en in opstand komen? En de wereld – hoe zou het daarin gaan? Zouden de volkeren antwoorden en in opstand komen, een rode vloedgolf over de wereld?

Hoewel de klok zes uur 's ochtends aanwees, was het nog volop nacht en koud. Er gleed slechts een zwakke, on-aardse bleekheid over de stille straten, die de waakvuren ontluisterde: de schaduw van een dreigende, grauwe dageraad over Rusland . . .

DE STORMAANVAL

Donderdag, 8 november. De dag brak aan in een stad, waar de wildste opwindung en verwarring heerste. De hele natie werd opgezweept in een storm, die steeds meer aanzwol. Oppervlakkig gezien was alles rustig; honderdduizenden mensen, die vroeg naar bed waren gegaan, stonden vroeg op en gingen naar hun werk. In Petrograd reden de trams, de winkels en restaurants waren open, de theaters ook en er was een tentoonstelling van schilderijen . . . Heel dat samenstel van het dagelijkse leven, dat zelfs in oorlogstijd in de oude sleur voortging, functioneerde zoals altijd. Niets is zo verbazingwekkend als de vitaliteit van het sociale organisme – hoe volhardend blijft het zichzelf voeden, zichzelf kleden, zichzelf amuseren ten overstaan van de ergste ellende . . .

De lucht was vol geruchten over Kerenski, die, naar men zei, het front op de been had gebracht en aan het hoofd stond van een groot leger, dat naar de hoofdstad optrok. *Wolja Naroda* publiceerde een bevel, dat door hem in Pskow was uitgevaardigd:

'De wanorde, veroorzaakt door de krankzinnige aanval van de Bolsjewiki, brengt het land aan de rand van de afgrond en vereist de krachtsinspanning van onze hele wil, de moed en toewijding van ieder van ons, om de verschrikkelijke beproeving, waaraan het vaderland is blootgesteld, te boven te komen . . . Tot er een verklaring over de samenstelling van de nieuwe regering – als er een wordt gevormd – komt, moet iedereen op zijn post blijven en zijn plicht jegens bloedend Rusland vervullen. Er wordt aan herinnerd dat de kleinste inmenging in bestaande

legerorganisaties, onherstelbare ongelukken teweeg kan brengen doordat het front voor de vijand geopend wordt. Daarom is het noodzakelijk het moreel der troepen tot iedere prijs hoog te houden door volledige orde te verzekeren en het leger voor nieuwe schokken te behoeden en door het absolute vertrouwen tussen officieren en hun ondergeschikten te handhaven. Ik beveel alle commandanten en commissarissen uit naam van de veiligheid van het land, om op hun posten te blijven, terwijl ikzelf de post van opperbevelhebber behoud tot de Voorlopige Regering van de Republiek bekend maakt, wat zij wil . . .’

Als antwoord verscheen dit aanplakbiljet op alle muren:

‘VAN HET AL-RUSSISCHE CONGRES DER SOW-JETS’

‘De ex-ministers Konowalow, Kisjkin, Terestsjenko, Maliantowitsj, Nikitin en anderen zijn gearresteerd door het Militaire Revolutionaire Comité. Kerenski is gevlucht. Alle Legerorganisaties hebben bevel gekregen om iedere maatregel te nemen voor de onmiddellijke arrestatie van Kerenski en zijn overbrenging naar Petrograd. Alle aan Kerenski verleende hulp zal worden gestraft als een ernstige misdaad tegen de staat’.

Ongeremd vaardigde het Militaire Revolutionaire Comité koortsachtig bevelen, oproepen, decreten uit als een regen van vonken . . . Er werd bevolen dat Kornilow naar Petrograd gebracht moest worden. Door de Voorlopige Regering gevangengenomen leden van de Boeren Landcomités werden vrijgelaten. De doodstraf in het leger werd afgeschaft. Regeringsambtenaren kregen bevel hun werk voort te zetten en werden met ernstige straffen bedreigd,

als zij weigerden. Op iedere roof, plundering en speculatie stond de doodstraf. Er werden tijdelijke commissarissen benoemd in de diverse ministeries: Buitenlandse Zaken: Oeritski en Trotski; Binnenland en Justitie: Rikow; Arbeid: Sjljapnikow; Financiën: Menzjinski; Sociale Zaken: Mevrouw Kollontai; Handel en Verkeer: Rjazanow; Marine: de matroos Korbir; Post en Telegraaf: Spiro; Theaters: Moerawjow; Staatsdrukkerij: Gerbitsjew; voor de stad Petrograd: luitenant Nesterow; voor het Noordelijke Front: Pozern . . .

Naar het leger ging een oproep om Militaire Revolutionaire Comité's te vormen, naar de spoorwegarbeiders om de orde te handhaven en in het bijzonder het voedseltransport naar de steden en het front niet te vertragen . . . Als beloning werd hun beloofd dat zij zouden worden vertegenwoordigd in het Ministerie van Verkeer.

'Kozakken. Broeders, (stond er in een proclamatie). Men zet U in tegen Petrograd. Men wil U dwingen te strijden tegen de revolutionaire arbeiders en soldaten van de hoofdstad.

Gelooft geen woord van wat onze gemeenschappelijke vijanden, de landeigenaars en kapitalisten, zeggen. Op ons congres zijn alle bewuste organisaties van arbeiders, soldaten en boeren van Rusland vertegenwoordigd. Het congres wenst ook in zijn midden de Kozakkenarbeiders te verwelkomen. De generaals van de Zwarte Bende, de handlangers van de landeigenaars, van Nicolai de Wrede, zijn onze vijanden. Zij vertellen U dat de Sowjets het land van de Kozakken willen afnemen. Dat is een leugen. Alleen van de grote Kozakken-landheren wil de Revolutie het land afnemen om het aan het volk te geven. Organiseert Sowjets van Kozakkenafgevaardigden! Ver-

enigt U met de Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden!

Toont de Zwarte Bende dat U geen verraders van het Volk bent en dat U niet door heel revolutionair Rusland wilt worden vervloekt . . .

Kozakken, broeders, volgt geen bevelen op van de vijanden van het volk. Zendt Uw afgevaardigden naar Petrograd om er met ons over te praten . . . De Kozakken van het Petrogradse garnizoen hebben tot hun eer de verwachtingen van de vijanden van het volk de bodem ingeslagen . . .

Kozakken, broeders! Het Al-Russische Congres der Sowjets reikt U broederlijk de hand. Lang leve de broederschap tussen de Kozakken en de soldaten, arbeiders en boeren van heel Rusland!

Maar welk een storm van proclamaties werd er aan de andere kant aangeplakt! Overal werden strooibiljetten verspreid en kranten, die scholden, tierden en kwaad voorspelden. Nu woedde de strijd van de drukpers, alle andere wapens waren in handen van de Sowjets.

Eerst werd er via de radio over Rusland en Europa de oproep van het Comité voor Redding van Land en Revolutie uitgezonden:

‘AAN DE BURGERS VAN DE RUSSISCHE REPUBLIEK’

‘Tegen de wil van de revolutionaire massa’s hebben de Bolsjewiki van Petrograd op 7 november op misdadige wijze een deel van de Voorlopige Regering gearresteerd, de Raad van de Republiek ontbonden en een onwettige macht geproclameerd. Een dergelijk tegen de regering van revolutionair Rusland begaan geweld op het moment

van het grootste van buitenaf dreigende gevaar is een onbeschrijfelijke misdaad tegen het vaderland.

De opstand van de Bolsjewiki brengt de zaak van de nationale verdediging een lelijke slag toe en stelt het ogenblik van de zo vurig begeerde vrede voor onmetelijke tijd uit.

De door de Bolsjewiki begonnen burgeroorlog dreigt het land uit te leveren aan de verschrikkingen van anarchie en contra-revolutie en veroorzaakt het mislukken van de Grondwetgevende Vergadering, die het republikeinse regiem moet bekrachtigen en aan het volk voor altijd zijn recht op het land moet overdragen.

Om de continuïteit van de enige wettige regeringsmacht in stand te houden, neemt het Comité voor Redding van Land en Revolutie, dat in de nacht van 7 november is gevormd, het initiatief tot vorming van een nieuwe Voorlopige Regering, die, door zichzelf te baseren op de krachten van de democratie, het land naar de Grondwetgevende Vergadering zal leiden en het zal redden van anarchie en contra-revolutie. Het Comité voor Redding roept U op, burgers, om te weigeren de macht van geweld te erkennen. Gehoorzaamt haar bevelen niet!

Komt in opstand voor de verdediging van het land en de Revolutie!

Ondersteunt het Comité voor Redding!

Ondertekend door de Raad van de Russische Republiek, de Stadsdoema van Petrograd, de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad (Eerste Congres), het Uitvoerend Comité van Boeren-Sowjets en van het Congres zelf de Frontgroep, de partijen der Sociaalrevolutionairen, Mensjewiki, Volkssocialisten, Verenigde Sociaaldemocraten en de groep "Jedinstwo".

Toen kwamen er opnieuw aanplakbiljetten van de Socia-

listische Revolutionaire Partij, de Mensjewiki *oborontsi* en van de Boeren-Sowjets; van het Centrale Legercomité, de *Tsentroflot* . . .

'... De honger zal Petrograd ten onder doen gaan! (verkondigden zij). De Duitse legers zullen onze vrijheid vertrappen. Zwarte Honderd-pogroms zullen zich over Rusland verspreiden als wij ons allen – bewuste arbeiders, soldaten, burgers – niet verenigen . . . Vertrouwt de beloften van de Bolsjewiki niet! De belofte van een onmiddellijke vrede is een leugen! De belofte van brood: een grap! De belofte van land: een sprookje . . .'

Zij waren allen van hetzelfde laken een pak.

'Kameraden! U bent gemeen en wreed bedrogen! De greep naar de macht is door de Bolsjewiki alleen voltooid . . . Zij verborgen hun complot voor de andere socialistische partijen, die deel uitmaken van de Sowjet . . .

Men heeft U land en vrijheid beloofd, maar de contrarevolutie zal profiteren van de anarchie, die door de Bolsjewiki teweeggebracht is en U van land en vrijheid zal beroven . . .'

De kranten waren al even heftig.

'Het is onze plicht (stond er in de *Djelo Naroda*) om deze verraders voor de arbeidersklasse te ontmaskeren. Het is onze plicht om al onze krachten te mobiliseren en te waken over de zaak van de Revolutie!'

De *Izwestia*, die voor de laatste maal uit naam van de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad schreef, dreigde met een verschrikkelijke vergelding:

‘Wat het Congres der Sowjets betreft verzekeren wij, dat er geen Congres der Sowjets is geweest. Wij verzekeren dat dit louter een privé-conferentie van de Bolsjewistische Partij was. En in dat geval hebben zij geen recht om de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad zijn bevoegdheden te ontnemen . . .’

Nowaja Zjizn, die voor een nieuwe regering pleitte waarin alle socialistische partijen zitting zouden hebben, kritiseerde de actie van de Socialistische Revolutionairen en de Mensjewiki, die het congres hadden verlaten en wees er op, dat de bolsjewistische opstand één ding zeer duidelijk bewees: dat alle illusies over een coalitie met de bourgeoisie voortaan tevergeefs zouden blijken . . . *Rabot-sji Poet* kwam uit als *Prawda*, Lenins krant, die in juli was verboden. Zij schreef verontwaardigd:

‘Arbeiders, soldaten, boeren! In maart hebt U de tirannie van de adellijke klik verslagen. Gisteren hebt U de tirannie van de bourgeois-troep verslagen. De eerste taak is om de toegangswegen naar Petrograd te bewaken. De tweede is om de contra-revolutionaire elementen van Petrograd definitief te ontwapenen. De derde is om de revolutionaire macht definitief te organiseren en de verwezenlijking van het volksprogramma te verzekeren . . .’

Een paar Kadetten-kranten verschenen en de bourgeoisie nam over het algemeen jegens de gehele zaak een afzijdige, ironische houding aan, een soort smalend ‘Ik heb het je toch gezegd’ tegen de andere partijen. Invloedrijke Kadetten zag men om de Stadsdoema en het Comité voor Redding heen zweven. Verder hield de bourgeoisie zich koest en wachtte haar tijd af, die niet zo lang meer kon

duren. Dat de Bolsjewiki langer dan drie dagen aan de macht zouden blijven kwam bij niemand op, behalve misschien bij Lenin, Trotski, de arbeiders van Petrograd en de eenvoudige soldaten . . .

Die middag zag ik in de hoge Nicolai-zaal, die als amphitheater gebouwd was, de Doema in permanente zitting.

Om hem heen werden onstuimig alle krachten van de oppositie gegroepeerd. De oude burgemeester Schreider, majestueus als altijd met zijn witte haar en baard, beschreef zijn bezoek aan het Smolny de nacht tevoren, om uit naam van het Stedelijk Zelfbestuur te protesteren. 'De Doema, die het enig bestaande wettelijke bestuur in de stad vormt en gekozen wordt bij evenredige, directe en geheime verkiezingen, zou de nieuwe macht niet erkennen,' had hij Trotski gezegd. En Trotski had geantwoord: 'Daar is een grondwettig geneesmiddel voor. De Doema kan worden ontbonden en herkozen . . .' Op dit verslag volgde er een woedend protest.

'Als iemand een op de bajonetten steunende regering erkent,' vervolgde de oude man zijn rede tot de Stadsdoema, 'welnu, dan hebben wij er een. Maar ik beschouw alleen een regering wettig, die wordt erkend door het volk, door een meerderheid en niet een, die door de opstand van een minderheid is gevormd!'

Er volgde een wild applaus vanaf alle banken, uitgezonderd van die der Bolsjewiki. Temidden van een hernieuwd tumult kondigde de burgemeester aan dat de Bolsjewiki de gemeentelijke autonomie reeds schonden door het benoemen van commissarissen in vele departementen.

De bolsjewistische spreker schreeuwde en probeerde duidelijk te maken, dat de beslissing van het Congres der Sowjets betekende dat heel Rusland de actie der Bolsjewiki goedkeurde.

'U!' schreeuwde hij. 'U bent niet de ware vertegenwoordiger van het volk van Petrograd!' Er werd geroepen: 'Dat is een belediging! Dat is een belediging!' De oude burgemeester herinnerde hem er waardig aan dat de Stadsdoema door de meest vrije verkiezingen was gekozen.

'Ja,' antwoordde hij, 'maar dat was een hele tijd geleden, evenals de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, evenals het Legercomité.'

'Er is ook geen nieuw Congres van Sowjets geweest!' schreeuwden zij tegen hem.

'De Bolsjewistische Partij weigert om nog langer in dit nest van de contra-revolutie te blijven.' Tumult. 'En we eisen een herverkiezing van de Stadsdoema...' Waarop de Bolsjewiki de kamer verlieten, gevolgd door kreten als 'Duitse agenten! Weg met de verraders!' Sjingarjow, een Kadet, eiste toen dat alle gemeentefunctionarissen, die erin toegestemd hadden om commissarissen van het Militaire Revolutionaire Comité te worden, van hun post zouden worden ontheven en zouden worden aangeklaagd. Schreider stond op en stelde een motie voor, waarin de Stadsdoema protesteerde tegen de bedreiging van de Bolsjewiki om hem te ontbinden en dat hij als wettige vertegenwoordiger van de bevolking weigeren zou om zijn post te verlaten. De Alexanderzaal was vol mensen voor de vergadering van het Comité voor Redding en Skobeljew was opnieuw aan het woord. 'Nooit eerder,' zei hij, 'was het lot van de Revolutie zo acuut, nog nooit veroorzaakte het probleem van het bestaan van de Russische staat zoveel onrust, nog nooit stelde de geschiedenis zo scherp en categorisch het probleem: Zal Rusland zijn of niet zijn? Het grote uur voor de redding van de revolutie is gekomen en in het bewustzijn daarvan zorgen we voor de sterke eenheid van de levende krachten van de revo-

lutionaire democratie, door wier georganiseerde wil reeds een centrum voor de redding van het land en de revolutie is gevormd . . .' En hij zei nog meer van dat soort dingen. 'We zullen liever sterven dan onze post overgeven!' Onder stormachtig applaus werd aangekondigd dat de Vakbond van Spoorwegarbeiders tot het Comité voor Redding was toegetreden. Enkele ogenblikken later kwamen de beampten van de Post en Telegraaf binnen, daarna betraden enige Internationalistische Mensjewiki de zaal. Zij werden hartelijk tegejuicht. De spoorwegarbeiders zeiden dat zij de Bolsjewiki niet erkenden en het hele spoorweg-apparaat in eigen handen hadden genomen en dat zij weigerden het toe te vertrouwen aan de een of andere macht van geweld. De afgevaardigde van de Telegraaf-beambten verklaarde, dat de telegrafisten botweg geweigerd hadden om te werken zolang de bolsjewistische commissaris op kantoor was. De Postbeambten zouden geen post aan het Smolny afleveren of post van het Smolny accepteren . . . Alle telefoons van het Smolny waren afgesneden. Onder grote vrolijkheid werd meegedeeld hoe Oeritski naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken was gegaan om de geheime verdragen op te eisen en hoe Nera-tow hem eruit gezet had. Alle regeringsambtenaren hadden het werk neergelegd . . .

Er was oorlog – een weloverwogen oorlog op Russische manier: oorlog door staking en sabotage. Terwijl we daar zaten, las de voorzitter een lijst met namen en taken voor. Die en die moest de ronde langs de ministeries doen, een ander moest de banken een bezoek brengen, tien of twaalf moesten de kazernes afwerken en de soldaten overhalen om neutraal te blijven: 'Russische soldaten, vergiet het bloed van jullie broeders niet!'

Er moest een comité met Kerenski gaan beraadslagen,

anderen werden naar provinciesteden gezonden om afdelingen van het Comité voor Redding op te richten en de anti-bolsjewistische elementen te verenigen.

De menigte was in een opgewekte stemming. 'Die Bolsjewiki willen proberen de intellectuelen hun wil te dicteren? We zullen ze krijgen!' . . . Niets was opvallender dan het contrast tussen deze vergadering en het Congres der Sowjets. Daar grote menigten haveloze soldaten, vuile arbeiders en boeren – arme mensen, gebogen en vol littekens door de hardvochtige strijd om het bestaan; hier de mensjewistische en socialistische revolutionaire leiders: Awksentjew, Dan, Lieber, de vroegere socialistische ministers, Skobeljew, Tsjernow, die familiaar omgingen met Kadetten als de gladde Sjatski en de sluwe Winawer, met journalisten, studenten, intellectuelen van bijna alle kampen. Deze menigte was goed gevoed en goed gekleed, ik zag niet meer dan drie proletariërs onder hen . . .

Er kwam nieuws. Kornilows trouwe *Techintsi* hadden zijn bewakers bij Bichow omgebracht en hij was ontvlucht. Kaledin marcheerde naar het noorden . . . De Sowjet van Moskou had een Militair Revolutionair Comité gevormd en onderhandelde met de stadscommandant om de beschikking te krijgen over het arsenaal, zodat de arbeiders bewapend zouden kunnen worden. Deze feiten waren vermengd met een verbazende mengelmoes van geruchten, verdraaiingen en leugens. Een intelligente, jonge Kadet bijvoorbeeld, die vroeger privésecretaris van Miljoekow en daarna van Terestsjenko was geweest, nam ons terzijde en vertelde ons alles over de inname van het Winterpaleis.

'De Bolsjewiki werden aangevoerd door Duitse en Oostenrijkse officieren,' beweerde hij.

'Is dat zo?' vroegen we beleefd. 'Hoe weet U dat?'

'Mijn vriend was daar en heeft hen gezien.'

'Hoe kon hij zeggen dat het Duitse officieren waren?'

'O, omdat zij Duitse uniformen droegen!'

Er waren honderden van die absurde verhalen en zij werden niet alleen plechtig door de anti-bolsjewistische pers gepubliceerd maar ook nog geloofd door de meest verschillende mensen: Sociaalrevolutionairen en Mensjewiki, van wie men altijd had gezegd dat zij zich alleen door de feiten lieten leiden . . . Maar ernstiger waren de verhalen van bolsjewistische gewelddaden en terreur. Er werd bijvoorbeeld gezegd en gedrukt dat de Roodgardisten niet alleen het Winterpaleis grondig hadden geplunderd, maar dat zij de *Jonkers* hadden afgeslacht na hen ontwapend te hebben, dat zij enkele ministers koelbloedig hadden vermoord en dat de meeste vrouwelijke soldaten waren verkracht en dat velen zelfmoord hadden gepleegd vanwege de martelingen, die zij hadden moeten doorstaan . . . Al deze verhalen werden met huid en haar verzwoegen door de menigte in de Stadsdoema. Maar erger nog: toen de moeders en vaders van de studenten en de vrouwen deze afschuwelijke details lazen (dikwijls nog vergezeld van lijsten met namen), werd tegen het vallen van de duisternis de Stadsdoema door razende burgers belegerd.

Een typisch geval is dat van Vorst Toemanow, wiens lichaam volgens vele kranten in het Moika-Kanaal drijvende was gevonden. Enkele uren later werd dit ontkend door de familie van de vorst, die er bij vertelde, dat de vorst gearresteerd was, waarna de pers de dode man als generaal Denissow identificeerde. Daar de generaal ook weer tot leven was gekomen, gingen we op onderzoek uit en konden geen enkel spoor van een lichaam, dat waar dan ook zou moeten zijn gevonden, ontdekken . . .

Toen we het gebouw van de Stadsdoema verlieten ver-

spreidden twee padvindders strooibiljetten onder de enorme menigte, die de Newski voor de deur blokkeerde, een menigte die bijna volledig uit zakenlieden, winkeliers, *tsjinowniki* (beambten) en klerken bestond. In een ervan stond:

‘Van de Stadsdoema’.

‘De Stadsdoema, in vergadering bijeen op 26 oktober, decreteert met het oog op de gebeurtenissen van de dag: de onschendbaarheid van privé-huizen. Via de Huizencomités wordt er een beroep op de bevolking van Petrograd gedaan om alle pogingen tot gewelddadig binnentreden van privé-appartementen vastberaden tegen te gaan en eventueel gebruik te maken van de wapens in het belang van de zelfverdediging der burgers.’

Op de hoek van de Liteini waren vijf of zes Roodgardisten en een aantal matrozen om een krantenverkoper gaan staan en eisten dat hij zijn exemplaren van de mensjewistische *Rabotsjaja Gazeta* (Arbeiderskrant) zou afgeven. Hij schreeuwde kwaad tegen hen en schudde met zijn vuist, toen een der matrozen de kranten uit de standaard trok. Een dreigende menigte was er omheen komen staan en schold de patrouille uit. Een kleine arbeider bleef de mensen en de krantenverkoper hardnekkig uiteenzetten: ‘Er staat een proclamatie van Kerenski in. Er staat in dat we Russische mensen hebben vermoord. Er zal bloedvergieten van komen . . .’

In het Smolny was de sfeer meer dan ooit gespannen. Het beeld vertoonde weer dezelfde rennende mensen in de donkere gangen, groepen arbeiders met geweren, leiders met uitpuilende aktentassen, die argumenteerden, verklaarden en bevelen gaven terwijl zij rusteloos heen en

weer liepen, omringd door vrienden en officieren. Mannen, die letterlijk buiten zichzelf waren, levende wonderen van slapeloosheid en arbeid, ongeschoren en vuile mannen met brandende ogen, die energiek en enthousiast op hun doel afgingen. Zij hadden zoveel te doen, zoveel! De regering overnemen, de stad organiseren, het garnizoen loyaal houden, tegen de Stadsdoema en het Comité voor Redding strijden, de Duitsers er uit houden, zich op de strijd met Kerenski voorbereiden, de provincies informeren wat er gebeurd was, propaganda maken van Archangelsk tot Wladiwostok . . . Regerings- en gemeenteamttenaren weigerden om hun commissarissen te gehoorzamen, de post en telegraaf weigerde hun de verbindingen, de spoorwegen negeerden hardvochtig hun oproepen om treinen, Kerenski in aantocht, het garnizoen niet helemaal te vertrouwen, de Kozakken die wachtten om uit te rukken . . . Niet alleen de georganiseerde bourgeoisie was tegen hen, maar alle andere socialistische partijen, behalve de Linkse Sociaal-revolutionairen, een paar Internationalistische Mensjewiki en de Internationalistische Sociaaldemocraten en zelfs die waren besluiteloos of zij 't zouden aanzien of niet. Weliswaar waren de arbeiders en de soldatenmassa's voor hen, evenals een onbekend aantal boeren, maar de Bolsjewiki waren eigenlijk een politieke partij die niet zo rijk in haar getrainde en geschoolde mensen zat . . .

Rjazanow kwam de trap op en vertelde in een soort humoristische paniek, dat hij als Commissaris van Handel niets van zakendoen afwist. In het café boven zat een man helemaal alleen in de hoek met een cape van geitenvel en kleren aan, waarvan ik zou zeggen, dat hij erin geslapen had, maar natuurlijk had hij niet geslapen, hij had een baard van drie dagen. Hij zat onrustig te tekenen op een vuile enveloppe terwijl hij ondertussen op zijn potlood

beet. Dit was Menzjinski, Commissaris van Financiën. Hij was eens klerk op een Franse bank geweest . . . daaruit bestond zijn enige vakkennis. En die vier, die uit het kantoor van het Militaire Revolutionaire Comité de zaal doorrenden, terwijl ze in die tussentijd op stukjes papier schreven, waren commissarissen, die naar de vier hoeken van Rusland werden gestuurd om het nieuws te brengen, te debatteren of te strijden, met welke argumenten of wapens dan ook . . .

Het congres zou om één uur bijeenkomen, maar de grote vergaderzaal was al lang vol. Toch was er om zeven uur nog geen teken van het presidium . . . De Bolsjewistische en Linkse Sociaalrevolutionaire partijen zaten in hun eigen kamers in vergadering. De hele middag hadden Lenin en Trotski zich verzet tegen een compromis. Een belangrijk deel van de Bolsjewiki was er voor om toe te geven en een gezamenlijke al-socialistische regering te vormen. 'We kunnen het niet volhouden!' riepen zij. 'Er zijn er te veel tegen ons. We hebben de mensen niet. We zullen geïsoleerd worden en dan zal de hele zaak vallen.' Zo spraken Kamenjew, Rjazanow en anderen.

Maar Lenin, met Trotski naast hem, stond stevig als een rots. 'Laat de aanhangers van een compromis ons program maar accepteren, dan kunnen zij binnenkomen! We zullen geen duimbreed toegeven. Als er hier kameraden zijn, die de moed en de wil niet kunnen opbrengen om te durven wat wij durven, laat hen dan met de andere lafaards en verzoeners vertrekken! Gesteund door de arbeiders en soldaten zullen we verdergaan.'

Om vijf minuten over zeven kwam er bericht van de Linkse Sociaalrevolutionairen dat zij in het Militaire Revolutionaire Comité zouden blijven.

'Zie je wel!' zei Lenin. 'Zij doen meel'

Even later, toen we aan de perstafel in de grote hal zaten, stelde een anarchist, die voor de bourgeois-kranten schreef, mij voor om te gaan kijken, wat er van het presidium geworden was. Er was niemand in het kantoor van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, noch in het kantoor van de Petrogradse Sowjet. Wij liepen kamer in, kamer uit, door het uitgestrekte Smolny. Niemand scheen er enig idee van te hebben waar het bestuurslichaam van het congres te vinden was. Onder het lopen beschreef mijn metgezel zijn oude revolutionaire activiteiten, zijn lange en plezierige ballingschap in Frankrijk . . . Hij vertrouwde mij toe dat de Bolsjewiki ordinaire, ruwe en onwetende personen waren zonder aesthetische gevoelens. Hij was echt het type van de Russische intellectueel . . . Zo kwamen we tenslotte bij kamer 17, het kantoor van het Militaire Revolutionaire Comité. Daar stonden we midden in een verwoed komen en gaan. De deur ging open en een korte man met een plat gezicht in een uniform zonder onderscheidingstekens kwam naar buiten. Hij scheen te glimlachen, maar die glimlach bleek na een minuut de grijns van uiterste vermoedheid te zijn. Het was Krylenko. Mijn vriend, die een keurig en beschaafd uitziende jongeman was, slaakte een kreet van vreugde en liep naar voren.

‘Nikolai Wasiljewitsj!’ zei hij, terwijl hij zijn hand uitstak. ‘Herinner je je mij, kameraad? We waren samen in de gevangenis.’

Krylenko probeerde zich te concentreren. ‘Ja,’ antwoordde hij tenslotte, terwijl hij de ander van top tot teen bekeek met een uitdrukking van grote vriendelijkheid. ‘U bent S . . . *Zdrastwoejtje*- Goedendag.’ Zij kusten elkaar. ‘Wat doet U hier?’ Hij maakte een gebaar in het rond met zijn arm.

'O, ik kijk zo maar wat rond . . . U schijnt veel succes te hebben.'

'Ja', antwoordde Krylenko een beetje nors, 'de proletarische revolutie is een groot succes.' Hij lachte. 'Misschien – misschien zullen we elkaar echter nog eens in de gevangenis ontmoeten!'

Toen we weer op de gang kwamen, ging mijn vriend door met zijn verklaringen. 'Ziet U, ik ben een aanhanger van Kropotkin. Voor ons is de revolutie een grote fout. Zij heeft de vaderlandsliefde van de massa's niet gewekt. Natuurlijk bewijst dit alleen, dat het volk niet rijp is voor revolutie . . .'

Het was precies tien over half negen toen een donderend gejuich de binnenkomst van het presidium aankondigde met Lenin, de grote Lenin. Een korte, gezette gestalte, het grote hoofd dicht op de schouders, kaal en rond, kleine ogen, een stompe neus, een grote sympathieke mond en een zware kin, nu gladgeschoren, het bekende baardje, dat hij voortaan weer dragen zou, evenwel weer opkomend. Hij was schamel gekleed en had een veel te lange pantalon aan. Niet indrukwekkend als afgod van het gewone volk, maar bemind en vereerd als slechts weinige leiders in de geschiedenis. Een merkwaardige volksleider, een leider zuiver krachtens zijn intellect; kleurloos, zonder humor, onbuigzaam en onafhankelijk, zonder schilderachtige eigenaardigheden, maar iemand die de macht bezat om diepgaande ideeën in eenvoudige termen te verklaren en een concrete situatie te analyseren. Hij bezat een buitengewone intellectuele, met scherpzinnigheid gecombineerde vermetelheid.

Kamenjew las het rapport van de acties van het Militaire Revolutionaire Comité voor: afschaffing van de doodstraf in het leger, herstel van het vrije recht van propaganda,

vrijlating van officieren en soldaten, die om politieke misdaden gearresteerd waren, bevelen om Kerenski te arresteren en de confiscatie van levensmiddelenvoorraden in privé-pakhuizen . . . Er volgde een geweldig applaus. Opnieuw sprak de vertegenwoordiger van de *Boend*. De onverzoenlijke houding van de Bolsjewiki zou de vernietiging van de revolutie betekenen, daarom moesten de afgevaardigden van de *Boend* weigeren om nog langer zitting te nemen in het congres. Uit de zaal werd geroepen: 'Wij dachten, dat U er vannacht uitgelopen was! Hoeveel keer bent U nog van plan om er uit te lopen?' Daarna sprak de vertegenwoordiger van de Internationalistische Mensjewiki. Er werd geschreeuwd: 'Wat? Bent U er nog steeds?' De spreker verklaarde, dat er alleen maar een deel van de Internationalistische Mensjewiki het Congres had verlaten, de rest zou blijven . . .

'We vinden het gevaarlijk en misschien zelfs dodelijk voor de revolutie om de macht aan de Sowjets over te dragen,' . . . interrupties . . . 'maar we achten het onze plicht om in het Congres te blijven en hier tegen de overdracht te stemmen!'

Er volgden andere sprekers, blijkbaar zonder enige opdracht. Een gedelegeerde van de mijnwerkers uit het Donbekken deed een beroep op het Congres om maatregelen tegen Kaledin te treffen, die toevoer van kolen en voedsel naar de hoofdstad zou kunnen afsnijden. Verscheidene, juist van het front gearriveerde soldaten, brachten de enthousiaste groeten van hun regimenten over . . . Vervolgens stond Lenin op, hij greep de kant van het spreekgestoelte vast en liet zijn kleine, knipperende ogen over de menigte gaan, terwijl hij daar stond te wachten, alsof de langdurige ovatie, die enkele minuten aanhield, hem niet aanging. Toen die afgelopen was, zei hij eenvoudig: 'We

zullen nu overgaan tot het opbouwen van de socialistische orde!' Opnieuw weer klonk dat overweldigende, menselijke gebrul.

'Het eerste wat er gedaan moet worden, is het nemen van praktische maatregelen ter verwezenlijking van de vrede... We zullen de vrede aanbieden aan de volken van alle oorlogvoerende landen op basis van de Sowjet-voorwaarden: geen annexaties, geen schadeloosstellingen en het recht op zelfbeschikking van de volken. Tegelijkertijd zullen we in overeenstemming met onze belofte de geheime verdragen publiceren en afwijzen... Het vraagstuk van oorlog en vrede is zo duidelijk, dat ik meen zonder inleiding het ontwerp van een proclamatie aan de volken van alle oorlogvoerende landen te kunnen voorlezen...' Zijn grote mond, die leek te glimlachen, ging wijd open toen hij sprak. Zijn stem klonk schor, niet onplezierig, maar alsof deze na jaren en jaren van spreken zo gehard was. Deze stem ging over in eentonigheid en het leek alsof hij zo voor altijd door kon gaan... Als hij ergens de nadruk op wilde leggen boog hij een weinig voorover. Geen gebaren. En vóór hem keken wel duizend eenvoudige gezichten naar hem op met een diepe verering.

'PROCLAMATIE AAN DE VOLKEN EN REGERINGEN VAN ALLE OORLOGVOERENDE NATIES'

'De arbeiders- en boerenregering, die door de revolutie van 6-7 november in het leven is geroepen en die op de Sowjets van Arbeiders-, Soldaten- en Boerenafgevaardigden steunt, stelt aan alle oorlogvoerende volken en aan hun regeringen voor om onmiddellijk onderhandelingen over een rechtvaardige, democratische vrede te beginnen. Een rechtvaardige en democratische vrede, waarnaar de

overweldigende meerderheid van de door de oorlog uitgeputte, gekwelde en afgemartelde arbeiders en werkende klassen van alle oorlogvoerende landen dorsten – een vrede, die de Russische arbeiders en boeren, na de omverwerping van de tsaristische monarchie, op de meest energieke en hardnekkige wijze hebben geëist. Zulk een vrede is volgens de opvatting van de regering een onmiddellijke vrede zonder annexaties (d.w.z. zonder verovering van vreemde gebieden, zonder gewelddadige inlijving van vreemde volken) en zonder oorlogsschattingen.

De regering van Rusland stelt aan alle oorlogvoerende volken voor, onmiddellijk zulk een vrede te sluiten, waarbij zij zich bereid verklaart om zonder het geringste uitstel onmiddellijk alle beslissende stappen te doen reeds vóór de definitieve bekrachtiging van alle voorwaarden van een dergelijke vrede door de gevolmachtigde vergaderingen van de volksvertegenwoordigers aller landen en aller naties. Onder annexaties of het in bezit nemen van vreemde gebieden verstaat de regering overeenkomstig de rechtsopvattingen van de democratie in het algemeen en van de werkende klassen in het bijzonder, elke inlijving van een klein of zwak volk bij een grote en machtige staat zonder de nauwkeurig, klaar en vrijwillig uitgedrukte toestemming en wens van dit volk, ongeacht het feit, wanneer deze gewelddadige inlijving heeft plaats gehad en eveneens ongeacht het feit, hoe ontwikkeld of achterlijk de op gewelddadige wijze ingelijfde of op gewelddadige wijze binnen de grenzen van de gegeven staat vastgehouden natie is. Ongeacht tenslotte het feit, of deze natie zich in Europa of in verafgelegen overzeese landen bevindt.

Indien enige natie op gewelddadige wijze binnen de grenzen van een gegeven staat wordt vastgehouden en tegen de door haar tot uitdrukking gebrachte wens – ongeacht

of deze wens tot uiting is gekomen in de pers of in volkvergaderingen, in besluiten van partijen of in oproeren of opstanden tegen de nationale onderdrukking – niet het recht wordt gegeven om zonder de minste beperking te beslissen over de vormen van haar bestaan als staat bij vrije stemming, nadat zich de troepen van de annexerende of in het algemeen van de sterkere natie volkomen hebben teruggetrokken, dan is zulk een inlijving een annexatie, d.w.z. een verovering, een daad van geweld.

De oorlog voort te zetten opdat de sterke en rijke naties de door hen geannexeerde zwakke volkeren onder elkaar kunnen verdelen, acht de regering de grootste misdaad tegen de mensheid en zij verklaart plechtig, dat zij vastbesloten is om onmiddellijk de voorwaarden van een vrede te ondertekenen, die deze oorlog onder bovengenoemde, voor alle volken zonder uitzondering even rechtvaardige voorwaarden beëindigt.

De regering schaft de geheime diplomatie af en verklaart dat zij harerzijds vastbesloten is om alle onderhandelingen volkomen openlijk ten overstaan van het gehele volk te voeren. Zij zal onmiddellijk beginnen de geheime verdragen, die door de regering van de landheren en kapitalisten van maart tot 7 november 1917 bekrachtigd of afgesloten zijn, volledig te publiceren. Alle clausules van deze geheime verdragen, in zoverre zij, hetgeen meestal het geval is, ten doel hebben, voordelen en privileges aan de Russische landheren en kapitalisten te verschaffen, worden door de regering onmiddellijk en onvoorwaardelijk voor ongeldig verklaard.

Terwijl de regering zich tot de regeringen en de volken van alle landen richt met het voorstel om onmiddellijk openbare onderhandelingen over het sluiten van de vrede te beginnen, verklaart zij zich harerzijds bereid om deze

onderhandelingen hetzij schriftelijk of telegrafisch te voeren, of door besprekingen tussen de vertegenwoordigers van de verschillende landen of op een conferentie van dergelijke vertegenwoordigers. Teneinde deze besprekingen te vergemakkelijken, benoemt de regering haar eigen gevolmachtigde vertegenwoordigers in de neutrale landen. De regering stelt alle regeringen en volken van alle oorlogvoerende landen voor om onmiddellijk een wapenstilstand te sluiten. Zij acht het harerzijds wenselijk dat deze wapenstilstand voor minstens drie maanden zal worden gesloten, d.w.z. voor een tijd, waarin het zeer goed mogelijk is, zowel om de vredesonderhandelingen onder deelneming van de vertegenwoordigers van alle volken of naties zonder uitzondering, die bij de oorlog betrokken zijn of gedwongen zijn daaraan deel te nemen te voeren, alsook om de gevolmachtigde vergaderingen van volksvertegenwoordigers van alle landen bijeen te roepen ter definitieve bekrachtiging van de vredesvoorwaarden.

Terwijl de Voorlopige Arbeiders- en Boerenregering van Rusland zich met dit vredesaanbod tot de regeringen en de volken van alle oorlogvoerende landen richt, richt zij zich tevens in het bijzonder tot de klassebewuste arbeiders van de drie meest vooraanstaande naties van de mensheid, van de grootste aan de tegenwoordige oorlog deelnemende staten: Engeland, Frankrijk en Duitsland. De arbeiders van deze landen hebben aan de zaak van de vooruitgang en van het socialisme de belangrijkste diensten bewezen en grootse voorbeelden gegeven, zoals de Charisten-Beweging in Engeland, een reeks revoluties van wereldhistorische betekenis, die het Franse proletariaat heeft voltrokken en tenslotte de heldhaftige strijd tegen de uitzonderingswet in Duitsland en het voor de arbeiders der gehele wereld tot voorbeeld strekkende moeizame, vol-

hardende en gedisciplineerde werk tot schepping van de massa-organisaties van het proletariaat van Duitsland. Al deze voorbeelden van proletarische heldenmoed en historische scheppingskracht dienen ons tot waarborg, dat de arbeiders van de genoemde landen de taak, die thans op hen rust, nl. om de mensheid van de verschrikkingen van de oorlog en zijn gevolgen te verlossen, zullen begrijpen. Deze arbeiders zullen ons door hun alzijdige, vastberaden en buitengewoon energieke aktie helpen om de zaak van de vrede en daarmee ook de zaak van de bevrijding der werkende en uitgebuite massa's van de bevolking van alle slavernij en van iedere uitbuiting, tot een succesvol einde te voeren.'

Toen het indrukwekkende donderende applaus was weggestorven, sprak Lenin weer:

'Wij stellen het Congres voor om deze verklaring te ratificeren. Wij richten ons zowel tot de regeringen als tot de volken, want een verklaring die alleen gericht zou zijn tot de volken van de oorlogvoerende landen zou het sluiten van de vrede kunnen vertragen.

De vredesvoorwaarden, die tijdens de wapenstilstand worden opgesteld, zullen worden geratificeerd door de Grondwetgevende Vergadering. Door de duur van de wapenstilstand op drie maanden vast te stellen willen wij de volken een zo lang mogelijke rust geven na deze bloedige slachting en ruim de tijd om hun vertegenwoordigers te kiezen. Dit vredesvoorstel zal weerstand ontmoeten van de zijde van de imperialistische regeringen. Wij maken onszelf, wat dat betreft, geen illusies. Maar we hopen dat de revolutie spoedig in alle oorlogvoerende landen zal uitbreken en daarom richten we ons tot de arbeiders van Frankrijk, Engeland en Duitsland . . .'

‘De revolutie van 6 en 7 november,’ besloot hij, ‘heeft het tijdperk van de Sociale Revolutie ingeluid . . . De arbeidersbeweging zal in naam van vrede en socialisme overwinnen en haar bestemming waarmaken . . .’

In dit alles was iets rustigs en machtigs, hetgeen de zielen der mensen ontroerde. Het was te begrijpen dat de mensen geloofden als Lenin sprak . . .

Bij zitten en opstaan werd snel besloten dat alleen vertegenwoordigers van politieke partijen over de motie zouden mogen spreken en dat de spreektijd zou worden beperkt tot vijftien minuten.

Als eerste sprak Karelin voor de Linkse Sociaalrevolutio-
nair.

‘Onze partij was niet in de gelegenheid om amendementen op de tekst van de proclamatie voor te stellen. Het is een privé-document van de Bolsjewiki.

Maar we willen ervóór stemmen omdat wij het eens zijn met de strekking ervan . . .’

Voor de Sociaaldemocratische Internationalisten sprak Kramarow, een lange, bijziende man met gebogen schouders, die voorbestemd was om enige vermaardheid als de clown der oppositie te krijgen. Alleen een regering, bestaande uit alle socialistische partijen, zo zei hij, kon de autoriteit bezitten om een dergelijke belangrijke actie te ondernemen. Als er een socialistische coalitie zou worden gevormd, zou zijn partij het hele programma steunen. Zo niet, dan alleen een deel ervan. Wat de proclamatie betreft waren de Internationalisten het met de hoofdpunten volkomen eens.

Onder toenemend enthousiasme verscheen toen de een na de ander. De Oekraïense Sociaaldemocraten: voor; de Litauise Sociaaldemocraten: voor; de Volkssocialisten: voor; de Poolse Sociaaldemocraten: voor; de Poolse Socialisten:

voor, maar zij zouden een socialistische coalitie prefereren; de Letse Sociaaldemocraten: voor . . . Er was iets in deze mannen ontvlamd. Eén sprak over de 'komende wereld-revolutie, waarvan wij de voorhoede zijn', een ander van 'de nieuwe eeuw van broederschap, waarin alle volken één grote familie zullen worden . . .' Een individueel lid vroeg het woord. 'Er is hier tegenstrijdigheid,' zei hij. 'Eerst biedt U vrede aan zonder annexaties en schadeloosstellingen en daarna zegt U dat U alle vredesaanbiedingen zult overwegen. Overwegen betekent accepteren . . .'

Onmiddellijk stond Lenin op. 'We willen een rechtvaardige vrede, maar vrezen een revolutionaire oorlog niet. Waarschijnlijk zullen de imperialistische regeringen onze oproep niet beantwoorden, maar we zullen geen ultimatum stellen, waarop men gemakkelijk nee kan zeggen . . . Als het Duitse proletariaat beseft dat wij bereid zijn om alle vredesaanbiedingen in overweging te nemen dan zal dit misschien de laatste druppel zijn die de emmer doet overlopen en zal er een revolutie in Duitsland uitbreken . . . Wij stemmen ermee in om alle vredesvoorwaarden te onderzoeken, maar dat betekent nog niet, dat wij ze zullen accepteren . . . Wij zullen voor enige van onze punten tot het einde toe vechten, maar het wellicht onmogelijk vinden om voor andere punten de oorlog voort te zetten . . . Vóór alles willen wij een eind aan de oorlog maken . . .'

Het was precies vijf over half elf toen Kamenjew iedereen, die voor de proclamatie was, vroeg om zijn kaart op te steken. Een gedelegeerde waagde het zijn hand in protest te heffen, maar de plotselinge uitbarsting om hem heen bracht hem ertoe deze weer snel te laten zakken . . .

Plotseling, als door een gezamenlijke opwelling, stonden we allen overeind en zongen we samen de indrukwekkende melodie van de Internationale. Een grijze, oude soldaat

hulde als een kind. Alexandra Kollontai knipperde met haar ogen om haar tranen te bedwingen. Het geweldige geluid klonk door de zaal, barstte door ramen en deuren en verhief zich in de rustige hemel. 'De oorlog is afgelopen! De oorlog is afgelopen!' zei een jonge arbeider naast me met een stralend gezicht. En toen het lied uit was en we daar in een ietwat onwennige stilte stonden, riep iemand achter in de zaal: 'Kameraden! Laten we aan degenen denken, die voor de vrijheid gestorven zijn!' Zo begonnen we de Treurmars te zingen, dat langzame, melancholieke en toch triomfantelijke lied, zo Russisch en zo ontroerend! De Internationale is tenslotte een vreemde melodie. De Treurmars kwam uit de ziel van die donkere massa's, wier gedelegeerden in deze zaal zaten en in hun visioenen aan een nieuw Rusland en misschien nog meer bouwden.

Jullie vielen in de noodlottige strijd
Voor de vrijheid van het volk, voor de eer van het volk
Jullie offerden jullie leven en alles, wat jullie lief was.
Jullie leden in vreselijke kerkers
Jullie gingen geketend in ballingschap . . .
Zonder klacht droegen jullie de ketenen
Omdat jullie het lijden van jullie broeders niet konden
aanzien
Omdat jullie geloofden dat het recht sterker is dan het
zwaard . . .
De tijd zal komen dat jullie levensoffer zal meetellen
Die tijd is nabij; de tirannen zullen vallen en het
volk zal opstaan, groot en vrij!
Vaarwel broeders, jullie kozen een edele weg.
Bij jullie graf zweren wij te zullen strijden
Te strijden voor vrijheid en geluk van het volk . . .

Hiervoor lagen zij daar, de martelaars van maart, in hun kille Broederschapsgraf op het Marsveld; hiervoor waren duizenden en tienduizenden in de gevangenissen, in ballingschap, in de Siberische mijnen gestorven. Het was niet gekomen, zoals zij verwacht hadden en evenmin zoals de intellectuelen het gewild hadden, maar het was gekomen: ruw, sterk, wars van formules en sentimentaliteit, *echt* ...
Lenin las het Decreet over de Grond voor:

- '1) Alle particuliere grondbezit wordt onmiddellijk zonder enige schadeloosstelling opgeheven.
- 2) Alle grootgrondbezit, alle landerijen van de Kroon, de kloosters en de kerk, met de gehele levende en dode have, de gebouwen op de landgoederen en al het daartoe behorende, worden tot aan de bijeenkomst van de Grondwetgevende Vergadering ter beschikking gesteld van de kantonale agrarische comités en de districts-Sowjets van Boerenafigevaardigden.
- 3) Iedere beschadiging, welke dan ook, van het geconfiskeerde bezit, dat van nu af aan het gehele volk behoort, geldt als een zware misdaad, die door het revolutionaire gerecht wordt bestraft. De districts-Sowjets van Boerenafigevaardigden nemen bij de confiskatie van de bezittingen der landheren al de nodige maatregelen om de strengste orde te handhaven; om vast te stellen hoe groot de stukken grond zijn en welke er geconfiskeerd moeten worden; om een nauwkeurige inventaris van het gehele te confiskeren bezit samen te stellen en alle aan het volk overgaande landbouwbedrijven met alle gebouwen, werktuigen, vee, voorraden aan producten enz. onder de strengste revolutionaire bewaking te stellen.
- 4) Als richtsnoer bij het tot stand brengen van de grote agrarische hervormingen moet tot aan de definitieve be-

slissing van deze kwestie door de Grondwetgevende Vergadering overal de volgende boeren-instructie dienen, die op grond van de 242 plaatselijke boeren-instructies door de redactie van de "*Izwestia* der Al-Russische Sowjet van Boerenafgevaardigden" is samengesteld en die in nummer 88 van deze "*Izwestia*" (Petrograd, no. 88, 1 september 1917) werd gepubliceerd.

5) De grond van de eenvoudige boeren en de eenvoudige kozakken wordt niet geconfiskeerd.'

'Dit is niet,' zo verklaarde Lenin, 'het ontwerp van de voormalige minister Tsjernow, die sprak over het "opzetten van een geraamte" en probeerde hervormingen van bovenaf te verwezenlijken. Van onder op, op de plaats zelf zullen de vraagstukken van de verdeling van de grond worden beslist. De door iedere boer te ontvangen hoeveelheid grond zal variëren al naar gelang de plaats... 'Onder de Voorlopige Regering weigerden de *Pomjesjtsjiki* (Landheren) gladweg om de bevelen van de Landcomités te gehoorzamen – van de Landcomités, die door Lwow waren voorgesteld, door Sjingarjow waren opgericht en door Kerenski werden bestuurd!'

Voordat de debatten konden beginnen drong een man zich met geweld door de menigte in het gangpad. Hij beklom het podium. Het was Pjanich, lid van het Uitvoerend Comité van de Boeren-Sowjets en hij was razend.

'Het Uitvoerend Comité van de Al-Russische Sowjets van Boerenafgevaardigden protesteert tegen de arrestatie van onze kameraden, de ministers Salazkin en Mazlow!' schreeuwde hij woedend tegen de menigte. 'Wij eisen hun onmiddellijke vrijlating! Zij zijn nu in de Peter-en-Paul-vesting. We moeten onmiddellijk tot daden overgaan! Er is geen moment te verliezen!'

Een ander sprak na hem, een soldaat met een wanordelijke baard en vurige ogen. 'U zit hier maar te praten over het geven van land aan de boeren en U begaat een daad van tirannie en onderdrukking tegen de door de boeren gekozen vertegenwoordigers! Ik zeg U,' en hij stak zijn vuist omhoog, 'dat, als er één haar van hun hoofden wordt gekrenkt, U een opstand kunt verwachten!' De menigte bewoog onrustig.

Toen stond Trotski op, kalm en venijnig, zich bewust van zijn macht en met gejuich begroet. 'Gisteren heeft het Militaire Revolutionaire Comité in principe besloten om de sociaalrevolutionaire en mensjewistische ministers Mazlow, Salazkin, Gwozdow en Maljantowitsj vrij te laten.

Dat zij nog in de Peter-en-Paul-vesting zijn komt alleen, omdat we nog zoveel te doen hadden. Zij zullen echter in hun huizen onder arrest blijven tot wij hun medeplichtigheid in de verraderlijke daden van Kerenski tijdens de Kornilow-zaak hebben onderzocht!

'Nooit!' schreeuwde Pjanich, 'zijn er in een revolutie zulke dingen vertoond als hier!'

'U hebt het mis,' antwoordde Trotski. 'Zulke dingen zijn in iedere revolutie vertoond. Honderden van onze kameraden werden in de juli-dagen gearresteerd . . . Toen kameraad Kollontai op doktersattest uit de gevangenis werd vrijgelaten zette Awksentjew bij haar deur twee voormalige agenten van de geheime tsaristische politie!' De boeren verdwenen mopperend, ironisch nagejouwd.

De vertegenwoordiger van de Linkse Sociaalrevolutionairen sprak over het Decreet over de Grond. Hoewel hij er in principe mee accoord ging, kon zijn partij er pas over stemmen na de discussie. De Boeren-Sowjets moesten geraadpleegd worden . . .

De Internationalistische Mensjewiki drongen ook aan op een partijbespreking. Toen zei de leider van de Maximalisten, de anarchistische vleugel van de boeren: 'We moeten een politieke partij eren, die een dergelijke wet reeds de eerste dag in werking laat treden, zonder er over te zwammen!'

Nu verscheen er een typische boer met lang haar, laarzen aan en een jas van schapebont op het podium. Hij boog naar alle hoeken van de zaal. 'Ik wens U het goede, kameraden en burgers,' zei hij. 'Er lopen buiten een paar Kadetten rond. U arresteerde onze socialistische boeren, waarom arresteert U hen niet?'

Dit was het teken voor een debat van opgewonden boeren. Het leek precies op het debat van de soldaten die avond tevoren. Hier waren de echte proletariërs van het land . . . 'Die leden van ons Uitvoerend Comité, Awksentjew en de rest, waarvan we dachten dat ze de beschermers van de boeren waren – zijn ook alleen maar Kadetten! Arresteer ze! Arresteer ze!'

Een ander zei: 'Wie zijn die Pjanichs, die Awksentjews! Dat zijn helemaal geen boeren! Zij kwispelstaarten alleen maar!'

En de menigte, die in deze boeren broeders herkende, stond voor hen op.

De Linkse Sociaalrevolutionairen stelden voor om een half uur pauze te houden. Toen de gedelegeerden naar buiten stroomden, stond Lenin van zijn plaats op. 'Wij mogen geen tijd verliezen, kameraden! Morgenochtend moet er belangrijk nieuws voor Rusland in de kranten verschijnen. Geen uitstel!'

En boven het felle discuten, argumenteren en het geschuifel der voeten uit kon men de stem horen van een gezant van het Militaire Revolutionaire Comité, die

schreeuwde: 'Vijftien agitatoren onmiddellijk nodig in Kamer 17. Om naar het front te gaan!'

Er was bijna twee en een half uur verstreken toen de gedelegeerden terugkwamen, het presidium het podium betrad en de zitting begon met het voorlezen van telegrammen van regiment na regiment, waarin hun adhesie met het Militaire Revolutionaire Comité werd aangekondigd. Geleidelijk kwam de vergadering op volle toeren. Een afgevaardigde van de Russische troepen aan het Macedonische front sprak verbitterd over hun toestand . . . 'Wij lijden daar meer door de vriendschap van onze "Geallieerden" dan door de vijand', zei hij. Vertegenwoordigers van het Tiende en Twaalfde Leger, die zojuist gearriveerd waren, deelden mee: 'Wij ondersteunen U met al onze kracht!' Een boerensoldaat protesteerde tegen de vrijlating van 'de socialistische verraders Mazlow en Salazkin' en het Uitvoerend Comité van de Boeren-Sowjets moest naar zijn mening *en masse* gearresteerd worden.

Dit was echte revolutionaire taal . . . Een afgevaardigde van het Russische Leger in Perzië verklaarde dat hij instructies had gekregen om te eisen dat alle macht aan de Sowjets werd overgedragen . . . Een Oekraïns officier, die in zijn eigen taal sprak, zei: 'Er is geen nationalisme in deze crisis . . . *Da zdrowstwoejtje* – Leve – de proletarische dictatuur van alle landen!' Er was zulk een zondvloed van verheven en vurige gedachten dat Rusland zich beslist nooit meer het zwijgen zou laten opleggen!

Kamenjew merkte op dat de anti-bolsjewistische krachten overal wanorde trachtten te stichten en hij las een oproep van het Congres tot alle Sowjets van Rusland voor:

'Het Al-Russische Congres van Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden met inbegrip van enkele Boeren-

afgevaardigden doet een beroep op de plaatselijke Sowjets om onmiddellijk energieke maatregelen te nemen teneinde alle contra-revolutionaire anti-joodse acties en alle *pogroms*, op welke wijze deze zich ook voordoen, te bestrijden. De eer van de Arbeiders-, Boeren- en Soldaten-Revolutie eist dat er geen enkele *pogrom* wordt getolereerd. De Rode Garde van Petrograd, het revolutionaire garnizoen en de matrozen hebben de volledige orde in de hoofdstad gehandhaafd.

Arbeiders, soldaten en boeren, U moet overal het voorbeeld van de arbeiders en soldaten van Petrograd volgen. Kameraden soldaten en Kozakken, op ons rust de plicht om de ware revolutionaire orde te verzekeren.

Heel revolutionair Rusland en de hele wereld hebben hun ogen op ons gericht . . .'

Om twee uur werd er over het Decreet over de Grond gestemd. Er was slechts één stem tegen en de boerenafgevaardigden waren wild van vreugde . . .

Zo stormden de Bolsjewiki voorwaarts, onweerstaanbaar. Zij overwonnen elke aarzeling en oppositie en waren de enige mensen in Rusland, die een duidelijk omschreven program van actie hadden, terwijl de anderen acht maanden lang bleven praten.

Nu stond er een soldaat op, broodmager en haveloos. Welsprekend protesteerde hij tegen de clause van de *nakaz* (instructie) om militaire deserteurs hun aandeel bij het toewijzen van de grond te onthouden. Hoewel men hem eerst toeschreeuwde en uitfloot, werd het bij zijn eenvoudige, ontroerende rede tenslotte toch stil. 'Gedwongen tegen zijn wil in de slachtplaats van de loopgraven te gaan,' riep hij, 'die jullie zelf, in het decreet over de vrede zinloos en afgrijselijk hebben genoemd, begroette hij de revo-

lutie met de hoop op vrede en vrijheid. Vrede? De Kerenski-regering dwong hem weer naar Galicië te gaan om bloed te vergieten en zelf te worden vermoord. Om zijn smeekbede om vrede lachte Terestsjenko . . . Vrijheid? Onder Kerenski werden zijn Comités onderdrukt, zijn kranten verboden, de sprekers van zijn partij in de gevangenis geworpen . . . Thuis in zijn dorp tartten de landheren zijn Landcomités en zetten zij zijn kameraden gevangen . . . In Petrograd saboteerde de bourgeoisie in bondgenootschap met de Duitsers de voedsel- en munitievoorziening van het leger . . . Hij had geen schoenen en kleren . . . Wie dwong hem te deserteren? De Kerenski-regering, die jullie omvergeworpen hebben!' Toen hij uitgesproken was, klonk er applaus.

Maar een andere soldaat veroordeelde dit vurig: 'De Kerenski-regering is geen scherm, waarachter de vuile was, zoals desertie, kan worden gehangen! Deserteurs zijn schurken, die naar huis lopen en hun kameraden in de loopgraven achterlaten om er alleen te sterven! Iedere deserteur is een verrader en moet worden gestraft . . .' Er volgde tumult en geroep van *Dowolno! Tiesje – Genoeg! Zwijg!* Kamenjew stelde haastig voor om de zaak ter beslissing aan de regering over te laten.

Om half drie 's ochtends viel er een diepe stilte. Kamenjew las het Decreet over de Vestiging van de Macht voor:

'Tot aan de bijeenkomst van de Grondwetgevende Vergadering wordt er een voorlopige Arbeiders- en Boerenregering gevormd, die de naam zal krijgen "Raad van Volkscommissarissen".

Het bestuur van de verschillende sectoren van staatsactiviteit zal worden toevertrouwd aan commissies, waarvan de samenstelling zo zal worden geregeld, dat de uitvoe-

ring van het programma van het Congres wordt verzekerd, in nauwe samenwerking met de massa-organisaties van arbeiders, arbeidsters, matrozen, soldaten, boeren en bestuursambtenaren. De regeringsmacht berust bij een college, bestaande uit de voorzitters van deze commissies, dat wil zeggen de Raad van Volkscommissarissen.

De controle op de werkzaamheden van de Volkscommissarissen en het recht om hen te vervangen zal berusten bij het Al-Russische Congres van Sowjets van Arbeiders-, Boeren- en Soldatenafgevaardigden en zijn Centraal Comité.'

Nog steeds heerste er stilte. Maar toen hij de lijst van Commissarissen voorlas, barstte er achter iedere naam applaus los, in het bijzonder na die van Lenin en Trotski.

Voorzitter van de Raad: Wladimir Oeljanow (Lenin).

Binnenland: A. I. Rykow.

Landbouw: W. P. Miljoetin.

Arbeid: A. G. Sjljapnikow.

Militaire en Marine-Zaken: Een comité, bestaande uit W. A. Awsejenko (Antonow), N. W. Krylenko en F. M. Dybenko.

Handel en Industrie: W. P. Nogin.

Volksonderwijs: A. W. Loenatsjarski.

Financiën: I. I. Skwortsow (Stepanow).

Buitenlandse Zaken: L. D. Bronstein (Trotski).

Justitie: G. E. Oppokow (Lomow).

Bevoorrading: E. A. Teodorowitsj.

Post en Telegraaf: N. P. Awilow (Gljebow).

Voorzitter voor de Nationaliteiten: I. W. Djoegasjwili (Stalin).

Spoorwegen: Later te bezetten.

Overal waren bajonetten. Langs de wanden van de zaal en ook tussen de gedelegeerden staken zij omhoog. Het Militaire Revolutionaire Comité was iedereen aan het bewapenen. Het Bolsjewisme wapende zich voor de beslissende strijd tegen Kerenski, wiens trompetgeschal door de zuidwestenwind werd megedragen . . . Ondertussen ging niemand naar huis. Integendeel, bij honderden stroomden nieuwaankomenden naar binnen en vulden de grote zaal, vastberaden kijkende soldaten en arbeiders, die urenlang onvermoeid en in gespannen aandacht toeluisterden. De lucht was dik van sigarettenrook en mensenadem en de stank van grove kleren en zweet. Awilow van de redactie van *Nowaja Zjizn* sprak uit naam van de Sociaaldemocratische Internationalisten en de overgebleven Internationalistische Mensjewiki. Met zijn jonge, intelligente gezicht en in zijn elegante geklede jas stak hij volkomen bij de anderen af.

‘Wij moeten ons afvragen, waar we naar toegaan . . . Het gemak, waarmee de Coalitie-Regering werd omvergeworpen, kan niet worden verklaard uit de kracht van de linkervleugel der democratie, maar alleen uit het onvermogen van de regering om het volk vrede en brood te geven. En ook de linkervleugel zal niet aan het bewind kunnen blijven, tenzij hij deze vraagstukken kan oplossen . . .

Kan hij brood aan het volk geven? Graan is schaars. De meerderheid der boeren zal niet voor U zijn, want U kunt hun de machines niet geven, die zij nodig hebben. Brandstof en andere grondstoffen zijn vrijwel onmogelijk aan te voeren . . . Wat de vrede betreft, staat de zaak er nog moeilijker voor. De Geallieerden weigeren om met Skobeljew te praten. Zij zullen nooit het voorstel voor een vredesconferentie van U aanvaarden. U zult in Londen, noch in Parijs of in Berlijn worden erkend . . .

U kunt niet rekenen op de daadwerkelijke hulp van het proletariaat van de geallieerde landen, omdat het in de meeste landen nog zeer ver van de revolutionaire strijd af staat. Ik herinner U er aan dat democratie in de geallieerde landen niet in staat was om de Conferentie van Stockholm bijeen te roepen. Wat betreft de Duitse Sociaaldemocraten: ik heb zojuist gesproken met kameraad Goldenberg, een van onze gedelegeerden naar Stockholm. Hem werd door de vertegenwoordigers van uiterst links gezegd dat de revolutie in Duitsland tijdens de oorlog onmogelijk was . . . ' Het begon interrupties te regenen, maar Awilow ging onverstoord door.

'De isolering van Rusland zal tot noodlottig resultaat hebben dat de Duitsers het Russische Leger de nederlaag zullen toebrengen. Zij zal een vrede tussen de Oostenrijks-Duitse coalitie en de Frans-Britse coalitie *ten koste van Rusland* tot stand brengen of uitlopen op een afzonderlijke vrede met Duitsland.

Ik heb zojuist vernomen dat de diplomatieke vertegenwoordigers der geallieerden voorbereidingen treffen om te vertrekken en dat Comités voor Redding van Land en Revolutie in alle steden van Rusland worden opgericht . . .

Geen partij kan deze enorme moeilijkheden overwinnen. Alleen de meerderheid van het volk, die een regering van socialistische coalitie ondersteunt, kan de revolutie voltooien . . . '

Toen las hij de resolutie van de twee partijen voor:

'Overwegend, dat het voor de redding van de verworvenheden van de Revolutie noodzakelijk is om een regering te vormen, die gebaseerd is op de Sowjet van Arbeiders-, Soldaten- en Boerenafgevaardigden, bovendien over-

wegend, dat de regering tot taak heeft om zo snel mogelijk de vrede tot stand te brengen, het land aan de agrarische comités over te dragen, de controle op de industriële productie te organiseren en de Grondwetgevende Vergadering op de overeengekomen datum bijeen te roepen, benoemt het Congres een uitvoerend comité om een dergelijke regering te vormen na overeenstemming met de groepen der democratie, die deelnemen aan het congres.'

Ondanks de revolutionaire vervoering van de zegevierende menigte had Awilows koele, verdraagzame wijze van redeneren hen toch geschokt. Tegen het einde stierf het geschreeuw en gefluit weg en toen hij uitgesproken was, werd er hier en daar zelfs geklapt.

Karelin sprak na hem, eveneens jong, onbevreesd – aan zijn oprechtheid twijfelde niemand – voor de Linkse Sociaalrevolutionairen, de partij van Maria Spiridonowa, ongeveer de enige partij die de Bolsjewiki volgde en die de revolutionaire boeren vertegenwoordigde.

'Onze partij heeft geweigerd om in de Raad van Volkscommissarissen vertegenwoordigd te worden, omdat wij ons niet voor altijd willen afzonderen van dat deel van het revolutionaire leger, dat het Congres heeft verlaten, een afzondering, die het voor ons onmogelijk zou maken om als tussenpersonen tussen de Bolsjewiki en de andere groepen van de democratie op te treden... En dit is onze voor naamste plicht op dit ogenblik. Wij kunnen alleen maar een regering van socialistische coalitie steunen en geen enkele andere regering...'

Wij protesteren bovendien tegen het tirannieke optreden van de Bolsjewiki. Onze Commissarissen zijn van hun posten verdreven. Het verschijnen van onze enige krant,

Znamja Troeda (Vaandel van de arbeid), werd gisteren verboden . . .

De Centrale Doema vormt een machtig Comité voor Redding van Land en Revolutie om U te bestrijden. U staat al geïsoleerd en Uw regering krijgt geen enkele steun van ook maar één andere democratische groep . . .’

En nu stond Trotski op het podium, zelfbewust en dominerend, met die sarcastische trek om zijn mond, die bijna op een grijns leek. Hij sprak met klinkende stem en de menigte luisterde geboeid.

‘Deze overwegingen over het gevaar van isolering van onze partij zijn niet nieuw. Aan de vooravond van de opstand werd onze onvermijdelijke nederlaag eveneens voorspeld. Iedereen was tegen ons. Alleen de partij van de Linkse Sociaalrevolutionairen was met ons in het Militaire Revolutionaire Comité. Hoe komt het dan dat wij in staat waren om de Regering vrijwel zonder bloedvergieten omver te werpen? . . . Dit feit is het treffendste bewijs dat *wij niet geïsoleerd waren*. In werkelijkheid was de Voorlopige Regering geïsoleerd. De democratische partijen, die zich tegen ons keren, waren geïsoleerd, zijn geïsoleerd en zullen voor altijd van het proletariaat afgesneden blijven.’

‘Zij spreken over de noodzakelijkheid van een coalitie. Er is maar één coalitie mogelijk – de coalitie van de arbeiders, soldaten en armste boeren. En onze partij komt de eer toe dat zij die coalitie verwezenlijkt heeft . . . Wat voor soort coalitie bedoelde Awilow? Een coalitie met degenen, die de regering van volksverraders ondersteunden? Een coalitie hoeft niet altijd tot versterking bij te dragen. Zouden wij bijvoorbeeld de opstand hebben kunnen organiseren met Dan en Awksentjew in onze rijen?’ De zaal schaterde van het lachen.

'Awksentjew gaf weinig brood. Zal een coalitie met de *oborontsi* meer verschaffen? Als we moeten kiezen tussen de boeren en Awksentjew, die bevel gaf om de Land-comités te arresteren, dan kiezen wij de boeren! Onze revolutie zal de klassieke revolutie van de geschiedenis blijven . . . Zij beschuldigen ons ervan, dat wij een overeenkomst met de andere democratische partijen afslaan. Maar dragen wij daar de schuld van? Of moeten wij, zoals Karelin het stelde, het toeschrijven aan een "misverstand"? Nee, kameraden. Als een partij op het hoogtepunt van de revolutie temidden van de kruitdamp verschijnt en zegt: 'Hier is de macht, neem haar!' en als degenen, aan wie dit wordt aangeboden, naar de vijand overlopen, dan is dit geen misverstand . . . dan is dit een meedogenloze oorlogsverklaring. Niet wij hebben de oorlog verklaard . . .

Awilow dreigt ons met het falen van onze vredespogingen, als we "geïsoleerd" blijven. Ik herhaal, dat ik niet inzie hoe een coalitie met Skobeljew of zelfs met Terestsjenko ons kan helpen om vrede te krijgen! Awilow probeert ons bang te maken met de bedreiging van een vrede ten koste van onszelf. En ik antwoord, dat, als de imperialistische bourgeoisie Europa zal blijven regeren, in ieder geval, revolutionair Rusland onvermijdelijk verloren zal zijn . . .

Er zijn slechts twee mogelijkheden: Of de Russische revolutie zal een revolutionaire beweging in Europa teweegbrengen of de Europese mogendheden zullen de Russische Revolutie vernietigen!

Zij begroetten hem met een enorm applaus, aangevuurd door de gedachte, dat zij de voorvechters der mensheid waren. En vanaf dat ogenblik was er een bewustheid en vastberadenheid bij de opstandige massa's in al hun daden, die hen niet meer zou verlaten.

Maar aan de andere kant kwam de strijd ook op dreef.

Kamenjew herkende een afgevaardigde van de Vakbond van Spoorwegarbeiders, een korte, gezette man met een hard gezicht en een houding van onverzoenlijke vijandigheid. Deze gooide de knuppel in het hoenderhok.

'Uit naam van de sterkste organisatie in Rusland eis ik het recht om te spreken en ik zeg U: het Al-Russische Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond draagt mij op om het besluit van de Vakbond over de vestiging van de macht bekend te maken. Het Centraal Comité weigert beslist om de Bolsjewiki te steunen als zij doorgaan met zichzelf te isoleren van de democratie van heel Rusland!' Er ontstond een geweldig tumult in heel de zaal.

'In 1905 en in de dagen van Kornilow waren de Spoorwegarbeiders de beste verdedigers van de revolutie. Maar U nodigde ons niet op Uw Congres uit . . .' Kreten: 'Het was de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, die jullie niet heeft uitgenodigd!' De spreker besteedde er geen aandacht aan. 'Wij erkennen de wettigheid van dit Congres niet; sedert het vertrek van de Mensjewiki en de Sociaalrevolutionairen is er geen wettelijk vereist aantal leden meer . . . De Vakbond steunt de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad en verklaart dat het Congres geen recht heeft om een nieuw Comité te kiezen . . .

De staatsmacht moet een socialistische en revolutionaire macht zijn, die verantwoording schuldig is aan de gevormachtigde organen van de gehele revolutionaire democratie. Zolang een dergelijke macht nog niet gevormd is, verbiedt de Vakbond van Spoorwegarbeiders, die weigert om contra-revolutionaire troepen naar Petrograd te transporteren, tegelijkertijd de uitvoering van welk bevel dan ook zonder de toestemming van het Al-Russische Centrale Comité van de Vakbond. Dit neemt ook het gehele bestuur van de spoorwegen van Rusland in handen.'

Aan het slot was hij bijna niet te verstaan door de woedende scheldpartij, die zich over hem uitstortte. Maar de rede was een zware slag, dat was wel te zien aan de gezichten van het presidium. Kamenjew antwoordde alleen, dat er geen twijfel kon bestaan over de wettigheid van het Congres, daar zelfs het door de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad vastgestelde vereiste aantal leden overschreden was, ondanks de terugtrekking van de Mensjewiki en Sociaalrevolutionairen . . .

Daarna werd er gestemd over het Decreet betreffende de Vestiging van de Macht, waardoor de Raad van Volkscommissarissen met een overweldigende meerderheid aan het bewind kwam . . . De verkiezing van de nieuwe Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, het nieuwe parlement van de Russische Republiek, nam maar vijftien minuten in beslag. Trotski maakte de samenstelling ervan bekend: 100 leden, onder wie 70 Bolsjewiki . . . Voor de boeren en de teruggetrokken partijen waren plaatsen gereserveerd. 'Wij verwelkomen in de regering alle partijen en groepen, die ons programma zullen accepteren,' besloot Trotski. Daarna ging het Tweede Al-Russische Congres der Sowjets uiteen, zodat de leden snel naar hun huizen, waar die zich ook in Rusland mochten bevinden, konden gaan om het grote nieuws te vertellen . . .

Het was bijna zeven uur toen wij de slapende conducteurs en bestuurders van de trams wakker maakten, die de Vakbond van het Tramwegpersoneel altijd klaar had staan bij het Smolny om de Sowjetafgevaardigden naar huis te brengen. In de volle tram was niet zo'n opgewektheid te bespeuren als de nacht tevoren. Velen keken bezorgd. Misschien zeiden ze wel tegen zichzelf: 'Nu zijn we wel de baas, maar hoe kunnen we onze plannen uitvoeren?' In ons pension werden we in het donker aangehouden door

een gewapende patrouille van burgers, die ons zorgvuldig fouilleerde. De proclamatie van de Stadsdoema begon te werken . . .

De hospita hoorde ons binnenkomen en kwam in een roze zijden ochtendjapon naar buiten gestrompeld.

‘Het Huiscomité heeft weer gevraagd of U de bewakingsdienst met de andere mannen wilt doen. Het is nu Uw beurt,’ zei ze.

‘Waarom is die bewakingsdienst er?’

‘Om het huis en de vrouwen en kinderen te beschermen.’

‘Tegen wie?’

‘Tegen rovers en moordenaars.’

‘Maar veronderstel nu eens dat er een Commissaris van het Militaire Revolutionaire Comité naar wapens zou komen zoeken?’

‘O, iedereen kan wel zeggen dat hij van het Militaire Revolutionaire Comité komt . . . En bovendien, wat maakt dat eigenlijk uit?’

Ik verzekerde plechtig dat de Consul alle Amerikaanse burgers had verboden om wapens te dragen, speciaal in de buurt van de Russische intellectuelen . . .

HET COMITE VOOR REDDING

VRIJDAG, 9 november . . .

'Nowotsjerkask, 8 november.

Met het oog op de opstand van de Bolsjewiki en hun poging om de Voorlopige Regering af te zetten en de macht in Petrograd te grijpen . . . verklaart de Kozakkenregering, dat zij deze daden misdadig en absoluut ontoelaatbaar acht. Dientengevolge zullen de Kozakken alle steun aan de Voorlopige Regering, welke een coalitie-regering is, verlenen. Onder deze omstandigheden neem ik, tot de Voorlopige Regering weer aan de macht is en de orde in Rusland is hersteld, van 7 november af alle macht in het gebied van de Don in eigen handen.

Getekend: Ataman Kaledin

President van de Regering van Kozakkentroepen'.

Bevel van minister-president Kerenski, uit Gatsjina:

'Ik, minister-president van de Voorlopige Regering en opperbevelhebber van alle gewapende strijdkrachten van de Russische Republiek, verklaar dat ik aan het hoofd sta van de regimenten van het front, die het vaderland trouw zijn gebleven. Ik beveel alle troepen van het militaire district van Petrograd, die per abuis of door domheid aan de oproep van de verraders van het land en de revolutie gevolg hebben gegeven, zonder uitstel op hun post terug te keren. Dit bevel zal worden voorgelezen in alle regimenten, bataljons en eskaders.

Getekend: Minister-President van de Voorlopige Regering en opperbevelhebber A. F. Kerenski'.

Telegram van Kerenski aan de bevelhebbende generaal van het Noordelijke Front:

'De stad Gatsjina is door de loyale regimenten zonder bloedvergieten ingenomen. Detachementen van Kroonstadmatrozen en van de Semjonowski- en Ismailowski-regimenten hebben hun wapens zonder tegenstand overgegeven en zich bij de regeringstroepen gevoegd.

Ik beveel alle genoemde eenheden om zo snel mogelijk op te rukken. Het Militaire Revolutionaire Comité heeft zijn troepen bevolen om terug te trekken . . . '

Gatsjina, dat op ongeveer dertig kilometer afstand in het zuidwesten lag, was tijdens de nacht gevallen. Terwijl ze zonder commandanten in de buurt rondzwierven, waren detachementen van de twee genoemde regimenten – niet de matrozen – inderdaad door Kozakken omsingeld en hadden zij hun wapens overgegeven. Maar het was niet waar dat zij zich bij de regeringstroepen hadden gevoegd. Op datzelfde ogenblik waren velen van hen verbijsterd en beschaamd in het Smolny bezig om de zaak uit te leggen. Zij hadden niet gedacht dat de Kozakken zo vlakbij waren . . . Zij hadden geprobeerd om met de Kozakken te praten . . .

De grootste verwarring heerste er blijkbaar langs het revolutionaire front. De garnizoenen van alle kleine steden in het zuiden waren hopeloos en verbitterd in twee of drie partijen gesplitst. Het opperbevel stond aan de zijde van Kerenski bij gebrek aan iets sterkers en de meerderheid van de manschappen was voor de Sowjets, de rest wankelde besluiteloos heen en weer.

Het Militaire Revolutionaire Comité benoemde als bevelhebber voor de verdediging van Petrograd haastig een

eerzuchtig beroepskapitein van het leger, Moerawjow; dezelfde Moerawjow, die de Dodenbataljons tijdens de zomer had georganiseerd en die men de regering eens had horen adviseren, dat 'zij te toegevend voor de Bolsjewiki was en dat deze weggevaagd moesten worden'. Een man met een militaire geest, die macht en vermetelheid wellicht oprecht bewonderde . . .

Toen ik 's ochtends beneden kwam, waren naast mijn deur twee nieuwe bevelen van het Militaire Revolutionaire Comité aangeplakt. Daarin stond dat alle winkels en magazijnen als gewoonlijk open moesten zijn en dat alle lege kamers en appartementen ter beschikking van het Comité moesten worden gesteld . . .

De Bolsjewiki waren nu zes en dertig uur afgesneden van provinciaal Rusland en de buitenwereld. De spoorwegmannen en telegrafisten hadden geweigerd om hun berichten te versturen, de postbeambten wilden hun post niet behandelen. Alleen de regeringsradiodienst in Tsarskoje Selo zond om het halfuur bulletins en manifesten uit naar alle windstreken. De commissarissen van het Smolny reden met de commissarissen van de Stadsdoema in sneltreinen de halve wereld rond en twee vliegtuigen, beladen met propagandamateriaal, vlogen naar het front . . .

Maar de maalstroom van de opstand verspreidde zich door Rusland met een snelheid, die aan het sprookjesachtige grensde. De Sowjet van Helsingfors nam resoluties ter ondersteuning aan; de Bolsjewiki in Kiëw veroverden het arsenaal en het telegraafstation, waar ze echter weer uit werden verdreven door afgevaardigden van het Congres van Kozakken, dat daar juist plaatsvond; in Kazan arresteerde een Militair Revolutionair Comité de plaatselijke garnizoensstaf en de commissaris van de Voorlopige Regering; van het verre Krasnojarsk in Siberië kwam het be-

richt dat de Sowjets daar de controle der gemeentestellingen in handen genomen hadden; in Moskou, waar de situatie verergerd was door een grote staking van leerarbeiders aan de ene kant en een bedreiging met algemene uitsluiting aan de andere, hadden de Sowjets met overweldigende meerderheid gestemd voor steun aan de actie van de Bolsjewiki in Petrograd . . . Er functioneerde al een Militair Revolutionair Comité.

Overal gebeurde hetzelfde. De gewone soldaten en de industrie-arbeiders ondersteunden met grote meerderheid de Sowjets; de officieren, *Jonkers* en middenklassen stonden over het algemeen aan de kant van de regering, zoals de bourgeois-Kadetten en de 'gematigde' socialistische partijen. In al deze steden ontstonden Comité voor Redding van Land en Revolutie, die zich wapenden voor de burgeroorlog . . . Het onmetelijke Rusland was in een staat van ontbinding. Dat proces was al in 1905 begonnen. De maartrevolutie had het alleen verhaast, was als het ware de voorbode van de nieuwe orde geworden, maar geëindigd als bestendiger van de ondeugdelijke structuur van het oude regiem. Nu hadden de Bolsjewiki dit alles echter in één nacht verdreven, zoals iemand rook wegblaast. Het oude Rusland was er niet meer; de menselijke samenleving smolt weg in de eerste hitte en uit de oplaaiende vlammenzee verrezen grimmig en meedogenloos de klassenstrijd, en de tere, langzaam afkoelende korst van nieuwe planeten . . .

In Petrograd staakten zestien ministeries, geleid door de Ministeries van Arbeid en Bevoorrading, de enige twee die door de Al-Socialistische Regering van augustus in het leven waren geroepen.

Als ooit mensen alleen hebben gestaan, dan was het schijnbaar het 'handjevol Bolsjewiki' wel op die grijze,

kille ochtend, terwijl alle stormen over hen heen woedden. Met de rug tegen de muur streed het Militaire Revolutionaire Comité voor zijn leven. '*De l'audace, encore de l'audace, et toujours de l'audace* – Moed, moed en nog eens moed . . .' Om vijf uur 's ochtends betraden de Roodgardisten de drukkerij van het Stadsbestuur, namen duizenden exemplaren van de Protest-Oproep van de Stadsdoema in beslag en verboden het officiële gemeenteorgaan, de *Wjestnik Gorodskowo Samo-oeprawlenija* (Bulletin van het Gemeentelijke Zelfbestuur). Alle bourgeois-kranten werden van de persen getrokken, zelfs de *Golos Soldata*, de krant van de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, die echter onder de veranderde naam *Soldatski Golos* in een editie van honderdduizend exemplaren verscheen en woedend en uitdagend opspeelde:

'De mannen, die 's nachts hun verraderlijke aanval zijn begonnen en die de kranten hebben verboden, zullen het land niet lang in onwetendheid houden. Het land zal de waarheid weten! Het zal U naar waarde weten te schatten, heren Bolsjewiki! We zullen zien!'

Toen we even na twaalfen op de Newski kwamen, was de hele straat voor het gebouw van de Stadsdoema vol mensen. Hier en daar stonden Roodgardisten en matrozen met de bajonet op het geweer en ieder van hen was omringd door wel honderd mannen en vrouwen – kantoorbedienden, studenten, winkeliers en ambtenaren – die hun vuisten balden en vervloeking en dreigementen brulden. Op de traptreden stonden padvindders en officieren exemplaren van de *Soldatski Golos* uit te delen. Een arbeider met een rode band om zijn arm en een revolver in zijn

hand stond te trillen van woede en opgewondenheid temidden van een vijandige menigte onderaan de trap. Hij eiste de kranten op . . .

Ik geloof dat er nog nooit zoiets dergelijks in de geschiedenis is gebeurd. Aan de ene kant een handvol arbeiders en gewone soldaten, die met de wapens in hun handen een zegevierende opstand vertegenwoordigden, maar in ellendige omstandigheden verkeerden; aan de andere kant een krankzinnige menigte van het soort mensen, dat 's middags de trottoirs van de Fifth Avenue bevolkt en die spotten, scholden en schreeuwden: 'Verraders! Provocateurs! *Op-ritsjniki!*'²⁴

De deuren werden bewaakt door studenten en officieren met witte armbanden, waarop in rode letters stond: 'Militia van het Comité voor Openbare Veiligheid' en er kwamen en gingen een half dozijn padvinders. Boven in het gebouw was er een enorme beroering. Kapitein Gomberg kwam de trap af. 'Zij gaan de Doema ontbinden,' zei hij. 'De bolsjewistische commissaris is nu bij de burgemeester.'

Toen we boven aankwamen, kwam Rjazanow naar buiten rennen. Hij had geëist dat de Doema de Raad van Volkscommissarissen zou erkennen en de burgemeester had botweg geweigerd. In de kantoren was er een grote, rumoerige menigte, die heen en weer rende, schreeuwde en gebaren maakte – regeringsbeambten, intellectuelen, journalisten, buitenlandse correspondenten, Franse en Britse officieren . . . De stadsarchitect wees triomfantelijk naar hen. 'De ambassades erkennen de Stadsdoema nu als de enige macht,' verklaarde hij. 'Het is nog slechts een kwestie van uren voor deze bolsjewistische moordenaars en dieven. Heel Rusland schaart zich om ons . . .' In de Alexanderzaal was een massa-vergadering van het Comité voor

Redding. Filipowski was voorzitter en Skobeljew, die weer in het spreekgestoelte stond, meldde onder enorm applaus nieuwe adhesie-betuigingen aan het Comité: het Uitvoerend Comité van de Boeren-Sowjets, de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, het Centrale Legercomité, Tsentroflot, de mensjewistische, sociaalrevolutionaire en Frontgroep-afgevaardigden van het Congres der Sowjets, de Centrale Comités van de Mensjewiki, sociaalrevolutionaire en volkssocialistische partijen, de '*Jedinstwo*'-groep, de Boerenunie, Coöperaties, Zemstwo's, Gemeentebesturen, Post- en Telegraafbonden, het Al-Russisch Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond, de Raad van de Russische Republiek, de Unie der Unies (Centrale organisatie van de Unie der Vrije Beroepen), Verbond van Handelaren en Fabrikanten . . .

' . . . De macht van de Sowjets is geen democratische macht, maar een dictatuur en niet de dictatuur van het proletariaat, maar *tegen* het proletariaat. Al degenen, die revolutionair enthousiasme gekend hebben, moeten zich nu aaneenscharen voor de verdediging van de revolutie . . .

Het hedendaagse probleem is niet alleen het onschadelijk maken van onverantwoordelijke demagogen, maar het strijden tegen de contra-revolutie . . . Als de geruchten waar zijn, dat bepaalde generaals in de provincies proberen om van de gebeurtenissen te profiteren, teneinde met zekere oogmerken naar Petrograd op te marcheren, dan is dit een bewijs temeer dat wij een stevige basis moeten scheppen voor een democratische regering. Anders zullen er op moeilijkheden van links moeilijkheden met rechts volgen . . .

Het garnizoen van Petrograd kan niet onverschillig blijven, als burgers, die de *Golos Soldata* kopen en kranten-

jongens, die de *Rabotsjaja Gazeta* verkopen, op straat worden gearresteerd . . .

Het uur van de resoluties is voorbij . . . Laten degenen, die geen vertrouwen meer in de revolutie hebben, zich maar terugtrekken . . . Om een verenigde macht te vestigen, moeten we het prestige van de revolutie weer herstellen . . . Laten wij zweren dat wij de revolutie zullen redden, als het moet, over onze lijken!

De zaal stond op en juichte met fonkelende ogen. Maar nergens was er een proletariër te bekennen . . .

Toen sprak Weinstein:

'We moeten kalm blijven en niet handelen, voordat de openbare mening zich duidelijk aan de zijde van het Comité voor Redding heeft geschaard. Daarna kunnen we van de verdediging tot de actie overgaan!'

De vertegenwoordiger van het Al-Russische Uitvoerende Comité van de Spoorwegbond kondigde aan dat zijn organisatie het initiatief nam tot de vorming van de nieuwe regering en dat haar afgevaardigden de zaak nu met het Smolny bespraken . . . Er volgde een vurige discussie, of de Bolsjewiki tot de nieuwe regering moesten worden toegelaten. Martow pleitte voor hun toelating. Tenslotte, zei hij, vertegenwoordigden zij een belangrijke politieke partij. De meningen waren hierover zeer verdeeld, de rechtervleugel van de Mensjewiki en de Sociaalrevolutionairen waren er, evenals de Volkssocialisten, de Coöperaties en de bourgeois-elementen sterk tegen . . .

'Zij hebben Rusland verraden,' zei een spreker. 'Zij zijn de burgeroorlog begonnen en hebben het front voor de Duitsers geopend. De Bolsjewiki moeten meedogenloos vernietigd worden . . .'

Skobeljew was voor uitsluiting zowel van de Bolsjewiki

als van de Kadetten. Wij kwamen in gesprek met een jonge Sociaalrevolutionair, die samen met de Bolsjewiki uit de Democratische Conferentie was gelopen in die nacht, toen Tseretelli en de 'verzoeners' de democratie van Rusland een coalitie wilden opdwingen.

'U hier?' vroeg ik hem.

Zijn ogen schoten vlam. 'Ja!' schreeuwde hij. 'Ik heb woensdagnacht het Congres met mijn partij verlaten. Ik heb mijn leven niet langer dan twintig jaar geriskeerd om me nu te onderwerpen aan de tirannie van dat gepeupel. Hun methoden zijn ontoelaatbaar. Maar zij hebben niet op de boeren gerekend . . . Als de boeren tot daden overgaan, dan is het in een paar minuten met hen gedaan.'

'Maar zullen de boeren tot daden overgaan? Bezorgt het Decreet over de Grond de boeren geen goede positie? Wat willen zij dan nog meer?'

'Ach, dat Decreet over de Grond! Dat is ons decreet, het is volkomen het programma van de Sociaalrevolutionairen! Mijn partij ontwierp die politiek, na de wensen van de boeren zelf zo zorgvuldig mogelijk te hebben nagegaan. Het is een groot schandaal . . .'

'Maar als het Uw eigen politiek is, waarom bent U er dan tegen? Als het decreet de wensen van de boeren vertolkt, waarom zal het volk er dan tegen zijn?'

'U begrijpt het niet! Ziet U dan niet dat de boeren onmiddellijk zullen inzien, dat het allemaal een truc is, dat deze onderdrukkers het sociaalrevolutionaire programma hebben gestolen?'

Ik vroeg of het waar was, dat Kaledin naar het noorden marcheerde.

Hij knikte en wreef in zijn handen met verbitterd leedvermaak.

'Ja. Nu ziet U, wat die Bolsjewiki hebben gedaan. Zij zijn de contra-revolutie tegen ons begonnen. De revolutie is verloren. De revolutie is verloren.'

Maar waarom verdedigt U de revolutie niet?'

'Natuurlijk zullen we haar verdedigen tot de laatste druppel van ons bloed. Maar wij willen op geen enkele wijze met de Bolsjewiki samenwerken . . .'

'Maar als Kaledin naar Petrograd komt en de Bolsjewiki de stad verdedigen, zult U zich dan niet bij hen aansluiten?'

'Natuurlijk niet. We willen de stad ook verdedigen, maar we willen de Bolsjewiki niet steunen. Kaledin is de vijand van de revolutie, maar de Bolsjewiki zijn niet minder vijanden van de revolutie.'

'Aan wie geeft U de voorkeur: aan Kaledin of aan de Bolsjewiki?'

'Dat is toch geen zaak om over te debatteren!' barstte hij ongeduldig uit. 'Ik zeg U dat de revolutie verloren is. En de Bolsjewiki zijn er de schuld van. Maar waarom zouden wij over zulke dingen praten? Kerenski komt . . . Overmorgen zullen wij tot de aanval overgaan . . . Het Smolny heeft al gedelegeerden gestuurd, die ons uitnodigen om een nieuwe regering te vormen. Maar nu zijn wij aan de beurt, zij zijn absoluut machteloos . . . Wij zullen niet samenwerken . . .'

Buiten viel er een schot. Wij vlogen naar de ramen. Een Roodgardist, tot het uiterste getergd door de schimpscheuten van de menigte, had een schot gelost en een jong meisje aan de arm gewond. Wij konden zien hoe zij in een taxi werd gedragen, omgeven door een opgewonden menigte, waarvan het getier tot ons doordrong. Toen wij keken, verscheen er plotseling een pantserwagen om de hoek van de Michailowski, die zijn kanonnen heen en weer draaide.

De menigte begon onmiddellijk te rennen, zoals men dat in Petrograd gewend is. Men liet zich op straat vallen en bleef daar liggen, opeengehoopt in de goten en achter telefoonpalen. De wagen reed naar het bordes van de Stadsdoema en een man stak zijn hoofd uit de geschutturen en eiste de overgave van de *Soldatski Golos*. De padvindders schimpten en renden het gebouw binnen. Na een ogenblik keerde de wagen weifelend om en reed de Newski op, terwijl er enkele honderden mannen en vrouwen weer overeind krabbelden en hun kleren begonnen af te slaan . . . In het gebouw was er een enorm heen en weer geloop van mensen met armen vol *Soldatski Golos*. Zij zochten naar plaatsen om ze te verstoppen . . .

Een journalist kwam de kamer binnenlopen, terwijl hij met een krant zwaaide. 'Hier is de proclamatie van Krasnow!' riep hij. Iedereen kwam om hem heen staan. 'Laat drukken, laat vlug drukken en dan naar de kazernes brengen!'

'Op bevel van de Opperbevelhebber ben ik tot commandant benoemd van de troepen, die om Petrograd zijn geconcentreerd.

Burgers, soldaten, dappere Kozakken van de Don, de Koeban, en van de Transbaikal, van de Amoer, van de Jenissei, op U allen, die Uw eed getrouw zijn gebleven, doe ik een beroep; op U allen, die gezworen hebben om Uw Kozakkeneed ongeschonden te behoeden, doe ik een beroep om Petrograd te redden van anarchie, van hongersnood, van tirannie en Rusland te redden van de onuitwisbare schande, waaraan een handjevol onwetende mensen, die met het goud van Wilhelm zijn omgekocht, het trachten bloot te stellen.

De Voorlopige Regering, aan wie U in de grote dagen van

maart trouw hebt gezworen, is niet ten val gebracht, maar door geweld verdreven uit het gebouw, waarin zij haar vergaderingen hield. Maar Uw regering bestaat nog steeds met de hulp van de frontlegers, die hun plicht trouw blijven, met de hulp van de Raad van Kozakken, die onder zijn bevel alle Kozakken heeft verenigd en die gesteund door het sterke moreel onder de manschappen en handelende in overeenstemming met de wens van het Russische volk, heeft gezworen, het land te dienen, zoals zijn voorvaderen dit deden in de moeilijke tijden van 1612, toen de Don-Kozakken Moskou bevrijdden, dat door de Zweden, de Polen en de Litauers bedreigd werd.

Het actieve leger beschouwt deze misdadigers met afschuw en minachting. Hun daden van vandalisme en roof, hun misdaden, de Duitse mentaliteit, waarmee zij Rusland bekijken, dat geslagen maar nog niet overwonnen is, hebben hen van het hele volk vervreemd.

Burgers, soldaten, dappere Kozakken van het Garnizoen van Petrograd, stuurt mij Uw gedelegeerden, zodat ik zal weten wie de verraders van hun land zijn en wie niet, opdat het vergieten van onschuldig bloed kan worden vermeden'.

Bijna op hetzelfde ogenblik ging er van groep tot groep een bericht dat het gebouw door Roodgardisten was omsingeld. Er stapte een officier binnen met een rode band om zijn arm, die de burgemeester te spreken vroeg. Een paar minuten later ging hij weg en de oude Schreider kwam uit zijn kantoor, om beurten rood en bleek.

'Een buitengewone vergadering van de Doema!' riep hij.
'Onmiddellijk!'

In de grote zaal werden de werkzaamheden gestaakt.

'Alle leden van de Doema naar een buitengewone vergadering!'

'Wat is er aan de hand?'

'Ik weet het niet – je gaan ons arresteren – ze gaan de Doema ontbinden – ze gaan de leden bij de deur arresteren . . .' zo klonken de opgewonden commentaren.

In de Nicolaizaal was bijna geen ruimte om te staan. De burgemeester kondigde aan dat er bij alle deuren troepen waren gestationeerd, die zowel het naar buiten gaan als het naar binnen gaan verboden en dat een commissaris had gedreigd om de Stadsdoema te arresteren en te ontbinden. Er volgde een vloedgolf van opgewonden redevoeringen van leden en zelfs van de galerijen kwamen reacties: 'Het vrij-gekozen stadsbestuur kon door *geen enkele* macht worden ontbonden; de persoon van de burgemeester en van alle leden was onschendbaar; de tirannen, de provocateurs, de Duitse agenten zouden nooit erkend worden; laten ze maar dreigen om ons te ontbinden, alleen over onze lijken zullen zij deze kamer bezetten, waar wij, evenals de Romeinse senatoren, waardig de komst van de Gothen afwachten . . .'

Er werd een resolutie aangenomen om de Doema's en Zemstwo's van heel Rusland telegrafisch in te lichten. Een resolutie, waarin stond dat het voor de burgemeester of de voorzitter van de Doema onmogelijk was om in wat voor relaties dan ook te treden met vertegenwoordigers van het Militaire Revolutionaire Comité of met de zogenaamde Raad van Volkscommissarissen. Er werd een resolutie aangenomen om weer een oproep aan de bevolking van Petrograd te richten, om pal te staan voor de verdediging van haar gekozen stadsbestuur, en een resolutie om in voortdurende zitting bijeen te blijven . . .

Ondertussen arriveerde er een lid met het bericht, dat hij

het Smolny had opgebeld en dat het Militaire Revolutionaire Comité had gezegd dat er geen bevelen waren gegeven om de Stadsdoema te omsingelen en dat de troepen teruggetrokken zouden worden . . .

Toen we naar beneden gingen, kwam Rjazanow door de voordeur in opgewonden stemming.

‘Gaat U de Doema ontbinden?’ vroeg ik.

‘Mijn God, nee!’ antwoordde hij. ‘Het is allemaal een vergissing. Ik heb de burgemeester vanmorgen verteld dat de Doema met rust gelaten zou worden . . .’

Op de Newski kwam in de neerdalende schemering een lange, dubbele rij wielrijders aangereden met geweren over hun schouders. Zij stopten en de menigte sloot hen in en overlaadde hen met vragen.

‘Wie zijn jullie? Waar komen jullie vandaan?’ vroeg een dikke, oude man met een sigaar in zijn mond.

‘Twaalfde Leger. Van het front. We zijn gekomen om de Sowjets te helpen tegen die vervloekte bourgeoisie!’

‘Aha!’ klonken woedende kreten. ‘Bolsjewistische gendarmes! Bolsjewistische Kozakken!’

Een kleine officier in een leren jas kwam de trap afgelopen. ‘Het garnizoen zwaait om!’ mompelde hij in mijn oor. ‘Het is het begin van het einde voor de Bolsjewiki. Wilt U de kentering van het getij zien?’

‘Kom mee!’ Hij liep in snelle pas de Michailowski in en wij volgden.

‘Welk regiment is het?’

‘De *Bronewiki* . . .!’ Dat was inderdaad een ernstige zaak. De *Bronewiki* waren de pantsertroepen, de sleutel tot de situatie. Wie de *Bronewiki* aan zijn kant had, had ook de stad. ‘De commissarissen van het Comité voor Redding en de Stadsdoema hebben met hen gesproken. Er is een vergadering, waarin zij zullen beslissen . . .’

‘Wat beslissen? Aan welke kant zij zullen vechten?’

‘O, nee, dat is niet de manier. Zij zullen nooit tegen de Bolsjewiki vechten. Zij zullen er de voorkeur aan geven neutraal te blijven – en dan zullen de Jonkers en Kozakken ...’

De deur van de grote Michailowski-Rijschool stond wagenwijd open. Twee schildwachten probeerden ons tegen te houden, maar wij liepen hen haastig voorbij, doof voor hun verontwaardigde protesten. Binnen brandde flauwtjes een eenzame booglamp, hoog boven aan de zoldering van de enorme hal, waarvan de veertig pilaren en de rijen ramen in duisternis vervaagden. Als schaduwachtige monsters doken uit de schemering de omtrekken van pantserauto's op. Een stond er in het midden van het vertrek in het licht en er omheen hadden zich een tweeduizend grauw uitzierende soldaten, bijna verloren in de onmetelijke ruimte van dat keizerlijke gebouw, verzameld. Een dozijn mannen, officieren, voorzitters van de Soldatencomités en sprekers zaten bovenop de auto. Vanaf de geschutturen was een soldaat aan het spreken. Dat was Chandzjoenow, die voorzitter was geweest van het Al-Russische Congres van Bronewiki (pantsertroepen), dat jongstleden zomer was gehouden. Een lenige, knappe vent, zoals hij daar in zijn leren jas met luitenantsepauletten een welsprekend pleidooi hield voor neutraliteit.

‘Het is iets afschuwelijks’, zei hij, ‘voor Russen om hun Russische broeders te doden. Er mag geen burgeroorlog komen tussen soldaten, die schouder aan schouder tegen de Tsaar hebben gevochten en de buitenlandse vijand hebben overwonnen in veldslagen, die in de geschiedenis te boek zullen worden gesteld! Wat hebben wij, soldaten, te maken met die ruzies van de politieke partijen? Ik wil niet beweren dat de Voorlopige Regering een democra-

tische regering was; wij willen geen coalitie met de bourgeoisie, nee. Maar wij moeten een regering van de verenigde democratie hebben, anders is Rusland verloren! Met zo'n regering zullen burgeroorlog en broedermoord niet nodig zijn!

Dit klonk overtuigend; in de grote zaal werd luid geapplaudisseerd.

Er klom een soldaat op de auto met een bleek, vertrokken gezicht. 'Kameraden!' riep hij, 'ik kom van het Roemeense front om er bij jullie allen op aan te dringen dat er vrede moet zijn! Onmiddellijk vrede! Wie ons die vrede geven kan, of het nu de Bolsjewiki of deze nieuwe regering is, zullen wij volgen. Vrede! Wij aan het front kunnen niet langer vechten, noch tegen Duitsers, noch tegen Russen...'

Daarmee besloot hij en uit de deinende massa steeg een geluid van verwarring en angst op, dat in een soort gramschap overging, toen de volgende spreker, een mensjewistische *oboronets*, probeerde te zeggen, dat de oorlog moest worden voortgezet tot de Geallieerden hadden overwonnen.

'U spreekt als Kerenski!' schreeuwde een ruwe stem.

Een gedelegeerde van de Stadsdoema pleitte voor neutraliteit. Zij luisterden onrustig naar hem, omdat zij voelden, dat hij niet een van hen was. Nimmer tevoren heb ik mensen gezien, die zoveel moeite deden om te begrijpen en te beslissen. Zij bewogen niet en staarden vol inspanning naar de spreker, met gefronste wenkbrauwen en het zweet op hun voorhoofd; reuzen van mensen met de onschuldige, heldere ogen van kinderen en de gezichten van heldhaftige krijgers... Nu sprak er een Bolsjewiek, een van hun eigen mannen, heftig en bezeten van haat. Zij luisterden naar hem niet met meer sympathie dan naar de ander.

Zij waren niet in die stemming. Op dat ogenblik waren ze uit hun gewone gedachtengang getreden, zij dachten in termen van Rusland, socialisme, de wereld, alsof het van hen afhing of de revolutie zou leven of sterven . . .

De ene spreker volgde op de andere, zij debatteerden temidden van een gespannen stilte, bijvalsbetuigingen of uitbarstingen van woede over de vraag: moeten we neutraal blijven of niet? Chandzjoenow sprak weer overredend en sympathiek. Maar was hij geen officier, en een *oboronets*, hoezeer hij ook over de vrede praatte? Daarna kwam er een arbeider uit Wasili Ostrow, maar hem begroetten zij met: 'En kom jij ons vrede brengen, arbeider?' Naast ons vormden enige mannen, merendeels officieren, een soort *claque* om de voorstanders van neutraliteit toe te juichen. Zij bleven schreeuwen: 'Chandzjoenow! Chandzjoenow!' en floten honend als de Bolsjewiki probeerden te spreken. Plotseling begonnen de comité-leden en officieren boven op de auto met grote heftigheid en veel gebaren over iets te debatteren. De toehoorders schreeuwden, dat zij wilden weten wat er aan de hand was en de enorme massa mensen kwam in beweging. Een soldaat, die vastgehouden werd door een der officieren, rukte zich los en stak zijn hand op.

'Kameraden!' riep hij, 'Kameraad Krylenko is hier en wil ons toespreken.' Er volgde gejuich, gefluit en geschreeuw van '*Prosim! Prosim! Doloj!* Steek van wal! Steek van wal! Weg met hem!', temidden waarvan de Volkscommissaris voor Militaire Zaken aan de zijkant van de wagen omhoogklom, door handen voor en achter hem geholpen, van beneden geduwd en naar boven getrokken. Hij bleef een ogenblik staan en posteerde zich toen op de radiator, zette zijn handen op zijn heupen en keek glimlachend om zich heen. Hij had een klein, gezet postuur met korte be-

nen, was blootshoofds en droeg geen onderscheidings-
tekenen op zijn uniform.

De *claque* naast mij bleef zonder ophouden schreeuwen. Chandzjoenow! We willen Chandzjoenow! Weg met hem! Bek dicht! Weg met die verrader!' De hele menigte kookte en brulde. Toen kwam er beweging in en het was alsof er een lawine op ons afkwam. Grote gestalten baanden zich dreigend een weg door de menigte.

'Wie verstoort onze vergadering?' schreeuwden zij. 'Wie fluit hier?' De *claque* werd ruw uiteengedreven, vluchtte weg en kwam niet meer bijeen . . .

'Kameraden soldaten!' begon Krylenko met een van vermoeidheid hese stem. 'Ik kan jullie niet goed toespreken. Het spijt mij, maar ik heb al vier nachten niet geslapen . . . Ik hoef jullie niet te vertellen dat ik een soldaat ben. Ik hoef jullie niet te vertellen dat ik vrede wil. Wat ik wel moet zeggen is, dat de Bolsjewistische Partij, die zo succesvol is geweest in de Arbeiders- en Soldaten-Revolutie gesteund door jullie en alle andere dappere kameraden, die voor altijd de macht van de bloeddorstige bourgeoisie hebben vernietigd, beloofd heeft om vrede aan alle volkeren aan te bieden en dat dit vandaag reeds is gebeurd!' Overweldigend applaus.

'Er wordt jullie gevraagd om neutraal te blijven, neutraal te blijven, terwijl de *Jonkers* en de Dodenbataljons, die *nooit* neutraal zijn, ons op straat hebben neergeschoten en Kerenski naar Petrograd terugbrengen, of misschien iemand anders van de bende. Kaledin rukt op van de Don. Kerenski komt van het front. Kornilow brengt de *Techintsi*²⁵ op de been om zijn aanslag van augustus te herhalen. Al deze Mensjewiki en Sociaalrevolutionairen, die nu een beroep op jullie doen om de burgeroorlog te verhinderen, hebben de macht immers alleen kunnen be-

houden door de burgeroorlog, die burgeroorlog, die al sinds juli duurt en waarin zij voortdurend aan de kant van de bourgeoisie stonden, zoals zij nu ook doen.

Hoe kan ik jullie overtuigen, als jullie al tot een besluit bent gekomen? De zaak is zeer duidelijk. Aan de ene kant staan Kerenski, Kaledin, Kornilow, de Mensjewiki, Sociaalrevolutionairen, Kadetten, leden van de Doema en officieren . . . Zij zeggen ons dat hun doeleinden goed zijn. Aan de andere kant staan de arbeiders, soldaten en matrozen, de armste boeren. De regering is in jullie handen. Jullie zijn de heersers. Groot Rusland behoort aan jullie. Willen jullie het teruggeven?’

Terwijl hij sprak, hield hij zich staande door pure wilskracht en toen hij verder ging, brak de diepe oprechtheid, die er achter zijn woorden stak, door zijn vermoeide stem heen. Aan het eind wankelde en viel hij bijna; wel honderd handen werden toegestoken om hem naar beneden te helpen en de grote, donkere ruimten van de hal weerkaatsen het donderende applaus, dat hij kreeg. Chandzjoenow probeerde weer te spreken, maar zij riepen: ‘Stemmen! Stemmen! Stemmen!’ Hij gaf tenslotte toe en las de resolutie voor waarin stond dat de *Bronewiki* hun vertegenwoordiger uit het Militaire Revolutionaire Comité terugtrokken en zich in de huidige burgeroorlog neutraal verklaarden. Allen, die hiervoor waren, moesten naar rechts gaan, degenen, die er tegen waren, naar links. Er was een ogenblik van aarzeling, van afwachten en toen begon de menigte sneller en sneller te deinen, men struikelde over elkaar, naar links, honderden stoere soldaten renden in een compacte massa over de vuile vloer in het zwakke licht . . . Naast ons waren vijftig mannen gestrand, die hardnekkig voor de resolutie waren en zelfs toen het hoge dak schudde onder de schok van het zegevierend gejuich, keerden zij

zich om en liepen zij snel het gebouw en sommigen ook de revolutie uit . . .

In het Smolny zat de nieuwe Raad van Volkscommissarissen niet stil. Het eerste decreet was al op de pers en moest die avond in duizenden exemplaren in de straten van de stad worden verspreid en in zakken door iedere trein, die naar het zuiden en oosten ging, worden vervoerd:

'Uit naam van de Regering van de Russische Republiek, gekozen door het Al-Russische Congres van Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden, met deelneming van Boerenafgevaardigden, beveelt de Raad van Volkscommissarissen:

1. Dat de verkiezingen voor de Grondwetgevende Vergadering op de daartoe vastgestelde datum van 12 november zullen worden gehouden.

2. Alle verkiezingscommissies, organen van zelfbestuur, Sowjets van Arbeiders-, Soldaten- en Boerenafgevaardigden en soldatenorganisaties aan het front moeten alle krachten inspannen om vrije en ordelijke verkiezingen op de vastgestelde datum te verzekeren.

Uit naam van de Regering van de Russische Republiek.

De Voorzitter van de Raad van Volkscommissarissen,

Wladimir Oeljanow – Lenin'.

In het Gemeentehuis was de zitting van de Stadsdoema in volle gang. Een lid van de Raad van de Republiek was aan het woord, toen wij binnenkwamen. De Raad, zo zei hij, beschouwde zich volstrekt niet als ontbonden, maar alleen niet in staat om zijn werkzaamheden voort te zetten, tenzij hij een nieuwe vergaderplaats kon bemachtigen. Intussen had het Comité der Oudsten van de Raad besloten

om en masse tot het Comité voor Redding toe te treden . . . Tussen twee haakjes: dit was de laatste maal, dat de geschiedenis de Raad van de Russische Republiek vermeldde.

Daarna volgde de gewone reeks afgevaardigden van de ministeries, het Al-Russische Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond, de Bond van Post- en Telegraafbeambten, die voor de honderdste maal hun besluit herhaalden, dat zij niet zouden werken voor de bolsjewistische onderdrukkers. Een Jonker, die in het Winterpaleis was geweest, vertelde een sterkgekleurd verhaal over zijn eigen heldhaftigheid en die van zijn kameraden en het schandelijke gedrag van de Roodgardisten, hetgeen allemaal ernstig werd geloofd. Iemand las luid een bericht uit de sociaal-revolutionaire krant *Narod* voor, waarin stond dat er een schade van vijfhonderdmiljoen roebel aan het Winterpaleis was toegebracht en waarin een uitvoerige beschrijving werd gegeven van plundering en vernieling.

Van tijd tot tijd kwamen er koeriers van de telefoon met nieuws: De vier socialistische ministers waren uit de gevangenis ontslagen. Krylenko was naar de Peter-en-Paul-vesting gegaan om admiraal Werderewski te vertellen, dat het Ministerie van Marine zonder leiding was en om hem te verzoeken zich daarmee ter wille van Rusland onder gezag van de Raad van Volkscommissarissen te belasten. De oude zeeman had toegestemd . . . Kerenski rukte op ten noorden van Gatsjina, de bolsjewistische garnizoenen trokken zich voor hem terug. Het Smolny had een nieuw decreet uitgevaardigd betreffende de bevoegdheden van de Stadsdoema ten aanzien van de voedselvoorziening.

Dit laatste staaltje van onbeschaamdheid veroorzaakte een woede-uitbarsting. Hij, Lenin, de overweldiger, de tiran, wiens Commissarissen de gemeentegarage hadden

bezet, ging de gemeentelijke warenhuizen binnen, bemoeide zich met de bevoorradingscomités en de levensmiddelendistributie, hij durfde de grenzen der bevoegdheden van het vrije, onafhankelijke, autonome stadsbestuur af te bakenen! Een lid schudde met zijn vuist en wekte op om de stad van levensmiddelen af te snijden als de Bolsjewiki zich durfden te bemoeien met de Bevoorradingscomités . . . Een ander, vertegenwoordiger van het Speciale Bevoorradingscomité, vertelde, dat de voedselsituatie zeer ernstig was. Hij vroeg afgezanten te sturen, teneinde de levensmiddelentreinen sneller te laten rijden.

Djedonenko kondigde dramatisch aan, dat het garnizoen aan het wankelen was. Het Semjonowski-regiment had al besloten om zich te onderwerpen aan de bevelen van de Sociaalrevolutionaire Partij; de bemanningen van de torpedoboten op de Nawa waren besluiteloos. Er werden onmiddellijk zeven leden benoemd om de propaganda voort te zetten . . .

Toen betrad de oude burgemeester het spreekgestoelte: 'Kameraden en burgers! Ik heb zojuist vernomen, dat de gevangenen in de Peter-en-Paul-vesting in gevaar zijn. Veertien Jonkers van de Pawlowskschool zijn geslagen en gemarteld door de bolsjewistische bewakers. Een van hen is krankzinnig geworden. Zij dreigen, dat zij de ministers zullen lynchen!' Er was een storm van verontwaardiging en afgrijzen, die nog heftiger werd, toen een gezette, in het grijs geklede, kleine vrouw het woord vroeg en haar harde, metaalachtige stem liet klinken. Dat was Wera Sloetskaja, een oude revolutionaire en bolsjewistisch lid van de Doema.

'Dat is een leugen en een provocatie!' zei ze, onbewogen voor de stroom van scheldwoorden. 'De Arbeiders- en Boerenregering, die de doodstraf heeft afgeschaft, kan

zulke daden niet toestaan. Wij eisen, dat dit verhaal onmiddellijk wordt onderzocht en als er enige waarheid in schuilt, zal de Regering doeltreffende maatregelen nemen!

Er werd onmiddellijk een commissie, samengesteld uit leden van alle partijen, benoemd en met de burgemeester naar de Peter-en-Paul-vesting gestuurd om een onderzoek in te stellen. Terwijl we hen naar buiten volgden, benoemde de Doema nog een andere commissie, die met Kerenski moest spreken, teneinde te proberen, bloedvergieten te vermijden, wanneer hij de hoofdstad binnenrukte . . .

Het was middernacht, toen wij brutaalweg de posten bij de poort van de vesting passeerden. Wij liepen verder onder het zwakke schijnsel van de weinige electrische lampen langs de kerk, waar de graftomben van de Tsaren lagen, onder de slanke, gouden torenspits en het klokken-spel, dat maandenlang, iedere dag om twaalf uur 's middags het 'God behoeft de Tsaar' bleef spelen . . . De plaats was verlaten; de meeste ramen waren niet eens verlicht. Zo nu en dan botsten we tegen een stoere gestalte op, die in het donker voortstompele en die op vragen met het gebruikelijke: '*Ja nje znajoe*' (Ik weet het niet) antwoordde. Links doemde de donkere omtrek van het Troebetskoj Bastion op, dat levende graf, waarin zoveel martelaren van de vrijheid hun leven of hun verstand in de dagen van de Tsaar hadden verloren, waar de Voorlopige Regering op haar beurt de ministers van de Tsaar had opgesloten en waar nu de Bolsjewiki de ministers van de Voorlopige Regering hadden opgesloten.

Een vriendelijke matroos bracht ons naar het kantoor van de commandant in een klein huis bij de Munt. Een half dozijn Roodgardisten, matrozen en soldaten zaten in een

hete kamer vol rook, waarin een samowar gezellig dampte. Zij verwelkomden ons bijzonder hartelijk en boden ons thee aan. De commandant was er niet; hij escorteerde een commissie van *Sabotazjniki* (saboteurs) van de Stadsdoema, die volhield, dat de Jonkers allemaal vermoord waren. Dit scheen hen heel erg te amuseren. Aan de ene kant van de kamer zat een kaalhoofdig, verlopen uitziend mannetje in een dure bontjas op zijn snor te bijten en om zich heen te staren als een in 't nauw gedreven rat. Hij was zojuist gearresteerd. Iemand zei, terwijl hij onverschillig naar hem keek, dat hij een minister of zoiets was . . . Het mannetje scheen het niet te horen; hij was blijkbaar bang, ofschoon degenen, die in de kamer zaten, zich niet vijandig tegen hem gedroegen.

Ik ging naar hem toe en sprak hem in het Frans aan.

'Graaf Tolstoi,' antwoordde hij met een stijve buiging. 'Ik begrijp niet, waarom ik gearresteerd ben. Ik stak de Troitski-brug over op weg naar huis, toen twee van deze – van deze – personen mij aanhielden. Ik was commissaris van de Voorlopige Regering, verbonden aan de Generale Staf, maar in geen enkel opzicht lid van de regering . . .

'Laat hem gaan,' zei een matroos. 'Hij is ongevaarlijk . . .'

'Nee,' antwoordde de soldaat, die de gevangene had binnengebracht. 'Wij moeten het de commandant vragen.'

'O, de commandant!' lachte de matroos spottend. 'Waar heb je revolutie voor gemaakt? Om officieren te gehoorzamen?'

Een vaandrig van het Pawlowski-regiment vertelde ons, hoe de opstand begonnen was. 'Het regiment deed dienst bij de Generale Staf op de avond van de 6e. Een paar van mijn kameraden en ik stonden op wacht. Iwan Pawlowitsj en een andere man, ik herinner me zijn naam niet meer, verborgen zich achter de gordijnen in de kamer, waar de

Staf vergaderde en zij hoorden een heleboel dingen. Zij hoorden, hoe er bevelen werden gegeven om de Gatsjina-Jonkers 's nachts naar Petrograd te brengen. Men sprak over een bevel aan de Kozakken om zich gereed te houden om 's ochtends uit te rukken . . . De belangrijkste punten in de stad moesten voor de ochtendschemering worden bezet. Dan was er de zaak van het openzetten van de bruggen. Maar toen zij begonnen te praten over de omsingeling van het Smolny, kon Iwan Pawlowitsj het niet langer verdragen. Op dat ogenblik was er veel heen- en weergeloop en zo kon hij naar buiten glippen. Hij kwam beneden in het wachtlokaal en liet de andere kameraad achter, die moest opvangen, wat hij kon.

Ik vermoedde al dat er iets aan de hand was. Er kwamen auto's vol officieren en alle ministers waren aanwezig. Iwan Pawlowitsj vertelde me, wat hij gehoord had. Het was half drie 's nachts. De secretaris van het regimentscomité was aanwezig, we vertelden het hem en vroegen, wat we moesten doen. "Arresteer iedereen, die in- en uitloopt!" zei hij. En dat begonnen we te doen. Binnen een uur hadden we een paar officieren en een aantal ministers te pakken, die we rechtstreeks naar het Smolny stuurden. Maar het Militaire Revolutionaire Comité was hier niet op voorbereid. Zij wisten niet wat zij moesten doen en al heel gauw kwam het bevel, dat iedereen vrijgelaten moest worden en dat niemand anders gearresteerd mocht worden. Daarom zijn we toen snel naar het Smolny gegaan en ik geloof dat we wel een uur gepraat hebben, voordat zij tenslotte inzagen, dat het oorlog was. Het was vijf uur, toen wij bij de Staf terugkwamen en tegen die tijd waren de meesten al weg. Maar wij kregen er een paar te pakken en het hele garnizoen was weggemarcheerd . . .'

Een Roodgardist uit Wasili Ostrow beschreef uitvoerig

wat er op de grote dag van de opstand in zijn district gebeurd was. 'Wij hadden daar helemaal geen machinegeweren', zei hij lachend, 'en we konden ze niet krijgen van het Smolny. Kameraad Zalkind, die lid was van de *Oeprawa* (Centraal Bureau) van de Districtsraad, herinnerde zich plotseling, dat er in de vergaderzaal van de *Oeprawa* een machinegeweer lag, dat op de Duitsers veroverd was. Hij en ik en nog een kameraad gingen er heen. De Mensjewiki en Sociaalrevolutionairen waren aan het vergaderen. We openden de deur en liepen recht op hen af, zoals zij daar om de tafel heen zaten. Zij waren met zijn twaalfen of vijftienen, wij met zijn drieën. Toen zij ons zagen, hielden zij op met praten en staarden zij ons aan. We liepen naar de andere kant van de kamer en namen het machinegeweer uit elkaar. Kameraad Zadkine nam het ene deel, ik het andere, we namen ze op onze schouders en gingen naar buiten. Niemand zei wat!'

'Weet U, hoe het Winterpaleis werd veroverd?' vroeg een derde man, een matroos. 'Om een uur of elf ontdekten we, dat er geen *Jonkers* meer aan de Newa-kant waren. We braken de deuren open en liepen een voor een of in groepjes de diverse trappen op. Toen we bovenaan de trap kwamen, hielden de *Jonkers* ons tegen en namen onze geweren af. Maar onze makkers bleven groepje voor groepje naar boven komen, tot wij in de meerderheid waren. Toen kwamen wij aan de beurt en namen de *Jonkers* hun geweren af...'

Op dat moment kwam de commandant binnen, een vrolijk uitziende, jonge onderofficier met zijn arm in een draagband en donkere kringen onder zijn ogen van slapeloosheid. Zijn oog viel het eerst op de gevangene, die onmiddellijk met zijn verklaring begon.

'O ja,' interrompeerde de ander, 'U was iemand van het

comité, dat woensdagmiddag weigerde om de Staf uit te leveren. Maar we willen U niet, burger. Mijn verontschuldigingen...' Hij maakte de deur open en zwaaide met zijn arm om Graaf Tolstoi uit te laten. Verscheidene anderen, vooral de Roodgardisten, mompelden protesten en de matroos merkte triomfantelijk op: 'Wot! Daar! Heb ik het niet gezegd?'

Nu wensten twee soldaten hem te spreken. Zij behoorden tot een comité, dat door het vestinggarnizoen was gekozen om te protesteren. De gevangenen, zo zeiden zij, kregen hetzelfde eten als de bewakers, terwijl er niet eens genoeg was om iemands honger te stillen. 'Waarom moesten de contra-revolutionairen zo goed behandeld worden?'

'Wij zijn revolutionairen, kameraden en geen bandieten,' antwoordde de commandant en wendde zich tot ons. Wij vertelden, dat er geruchten gingen, dat de Jonkers gemarteld werden en dat het leven van de ministers werd bedreigd. 'Zouden wij de gevangenen misschien mogen zien, zodat wij de wereld kunnen vertellen...?'

'Nee,' zei de jonge soldaat geprikkeld, 'Ik ben niet van plan de gevangenen weer te storen. Ik ben zojuist al gedwongen geweest om hen wakker te maken; zij dachten beslist dat we hen gingen vermoorden... De meeste Jonkers zijn al ontslagen en de rest zal morgen worden vrijgelaten.' Hij keerde zich plotseling om.

'Zouden we dan de commissie van de Stadsdoema te spreken kunnen krijgen?' De commandant, die zichzelf een glas thee inschonk, knikte.

'Zij zijn nog in de hal,' zei hij onverschillig.

Inderdaad stonden zij buiten, vlak bij de deur in het zwakke licht van een petroleumlamp, om de burgemeester heen. Zij praatten opgewonden.

'Burgemeester,' zei ik, 'wij zijn Amerikaanse correspon-

denten. Zoudt U ons alstublieft officieel het resultaat van Uw onderzoek willen mededelen?’

Hij keerde zijn gezicht vol waardigheid naar ons toe.

‘De berichten zijn niet waar,’ zei hij langzaam. ‘Behalve wat betreft de incidenten, die plaatsvonden, toen de ministers hierheen werden gebracht, zijn zij behoorlijk behandeld. Wat de Jonkers betreft, aan niemand is ook maar het geringste letsel toegebracht . . .’

Over de Newski schuifelde in de namiddagschemering een eindeloze rij zwijgende soldaten, die tegen Kerenski gingen vechten. In de donkere achterstraten reden auto's zonder lichten heen en weer en er was een geheimzinnige activiteit in Fontanka 6, het hoofdkwartier van de Boeren-Sowjet, in een bepaald appartement van een geweldig gebouw aan de Newski en in de *Inzjenjerny Zamok* (Ingenieursschool). Het gebouw van de Doema was verlicht . . .

In het Smolny Instituut weerlichtte het in het Militaire Revolutionaire Comité als voor een dreigend onweer . . .

HET REVOLUTIONAIRE FRONT

ZATERDAG, 10 november . . .

'Burgers!

Het Militaire Revolutionaire Comité verklaart geen enkele inbreuk op de revolutionaire orde te zullen dulden.

Diefstal, roverij, aanranding en pogingen tot pogroms zullen streng worden gestraft . . .

Naar het voorbeeld van de Parijse Commune zal het Comité meedogenloos iedere plunderaar of aanstichter van wanorde verdelgen . . .'

De stad was rustig. Geen overval, geen diefstal, zelfs geen dronkemansgevecht. 's Nachts liepen gewapende patrouilles door de stille straten en op de hoeken hurkten soldaten en Roodgardisten lachend en zingend om kleine vuren.

Overdag verzamelden zich grote menigten op de trottoirs en luisterden naar de eindeloze, vurige debatten tussen studenten en soldaten, zakenlui en arbeiders.

Burgers hielden elkaar op straat aan.

'Komen de Kozakken?'

'Nee . . .'

'Wat is het laatste nieuws?'

'Ik weet niets. Waar is Kerenski?'

'Ze zeggen, dat hij nog maar acht werst van Petrograd af is . . . Is het waar, dat de Bolsjewiki naar de kruiser *Aurora* zijn gevlucht?'

'Dat zeggen ze . . .'

Alleen de muren en een paar kranten spuiden aankondigingen, oproepen en decreten . . .

Op een enorm affiche stond het hysterische manifest van het Uitvoerende Comité van de Boeren-Sowjets:

‘... Zij (de Bolsjewiki) durven zeggen dat zij worden gesteund door de Sowjets van Boerenafgevaardigden en dat zij spreken uit naam van de Boerenafgevaardigden... De hele arbeidersklasse van Rusland dient echter te weten dat dit een LEUGEN IS EN DAT ALLE WERKENDE BOEREN, vertegenwoordigd in HET UITVOEREND COMITÉ VAN DE AL-RUSSISCHE SOWJETS VAN BOERENAFGEVAARDIGDEN, verontwaardigd iedere deelneming van de georganiseerde boeren aan deze misdadige schending van de wil van de arbeidersklasse afwijzen...’

Van de Soldatenafdeling van de Sociaalrevolutionaire Partij:

‘De krankzinnige aanslag van de Bolsjewiki staat op het punt om te mislukken. Het garnizoen is verdeeld... De ministeries staken en het brood wordt schaarser. Alle partijen, behalve de weinige Bolsjewiki, hebben het Congres verlaten. De Bolsjewiki staan alleen...’

Wij doen een beroep op alle verstandige mensen om zich te groeperen om het Comité voor Redding van Land en Revolutie en zich erop voor te bereiden om bij de eerste oproep van het Centraal Comité gereed te staan...’

In een strooibiljet beschreef de Raad van de Republiek het hem aangedane onrecht: ‘Terugwijkend voor de kracht van de bajonetten, is de Raad van de Republiek gedwongen om uiteen te gaan en tijdelijk zijn vergaderingen te onderbreken. De overweldigers hebben met de woorden “vrij-

heid en socialisme" op hun lippen een heerschappij van willekeur en geweld geschapen. Zij hebben de leden van de Voorlopige Regering gearresteerd, de kranten verboden en de drukkerijen bezet . . . Deze macht moet worden beschouwd als de vijand van het volk en de revolutie; zij moet bestreden en omvergeworpen worden . . .

Tot aan de hervatting van zijn werkzaamheden roept de Raad van de Republiek de burgers van de Russische Republiek op zich rond de plaatselijke Comités voor Redding van Land en Revolutie te scharen, die de omverwerping van de Bolsjewiki en de vorming van een regering, welke in staat is om het land naar de Grondwetgevende Vergadering te leiden, organiseren'.

Djelo Naroda schreef:

'Een revolutie is een opstand van het hele volk . . . Maar wat hebben we hier? Niets anders dan een handvol arme dwazen die door Lenin en Trotski zijn misleid . . . Hun decreten en oproepen zullen wel in het museum van historische curiositeiten verdwijnen . . .'

En *Narodnoje Slowo* 'Het woord des Volks' van de Volks-socialisten:

"'Arbeiders- en boerenregering?" Dat is niet meer dan een luchtkasteel; niemand in Rusland of in de landen van onze geallieerden of zelfs in de vijandelijke landen zal deze "regering" erkennen . . .'

De bourgeois-pers was tijdelijk verdwenen . . .

De *Prawda* bevatte een verslag van de eerste vergadering van de nieuwe Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad,

die nu het parlement van de Russische Sowjet-Republiek was. Miljoetin, Commissaris van Landbouw, merkte op dat het Uitvoerend Comité van de Boeren een Al-Russisch Boerencongres op 13 december zou bijeenroepen.

‘Maar we kunnen niet wachten,’ zei hij. ‘Wij moeten de steun van de boeren hebben. Ik stel voor dat we het Boerencongres onmiddellijk bijeenroepen . . .’ De Linkse Sociaalrevolutionairen stemden toe. Er werd snel een oproep aan de boeren van Rusland opgesteld en een comité van vijf gekozen om het plan uit te voeren.

De behandeling van het vraagstuk van gedetailleerde plannen voor de verdeling van de grond en het vraagstuk van de arbeiderscontrole op de industrie werden uitgesteld tot de deskundigen, die hieraan werkten, een rapport zouden hebben overgelegd.

Er werden drie decreten voorgelezen en goedgekeurd: ten eerste Lenins ‘Algemene regels voor de pers’, waarin het verbod van alle kranten werd bevolen, die ophitsten tot tegenstand en ongehoorzaamheid aan de nieuwe regering en tot misdaden, of die opzettelijk het nieuws verdraaiden; dan het Decreet betreffende uitstel van betaling bij huurschulden en het Decreet over de oprichting van een arbeidersmilitie. Verder verordeningen: een, waarbij de Stadsdoema gemachtigd werd om lege appartementen en huizen te vorderen en een andere, waarbij het lossen van goederenwagons op de eindstations werd voorgeschreven, teneinde de distributie van levensmiddelen te bespoedigen en het dringend nodige rollende materieel vrij te maken . . .

Twee uur later verspreidde het Uitvoerend Comité van de Boerensowjets via de radio over heel Rusland het volgende telegram:

‘De eigenmachtig door de Bolsjewiki in het leven geroepen

organisatie, genaamd "Bureau voor Organisatie van het Nationale Boerencongres" nodigt alle Boerensowjets uit om gedelegeerden naar het Congres in Petrograd te sturen . . .

Het Uitvoerend Comité van de Boerenafgevaardigden verklaart nog steeds van mening te zijn, dat het gevaarlijk zou zijn om op dit moment uit de provincies de krachten weg te halen, die nodig zijn om de verkiezingen voor de Grondwetgevende Vergadering voor te bereiden, welke de enige redding voor de werkende klasse en het land is. Wij bevestigen dat het Boerencongres op de *13e december* zal plaatsvinden.'

In de Stadsdoema was iedereen opgewonden. Officiëren kwamen en gingen, de burgemeester was in bespreking met de leiders van het Comité voor Redding. Een raads-lid kwam binnen met een exemplaar van Kerenski's proclamatie, die in honderden exemplaren uit een vliegtuig, dat laag over de Newski vloog, was gestrooid. Hierin werd gedreigd met verschrikkelijke wraak tegen iedereen, die zich niet onderwierp. Soldaten kregen bevel om hun wapens neer te leggen en onmiddellijk op het Marsveld te verzamelen.

Men vertelde ons dat de minister-president Tsarskoje Selo had ingenomen en dat hij al in de omgeving van Petrograd op vijf mijl afstand was. Hij zou de stad de volgende dag binnentrekken, dus over enkele uren. Men beweerde dat de Sowjettroepen, die in contact met zijn Kozakken stonden, naar de Voorlopige Regering waren overgelopen. Tsjernow, leider van de Centrum Sociaalrevolutionairen, bevond zich ertussen in en probeerde de neutrale troepen in een strijdmacht te organiseren om een eind aan de burgeroorlog te maken.

Men vertelde dat in de stad de garnizoensregimenten zich van de Bolsjewiki afkeerden. Het Smolny was al verlaten . . . De hele regeringsmachine functioneerde niet meer. De beampten van de Staatsbank hadden geweigerd om onder commissarissen van het Smolny te werken en om geld aan hen uit te betalen. Alle privé-banken waren gesloten. De ministeries staakten. Op dit ogenblik ging een comité van de Stadsdoema handelsfirma's af om gelden te verzamelen teneinde de salarissen van de stakers te kunnen betalen . . .

Trotski was naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken gegaan en had de ambtenaren bevolen om het Decreet over de Vrede in vreemde talen te vertalen. Maar zeshonderd functionarissen hadden hem hun ontslag in het gezicht geslingerd . . . Sjljapnikow, Commissaris van Arbeid, had alle ambtenaren van het Ministerie bevolen om binnen vier en twintig uur op hun posten terug te keren, anders zouden zij hun betrekkingen en hun pensioenrechten verliezen. Alleen de portiers hadden het bevel opgevolgd . . . Enkele afdelingen van het Speciale Voedselbevoorradingscomité staakten liever het werk dan zich aan de Bolsjewiki te onderwerpen . . . Ondanks kwistige beloften van hogere lonen en betere arbeidsvoorwaarden, wilden de beampten van de Telefooncentrale het Sowjet-hoofdkwartier niet aansluiten . . .

De Sociaalrevolutionaire Partij had besloten om alle leden uit te sluiten, die in het Congres van Sowjets waren gebleven alsmede hen, die deelnamen aan de opstand . . .

Er kwam nieuws uit de provincies. Mogilew had zich tegen de Bolsjewiki verklaard. In Kiew hadden de Kozakken de Sowjets omvergeworpen en alle opstandige leiders gearresteerd. De Sowjet en het garnizoen in Loega, dertigduizend man sterk, zwoeren trouw aan de Voorlopige Re-

gering en deden een beroep op heel Rusland om zich om hen heen te scharen. Kaledin had alle Sowjets en vakbonden in het Donbekken uiteengejaagd en zijn strijdkrachten rukten naar het noorden op . . .

Een vertegenwoordiger van de Spoorwegarbeiders vertelde: 'Gisteren verspreidden we een telegram over heel Rusland, waarin geëist werd dat de oorlog tussen de politieke partijen moest ophouden en waarin werd aangedrongen op de vorming van een socialistische coalitie-regering. Anders zullen we morgenavond een staking uitroepen . . . 's Ochtends zal er een vergadering van alle partijen zijn om de zaak te bespreken. De Bolsjewiki schijnen dringend een overeenkomst te willen . . .'

'Als zij nog zo lang aan de macht blijven!' lachte de stadsarchitect, een dikke, roodharige man . . .

Toen we bij het Smolny kwamen, dat niet verlaten, maar drukker dan ooit was en waar een grote menigte arbeiders en soldaten in- en uitliep en overal dubbele wachtposten stonden, ontmoetten wij de verslaggevers van de bourgeois- en 'gematigde' socialistische kranten.

'Ze hebben ons eruit gegooid!' riep iemand van de *Wolja Naroda*. 'Bontsj-Broejewitsj is naar het Persbureau gekomen en heeft ons gezegd, dat we weg moesten gaan! Hij zei dat we spionnen waren!'

Zij begonnen allemaal tegelijk te praten. 'Belediging! Schandel! Persvrijheid!'

In de hal stonden grote tafels met stapels oproepen, proclamaties en bevelen van het Militaire Revolutionaire Comité. Arbeiders en soldaten wankelden met de zware pakken naar de wachtende auto's.

Een ervan begon als volgt:

‘AAN DE SCHANDPAAL!’

Op het tragische ogenblik, dat de Russische massa's nu doormaken, hebben de Mensjewiki en hun aanhangers en de Rechtse Sociaalrevolutionairen de arbeidersklasse verraden. Zij hebben zich aan de zijde van Kornilow, Kerenski en Sawinkow geschaard . . .

Zij drukken bevelen van de verrader Kerenski en scheppen paniek in de stad door de belachelijkste geruchten over sprookjesachtige overwinningen van die renegaat te verspreiden . . .

Burgers! Geloof deze valse geruchten niet! Geen enkele macht kan de Volksrevolutie neerslaan . . . Premier Kerenski en zijn aanhangers zullen spoedig hun welverdiende straf ontvangen . . .

Wij stellen hen aan de schandpaal. Wij geven hen prijs aan de verachting van de arbeiders, soldaten, matrozen en boeren, die zij weer in de oude ketenen trachten te slaan. Zij zullen de smetten van de haat en verachting van het volk nimmer van zich kunnen afwassen . . . Schande en verdoemenis over de verraders van het volk . . .’

Het Militaire Revolutionaire Comité had in kamer no. 17 op de bovenste verdieping een ruimer kwartier betrokken. Er stonden Roodgardisten bij de deur. Binnen, in de smalle ruimte voor de balie, stond het vol met goedgeklede personen, die hun woede achter een achtenswaardig uiterlijk trachtten te verbergen: bourgeois, die om vergunningen voor hun auto's verzochten of paspoorten om de stad te kunnen verlaten. Er waren veel vreemdelingen onder . . . Bill Sjatow en Peters hadden hier dienst. Zij lieten alle andere zaken rusten om ons de laatste bulletins voor te lezen.

Het 179e reserve-regiment bood zijn volledige steun aan.

Vijfduizend havenarbeiders van de Poetilow-werf begroetten de nieuwe regering. Het Centraal Comité van de Vakbonden verleende zijn enthousiaste steun. Het garnizoen en het eskader te Reval kozen Militaire Comités om samen te werken en zonden troepen. Militaire Revolutionaire Comités controleerden Pskow en Minsk. Groeten van de Sowjets van Tsaritsin, Rowno aan de Don, Tsjernigowsk, Sebastopol . . . De Finland Divisie, de nieuwe Comités van het V^e en XIIe Leger betuigden hun trouw.

Uit Moskou was het nieuws onzeker. Troepen van het Militaire Revolutionaire Comité bezetten de strategische punten van de stad; twee compagnieën, die in het Kremlin dienst deden, waren naar de Sowjets overgelopen, maar het Arsenaal was in handen van kolonel Djabtsew en zijn Jonkers. Het Militaire Revolutionaire Comité eiste wapens voor de arbeiders maar Djabtsew hield hen tot de ochtend aan het lijntje. Toen stuurde hij plotseling een ultimatum naar het Comité, waarin de Sowjettroepen bevolen werd om zich over te geven en het Comité om zich te ontbinden. De strijd was begonnen . . .

In Petrograd onderwierp de Staf zich onmiddellijk aan de commissarissen van het Smolny. De Tsentroflot (Vlootcomité), die weigerde, werd bestormd door Doebenko en een groep Kroonstad-matrozen. Er werd een nieuwe Tsentroflot opgericht, die gesteund werd door de kruisers van de Baltische en de Zwarte Zee.

Maar achter al deze opgewekte verzekeringen ging een kille waarschuwing, een gevoel van ongerustheid verborgen. Kerenski's Kozakken naderden snel; zij hadden artillerie. Skripnik, de secretaris van de fabriekscomités, verzekerde mij met een vertrokken en bleek gezicht, dat zij een heel legercorps hadden, maar hij voegde er heftig aan toe: 'Zij zullen ons nooit levend krijgen!'

Petrowski lachte vermoeid. 'Morgen kunnen we misschien gaan slapen en lang ook . . .' Lozowski, een man met een mager gezicht en een rode baard zei: 'Wat voor mogelijkheden hebben wij? Helemaal alleen . . . Een groepje mensen tegen getrainde soldaten!'

In het zuiden en zuidwesten waren de Sowjets voor Kerenski gevlucht en de garnizoens van Gatsjina, Pawlowsk en Tsarskoje Selo waren verdeeld. De helft stemde voor neutraal blijven, de rest vluchtte zonder officieren in de grootste wanorde naar de hoofdstad.

In de zalen werden bulletins aangeplakt:

'VAN KRASNOJE SELO, 10 NOVEMBER, 8 uur 's ochtends.

Mededeling aan alle stafchefs, opperbevelhebbers, bevelhebbers, overal en aan allen, allen, allen.

Ex-minister Kerenski heeft met opzet naar ieder en overal heen een misleidend telegram gezonden, inhoudende dat de troepen van het revolutionaire Petrograd vrijwillig hun wapens hebben overgegeven en zich bij de legers van de vroegere regering, de regering van verraad, hebben aangesloten en dat de soldaten van het Militaire Revolutionaire Comité bevel hebben gekregen om terug te trekken. De troepen van een vrij volk trekken niet terug en geven zich niet over.

Onze troepen hebben Gatsjina verlaten, teneinde bloedvergieten tussen ons en hun misleide Kozakken-broeders te voorkomen en teneinde een betere positie in te nemen. Deze is nu zo sterk dat, al zouden Kerenski en zijn wapenbroeders hun strijdkrachten tien maal zo groot maken, er nog geen reden tot angst behoeft te zijn. De geest van onze troepen is uitstekend.

In Petrograd is alles rustig.

Het Hoofd van de Verdediging van Petrograd en het Petrogradse District,

Luitenant-kolonel Moerawjew'.

Toen we het Militaire Revolutionaire Comité verlieten, kwam Antonow binnen met een papier in zijn hand. Hij zag er uit als een lijk.

'Dit moet verstuurd worden,' zei hij.

AAN ALLE DISTRICTSOWJETS VAN ARBEIDERS-
AFGEVAARDIGDEN EN FABRIEKSCOMITÉS:

Bevel

De Kornilowistische benden van Kerenski bedreigen de toegangswegen naar de hoofdstad. Alle noodzakelijke bevelen zijn gegeven om de contra-revolutionaire aanval tegen het volk en zijn verworvenheden genadeloos af te slaan.

Het leger en de Rode Garde van de Revolutie hebben onmiddellijke steun van de arbeiders nodig.

WIJ BEVELEN DE WIJKSOWJETS EN FABRIEKSCOMITÉS:

1. om een zo groot mogelijk aantal arbeiders op de been te brengen voor de aanleg van loopgraven, het opwerpen van barricaden en het versterken van prikkeldraadversperringen;
2. waar het nodig is om voor dit doel het werk in de fabrieken te staken, dit onmiddellijk te doen;
3. al het beschikbare gewone draad en prikkeldraad te verzamelen, evenals alle werktuigen voor de aanleg van loopgraven en het opwerpen van barricaden;
4. alle beschikbare wapens mee te nemen;
5. de strengste discipline in acht te nemen en iedereen aan

te sporen om met alle middelen het leger van de revolutie te steunen.

De Voorzitter van de Petrogradse Sowjet van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden,

Volkscommissaris Leon Trotski.

De Voorzitter van het Militaire Revolutionaire Comité,

Opperbevelhebber Podwoiski.'

Toen we buiten kwamen in de donkere en sombere dag, loeiden aan alle kanten van de grijze horizon fabrieks-sirenes, een zenuwslopend, onheilspellend geluid. De arbeiders stroomden bij tienduizenden naar buiten, mannen en vrouwen; bij tienduizenden braakten de gonzende sloppen hun sombere en ellendige mensenhorden uit. Rood Petrograd was in gevaar! Kozakken! In het zuiden en zuidwesten stroomden zij door de kale straten naar de Moskovski Poort, mannen, vrouwen en kinderen, met geweren, houwelen, scheppen, rollen prikkeldraad en patroongordels over hun werkkleren... Zo'n geweldige, spontane uittocht uit een stad was nog nooit eerder te zien geweest! Zij rolden voort als een stroom, compagnieën soldaten, kanonnen, vrachtauto's, karren, alles ging met hen mee, het revolutionaire proletariaat verdedigde met zijn borst de hoofdstad van de Arbeiders- en Boerenrepubliek!

Voor de deur van het Smolny stond een auto. Een moeizaam sprekende, tengere man met dikke brilleglazen, die zijn roodomrande ogen vergrootten, leunde tegen een spatbord, zijn handen in de zakken van zijn kale raglanjas gestoken. Een grote, baardige matroos, met de heldere ogen van de jeugd, liep rusteloos heen en weer en speelde verstrooid met een enorme revolver, die hij geen ogenblik losliet. Dit waren Antonow en Doebenko.

Enige soldaten probeerden twee legerfietsen aan de treeplank vast te maken. De chauffeur protesteerde hevig; het lak zou krassen krijgen, zei hij. Hij was weliswaar een Bolsjewiek, de auto was gevorderd van een bourgeois en de fietsen waren weliswaar voor de ordonnansen, maar de beroepstrots van de chauffeur was in opstand gekomen . . . Daarom werden de fietsen achtergelaten . . .

De Volkscommissarissen voor Oorlog en Marine hadden plan het revolutionaire front te inspecteren. Zouden wij met hen mee kunnen gaan? Natuurlijk niet. Er konden maar vijf mensen in de auto: de twee commissarissen, twee ordonnansen en de chauffeur. Maar een Russische kennis van mij, die ik maar Troesisjka zal noemen, stapte rustig in en ging zitten en met geen enkel argument was hij er weer uit te krijgen.

Ik heb geen enkele reden om aan Troesisjka's verhaal over de reis te twijfelen. Toen zij de Soeworowski Prospekt afreden, sprak iemand over eten. Zij konden wel drie of vier dagen wegblijven en dat in een land dat niet bepaald rijk aan levensmiddelen was. Zij lieten de auto stoppen. Geld? De Commissaris van Oorlog keerde zijn zakken om. Hij had geen kopeke. De Commissaris van Marine was blut. De chauffeur ook. Troesisjka kocht de levensmiddelen . . . Juist toen zij de Newski inreden, sprong er een band. 'Wat zullen we doen?' vroeg Antonow.

'Een andere auto vorderen!' stelde Doebenko voor, terwijl hij met zijn revolver zwaaide. Antonow stond midden op straat en hield een passerende auto aan, die door een soldaat werd bestuurd.

'Ik heb die auto nodig,' zei Antonow.

'Die krijgt U niet,' antwoordde de soldaat.

'Weet je wel wie ik ben?' Antonow haalde een papier voor de dag, waarop stond dat hij was benoemd tot

opperbevelhebber van alle legers van de Russische Republiek en dat iedereen hem zonder vragen moest gehoorzamen.

'Het kan me niet schelen, al was U de duivel zelf,' zei de soldaat woedend. 'Die auto is van het Eerste Machinegeweer Regiment. Wij rijden er munitie mee en U kunt hem niet krijgen . . .'

De moeilijkheid werd echter opgelost door het verschijnen van een oude, gedeukte taxi, waarop de Italiaanse vlag wapperde. (In woelige tijden werden privé-auto's geregistreerd ten name van buitenlandse consulaten, zodat zij beveiligd waren tegen vordering). Een dikke burger in een kostbare bontjas werd eruit gezet en het gezelschap kon zijn reis voortzetten.

Toen men in Narwskaja Zastawa, ongeveer vijftien km. verder, was gearriveerd, vroeg Antonow de commandant van de Rode Garde te spreken. Hij werd naar de grens van de stad gebracht, waar een paar honderd arbeiders loopgraven hadden gegraven en de Kozakken afwachtten. 'Alles in orde hier, kameraad?' vroeg Antonow.

'Alles prima, kameraad,' antwoordde de commandant.

'De troepen hebben een uitstekend moreel . . . alleen één ding: we hebben geen munitie . . .'

'In het Smolny hebben we wel twee miljard patronen,' vertelde Antonow hem. 'Ik zal U een order geven.' Hij tastte in zijn zakken. 'Heeft iemand misschien een stukje papier?'

Doebenko had niets en de ordonnansen ook niet. Troesisjka kon alleen zijn blocnote aanbieden . . .

'Verduiveld! Ik heb geen potlood!' riep Antonow. 'Wie heeft er een potlood?' Troesisjka was de enige, die een potlood had . . .

Wij, die achtergebleven waren, gingen naar het Tsarskoje

Selo station. Toen wij over de Newski liepen, marcheerden er Roodgardisten, die allemaal gewapend waren, sommigen met, anderen zonder bajonetten. De winterse schemering begon al te vallen. Met opgeheven hoofden stapten zij door de kille modder in onregelmatige rijen van vier, zonder muziek, zonder trommels. Een rode vlag, waarop uitdagend in goud: 'Vrede! Land!' stond, wapperde boven hen. Zij waren heel jong. Op hun gezichten lag de uitdrukking van mannen, die weten, dat zij gaan sterven . . . Half-bevreesd, half minachtend en hatelijk zwijgend, zag de mensenmenigte op het trottoir hen voorbijgaan . . .

Bij het spoorwegstation wist niemand precies, waar Kerenski was of waar het front lag. De treinen gingen echter niet verder dan tot Tsarskoje.

Onze wagon was vol forensen en mensen van het platteland, die naar huis gingen, beladen met bundels en avondkranten. Het gesprek ging uitsluitend over de bolsjewistische opstand. Afgezien hiervan, zou men zich echter nooit hebben kunnen realiseren, dat de burgeroorlog het machtige Rusland in tweeën verscheurde en dat de trein naar het gebied van de strijd reed.

Door het venster konden we in de snel toenemende duisternis massa's soldaten over de modderige weg naar de stad zien lopen. Onder het debatteren gebaarden zij heftig met hun armen. Een goederentrein, die wemelde van troepen en verlicht werd door enorme vuren, stond stil op een zijspoor. Dat was alles. Langs de vlakke horizon verbleekte het schijnsel van de stadslichten in de avondlijke duisternis. Een tram reed ver weg langs een uitgestrekte voorstad . . .

Het station van Tsarskoje Selo was rustig, maar er stonden hier en daar groepjes soldaten zachtjes te praten, ter-

wijl zij bezorgde blikken in de richting van de verlaten spoorlijn naar Gatsjina wierpen. Ik vroeg er een paar, aan welke zijde zij stonden. 'Wel,' zei er een, 'we weten niet precies 't rechte van de zaak . . . Wij twijfelen er niet aan dat Kerenski een provocateur is, maar we vinden het niet juist, dat Russische mensen op Russische mensen schieten.'

Op het kantoor van de stationschef was een grote, joviale soldaat met een baard, die de rode armband van een regimentscomité droeg. Onze papieren van het Smolny boezemden onmiddellijk respect in. Hij was openlijk voor de Sowjets, maar in de war geraakt.

'De Roodgardisten waren hier twee uur geleden, maar zij zijn weer vertrokken. Vanmorgen is er een commissaris gekomen, maar hij keerde naar Petrograd terug, toen de Kozakken arriveerden.'

'Zijn de Kozakken dan hier?'

Hij knikte somber. 'Er is gevochten. De Kozakken kwamen 's ochtends vroeg. Zij hebben twee of driehonderd van onze mannen gevangengenomen en er ongeveer vijf en twintig gedood.'

'Waar zijn de Kozakken?'

'O, ze zijn niet zo ver gegaan. Ik weet niet precies, waar ze zijn. Die kant uit . . .' Hij zwaaide met zijn arm vaag in westelijke richting.

Wij gebruikten onze maaltijd – een uitstekende maaltijd, beter en goedkoper dan in Petrograd, in het stationsrestaurant. Vlakbij zat een Franse officier, die juist van Gatsjina was komen lopen. Alles was daar rustig, zei hij. De stad is in handen van Kerenski. 'Ach, die Russen,' sprak hij verder. 'Wat zijn die origineel! Wat een burgeroorlog! Alles, behalve vechten!'

Wij gingen een kijkje in de stad nemen. Vlak bij de deur

van het station stonden twee soldaten met bajonetten op hun geweren. Zij waren omringd door wel honderd zakenlieden, regeringsambtenaren en studenten, die hartstochtelijk met hen debatteerden en hen uitjouwden. De soldaten voelden zich niet op hun gemak en beledigd, als kinderen, die onrechtvaardig gestraft zijn.

Een lange jongeman met een verwaand gezicht en gekleed in een studentenuniform leidde de aanval.

'Ik veronderstel dat jullie beseffen,' zei hij onbeschaamd, dat jullie, door de wapens tegen jullie broeders op te nemen, werktuigen van moordenaars en verraders worden.'

'Nou, broer,' antwoordde de soldaat ernstig, 'je begrijpt het niet. Er zijn twee klassen, begrijp je, het proletariaat en de bourgeoisie. Wij . . .'

'O, ik ken dat onnozele gepraat!' viel de student hem grof in de rede. 'Een stel onwetende boeren als jullie heeft iemand een paar partijleuzen horen brullen. Jullie begrijpen niet eens, wat zij betekenen. Jullie hebben ze gewoon overgenomen als een stel papegaaien.' De menigte lachte. 'Ik ben een marxistisch student. En ik zeg jullie, dat datgene, waarvoor jullie vechten, geen socialisme is. Het is gewoon pro-Duitse anarchie!'

'O ja, dat weet ik wel,' antwoordde de soldaat en het zweet droop van zijn voorhoofd. U bent een ontwikkeld mens, dat is makkelijk te zien en ik ben maar een eenvoudig man. Maar het schijnt me toe . . .'

'Ik veronderstel,' interrompeerde de ander minachtend, 'dat je gelooft dat Lenin een ware vriend van het proletariaat is?'

'Ja,' antwoordde de soldaat gekweld.

'Wel, mijn vriend, weet je dan ook dat Lenin in een gesloten spoorwagen door Duitsland is gereden? Weet je, dat Lenin geld van de Duitsers heeft aangenomen?'

'Nou, daar weet ik niets van,' antwoordde de soldaat hardnekkig, 'maar het schijnt me toe, dat, wat hij zegt, datgene is, wat ik wil horen en alle eenvoudige mensen als ik. Er zijn twee klassen, de bourgeoisie en het proletariaat . . .'

'Je bent een dwaas! Mijn vriend, ik heb twee jaar in Schlüsselburg gezeten voor revolutionaire activiteit, toen jij nog revolutionairen doodschoot en zong "God behoeft de Tsaar". Mijn naam is Wasili Georgewitsj Panjin. Heb je nooit van mij gehoord?'

'Nee, het spijt me,' antwoordde de soldaat nederig. 'Maar ik ben geen ontwikkeld mens. U is waarschijnlijk een grote held.'

'Dat ben ik,' zei de student met overtuiging. 'En ik ben tegen de Bolsjewiki, die ons Rusland, onze vrije revolutie vernietigen. Begrijp je waarom?'

De soldaat krabde op zijn hoofd. 'Ik kan dat helemaal niet begrijpen,' zei hij, en het was hem aan te zien, dat hij diep nadacht. 'Het schijnt me allemaal heel eenvoudig, maar ja, ik ben niet ontwikkeld. Het schijnt dat er alleen maar twee klassen zijn, het proletariaat en de bourgeoisie . . .'

'Daar kom je nu alweer met die stompzinnige formule!' riep de student.

'Alleen maar twee klassen,' sprak de soldaat koppig verder. 'En wie niet aan de ene kant staat, staat aan de andere . . .'

Wij liepen verder de straat in, waar maar weinig lantaarns op grote afstand van elkaar stonden en waar maar zelden mensen passeerden. Er hing een dreigende stilte over de plaats, als een soort vagevuur tussen hemel en hel, een politiek niemandsland. Alleen de kapperswinkels waren allemaal helder verlicht en vol mensen en voor de deuren van de openbare badinrichting stond een rij, want het was zaterdagavond en dan baadt en reinigt heel Rusland zich.

Ik twijfelde er niet aan, of Sowjetroepen en Kozakken bevonden zich tegelijkertijd op de plaatsen, waar deze ceremonieën plaatsvonden.

Hoe dichters wij bij het Keizerlijk Park kwamen, des te verlatener werden de straten. Een angstige priester wees ons de weg naar het hoofdkwartier van de Sowjet en liep haastig door. Het was in de vleugel van een der groothertogelijke paleizen, dat op het park uitkeek. De vensters waren donker en de deur was op slot. Een soldaat, die met zijn handen onder zijn broekband geschoven liep te slenteren, nam ons van top tot teen met sombere achterdocht op. 'De Sowjet is twee dagen geleden vertrokken,' zei hij. 'Waarheen?' Hij haalde zijn schouders op. '*Nje znajoe*. Ik weet het niet'.

Een eindje verderop stond een groot gebouw, dat helder verlicht was. Binnen was men aan het timmeren. Terwijl wij aarzelden naar binnen te gaan, kwamen een soldaat en een matroos hand in hand door de straat. Ik toonde hun mijn pas van het Smolny. 'Bent U voor de Sowjets?' vroeg ik. Zij gaven geen antwoord, maar keken elkaar angstig aan.

'Wat is hier aan de hand?' vroeg de matroos, terwijl hij naar het gebouw wees.

'Ik weet het niet.'

Bedeeld stak de soldaat zijn hand uit. Hij opende de deur op een kier. In een grote zaal, die versierd was met vlaggen en groen, stonden rijen stoelen. Er werd een toneel gebouwd.

Een stevig gebouwde vrouw met een hamer in haar hand en haar mond vol spijkertjes kwam naar buiten. 'Wat wilt U?' vroeg zij.

'Is er vanavond een voorstelling?' vroeg de matroos zenuwachtig.

'Zondagavond zijn er amateurvoorstellingen,' antwoordde zij ernstig. 'Ga weg.' Wij probeerden de soldaat en de matroos tot een gesprek over te halen, maar zij schenen zich niet op hun gemak te voelen en verdwenen in de duisternis.

Wij slenterden naar het Keizerlijke Paleis, langs de zoom van de uitgestrekte, donkere tuinen met hun fantastische paviljoens, versierde bruggen, die vaag uit de duisternis opdoemden terwijl het water van de fonteynen zachtjes kletterde.

Op een plek, waar een belachelijke ijzeren zwaan onophoudelijk water spoot vanuit een kunstmatige grot, merkten wij plotseling, dat we bespied werden. Toen wij opkeken, zagen wij de norse achterdochtige blikken van een half dozijn reusachtige, gewapende soldaten, die van een terras met een grasgazon somber naar beneden keken. Ik klom naar hen toe. 'Wie zijn jullie?' vroeg ik. 'Wij houden de wacht,' antwoordde er een. Zij zagen er allen erg neerslachtig uit. Zij waren dat ongetwijfeld ook van het weken achtereen dag en nacht argumenteren en debatteren.

'Behoren jullie tot Kerenski's troepen of tot de Sowjets?' Even bleef het stil, terwijl zij elkaar niet erg op hun gemak aankeken. Toen zei hij: 'Wij zijn neutraal.'

Wij liepen de poort van het enorme Jekaterina Paleis door en vroegen naar de staf. Een schildwacht, die bij een deur in de gebogen witte vleugel van het paleis stond, zei dat de commandant binnen was.

In een smaakvolle, witte, Georgische kamer, die door een open haard in twee ongelijke helften verdeeld was, stond een groep officieren bezorgd met elkaar te praten. Zij zagen er bleek en radeloos uit en hadden blijkbaar niet geslapen. Aan een van hen, een oude man met een witte baard in een uniform, dat bezaaid was met decoraties, en

die aan ons werd voorgesteld als de Kolonel, toonden wij onze bolsjewistische papieren.

Hij scheen verbaasd. 'Hoe bent U hier gekomen, zonder neergeschoten te worden?' vroeg hij beleefd. 'Het is nu heel gevaarlijk op straat. De politieke hartstochten vierten in Tsarskoje Selo hoogtij. Vanmorgen is er gevochten en morgenochtend zal dat wel weer zo zijn. Kerenski zal om acht uur de stad binnentrekken.'

'Waar zijn de Kozakken?'

'Een paar km. hier vandaan.' Hij zwaaide met zijn arm.

'Gaat U de stad tegen hen verdedigen?'

'O, lieve hemel, nee!' glimlachte hij. 'Wij houden de stad voor Kerenski bezet.' Het hart zonk ons in de schoenen, want onze passen wezen uit, dat wij aartsrevolutionairen waren. De kolonel schraapte zijn keel. 'Wat die passen van U betreft,' zei hij verder, 'Uw leven zal in gevaar zijn, als U gevangengenomen wordt. Maar als U de strijd wilt aanschouwen, zal ik U een toewijzing geven voor kamers in het officiershotel en als U hier om zeven uur 's ochtends terug wilt komen, zal ik U nieuwe passen geven.'

'U bent dus voor Kerenski?'

'Nou, niet precies *voor* Kerenski.' De kolonel aarzelde. 'Ziet U, de meeste soldaten in het garnizoen zijn Bolsjewiki en vandaag zijn ze na het gevecht allemaal in de richting van Petrograd vertrokken, waarbij ze de artillerie meegenomen hebben. U zou dus kunnen zeggen, dat niemand van de *soldaten* voor Kerenski is; sommigen van hen willen zelfs helemaal niet vechten. De *officieren* zijn bijna allemaal overgelopen naar Kerenski's strijdkrachten of eenvoudig weggelopen. Wij bevinden ons – ahem – in een bijzonder moeilijke positie, zoals U ziet . . .' Hij geloofde niet, dat er gevochten zou worden . . . De kolonel was zo

beleefd om ons door zijn ordonnans naar het spoorwegstation te laten begeleiden. Hij kwam uit het zuiden en was geboren uit Franse ouders, die naar Bessarabië gëmigreerd waren. 'Ach,' zei hij steeds maar, 'ik trek me niet zozeer het gevaar of de ontberingen aan, maar meer het feit, dat ik al drie jaar van mijn moeder weg ben . . .'

Toen ik door de koude duisternis op weg naar Petrograd uit het raampje van de trein keek, zag ik groepen soldaten, die in het schijnsel van vuren gebaren maakten en colonnes pantserwagens, die op kruispunten stonden te wachten. De chauffeurs hingen uit de geschuttorens en schreeuwden tegen elkaar. Heel die onrustige nacht zwierden over de verlaten vlakten troepen soldaten en Roodgardisten zonder leiders, lawaaiend en verward, terwijl de commissarissen van het Militaire Revolutionaire Comité van de ene groep naar de andere snelden en probeerden de verdediging te organiseren . . .

Toen we in de stad terugkwamen, liep een stroom van opgewonden mensen de Newski op en af. Er hing iets in de lucht. Vanaf het Warschause Spoorwegstation was ver weg kanongebulder te horen. In de *Jonker*-scholen heerste een koortsachtige activiteit. De leden van de Doema gingen van de ene kazerne naar de andere. Zij trachtten de soldaten voor Kerenski te winnen en vertelden gruwelverhalen over bolsjewistische gewelddaden: bloedbad onder de Jonkers in het Winterpaleis, verkrachting van vrouwelijke soldaten, het schieten op het meisje voor het gebouw van de Doema, de moord op vorst Toemanow . . . In de Alexanderzaal van de Doema was het Comité voor Redding in buitengewone vergadering bijeen; commissarissen kwamen en gingen haastig . . . Alle journalisten, die uit het Smolny waren gestuurd, waren in opgewekte stemming. Zij geloofden ons bericht over de toestanden in

Tsarskoje niet. Iedereen wist toch dat Tsarskoje in handen van Kerenski was en dat de Kozakken nu in Poelkowo waren! Er werd een comité gekozen om Kerenski 's morgens op het spoorwegstation te begroeten . . . Iemand vertrouwde me strikt in 't geheim toe, dat de contra-revolutie te middernacht zou beginnen. Hij liet mij twee proclamaties zien. De ene, ondertekend door Gotz en Polkownikow, beval de *Jonker*-scholen, de herstellende soldaten in de hospitalen en de Ridders van St. George zich op voet van oorlog te mobiliseren en op bevelen te wachten van het Comité voor Redding; de andere was van het Comité voor Redding zelf, waarin het volgende stond:

'Aan de bevolking van Petrograd!

Kameraden, arbeiders, soldaten en burgers van het revolutionaire Petrograd! Terwijl zij om vrede aan het front roepen, hitsen de Bolsjewiki op tot de burgeroorlog in het achterland.

Luistert niet naar hun provocatorische oproepen!

Legt geen loopgraven aan!

Weg met de verraderlijke barricaden!

Legt Uw wapens neer!

Soldaten, keert terug naar Uw kazernes!

Oorlog in Petrograd betekent de dood van de revolutie! Schaart U in naam van de vrijheid, het land en de vrede allen om het Comité voor Redding van Land en Revolutie!

Toen we het gebouw van de Doema verlieten, marcheerde een compagnie Roodgardisten met ernstige vastberaden gezichten door de donkere verlaten straat met een dozijn gevangenen, leden van de plaatselijke afdeling van de Raad van Kozakken, die in hun hoofdkwartier op heter-

daad waren betrappt bij het smeden van plannen voor de contra-revolutie . . .

Een soldaat, vergezeld van een jongetje met een emmer stijfsel, plakte grote, opvallende bekendmakingen aan:

'Bij deze wordt in de stad Petrograd en haar voorsteden de staat van beleg afgekondigd. Alle vergaderingen of bijeenkomsten op straat en over het algemeen in de openlucht zijn tot nader order verboden.

N. Podwoiski, voorzitter van
het Militaire Revolutionaire
Comité'.

Toen we naar huis gingen was de lucht vol verwarde geluiden: autoclaxons, geschreeuw, verre schoten. De stad was onrustig en waakzaam.

In de vroege ochtenduren verscheen een compagnie Jonkers, vermomd als soldaten van het Semjonowski Regiment, bij de Telefooncentrale vlak voor het tijdstip van het aflossen van de wacht. Zij gaven het bolsjewistische wachtwoord en betrokken de wacht zonder achterdocht te wekken. Enkele minuten later verscheen Antonow, die zijn inspectieronde maakte. Zij namen hem gevangen en sloten hem op in een kleine kamer.

Toen de aflossingsploeg kwam, werd deze verwelkomd met geweervuur en verscheidene soldaten werden gedood. De contra-revolutie was begonnen . . .

CONTRA-REVOLUTIE

De volgende morgen, op zondag de 11e, rukten de Kozakken Tsarskoje Selo binnen. Kerenski zelf reed op een wit paard en alle kerkklokken luidden. Van de top van een heuveltje buiten de stad kon men de gouden torenspitsen en de veelkleurige koepels, de onmetelijke grijze uitgestrektheid van de hoofdstad in de sombere vlakte en daarachter de staalkleurige Golf van Finland zien liggen. Er werd niet gevochten, maar Kerenski maakte een fatale blunder. Om zeven uur 's ochtends stuurde hij bericht naar het 2e regiment scherpschutters van Tsarskoje Selo om de wapens te strekken. De soldaten antwoordden dat zij neutraal zouden blijven, maar hun wapens niet zouden afgeven. Kerenski gaf hun tien minuten om te gehoorzamen. Dit maakte de soldaten woedend. Acht maanden lang hadden zij zichzelf geregeerd door middel van een comité en dit deed denken aan het oude regime... Enkele minuten later opende de Kozakkenartillerie het vuur op de kazernes. Acht mannen werden gedood. Vanaf dat ogenblik waren er geen neutrale soldaten meer in Tsarskoje...

Petrograd ontwaakte onder geweervuur en het gestamp van marcherende soldaten. Onder de hoge, donkere hemel voorspelde een koude wind sneeuw. Bij het aanbreken van de dag waren het Militaire Hotel en het Telegraafkantoor door een grote strijdkracht van *Jonkers* ingenomen en bloedig heroverd. Het Telefoonkantoor werd belegerd door matrozen, die achter barricaden van vaten, kisten en blikken platen midden op de Morskaja lagen of in dekking lagen op de hoek van de Gorochowaja en het St. Isaäc-Plein en op alles, wat bewoog, schoten. Zo nu en dan reed

er een auto in en uit met een Rodekruisvlag. De matrozen lieten hem passeren . . .

Albert Rhys Williams (een Amerikaans journalist) was in de Telefooncentrale. Hij ging naar buiten in de Rodekruisauto, die ogenschijnlijk vol gewonden was. Na de stad rondgereden te hebben, reed de auto langs omwegen naar de Michailowski *Jonker*-school, het hoofdkwartier van de contra-revolutie.

Een Franse officier op de binnenplaats scheen het commando te voeren . . . Op die manier werden munitie en proviand naar de Telefooncentrale vervoerd. Een groot aantal van deze zogenaamde ambulances deden dienst als koeriers- en munitievervoermiddelen voor de *Jonkers*. Vijf of zes pantserauto's, die behoorden tot de ontbonden Britse Pantserdivisie, waren in hun handen. Toen Louise Bryant (een Amerikaans journaliste) over het St. Isaäk Plein liep, kwam er een uit de Admiraliteit gereden op weg naar de Telefooncentrale. Op de hoek van de Oelitsa Gogolja bleef de wagen steken. Een paar matrozen, die achter stapels hout lagen, begonnen te schieten. Het machinegeweer in de geschutturen van de auto draaide rond en schoot in de blinde een hagel van kogels in de stapels hout en de menigte. In de poort, waar juffrouw Bryant stond, werden zeven mensen doodgeschoten, onder wie twee jongetjes. De matrozen sprongen op en renden onder de vuurregen naar de auto toe. Zij gingen er omheen staan en boorden schreeuwend hun bajonetten steeds weer opnieuw in de kijkgaten . . . De chauffeur deed alsof hij gewond was en zij lieten hem gaan, waar hij gebruik van maakte om naar de Doema te lopen en daar een verhaal over de bolsjewistische gruwelen op te hangen . . . Onder de doden was een Britse officier . . .

Later schreven de kranten over een andere Franse officier,

die in een pantserwagen van de *Jonkers* was gevangen genomen en naar de Peter-en Paul-vesting gebracht was. De Franse ambassade ontkende dit prompt, maar een lid van de Doema vertelde mij dat hijzelf voor de vrijlating van de officier uit de gevangenis had gezorgd . . .

Hoe de officiële houding van de ambassades der Geallieerden ook was, individuele Franse en Britse officieren waren in die dagen actief, zelfs in die mate, dat zij bestuurszittingen van het Comité voor Redding adviseerden. In iedere stadswijk waren er de hele dag schermutselingen tussen *Jonkers* en Roodgardisten, gevechten tussen pantserwagens . . .

Verweg en dichtbij klonken salvo's en het snerpende geratel van machinegeweren. De ijzeren rolluiken van de winkels waren neergelaten, maar de zaken gingen door. Zelfs de bioscopen, buiten in volkomen duisternis gehuld, waren vol. De trams reden. Alle telefoons werkten. Als men de centrale opbelde, kon men het schieten door de telefoon horen. Het Smolny was afgesneden, maar de Doema en het Comité voor Redding stonden in voortdurende verbinding met alle *Jonker*-scholen en met Kerenski in Tsarskoje.

Om zeven uur 's morgens kwam een patrouille soldaten, matrozen en Roodgardisten in de Wladimir *Jonker*-school, die de *Jonkers* twintig minuten de tijd gaven om hun wapens neer te leggen. Het ultimatum werd verworpen. Een uur later stonden de *Jonkers* klaar om uit te rukken, maar zij werden teruggedreven door een hevige fusillade vanaf de hoek van de Grebetskaja en de Bolsjoi Prospekt: Sowjettroepen omsingelden het gebouw en openden het vuur. Twee pantserauto's reden heen en weer en beschoten het met machinegeweren. De *Jonkers* telefoneerden om hulp. De Kozakken antwoordden, dat zij niet durfden

te komen, omdat een grote troep matrozen twee kanonnen op hun kazernes gericht hield. De Pawlowsk-school was omsingeld. De meeste Michailow-*Jonkers* vochten in de straten . . .

Om half acht arriveerden er drie veldstukken. De *Jonkers* antwoordden op een nieuwe eis tot overgave met het neerschieten van twee Sowjet-afgevaardigden met de witte vlag. Nu begon er een echt bombardement. Er werden grote gaten in de schoolmuren geschoten. De *Jonkers* verdedigden zich wanhopig. De onder gejuich aanvallende Roodgardisten zakten ineens onder het vernietigende vuur . . . Kerenski telefoneerde vanuit Tsarskoje om alle onderhandelingen met het Militaire Revolutionaire Comité te weigeren. Razend over de nederlaag en hun vele doden, schoten de Sowjettroepen een tornado van staal en vuur op het gehavende gebouw af.

Hun eigen officieren konden geen einde maken aan het verschrikkelijke bombardement. Een commissaris van het Smolny, genaamd Kirilow, probeerde het te stoppen. Hij dreigde gelyncht te worden. Het bloed van de Roodgardisten kookte.

Om half drie hesen de *Jonkers* een witte vlag. Zij wilden zich overgeven, als men hun vrijgeleide garandeerde. Dit werd beloofd. In een stormaanval drongen duizenden soldaten en Roodgardisten schreeuwend door ramen, deuren en gaten in de muur naar binnen. Voor men het kon verhinderen, waren er vijf *Jonkers* doodgeslagen en gestoken. De rest, ongeveer tweehonderd, werd in kleine groepen, onder geleide naar de Peter-en-Paul-vesting gebracht om geen opzien te baren. Onderweg werd het gezelschap echter door een menigte aangevallen en er werden nog acht *Jonkers* gedood . . . Meer dan honderd Roodgardisten en soldaten waren gevallen . . .

Twée uur later kreeg de Doema telefonisch bericht, dat de overwinnaars naar de Ingenieursschool oprukten. Een dozijn leden werd onmiddellijk uitgezonden om grote aantallen van de laatste proclamaties van het Comité voor Redding onder hen te verspreiden. Verscheidenen kwamen niet meer terug. Alle andere scholen gaven zich zonder tegenstand over en de *Jonkers* werden ongedeerd naar de Peter-en-Paul-vesting en Kronstad gebracht... De telefooncentrale hield stand tot de namiddag, toen een bolsjewistische pantserwagen verscheen en de matrozen het gebouw bestormden. De bange telefonistes renden gilend heen en weer. De *Jonkers* trokken alle distinctieven van hun uniformen en één bood Williams wat hij maar wilde, als hij zijn jas mocht lenen, om zich te vermommen... 'Zij zullen ons vermoorden! Zij zullen ons vermoorden!' riepen zij, want velen van hen hadden in het Winterpaleis beloofd om niet de wapens tegen het volk op te nemen. Williams bood aan om te bemiddelen, als Antonow werd vrijgelaten. Dit werd onmiddellijk gedaan. Antonow en Williams hielden redevoeringen tot de zegevierende matrozen, die woedend waren over hun vele dode kameraden. En opnieuw gingen de *Jonkers* vrijuit, behalve een paar, die in paniek over de daken trachtten te vluchten of zich op een vliering probeerden te verbergen. Zij werden gevonden en op straat geworpen.

De vermoeide, met bloed overdekte, maar zegevierende matrozen en arbeiders drongen de schakelzaal binnen, waar zij een aantal mooie jonge meisjes aantroffen, die angstig achteruit weken en op hun benen trilden. Er werd geen enkel meisje gekwetst of beledigd. Angstig drongen zij in de hoeken bij elkaar en toen zij merkten, dat zij veilig waren, begonnen zij hun haat te spuien. 'Bah! Dat vuile, domme volk! Die dwazen!'... De matrozen en

Roodgardisten stonden verbaasd. 'Beesten! Varkens!' krijsten de meisjes verontwaardigd, terwijl zij hun mantels en hoeden zochten. Zij hadden het romantisch gevonden hun kranige, jonge verdedigers, de *Jonkers*, van wie velen uit adellijke families kwamen en die streden om hun geliefde Tsaar weer aan de macht te brengen, patronen aan te reiken en hun wonden te verbinden. Dit hier waren maar gewone arbeiders en boeren, 'min volk' . . . De commissaris van het Militaire Revolutionaire Comité, de kleine Wisjnak, trachtte de meisjes over te halen om te blijven. Hij was uitermate beleefd. 'U werd slecht behandeld', zei hij. 'De telefoondienst stond onder controle van de Doema. U verdiende maar zestig roebel per maand, daarvoor moest U meer dan tien uur per dag werken . . . Van nu af aan zal daar verandering in komen. De regering is van plan om de telefoondienst onder controle van het Ministerie van Posterijen en Telegrafie te brengen. Uw lonen zullen onmiddellijk worden verhoogd tot honderdvijftig roebel en Uw arbeidstijd verkort. Als leden van de arbeidersklasse behoort U daar blij mee te zijn . . .' Wat, leden van de arbeidersklasse? Bedoelde hij, dat er enige overeenkomst bestond tussen deze . . . beesten en ons? Blijven? Nee, al boden zij duizend roebel aan! Hoogmoedig en vol wrok verlieten de meisjes het gebouw . . . De monteurs en arbeiders van de Centrale bleven in het gebouw. Maar de schakelborden moesten bediend worden, want de telefoon was van essentieel belang . . . Er was maar een half dozijn geschoolde telefonistes beschikbaar. Er werden vrijwilligers opgeroepen. Een honderdtal meldde zich, matrozen, soldaten en arbeiders. De zes meisjes renden heen en weer, gaven instructies, hielpen, scholden . . . En zo begonnen de draden te zoemen, weliswaar haperend, maar zij funtioneerden! Vóór alles moest het Smolny met de kazernes en

de fabrieken worden verbonden; daarna moesten de Doema en de *Jonker*-scholen worden afgesneden . . . Laat in de middag verspreidde het gerucht daarvan zich door de stad en honderden welgestelde burgers belden op en riepen: 'Idioten! Duivels! Hoe lang denken jullie nog te blijven? Wacht maar tot de Kozakken komen!'

Het begon al te schemeren. Op de bijna verlaten Newski, waarover een ijzige wind waaide, had zich een menigte voor de Kazan Kathedraal verzameld. Men zette het eindeloze debat voort. Er waren een paar arbeiders, enkele soldaten en wat winkeliers, kantoorbedienden en dergelijke.

'Maar Lenin zal Duitsland niet zover krijgen, dat het vrede sluit!' riep er een. Een jonge soldaat antwoordde heftig: 'En wiens fout is dat? Die van jullie verdomde Kerenski, die vuile bourgeois! Kerenski kan naar de hel lopen! We willen hem niet. We willen Lenin . . .'

Voor het gebouw van de Doema trok een officier met een witte band om zijn mouw luid vloekend affiches van de muur. Op een ervan stond te lezen:

'Aan de bevolking van Petrograd!

Op dit gevaarlijke uur, nu de Doema alle middelen zou moeten aanwenden om de bevolking gerust te stellen en haar brood en andere levensbehoeften te verschaffen, hebben de Rechtse Sociaalrevolutionairen en de Kadetten, die hun plicht verzaken, de Doema veranderd in een contra-revolutionair broeinest. Zij proberen het ene deel van de bevolking tegen het andere op te zetten, teneinde Kornilow-Kerenski de overwinning te vergemakkelijken. In plaats van hun plicht te doen, hebben de Rechtse Sociaal-revolutionairen en de Kadetten de Doema veranderd in een arena van politieke hetze tegen de Sowjets van Arbeid-

ders-, Soldaten- en Boerenafgevaardigden, tegen de revolutionaire regering van vrede, brood en vrijheid.'

'Burgers van Petrograd, wij, bolsjewistische leden van de Doema, die door U gekozen zijn, wij brengen te Uwer kennis dat de Rechtse Sociaalrevolutionairen en de Kadetten een contra-revolutionaire actie voorbereiden en onder grove verzaking van hun plicht de bevolking naar hongersnood en burgeroorlog voeren. Wij, gekozen met 183.000 stemmen, achten het onze plicht om de aandacht van onze kiezers te vestigen op hetgeen er in de Doema gebeurt en verklaren, dat wij iedere verantwoordelijkheid voor de vreselijke, maar onvermijdelijke gevolgen afwijzen . . .'

Zo nu en dan klonken ver weg nog schoten, maar verder lag de stad daar stil en koud, alsof zij uitgeput was door de heftige krampen, die haar hadden geteisterd. In de Nicolai-zaal liep de zitting van de Doema ten einde. Zelfs hier scheen de vechtlust verdoofd. Na elkaar meldden de commissarissen de verovering van de telefooncentrale, straatgevechten, de inname van de Wladimir-school . . . 'De Doema,' zei Troepp, 'staat aan de kant van de democratie in haar strijd tegen willekeur en geweld, maar hoe dan ook blijft de Doema altijd tegen lynchpartijen en foltering, welke kant het ook wint . . .' De Kadet Konowski, een grote oude man met een wreed gezicht zei: 'Als de troepen van de wettige regering Petrograd binnentrekken, zullen zij de opstandelingen doodschieten, dat is geen lynchen!' Door de hele zaal, zelfs van zijn eigen partij, klonken protesten.

Er heerste twijfel en neerslachtigheid. De contra-revolutie werd onderdrukt. In het Centraal Comité van de Sociaal-revolutionaire Partij had de linkervleugel nu door

een motie van wantrouwen de overhand gekregen. Awksentjew was afgetreden. Een koerier deelde mee, dat het Begroetingscomité, dat uitgezonden was om Kerenski bij het spoorwegstation te verwelkomen, gearresteerd was. Op straat klonk het doffe gerommel van kanonvuur, ver weg in het zuiden en zuidwesten. En Kerenski kwam maar niet . . .

Er verschenen maar drie kranten: *Prawda*, *Djelo Naroda* en *Nowaja Zjizn*. Zij besteedden ieder veel aandacht aan de nieuwe 'coalitie'-regering. De Sociaalrevolutionaire krant eiste een kabinet zonder Kadetten of Bolsjewiki. Gorki was hoopvol. Het Smolny had concessies gedaan. Een zuiver socialistische regering bestaande uit alle elementen, behalve de bourgeoisie begon vaste vorm te krijgen.

De *Prawda* schreef spottend:

'Wij vinden die coalities met politieke partijen, waarvan de meest vooraanstaande leden kleinburgerlijke journalisten van twijfelachtige reputatie zijn, belachelijk; onze "coalitie" is die van het proletariaat en het revolutionaire leger met de arme boeren . . .'

Op de muren verscheen een snoevende aankondiging van het Al-Russische Uitvoerende Comité van de Spoorwegbond, die dreigde met een staking, als beide zijden geen compromis sloten:

'De overwinnaars in deze strijd, de redders van ons verwoeste land, zullen de Bolsjewiki, noch het Comité voor Redding, noch de troepen van Kerenski zijn, maar wij, de Vakbond van Spoorwegarbeiders . . .'

Roodgardisten zijn niet in staat om een ingewikkelde zaak

als de spoorwegen te hanteren. De Voorlopige Regering heeft bewezen dat zij niet in staat is aan de macht te blijven . . .

Wij weigeren onze diensten aan een partij te verlenen, die niet op gezag van een regering handelt, die gebaseerd is op het vertrouwen van de gehele democratie . . .’

Het Smolny trilde van de grenzeloze vitaliteit van onvermoeibare mensen in actie.

In het hoofdkwartier van de Vakbond stelde Lozowski mij aan een afgevaardigde van de spoorwegarbeiders van de Nicolai-lijn voor. Hij zei, dat de mannen reusachtige vergaderingen hielden, waarin zij de actie van hun leiders veroordeelden.

‘Alle macht aan de Sowjets!’ riep hij, terwijl hij op de tafel sloeg. ‘De *oborontsi* in het Uitvoerend Comité spelen Kornilows spel. Zij probeerden een deputatie naar de staf te sturen, maar wij hebben hen in Minsk gearresteerd . . . Onze afdeling heeft een Al-Russische vergadering geëist en zij weigeren om die bijeen te roepen . . .’

In de Legercomités heerste dezelfde situatie als in de Sowjets. Een voor een vielen de verschillende democratische organisaties in heel Rusland uiteen en veranderden van positie. De coöperaties werden door interne strijd verscheurd. De vergaderingen van de besturen van de boerenbonden eindigden in heftig gekrakeel en zelfs onder de Kozakken heerste onenigheid . . .

Op de bovenste verdieping werkte het Militaire Revolutionaire Comité onafgebroken op volle kracht. Mannen gingen naar binnen, fris en energiek. Dagen en nachten werkten zij voor dat enorme apparaat tot zij afgeknapt, doodvermoeid, hees en vuil er uit kwamen en op de grond vielen om te slapen . . . Het Comité voor Redding was

vogelvrij verklaard. De vloer lag bezaaid met grote stapels nieuwe proclamaties:

‘... De samenzweerders, die niet door het garnizoen of de arbeidersklasse gesteund worden, hebben vóór alles op hun verrassingsaanval gerekend. Hun plan werd op tijd ontdekt door onderluitenant Blagonrawow, dank zij de revolutionaire waakzaamheid van een soldaat van de Rode Garde, wiens naam bekend zal worden gemaakt.

Het centrum van de samenzwering werd gevormd door het Comité voor Redding. Kolonel Polkownikow had het bevel over hun strijdkrachten en de bevelen waren ondertekend door Gotz, voormalig lid van de Voorlopige Regering, die op zijn woord van eer in vrijheid is gesteld... Terwijl het deze feiten onder de aandacht van de bevolking van Petrograd brengt, beveelt het Militaire Revolutionaire Comité om allen te arresteren, die betrokken zijn bij de samenzwering. Zij zullen door de Revolutionaire Rechtbank worden berecht...’

Uit Moskou kwam er bericht, dat de *Jonkers* en Kozakken het Kremlin hadden omsingeld en de Sowjettroepen bevolen hadden om de wapens te strekken. De Sowjetstrijdkrachten gaven hieraan gevolg, maar toen zij het Kremlin verlieten, werden zij aangevallen en beschoten. Een kleine strijdmacht van de Bolsjewiki was uit de telefoon- en telegraafkantoren verdreven. De *Jonkers* bezetten nu het centrum van de stad... Maar overal om hen heen verzamelden de Sowjettroepen zich. De straatgevechten breidden zich langzaam uit. Alle pogingen tot een compromis waren mislukt... Aan de zijde van de Sowjet stonden tienduizend garnizoenssoldaten en enkele Roodgardisten. Aan de zijde van de regering stonden zesduizend *Jonkers*,

vijf en twintighonderd Kozakken en tweeduizend Witgardisten.

De Petrogradse Sowjet was in vergadering. In de kamer ernaast vergaderde de nieuwe Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, die de decreten en verordeningen besprak, welke in een gestadige stroom van de Raad van Volkscommissarissen kwamen, die een verdieping hoger vergaderde. Men besprak de verordening over het ratificeren en publiceren van wetten, over de invoering van een achturige arbeidsdag en Loenatsjarski's 'Grondslag voor een systeem van volksonderwijs'. Er waren maar een paar honderd mensen op de twee vergaderingen aanwezig. De meesten waren gewapend. Het Smolny was bijna verlaten op de wachtposten na, die bezig waren bij de ramen in de hal machinegeweren op te stellen om de flanken van het gebouw te beheersen.

In de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad sprak een gedelegeerde van de Al-Russische Uitvoerende Raad van de Spoorwegbond:

'Wij weigeren om troepen van welke partij dan ook te vervoeren . . . Wij hebben een comité naar Kerenski gestuurd om hem te laten weten, dat, als hij zijn mars naar Petrograd voortzet, wij zijn verbindingslijnen zullen afsnijden . . .'

Hij herhaalde de gebruikelijke eis voor een conferentie van alle socialistische partijen om een nieuwe regering te vormen . . .

Kamenjew antwoordde voorzichtig. De Bolsjewiki zouden gaarne een dergelijke conferentie bijwonen. Maar het zwaartepunt lag niet in de samenstelling van een dergelijke regering, maar in het feit, of zij het programma van het Congres van Sowjets zou accepteren.

. . . De Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad had be-

raadslaagd over de door de Linkse Sociaalrevolutionairen en de Internationalistische Sociaaldemocraten afgelegde verklaring en het voorstel geaccepteerd van evenredige vertegenwoordiging op de conferentie, zelfs indien daarbij gedelegeerden van de Legercomités en Boeren-Sowjets zouden zijn . . .

In de grote zaal sprak Trotski over de gebeurtenissen van de dag.

‘Wij boden de Wladimir-Jonkers een kans om zich over te geven,’ zei hij. ‘Wij wilden de zaak regelen zonder bloedvergieten. Maar nu er bloed vergoten is, rest ons nog maar één mogelijkheid: meedogenloze strijd. Het zou kinderachtig zijn om te denken, dat wij op een andere manier kunnen winnen . . . Dit is het beslissende moment. Iedereen moet samenwerken met het Militaire Revolutionaire Comité en melden, waar zich voorraden prikkeldraad, benzine en geweren bevinden . . . Wij hebben de macht veroverd en die moeten we houden!’

De Mensjewist Joffe probeerde een verklaring van zijn partij voor te lezen, maar Trotski weigerde ‘een discussie over beginselen’ toe te staan.

‘Onze debatten worden nu op straat gevoerd,’ riep hij. ‘De beslissende stap is genomen. Wij allen, en ikzelf in het bijzonder, nemen de verantwoordelijkheid op ons voor wat er gebeurt . . .’

Soldaten van het front van Gatsjina vertelden hun verhalen. Iemand van het Dodenbataljon, 481e Artillerie zei: ‘Als de mensen in de loopgraven dit horen, zullen zij schreeuwen: “Dit is *onze* regering!’ Een *Jonker* uit Peterhof zei, dat hij en twee anderen geweigerd hadden om tegen de Sowjets uit te rukken en toen zijn kameraden van de verdediging van het Winterpaleis waren teruggekeerd, hadden zij hem tot hun commissaris benoemd en hem ge-

vraagd naar het Smolny te gaan om hun diensten aan de *werkelijke* revolutie aan te bieden . . .

Toen sprak Trotski weer, vurig, onvermoeibaar, bevelen gevend en vragen beantwoordend.

'De kleinburgers zouden, teneinde de arbeiders, soldaten en boeren te verslaan, wel een verbond met de duivel zelf willen sluiten!' zei hij. Er waren de laatste twee dagen veel gevallen van dronkenschap geconstateerd. 'Niet drinken, kameraden! Niemand moet na acht uur 's avonds op straat komen, behalve de geregelde troepen van de wachten. Alle plaatsen, waar men voorraden sterke drank denkt te vinden, moeten doorzocht worden. Alle sterke drank moet vernietigd worden. Geen medelijden met verkopers van sterke drank . . .' Het Militaire Revolutionaire Comité ontbood de delegatie van de afdeling Wiborg en daarna de leden van de Poetilow-fabrieken. Zij kwamen snel. 'Voor iedere gedode revolutionair,' zei Trotski, 'zullen wij vijf contra-revolutionairen doden!'

We gingen weer naar de stad terug. Het gebouw van de Doema was helder verlicht en er stroomde een grote mensenmenigte naar binnen. In de benedenhal klonk gejammer en geweën. De menigte deinde heen en weer voor het mededelingenbord, waarop een lijst was aangebracht met namen van *Jonkers*, die in de gevechten van die dag waren gedood, of waarvan vermoed werd, dat zij gedood waren, want de meeste doden doken later gezond en wel op . . . Boven, in de Alexanderzaal, vergaderde het Comité voor Redding. De met gouddraad bestikte rode epauletten van de officieren vielen op. Men zag de bekende gezichten van de Mensjewistische en Sociaalrevolutionaire intellectuelen, de koude ogen en de overdadige pracht van bankiers en diplomaten, ambtenaren van het oude regime en goedgeklede vrouwen . . .

De telefonistes brachten verslag uit. Het ene meisje na het andere beklom het podium, opzichtig, naar de laatste mode gekleed, zij bloosden van genoeg bij het applaus van die 'fijne' lui van Petrograd, van de officieren, de rijkaards, de bekende politici; allen vertelden over het leed, dat zij van het proletariaat hadden ondervonden en betuigden haar trouw aan alles dat van ouds gevestigd en machtig was . . .

De Doema vergaderde weer eens in de Nicolai-zaal. De burgemeester zei hoopvol, dat de Petrogradse regimenten zich over hun daden schaamden. De propaganda begon haar invloed te laten gelden.

Afgezanten kwamen en gingen en brachten verslag uit van gruwelijke, door de Bolsjewiki bedreven daden. Zij drongen er op aan de *Jonkers* te redden. Zij gingen naarstig met hun speurwerk verder . . .

'De Bolsjewiki,' zei Troepp, 'zullen door morele kracht en niet door bajonetten worden overwonnen . . .' Intussen ging alles niet zo best aan het revolutionaire front. De vijand had pantser treinen laten aanrukken, die met kanonnen waren bewapend. De Sowjetstrijdkrachten, voor het merendeel ongeoefende Roodgardisten, hadden geen officieren en geen vastomlijnd plan. Slechts vijfduizend geregelde troepen hadden zich bij hen aangesloten. De rest van het garnizoen was òf bezig de opstand der *Jonkers* neer te slaan, de stad te bewaken, òf wist niet, wat er moest worden gedaan. Om tien uur 's avonds sprak Lenin een vergadering van gedelegeerden van de stadsregimenten toe, die met overweldigende meerderheid voor de strijd stemden. Er werd een comité van vijf soldaten gekozen, dat moest fungeren als generale staf en in de vroege ochtenduren verlieten de regimenten hun kazernes in volle wapenrusting. Toen ik naar huis ging, zag ik hen voorbijkomen. Zij marcheerden in de regelmatige tred van vete-

ranen, de bajonetten in een onberispelijke rij, door de verlaten straten van de veroverde stad . . .

Tegelijkertijd vond in het hoofdkantoor van het Al-Russische Uitvoerende Comité van de Spoorwegbond in de Sadowaja een conferentie van alle socialistische partijen voor de vorming van een nieuwe regering plaats. Abramowitsj van de Centrum-Mensjewiki zei, dat er overwinnaars noch overwonnenen moesten zijn. Alle partijen van de linkervleugel waren het hiermee eens. Dan, die uit naam van de Rechtse Mensjewiki sprak, stelde de Bolsjewiki de volgende voorwaarden voor een wapenstilstand voor: de Rode Garde moest worden ontwapend en het garnizoen van Petrograd moest onder bevel van de Doema worden geplaatst; de troepen van Kerenski mochten geen enkel schot lossen en niemand arresteren. Er moest een regering van alle socialistische partijen, *behalve de Bolsjewiki*, gevormd worden. Namens het Smolny verklaarden Rjazanow en Kamenjew, dat een coalitie-regering van alle partijen aanvaardbaar was, maar zij protesteerden tegen de voorstellen van Dan. De Sociaalrevolutionairen waren verdeeld. Het Uitvoerend Comité van de Boeren-Sowjet en de Volkssocialisten weigerden botweg om de Bolsjewiki toe te laten . . . Na een bittere strijd werd er een commissie gekozen om een bruikbaar plan op te stellen . . .

Die hele nacht, de volgende dag en de daaropvolgende nacht krakeelde de commissie. Voordien, op de 9e november, was er ook een poging tot verzoening geweest, onder leiding van Martow en Gorki. Maar daar Kerenski in aantocht was en het Comité voor Redding actief werd, hadden de rechtervleugel van de Mensjewiki, de Sociaalrevolutionairen en de Volkssocialisten zich plotseling teruggetrokken. Nu waren zij bang geworden door het neerslaan van de opstand der *Jonkers* . . .

Maandag, 12 november was een spannende dag. De ogen van heel Rusland waren gevestigd op de grijze vlakte achter de poorten van Petrograd, waar alle beschikbare krachten van de oude orde tegenover de ongeorganiseerde macht van de nieuwe, onbekende orde stonden. In Moskou was een wapenstilstand gesloten. Beide partijen onderhandelden in afwachting van de resultaten in de hoofdstad. De afgevaardigden naar het Congres der Sowjets reden in sneltreinen naar de uithoeken van Azië en kwamen thuis met boeiende verhalen van hun wederwaardigheden. Het nieuws van het wonder verspreidde zich over het hele land. Steden en afgelegen dorpen kwamen in opschudding: Sowjets en Militaire Revolutionaire Comités tegen Doema's, Zemstwo's en regeringscommissarissen, Roodgardisten tegen Witgardisten; er waren straatgevechten en vurige redevoeringen . . . De berichten uit Petrograd waren beslissend voor de resultaten . . .

Het Smolny was bijna leeg, maar in het gebouw van de Doema was het vol en rumoerig. De oude burgemeester protesteerde op zijn eigen waardige wijze tegen de oproep van de bolsjewistische raadsleden.

'De Doema is geen centrum van de contra-revolutie,' zei hij vurig. 'De Doema neemt geen deel aan de huidige strijd tussen de partijen. Maar in een tijd, dat er in het land geen wettige macht heerst, is het enige middelpunt van de orde het gemeentelijke zelfbestuur. De vredelievende bevolking erkent dit feit. De buitenlandse ambassades erkennen alleen de documenten, die door de burgemeester van de stad zijn ondertekend. De Europeaan erkent geen andere situatie, daar het stedelijke zelfbestuur het enige orgaan is, dat in staat is om de belangen van de burgers te beschermen. De stad is gedwongen om alle organisaties gastvrijheid te verlenen, die van die gastvrijheid

gebruik willen maken. Daarom kan de Doema de verspreiding van welke kranten dan ook in het gebouw van de Doema niet verhinderen. Ons werkterrein breidt zich voortdurend uit en wij moeten volledige vrijheid van handelen krijgen, terwijl onze rechten door beide partijen moeten worden gerespecteerd . . . Wij zijn volkomen neutraal. Toen de telefooncentrale door de *Jonkers* werd bezet, en kolonel Polkownikow bevel gaf om de telefoonverbinding naar het Smolny af te snijden, heb ik geprotesteerd en de telefoons bleven aangesloten . . .' Toen hij dit zei kwam er ironisch gelach van de bolsjewistische banken en verwensingen van rechts.

'En toch,' sprak Schreider verder, 'beschouwen zij ons als contra-revolutionairen en maken zij ons verdacht bij de bevolking. Zij beroven ons van onze transportmiddelen door onze laatste auto's af te nemen. Het zal niet aan ons te wijten zijn, als er honger in de stad komt. Protesteren heeft geen nut . . .'

Kobozew, een bolsjewistisch lid van het stadsbestuur, betwijfelde het, of het Militaire Revolutionaire Comité de gemeente-auto's had gevorderd. En al was dit het geval, dan was dit waarschijnlijk gedaan door een of andere persoon zonder volmacht, die er dringend om verlegen zat. 'De burgemeester,' zo ging hij voort, 'vertelt ons dat we van de Doema-zittingen geen politieke vergaderingen moeten maken. Maar iedere Mensjewiek en Sociaalrevolutionair voert hier alleen maar partijpropaganda en bij de deur verspreiden zij hun illegale kranten, de *Iskri* (Vonken), de *Soldatski Golos* en de *Rabotsjaja Gazeta*, waarin zij tot opstand oproepen. Wat zouden zij zeggen, als wij Bolsjewiki ook onze kranten hier begonnen te verspreiden? Maar dat gebeurt niet, want wij respecteren de Doema. Wij hebben het gemeentelijke zelfbestuur niet

aangevallen en dat zullen we niet doen ook. Maar U hebt zich met een oproep tot de bevolking gericht en wij hebben het recht, hetzelfde te doen . . .'

Na hem sprak Sjingarjow, een Kadet, die zei, dat er geen overeenstemming mogelijk was met lieden, die eigenlijk voor de procureur-generaal geleid dienden te worden en terecht zouden moeten staan wegens hoogverraad . . . Hij stelde opnieuw voor dat alle bolsjewistische leden uit de Doema zouden worden gezet. Dit werd echter voor kennisgeving aangenomen, daar er geen persoonlijke aanklachten tegen de leden waren en zij actief in het gemeentebestuur werkten.

Daarna verklaarden twee Internationalistische Mensjewiki dat de Oproep van de bolsjewistische raadsleden een directe ophitsing tot bloedvergieten was. 'Als alles, wat tegen de Bolsjewiki is, contra-revolutionair is,' zei Pinkewitsj, 'dan weet ik niet wat het verschil is tussen revolutie en anarchie . . . De Bolsjewiki steunen op de hartstochten van de teugelloze massa's; wij bezitten alleen maar morele kracht. Wij protesteren tegen bloedbaden en geweld van beide zijden, daar het onze taak is om een vredelievende oplossing te vinden.'

'De aanplakbiljetten met de oproep "Aan de schandpaal", waarin een beroep op het volk wordt gedaan om de Mensjewiki en de Sociaalrevolutionairen te vernietigen,' zei Nazarjew, 'zijn een misdaad, die jullie Bolsjewiki niet zullen kunnen uitwissen. De gruweldaden van gisteren zijn nog maar een voorspel van wat jullie met zo'n proclamatie voorbereiden . . . Ik heb altijd geprobeerd om jullie met de andere partijen te verzoenen, maar nu voel ik voor jullie alleen maar minachting!'

De bolsjewistische raadsleden stonden onmiddellijk op en begonnen woedend te schreeuwen, terwijl zij werden uit-

gejouwd door hatelijke stemmen en bedreigd door zwaaiende armen . . .

Toen ik de zaal uitkwam, liep ik tegen de stadsarchitect, de Mensjewiek Gomberg en drie of vier verslaggevers op. Zij waren allen goedgehumeurd.

'Kijk!' zeiden zij. 'De lafaards zijn bang voor ons. Zij durven de de Doema niet te arresteren! Hun Militair Revolutionair Comité voelt er niets voor om een commissaris naar dit gebouw te sturen. Op de hoek van de Sadowaja zag ik vandaag een Roodgardist, die probeerde een jongen af te houden van het verkopen van de *Soldatski Golos* . . . De jongen lachte hem gewoon uit en een mensenmenigte wilde de bandiet lynchen. Het is nu nog maar een kwestie van een paar uur. Zelfs als Kerenski niet zou komen, hebben zij toch niet de mensen om te regeren. Absurd! Ik heb gehoord, dat zij zelfs onder elkaar aan het vechten zijn in het Smolny!'

Een sociaalrevolutionaire vriend van mij trok mij terzijde. 'Ik weet, waar het Comité voor Redding zich schuilhoudt,' zei hij. 'Wil je met hen gaan praten?' Het schemerde al. De stad had haar normale aanzien herkreken. De winkelluiken waren opgetrokken, de lichten brandden en op straat liep de mensenmenigte langzaam op en neer en debatteerde . . .

In de Newski no. 86 liepen we door een gang naar een binnenplaats, omringd door hoge flatwoningen. Bij de deur van flat no. 229 klopte mijn vriend op een speciale manier aan. Men hoorde een geschuifel, er sloeg een binnendeur dicht. Toen werd de voordeur op een kier geopend en er verscheen een vrouwengezicht. Na ons onderzoekend opgenomen te hebben, liet zij ons binnen, een rustig uitziende vrouw van middelbare leeftijd en riep onmiddellijk: 'Kiril, het is in orde!' In de eetkamer stond een samowar op tafel

te dampen. Er waren borden vol brood en rauwe vis. Een man in uniform kwam van achter de gordijnen te voorschijn en een ander, die als een arbeider gekleed was, uit een kast. Zij waren verheugd een Amerikaanse verslaggever te ontmoeten. Zij vertelden ons dat zij zeker zouden worden doodgeschoten, als de Bolsjewiki hen te pakken kregen. Zij wilden mij hun namen niet zeggen, maar het waren allebei Sociaalrevolutionairen . . .

'Waarom,' vroeg ik, 'publiceert U zulke leugens in Uw kranten?'

Zonder zich beledigd te voelen, antwoordde de officier: 'Ja, ik weet het, maar wat kunnen we eraan doen?' Hij haalde zijn schouders op. 'U moet toegeven, dat wij een bepaalde stemming onder het volk moeten kweken . . .'

De ander viel in de rede. 'Dit is alleen maar een avontuur van de Bolsjewiki. Zij hebben geen intellectuelen . . . De ministeries zullen niet werken . . . Rusland is geen stad, maar een groot land . . . Daar wij beseffen, dat zij maar enkele dagen aan de macht kunnen blijven, hebben wij besloten om de sterkste macht tegen hen, Kerenski, te steunen en te helpen om de orde te herstellen.'

'Dat is allemaal goed en wel,' zei ik. 'Maar waarom werkt U samen met de Kadetten?' De zogenaamde arbeider glimlachte. 'Om U de waarheid te zeggen, op dit ogenblik staan de volksmassa's achter de Bolsjewiki. Wij hebben nu geen aanhang. Wij kunnen zelfs geen handvol soldaten mobiliseren. Er zijn geen wapens beschikbaar . . . De Bolsjewiki hebben tot op zekere hoogte gelijk. Er zijn op dit ogenblik in Rusland slechts twee partijen, die enige macht bezitten: de Bolsjewiki en de reactionairen, die zich allen achter de jaspanden van de Kadetten verschuilen. Als we de Bolsjewiki verslagen hebben, zullen we ons tegen de Kadetten keren . . .'

'Zullen de Bolsjewiki tot de nieuwe regering worden toegelaten?'

Hij krabde zijn hoofd. 'Dat is een probleem,' gaf hij toe. 'Natuurlijk zullen zij, als zij niet worden toegelaten, de hele zaak opnieuw beginnen. In ieder geval zullen zij een kans hebben om in de Grondwetgevende Vergadering het staatkundig evenwicht te bewaren, als er tenminste een Grondwetgevende Vergadering komt.'

'En dan,' zei de officier, 'komt daarbij ook het vraagstuk van de toelating van de Kadetten tot de nieuwe regering en wel om dezelfde redenen. U weet, dat de Kadetten eigenlijk helemaal geen Grondwetgevende Vergadering wensen, zeker niet, als de Bolsjewiki nu kunnen worden verslagen.' Hij schudde zijn hoofd. 'Politiek is voor ons, Russen, geen gemakkelijke zaak. Jullie Amerikanen zijn geboren politici; jullie hebben je je hele leven lang met politiek bemoeid. Maar wat ons betreft . . .'

'Hoe denkt U over Kerenski?' vroeg ik.

'O, Kerenski draagt de schuld van de zonden van de Voorlopige Regering,' antwoordde de andere man. 'Kerenski zelf dwong ons om een coalitie met de bourgeoisie te accepteren. Als hij was afgetreden, zoals hij had gedreigd, zou dat een nieuwe kabinetscrisis hebben betekend, zestien weken voor de Grondwetgevende Vergadering en dat wilden wij vermijden.'

'Maar is het daar toch niet op uitgelopen?'

'Ja, maar konden wij dat weten? Zij hebben ons bedrogen, Kerenski en Awksentjew. Gotz is wat radicaler. Ik ben voor Tsjernow, hij is een echte revolutionair . . . Lenin heeft vandaag pas laten weten, dat hij zich niet zal verzetten tegen deelname van Tsjernow aan de regering. Wij wilden ook van de regering-Kerenski af, maar we vonden het beter om te wachten tot de Grondwetgevende Ver-

gadering . . . In het begin was ik voor de Bolsjewiki, maar het Centraal Comité van mijn partij stemde unaniem tegen hen en wat kon ik toen doen? Het was een kwestie van partijdiscipline . . . Binnen een week zal de bolsjewistische regering uit elkaar vallen. Als de Sociaalrevolutionairen zich afzijdig konden houden en afwachten, zou de regering in hun handen vallen. Maar als we een week wachten, zal het land zo gedesorganiseerd zijn, dat de Duitse imperialisten zullen overwinnen. Daarom zijn we onze opstand begonnen met maar twee soldatenregimenten, die beloofd hebben ons te steunen. Maar zij hebben zich tegen ons gekeerd . . . Toen bleven alleen de *Jonkers* over . . .'

'Hoe staat het met de Kozakken?'

De officier zuchtte. 'Die zijn niet in beweging gekomen. Eerst zeiden zij, dat zij zouden uitrukken, als zij de steun van de infanterie kregen. Zij zeiden bovendien, dat ze hun mensen bij Kerenski hadden en dat zij 't hunne deden . . . Zij zeiden ook dat de Kozakken er altijd van worden beschuldigd, dat zij de aartsvijanden van de democratie zijn . . . En tenslotte zeiden zij: "De Bolsjewiki beloven dat zij ons land niet zullen afnemen. Voor ons bestaat er geen gevaar. Wij blijven neutraal."'

Tijdens dit gesprek liepen er voortdurend mensen in en uit. De meesten waren officieren, die hun epauletten van hun uniformen hadden getrokken. Wij zagen hen in de hal en hoorden hun onderdrukt, maar heftig gepraat. Zo nu en dan vingen we door de half opengetrokken gordijnen een glimp op van een openstaande deur van de badkamer, waar een zwaargebouwde officier in een kolonelsuniform op de W. C. zat en iets op een blocnote schreef, die op zijn knie lag. Ik herkende kolonel Polkownikow, de gewezen commandant van Petrograd, voor wiens arresta-

tie het Militaire Revolutionaire Comité een fortuin zou hebben betaald. 'Ons program?' zei de pseudo-arbeider. 'Hier is het. De grond moet aan de Landcomités worden gegeven. Arbeiders moeten volledig deelnemen aan de controle van de industrie. Een krachtig vredesprogramma, maar geen aan de wereld gesteld ultimatum, zoals de Bolsjewiki hebben gedaan. De Bolsjewiki kunnen hun beloften aan de massa's niet eens in het eigen land houden. Wij zullen het hun niet toestaan . . . Zij hebben ons landprogramma gestolen teneinde de steun van de boeren te krijgen. Dat is oneerlijk. Als zij hadden gewacht op de Grondwetgevende Vergadering . . .' 'Het gaat niet om de Grondwetgevende Vergadering!' viel de ander in de rede. 'Als de Bolsjewiki hier een socialistische staat willen vestigen, kunnen we in geen geval met hen samenwerken! Kerenski heeft een grote fout begaan. Hij maakte aan de Bolsjewiki bekend, wat hij van plan was te doen, toen hij in de Raad van de Republiek aankondigde, dat hij hun arrestatie had bevolen . . .'

'Maar wat,' vroeg ik, 'bent U nu van plan te doen?'

De twee mannen keken elkaar aan. 'Dat zult U wel over een paar dagen zien. Als er voldoende troepen van het front aan onze zijde staan, zullen we geen compromis met de Bolsjewiki sluiten. Zo niet, dan zullen wij er misschien toe gedwongen worden . . .'

Toen we weer op de Newski stonden, sprongen wij op de tram, die uitpilde van de mensen. Het balkon was zo afgeladen dat het doorboog en over de grond schuurde. De tram deed afschuwelijk lang over de kilometerslange rit naar het Smolny.

Mesjkowski, een beminnelijk uitziend, tener mannetje, kwam de hal binnen. Hij keek bezorgd. Hij vertelde ons, dat de stakingen in de ministeries hun invloed deden gel-

den. De Raad van Volkscommissarissen had bijvoorbeeld beloofd de geheime verdragen openbaar te maken. Maar Neratow, die hiermee was belast, was verdwenen en had de documenten met zich meegenomen. Men veronderstelde, dat zij in de Britse Ambassade verborgen werden gehouden . . . Het ergste was echter de staking in de banken. 'Zonder geld,' zei Menzjinski, 'zijn we hulpeloos. De lonen van de spoorwegmannen en de telegraafbeambten moeten uitbetaald worden . . . De banken zijn gesloten. En de sleutel tot de situatie, de Staatsbank, eveneens. Alle bankbedienden in Rusland hebben zich laten overhalen het werk te staken . . .

Maar Lenin heeft een bevel uitgevaardigd om de kluizen van de Staatsbank door middel van dynamiet te laten springen en er is zojuist een decreet uitgevaardigd, waarin bevolen wordt alle privé-banken morgen open te stellen. Zo niet, dan zullen wij ze zelf openen!

De vergadering van de Petrogradse Sowjet was in volle gang. Er was een grote menigte gewapende mannen aanwezig. Trotski rapporteerde:

'De Kozakken beginnen uit Krasnoje Selo terug te trekken.' (Uitbundig gejuich). 'Maar de strijd begint pas. In Poelkowo wordt zwaar gevochten. Alle beschikbare strijdkrachten moeten daar snel naar toe . . .

Uit Moskou komt slecht nieuws. Het Kremlin is in handen van de *Jonkers* en de arbeiders hebben maar weinig wapens. Het resultaat hangt af van Petrograd. Aan het front worden de decreten over de vrede en de grond enthousiast begroet. Kerenski overstroomt de loopgraven met verhalen over Petrograd, dat in bloed en vlammen ondergaat, over door de Bolsjewiki vermoorde vrouwen en kinderen. Maar niemand gelooft hem . . .

De kruisers *Oleg*, *Aurora* en *Respoeblika* liggen voor an-

ker in de Newa, hun kanonnen op de toegangen naar de stad gericht . . .'

'Waarom bent U niet bij de Roodgardisten?' schreeuwde een ruwe stem.

'Ik sta op het punt naar hen toe te gaan!' antwoordde Trotski. Hij verliet het podium, zijn gezicht wat bleker dan anders. Hij liep door de zijgang van de zaal, omringd door vrienden en hij ging vlug naar de wachtende auto. Nu sprak Kamenjew en hij beschreef het verloop van de verzoeningsconferentie. De door de Mensjewiki voorgestelde wapenstilstandsvoorwaarden, zei hij, waren met verachting verworpen. Zelfs de afdelingen van de Bond van Spoorwegpersoneel hadden tegen dit voorstel gestemd . . .

'Uitgerekend op het ogenblik dat wij de macht veroverd hebben en heel Rusland schoonvegen,' verklaarde hij, 'eisen zij van ons drie kleinigheden: ten eerste, dat wij weer afstand zullen doen van de macht, ten tweede, dat wij de soldaten de oorlog laten voortzetten en ten derde, dat wij ervoor zorgen, dat de boeren niet meer aan land denken . . .' Lenin nam voor een kort ogenblik het woord om op de beschuldigingen van de Sociaalrevolutionairen te antwoorden: 'Zij beschuldigen ons ervan dat wij hun landprogramma hebben gestolen . . . Als dat zo was, nemen we onze pet voor hen af. Het is voor ons goed genoeg . . .'

Zo ging de vergadering door. De ene leider na de andere verscheen om uiteen te zetten, te waarschuwen, te argumenteren. Ook menige soldaat en arbeider stond op om zijn mening te zeggen en uiting te geven aan zijn gevoelens . . .

Het publiek wisselde voortdurend. Van tijd tot tijd kwamen er mannen binnen, die de leden van een of ander detachement opriepen om naar het front te gaan of mannen, die afgelost of gewond waren en weer anderen, die

naar het Smolny kwamen voor wapens en uitrusting . . . Toen wij om bijna drie uur 's nachts de zaal verlieten, kwam Holtzman van het Militaire Revolutionaire Comité de zaal binnen met een stralend gezicht. 'Alles gaat goed!' schreeuwde hij, terwijl hij mijn handen pakte. 'Er is een telegram van het front. Kerenski is verslagen. Kijk maar!' Hij stak ons een vel papier toe, dat haastig met potlood was volgeschreven. Toen hij zag, dat wij het niet konden lezen, declameerde hij op luide toon:

'Poelkowo, Staf. 2 uur 10 v.m.

De nacht van de 30ste op de 31ste oktober²⁵ zal in de geschiedenis blijven voortleven. Kerenski's poging om contra-revolutionaire troepen tegen de hoofdstad te laten oprukken, is volkomen mislukt. Kerenski trekt terug, wij rukken op. De soldaten, matrozen en arbeiders van Petrograd hebben getoond dat zij met de wapens in de vuist de wil en het gezag der democratie kunnen en willen afdwingen. De bourgeoisie heeft getracht het revolutionaire leger te isoleren. Kerenski probeerde het te breken met de strijdkrachten van de Kozakken. Beide plannen zijn jammerlijk mislukt.

De grote idee van de heerschappij van de arbeiders- en boerendemocratie heeft de rijen van het leger aaneengesmeed en zijn wil gestaald. Van nu af aan zal het hele land ervan overtuigd zijn dat de Sowjetmacht geen verschijnsel van één dag is, maar een voldongen feit . . . De nederlaag van Kerenski is de nederlaag van de landheren, de bourgeoisie en de aanhangers van Kornilow in het algemeen. De nederlaag van Kerenski verzekert het volk het recht op een vreedzaam, vrij leven, op grond, brood en de macht. Het Poelkowo-detachement heeft door zijn heldhaftige strijd de zaak van de Arbeiders- en Boerenrevolu-

tie versterkt. Het verleden keert niet meer terug. Ons staan strijd, hindernissen en opofferingen te wachten. Maar de weg is duidelijk en de overwinning is zeker.

Het revolutionaire Rusland en de Sowjetmacht kunnen trots zijn op hun Poelkowo-detachement, dat onder bevel staat van kolonel Walden. Wij zullen de gevallen nimmer vergeten! Roem aan de strijders van de revolutie, de soldaten en de officieren, die het volk trouw zijn gebleven!

Lange leve het revolutionaire, socialistische Rusland!

Uit naam van de Raad,

L. Trotski, Volkscommissaris . . .'

Toen wij naar huis reden over het Znamenski Plein, zagen wij een ongewone menigte voor het Nicolai Spoorwegstation. Er stonden daar een paar duizend zwaarbewapende matrozen bijeen.

Vanaf de trap trachtte een lid van het Al-Russische Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond hen te overreden.

'Kameraden, we kunnen jullie niet naar Moskou brengen. Wij zijn neutraal. Wij vervoeren geen troepen, noch voor de ene, noch voor de andere partij. Wij kunnen jullie niet naar Moskou brengen, waar al een verschrikkelijke burgeroorlog gaande is . . .'

De mensen op het plein kookten van woede en jouwden hem uit. De matrozen begonnen naar voren te dringen.

Plotseling werd er een andere deur wijd opengetrokken. In de deuropening stonden twee of drie remmers en een stoker. 'Hierheen, kameraden!' riep er een. 'Wij zullen jullie naar Moskou brengen, of naar Wladiwostok, als jullie dat willen. Lang leve de revolutie!'

OVERWINNING

'Bevel No. 1

Aan de troepen van het Poelkowo Detachement.

13 november 1917. 9.38 uur v.m.

Na een zware strijd hebben de troepen van het Poelkowo detachement de contra-revolutionaire strijdkrachten volledig verslagen. Zij hebben in wanorde hun stellingen verlaten en zijn onder dekking van Tsarskoje Selo naar Pawlowsk II en Gatsjina teruggetrokken.

Onze stoottroepen hebben de noordoostelijke grens van Tsarskoje Selo en het Alexandrowskaja-station bezet. Het Kolpino detachement streed links, het Krasnoje Selo detachement streed rechts van ons.

Ik heb de Poelkowo strijdkrachten bevel gegeven, Tsarskoje Selo te bezetten, de toegangen te versterken, speciaal aan de kant van Gatsjina, ook naar Pawlowskoje op te rukken en dit te bezetten, de zuidkant te versterken en de spoorlijn tot Dno te bezetten.

De troepen moeten alle maatregelen nemen om de door hen ingenomen stellingen te versterken, en loopgraven en andere verdedigingswerken aan te leggen.

Zij moeten nauw contact houden met de detachementen van Kolpino en Krasnoje Selo, alsmede met de staf van de Opperbevelhebber voor de verdediging van Petrograd.

Ondertekend,

De Opperbevelhebber over alle in het veld staande strijdkrachten tegen de contra-revolutionaire troepen van Kerenski:

Luitenant-kolonel Moerawjow.'

Dingsdagochtend. Maar hoe is dat mogelijk? Twee dagen geleden was de omgeving van Petrograd vol doelloos rondolende troepen zonder leider, zonder voedsel, zonder artillerie, zonder plan. Waardoor kon die gedesorganiseerde massa ongedisciplineerde Roodgardisten en soldaten zonder officieren in een leger worden veranderd, dat gehoorzaamde aan zijn zelf gekozen opperbevel en in staat bleek om de aanval van de kanonnen en de Kozakkencavalerie het hoofd te bieden en af te slaan?

Mensen in opstand weten soms de militaire routine te trotseren. De haveloze legers van de Franse Revolutie zijn niet vergeten: Valmy en de linies van Weiszenburg. Tegen de Sowjet-strijdkrachten verenigden zich de *Jonkers*, de Kozakken, de landheren, de adel, de Zwarte Honderd, die voor de terugkeer van de Tsaar, de *Ochrana* en de Siberische ketenen waren, en de enorme en verschrikkelijke dreiging der Duitsers... De overwinning betekende het einde van alle onderdrukking en het begin van een nieuw, gelukkig tijdperk!

Toen zondagnacht de commissarissen van het Militaire Revolutionaire Comité wanhopig van het veld terugkeerden, koos het garnizoen van Petrograd zijn Comité van Vijf, zijn staf, bestaande uit drie soldaten en twee officieren, die allen als volkomen vrij van contra-revolutionaire smetten bekend stonden. De ex-patriot kolonel Moerawjow voerde het bevel, een bekwaam man, die echter zorgvuldig gecontroleerd moest worden. In Kolpino, Oboe-chowo, Poelkowo en Krasnoje Selo werden voorlopige detachementen gevormd, die groter werden toen de zich in de omgeving ophoudende mannen: soldaten, matrozen en Roodgardisten, gedeelten van regimenten, infanterie, cavalerie en artillerie allen tesamen, benevens enkele pantserauto's zich daarbij aansloten.

Toen het dag werd, kwamen de voorposten van Kerenski's Kozakken in zicht. Er klonk verspreid geweervuur en er werd gesommeerd zich over te geven.

Het geluid van de strijd verspreidde zich over de kale vlakte in de koude rustige lucht en bereikte de oren van zwervende troepen, die in afwachting om hun vuren bijeen zaten.

Zo begon het. Zij haastten zich om aan de strijd deel te nemen en de arbeidermassa's stroomden over de rechte wegen en versnelden hun pas . . .

Zo verzamelden zich op alle aanvalspunten automatisch strijdlustige mensenmassa's, die door commissarissen ontvangen werden en stellingen aangewezen of werk te doen kregen. Dit was *hun* strijd, hier vochten zij voor *hun* wereld. De commanderende officieren hadden *zijzelf* gekozen en zo werd die onsamenhangende individuele wil van tallozen tot één enkele wil . . .

Degenen, die aan de strijd hadden deelgenomen, beschreven mij hoe de matrozen hadden gevochten tot zij geen patronen meer hadden en toen tot de stormaanval waren overgegaan; hoe militair ongeoefende arbeiders de aanvallende Kozakken hadden bestormd en van hun paarden hadden getrokken, hoe de naamloze mensenmassa zich in het donker voor de strijd verzameld had en als een stortvloed over de vijand heen gestroomd was.

Al voor maandag middernacht was de tegenstand der Kozakken gebroken. Zij vluchtten en lieten hun artillerie achter, terwijl het leger van het proletariaat over een lang, onregelmatig front oprukte en Tsarskoje Selo binnentrok, voordat de vijand kans gezien had om het grote regeringsradiostation te vernietigen, van waaruit nu de commissarissen van het Smolny hun overwinning aan de wereld verkondigden . . .

'AAN ALLE SOWJETS VAN ARBEIDERS- EN SOLDATENAFGEVAARDIGDEN.

Op 12 november heeft in een bloedige strijd bij Tsarskoje Selo het revolutionaire leger de contra-revolutionaire troepen van Kerenski en Kornilow verslagen. Uit naam van de Revolutionaire Regering geef ik alle regimenten bevel om de aanval tegen de vijanden van de revolutionaire democratie te openen en alle maatregelen te nemen, die kunnen leiden tot de arrestatie van Kerenski. Avonturen, die de verworvenheden van de revolutie en de overwinning van het proletariaat in gevaar brengen, moeten onverbiddelijk worden afgewezen.

Leve het Revolutionaire Leger!

Moerawjow.'

Er kwam nieuws uit de provincies . . .

In Sebastopol had de plaatselijke Sowjet de macht overgenomen. Een enorme vergadering van matrozen op de kruisers in de haven had de officieren gedwongen om zich bij de revolutie aan te sluiten en trouw aan de nieuwe regering te zweren. In Nizjni Nowgoroe was de macht in handen der Sowjet. Uit Kazan kwamen berichten over straatgevechten: Jonkers en een artilleriebrigade tegen het bolsjewistische garnizoen . . .

In Moskou waren opnieuw hevige gevechten uitgebroken. De Jonkers en Witgardisten hielden het Kremlin en het centrum van de stad bezet. Zij werden van alle kanten bestookt door de troepen van het Militaire Revolutionaire Comité. De Sowjet-artillerie was op het Skobeljew Plein opgesteld en bombardeerde het gebouw van de Doema, de Prefectuur en het Hotel Metropole. De straatkeien van de Twerskaja en de Nikitskaja had men gebruikt om er loopgraven en barricaden van te bouwen. Een hagel van machinegeweeervuur had de wijken van de grote banken en

handelshuizen schoongeveegd. Er was geen licht, geen telefoon en de bourgeoisbevolking woonde in de kelders . . . Het laatste bulletin deelde mee, dat het Militaire Revolutionaire Comité het Comité voor Openbare Veiligheid een ultimatum had gesteld, waarin de onmiddellijke overgave van het Kremlin werd geëist. Zo niet, dan zou er een bombardement volgen.

'Het Kremlin bombarderen?' riep de gewone burger. 'Dat durven zij niet!'

Van Wologda tot Tsjita in het verre Siberië, van Pskow tot Sebastopol aan de Zwarte Zee, in grote steden en kleine dorpen vlamde de burgeroorlog op. Uit duizenden fabrieken, boerengehuchten, regimenten, legers en schepen op zee kwamen begroetingen naar Petrograd, begroetingen aan de Regering van het Volk.

De Kozakkenregering van Nowotsjerkask telegrafeerde aan Kerenski: *'De Regering van de Kozakkentroepen nodigt de Voorlopige Regering en de leden van de Raad van de Republiek uit om zo mogelijk naar Nowotsjerkask te komen, opdat wij gezamenlijk de strijd tegen de Bolsjewiki kunnen organiseren'*.

In Finland ging het ook spannend toe. De Sowjet van Helsingfors en de *Tsentrobalt* (Centraal Comité van de Baltische Vloot) proclameerden gezamenlijk de staat van beleg en verklaarden, dat alle pogingen om de bolsjewistische strijdkrachten aan te vallen en ieder gewapend verzet tegen hun bevelen, meedogenloos zouden worden onderdrukt. Tegelijkertijd riep de Finse Spoorwegbond een algemene staking voor het hele land uit om de inwerkingtreding van de wetten af te dwingen, die door de door Kerenski ontbonden Socialistische Landdag van juni 1917 waren aangenomen . . .

Vroeg in de ochtend ging ik naar het Smolny. Toen ik het

lange, met hout geplaveide voetpad, dat bij de buitenste poort begon, afliep, zag ik de eerste ijle, aarzelende sneeuwvlokken uit de grijze, windloze hemel vallen. 'Sneeuw!' riep de soldaat bij de deur opgewekt lachend. 'Goed voor de gezondheid!' Binnen schenen de lange, donkere gangen en kale kamers verlaten. Geen sterveling was er te zien. Een diep, onrustig geluid bereikte mijn oor en toen ik om mij heen keek, merkte ik, dat overal op de grond langs de wanden mensen lagen te slapen. Ruwe, vervuilde mannen, arbeiders en soldaten met modder overdekt, lagen afzonderlijk of over elkaar heen, alsof ze dood waren. Sommige droegen gerafelde, bloedige verbanden. Overal verspreid lagen geweren en patroongordels . . . Het zegevierende proletarische leger!

In de eetzaal boven lagen zij zo dicht op elkaar, dat men nauwelijks kon lopen. Het stonk er. Door de beslagen ruiten stroomde een vaal licht. Er stonden een gedeukte, koude samowar en vele glazen met resten thee op het buffet. Daarnaast lag een exemplar van het laatste bulletin van het Militaire Revolutionaire Comité, waarop aan de achterkant met een moeizaam handschrift iets was gekrabbeld. Het was een gedenkschrift, dat door de een of andere soldaat ter herinnering aan zijn kameraden, die in de strijd tegen Kerenski waren gevallen, kort voordat hij op de grond in slaap was gevallen, was geschreven. Het schrift vertoonde vegen, alsof er tranen op gevallen waren . . .

'Alexej Winogradow

D. Maskwin

A. Woskressenski

D. Leonski

S. Stolbikow

D. Preobrazjenski

W. Laidanski

M. Bertsjikow

Deze mannen werden op 15 november 1916 bij het Leger ingelijfd. Van hen zijn nog slechts drie in leven:

Michail Bertsjikow

Alexej Woskressenski

Dmitri Leonski.

Rust, koene adelaars, rust in vrede

Gij hebt U, broeders, geluk en

Eeuwige vrede verworven.

Onder de aarde van het graf hebt

Ge de gelederen gesloten. Rust, Burgers!

Alleen het Militaire Revolutionaire Comité werkte nog en sliep niet. Skripnik, die uit de kamer kwam, zei dat Gotz gearresteerd was, maar evenals Awksentjew botweg had ontkend, dat hij de proclamatie van het Comité voor Redding had ondertekend. Het Comité voor Redding zelf had de Oproep aan het garnizoen verworpen. Onder de stadsregimenten heerste nog steeds besluiteloosheid, vertelde Skripnik. Het Wolhinsk-regiment had geweigerd om tegen Kerenski te vechten.

Verscheidene detachementen 'neutrale' troepen onder bevel van Tsjernow waren in Gatsjina en probeerden Kerenski over te halen, zijn aanval op Petrograd te staken. Skripnik lachte. 'Er kunnen nu geen "neutralen" zijn,' zei hij, 'wij hebben gewonnen!' Zijn scherp getekende, gebaarde gezicht straalde van een bijna godsdienstige vervoering. 'Er zijn meer dan zestig gedelegeerden van het front aangekomen, die ons steun van alle legers toezeggen, behalve van de troepen van het Roemeense front, die nog niets van zich hebben laten horen. De Legercomités hebben het nieuws uit Petrograd achtergehouden, maar wij hebben nu een regelmatige koeriersdienst . . .'

Beneden kwam Kamenjew juist de voorzaal binnen. Hij was doodmoe van de zitting van de Conferentie voor de vorming van een nieuwe regering, die de hele nacht had geduurd, maar opgewekt. 'De Sociaalrevolutionairen zijn al geneigd om ons tot de nieuwe regering toe te laten,' vertelde hij mij. 'De rechtse groeperingen zijn bang voor de Revolutionaire Rechtbanken. Zij eisen in paniek, dat wij deze ontbinden, voordat men verdergaat . . . Wij hebben het voorstel van het Al-Russische Uitvoerende Comité van de Spoorwegbond aanvaard om een homogene socialistische regering te vormen en daar zijn zij nu mee bezig. U ziet, dit alles is het resultaat van onze overwinning. Als we verloren hadden, zouden ze ons onder geen beding hebben aanvaard, maar nu is iedereen op de een of andere manier voor een overeenkomst met de Sowjets . . . Wij hebben een werkelijke, beslissende overwinning nodig. Kerenski wil wapenstilstand, maar hij zal zich moeten overgeven . . .'

Zo was de stemming onder de bolsjewistische leiders. Een buitenlands journalist, die Trotski vroeg, wat hij de wereld had mede te delen, kreeg ten antwoord: 'Op dit ogenblik is er maar één verklaring mogelijk, namelijk die, welke wij via de mond van onze kanonnen afleggen!' Maar er was toch bezorgdheid in de overwinningsroes te bespeuren, veroorzaakt door het vraagstuk van de financiën. Inplaats van de banken te openen, zoals het Militaire Revolutionaire Comité had bevolen, had de Bond van Bankemployé's een vergadering gehouden en de staking uitgeroepen. Het Smolny had ongeveer 35 miljoen roebel van de Staatsbank geëist. Maar de kassier had de kluizen gesloten en betaalde alleen uit aan de vertegenwoordigers van de Voorlopige Regering. De reactionairen gebruikten de Staatsbank als een politiek wapen. Toen

bijvoorbeeld het Al-Russische Uitvoerende Comité van de Spoorwegbond geld vroeg om de salarissen van het personeel van de regeringsspoorwegen te betalen, werd het naar het Smolny verwezen . . .

Ik ging naar de Staatsbank om de nieuwe commissaris te ontmoeten, een roodharige Oekraïense Bolsjewiek, Petrowitsj genaamd. Hij probeerde orde in de chaos, waarin de zaken door de stakende employé's waren achtergelaten, te scheppen. In alle kantoren van het enorme gebouw zaten vrijwilligers, soldaten en matrozen met de tong uit de mond en zorgelijke gezichten boven de grootboeken, transpirerend van het inspannende werk.

Het gebouw van de Gemeenteraad was vol. Er waren nog enkele gevallen van verzet tegen een nieuwe regering, maar dat waren uitzonderingen. Het Centrale Landcomité had een oproep aan de boeren gericht en hun bevolen om het Decreet over de Grond, dat door de Sowjets was afgekondigd, niet te erkennen, omdat het verwarring en burgeroorlog zou veroorzaken. Burgemeester Schreider kondigde aan, dat in verband met de bolsjewistische opstand, de verkiezingen voor de Grondwetgevende Vergadering voor onbepaalde tijd zouden moeten worden uitgesteld. Ieder, die geschokt was door de wreedheid van de burgeroorlog scheen beheerst te worden door twee problemen: ten eerste een eind te maken aan het bloedvergieten en ten tweede de vorming van een nieuwe regering. Er werd niet meer gesproken over het 'vernietigen van de Bolsjewiki' en nog maar heel weinig over hun uitsluiting uit de regering, behalve dan door de Volkssocialisten en de Boeren-sowjets. Zelfs het Centrale Legercomité bij de staf, de verbitterdste vijand van het Smolny, telefoneerde uit Mogilew: 'Als het, om de nieuwe regering te kunnen vormen, nodig is om met de Bolsjewiki tot een accoord te komen,

dan stemmen we erin toe om hen *als minderheid* in de regering op te nemen.' De *Prawda*, die ironisch de aandacht vestigde op Kerenski's 'menslievende gevoelens', publiceerde diens telegram aan het Comité voor Redding:

'In overeenstemming met de voorstellen van het Comité voor Redding en alle daaromheen verenigde democratische organisaties, heb ik alle militaire acties tegen de rebellen stopgezet. Een gedelegeerde van het Comité is uitgezonden om te onderhandelen. Neem alle maatregelen om aanodeloos bloedvergieten een eind te maken.'

Het Al-Russische Uitvoerende Comité van de Spoorwegbond zond een telegram door geheel Rusland:

'De conferentie van de Vakbond van Spoorwegarbeiders met de vertegenwoordigers van beide oorlogvoerende partijen, die de noodzakelijkheid van een overeenkomst erkennen, protesteert krachtig tegen het gebruik van politieke terreur in de burgeroorlog, in het bijzonder tussen de diverse partijen van de revolutionaire democratie en verklaart, dat politieke terreur, in welke vorm dan ook, in strijd is met de idee van onderhandelingen voor een nieuwe regering . . .'

Er werden delegaties van de conferentie naar het front in Gatsjina gestuurd. Op de conferentie zelf scheen men op het punt te staan uiteindelijke overeenstemming te bereiken. Er was zelfs besloten om een Voorlopige Volksraad te kiezen, samengesteld uit ongeveer 400 leden: 75 vertegenwoordigers van het Smolny, 75 van de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad en de rest verdeeld onder de Doema's, de vakbonden, de landcomités en de po-

litieke partijen. Tsjernow werd genoemd als de nieuwe premier. Er gingen geruchten dat Lenin en Trotski zouden worden uitgesloten . . .

Tegen de middag stond ik voor het Smolny met de chauffeur van een Rode Kruis-auto te praten, die naar het revolutionaire front ging. Kon ik met hem meegaan? Natuurlijk! Hij was een vrijwilliger, een student aan de universiteit en toen we de straat doorreden, schreeuwde hij mij over zijn schouder een paar zinnen in afschuwelijk Duits toe: 'Also gut! Wir nach die Kasernen zu essen gehen!' Ik maakte eruit op, dat we ergens in de kazernes zouden gaan eten. Op de Kirotsjnaja reden wij een enorm binnenhof in, dat omringd was door militaire gebouwen. Wij liepen een donkere trap op naar een lage kamer met slechts één venster. Aan een lage tafel zaten een twintigtal soldaten met houten lepels *sjtsji* (koolsoep) te eten uit een grote tinnen waskom. Zij praatten lachend met elkaar.

'Welkom bij het Bataljonscomité van het Zesde Reserve Genie-bataljon!' riep mijn vriend en hij stelde mij voor als een Amerikaans socialist. Waarop iedereen opstond om mij een hand te geven. Een oude soldaat sloeg zijn armen om mij heen en gaf me een hartelijke zoen. Er werd een houten lepel gehaald en ik ging aan tafel zitten. Er werd een andere kom, vol *kasja*, binnengebracht benevens een enorm zwart brood en natuurlijk de onvermijdelijke potten thee. Iedereen begon me onmiddellijk over Amerika te vragen: Was het waar dat mensen in dit vrije land hun stemmen voor *geld* verkochten? Als dat zo was, hoe bereikten zij dan wat zij wilden? Hoe zat dat toch met dat 'Tammany'?²⁶ Was het waar dat in een vrij land een kleine groep mensen een hele stad kon beheersen en voor eigen voordeel uitbuiten? Waarom verdroegen de mensen dat? Zelfs onder de Tsaar konden zulke dingen

in Rusland niet voorkomen. Weliswaar was er hier altijd omkoperij geweest, maar een hele stad vol mensen kopen en verkopen! En dat in een vrij land! Hadden de mensen geen revolutionair gevoel? Ik zei dat in mijn land de mensen de dingen langs legale weg proberen te veranderen.

'Natuurlijk,' knikte een jonge sergeant, Baklanow genaamd, die Frans sprak. 'Maar U heeft toch een hoog ontwikkelde kapitalistische klasse? Daar beheerst toch de kapitalistische klasse de wetgevende macht en de rechtbanken. Hoe kan het volk dan de dingen veranderen? Ik wil me graag laten overtuigen, want ik ken Uw land niet, maar ik vind het onbegrijpelijk ...

Ik zei dat ik naar Tsarskoje Selo ging.

'Ik ook,' zei Baklanow plotseling.

'En ik ... en ik ...' De hele kamer besloot ter plaatse om naar Tsarskoje Selo te gaan. Op dat moment werd er op de deur geklopt. Deze ging open en daar stond de kolonel. Niemand stond op, maar iedereen riep een begroeting. 'Mag ik binnenkomen?' vroeg de kolonel. '*Prosim, prosim!*' antwoordden zij hartelijk. Hij ging glimlachend naar binnen, een hoge voorname gestalte in een met gouddraad geborduurde mantel van geitevel. 'Ik dacht dat ik U hoorde zeggen, dat U naar Tsarskoje Selo ging, kameraden,' zei hij. 'Kan ik met U meegaan?'

Baklanow dacht na. 'Ik geloof niet, dat er hier vandaag nog iets te doen valt,' antwoordde hij. 'Ja, kameraad, we zullen heel blij zijn als U meegaat.' De kolonel bedankte hem en ging zitten. Hij schonk een glas thee in.

Fluisterend om de kolonel niet in zijn trots te kwetsen, legde Baklanow het mij uit. 'Ziet U, ik ben de voorzitter van het Comité. Wij hebben de volledige controle over het bataljon, behalve wanneer er gevochten wordt. Dan krijgt de kolonel van ons het commando. Tijdens de actie

moeten zijn orders gehoorzaamd worden, maar hij is volledig aan ons verantwoordelijk. In de kazernes mag hij zonder onze toestemming niets beginnen . . . U zou hem onze Uitvoerende Officier kunnen noemen . . .'

Wij kregen wapens, revolvers en geweren. 'Wij zouden wel eens Kozakken kunnen ontmoeten, weet U'. We klommen allemaal in de Rode Kruis-auto. Er waren ook nog drie grote pakken kranten voor het front. Wij reden de Liteini en de Zagorodni Prospekt af. Naast mij zat een jongeman met de epauletten van een luitenant. Hij scheen alle Europese talen vloeiend te spreken. Hij was lid van het Bataljonscomité.

'Ik ben geen Bolsjewiek,' verzekerde hij mij nadrukkelijk. 'Mijn familie is van heel oude adel. Ik zelf reken mij tot de Kadetten . . .'

'Maar hoe . . .?' begon ik verbaasd.

'O ja, ik ben lid van het Comité. Ik maak geen geheim van mijn politieke overtuiging, maar de anderen geven er niet om, omdat zij weten, dat ik niet tegen de wil van de meerderheid inga . . . Ik heb echter geweigerd om actief deel te nemen aan de huidige burgeroorlog, want ik wil niet de wapens tegen mijn Russische broeders opnemen . . .'

'Provocateur! Kornilowmannetje!' riepen de anderen vrolijk tegen hem, terwijl ze hem op de schouder sloegen. Toen we onder de enorme, grijze stenen boog van de Moskowski Poort doorgereden waren, die bedekt was met gouden hiëroglyfen, pompeuze keizerlijke adelaars en de namen van de Tsaren, reden we snel de brede, rechte verkeersweg op, die grijs zag van de eerste, lichte sneeuwval.

Er liepen talrijke Roodgardisten, die schreeuwend en zingend te voet naar het revolutionaire front gingen en anderen, met vale gezichten en onder de modder, die terug-

kwamen. De meesten schenen nog heel jong. Er liepen vrouwen met spaden, andere met geweren en bandeliers en weer andere met het Rode Kruis op hun mouwbanden, de gebogen, afgetobde vrouwen uit de sloppen. Er waren groepen soldaten, die uit de pas liepen en goedmoedig de Roodgardisten bespotten, nors kijkende matrozen, kinderen met bundels, die hun vaders en moeders eten brachten, zij kwamen en gingen moeizaam voortsjokkend door de sneeuwmodder, die de keistenen van de verkeersweg duimendik bedekte. Wij passeerden kanonnen, die met hun munitiewagens knarsend naar het zuiden reden, vrachtwagens, beladen met gewapende mannen, ambulances vol gewonden van het slagveld en ook een boerenkar, die langzaam voortsukkelde en waarin een jongen met een doodsbleek gezicht en een kapotgeschoten maag vervoerd werd, dubbelgevouwen van pijn en onafgebroken kermend. In de velden groeven vrouwen en oude mannen loopgraven en brachten prikkeldraadversperringen aan.

Achter ons, naar het noorden toe, dreven majestueus de wolken weg. Een bleke zon brak door. Aan de andere kant van de moerassige vlakte glinsterde Petrograd. Rechts witte, vergulde en gekleurde koepels en torentjes, links hoge schoorstenen, waaruit soms zwarte rook kwam en daarachter, aan de lage horizon, Finland. Aan beide zijden van de weg stonden kerken en kloosters . . . Zo nu en dan zag men een monnik, die zwijgend het proletarische leger gadesloeg.

Bij Poelkowo deelde de weg zich in tweeën en daar stopten wij temidden van een grote menigte mensen, die uit drie richtingen tezamenstroomden. Vrienden zagen elkaar, zij waren opgetogen en feliciteerden elkaar, terwijl ze elkaar over de strijd vertelden. Een rij huizen tegenover de zijstraten vertoonden kogelsporen en de aarde was

ruim een kilometer in het rond tot modder vertrap. Er was hier zwaar gevochten . . .

Op enige afstand liepen de Kozakkenpaarden zonder ruiter hongerig rond, want het gras was al lang van de vlakte verdwenen. Vlak voor ons probeerde een onhandige Roodgardist een van die paarden te berijden. Hij viel er steeds weer af tot kinderlijk vermaak van wel duizend ruige mannen. De weg links, waarlangs de overgebleven Kozakken zich hadden teruggetrokken, voerde over een heuveltje naar een gehucht, waar men een prachtig uitzicht had over de onmetelijke vlakte, grijs als een kalme zee met stapelwolken erboven en over de keizerlijke stad met de duizenden mensen op de wegen. Ver naar links zag men het heuveltje van Krasnoje Selo, het paradeveld van het zomerkamp van de Keizerlijke Garde en de Keizerlijke Veestallen. In het midden werd de vlakke eentonigheid alleen onderbroken door een paar ommurde kloosters, een paar afgelegen fabrieken en verscheidene grote gebouwen temidden van slecht onderhouden tuinen. Dit waren asylen en weeshuizen . . . 'Hier,' zei de chauffeur, toen we over een kale heuvel reden, 'hier stierf Wera Sloetskaja. Ja, het bolsjewistische lid van de Doema. Het is vanmorgen vroeg gebeurd. Zij reed in een auto met Zalkind en een andere man. Er was wapenstilstand en zij reden naar de loopgraven aan het front. Zij praatten en lachten, toen plotse-ling vanuit de pantser trein, waarin Kerenski zelf reed, iemand de auto zag en erop vuurde. De granaat trof Wera Sloetskaja en doodde haar . . .'

Zo kwamen we in Tsarskoje, waar het wemelde van de trotse helden van het proletarische leger. Het was nu druk in het paleis, waar de Sowjet bijeenkwam. Roodgardisten en matrozen bevolkten het binnenhof, er stonden schildwachten bij de deuren en een stroom van koeriers en com-

missarissen liep in en uit. In de zaal van de Sowjet stond een samowar, waar meer dan vijftig arbeiders, soldaten, matrozen en officieren omheen stonden. Zij dronken thee en praatten luidruchtig met elkaar. In een hoek probeerden twee arbeiders onhandig een cyclostyle-machine aan de gang te krijgen. Bij de tafel in het midden boog de reus Doebenko zich over een kaart. Hij gaf de posities van de troepen aan met rood en blauw potlood. In zijn vrije hand had hij, zoals altijd, een enorme revolver. Zo nu en dan ging hij voor een schrijfmachine zitten, waar hij met één vinger op tikte. Hij pauzeerde telkens, pakte de revolver en speelde ermee als gold het een dierbaar stuk speelgoed. Er stond een divan langs de wand en daarop lag een jonge arbeider. Twee Roodgardisten bogen zich over hem heen, de rest van het gezelschap schonk geen aandacht aan hem. Hij had een schotwond in zijn borst. Door zijn kleren kwam met iedere hartslag een stroom vers bloed. Zijn ogen waren gesloten en zijn jonge, baardige gezicht was lijkleek. Hij ademde zwak en langzaam en zuchtte bij iedere ademhaling: '*Mir boedjet! Mir boedjet!* (De vrede komt! De vrede komt!).'

Doebenko keek op, toen wij binnenkwamen. 'Ha,' zei hij tegen Baklanow. 'Kameraad, wilt U naar het hoofdkwartier van de commandant gaan en het commando overnemen? Wacht! Ik zal Uw geloofsbrieven uitschrijven.' Hij ging naar de schrijfmachine en tikte langzaam letter voor letter.

De nieuwe commandant van Tsarskoje Selo en ik gingen naar het Jekaterina Paleis. Baklanow was erg opgewonden en deed gewichtig. In de mij reeds bekende voorname witte zaal snuffelden een paar Roodgardisten nieuwsgierig rond, terwijl mijn oude vriend, de kolonel, bij het raam op zijn snor stond te bijten. Hij groette mij als een broer, die

hij lange tijd niet gezien had. Aan een tafel bij de deur zat de Franse Bessarabiër. De Bolsjewiki hadden hem bevolen aan het werk te blijven.

‘Wat moest ik doen?’ mopperde hij. ‘Mensen als ik kunnen in zo’n oorlog als deze nu eenmaal niet aan één bepaalde kant strijden, hoezeer wij instinctief ook de dictatuur van het gepeupel verafschuwen . . . Het spijt mij alleen, dat ik zo ver weg van mijn moeder in Bessarabië ben!’

Baklanow nam formeel het kantoor van de commandant over. ‘Hier,’ zei de commandant zenuwachtig, ‘zijn de sleutels van het schrijfbureau.’

Een Roodgardist viel hem in de rede. ‘Waar is het geld?’ vroeg hij grof. De kolonel scheen verbaasd. ‘Geld? Geld? O, U bedoelt de kassa. Die is hier,’ zei de kolonel, ‘precies, zoals ik hem gevonden heb, toen ik hier drie dagen geleden kwam. Sleutels?’ De kolonel haalde zijn schouders op. ‘Ik heb geen sleutels.’ De Roodgardist lachte spottend. ‘Heel handig,’ zei hij.

‘Laten wij de kassa openmaken,’ zei Baklanow. ‘Breng een bijl. Hier is een Amerikaanse kameraad. Laat hem het ding openslaan en opschrijven, wat hij erin vindt.’

Ik zwaaide met de bijl. De houten kassa was leeg.

‘Laten we hem arresteren,’ zei de Roodgardist venijnig.

‘Hij is een aanhanger van Kerenski. Hij heeft het geld gestolen en aan Kerenski gegeven.’

Baklanow wilde het niet doen. ‘O nee,’ zei hij, ‘die Kornilowman vóór hem heeft het gedaan. Hem treft geen schuld.’ ‘De duivel!’ zei de Roodgardist. ‘Hij is een aanhanger van Kerenski, dat zeg ik U. Als U hem niet wilt arresteren, zullen wij het wel doen en dan nemen we hem mee naar Petrograd en zetten hem in de Peter-en-Paul-vesting, waar hij thuishoort!’ De andere Roodgardisten

betuigden hun instemming. De kolonel wierp een jammerlijke blik naar ons, toen hij werd weggevoerd . . .

Beneden stond voor het Sowjetpaleis een vrachtauto, die naar het front ging. Een half dozijn Roodgardisten, enkele matrozen en een paar soldaten stapten onder bevel van een reus van een arbeider in en schreeuwden mij toe om mee te gaan. De Roodgardisten kwamen van het hoofdkwartier. Zij waren allemaal bepakt en bezakt met kleine, geribde ijzeren bommen, die met *groebit* waren gevuld, dat, naar men zegt, tien maal zo krachtig en vijf maal zo gevoelig als dynamiet is. Zij wierpen ze in de vrachtauto. Een drieduims kanon werd geladen en daarna met touw en ijzerdraad aan de achterkant van de vrachtwagen vastgesjord.

Met een juichkreet en natuurlijk op topsnelheid reden wij weg. De zware vrachtauto zwaaide van de ene kant naar de andere. Het kanon sprong van het ene wiel op het andere en de groebit-bommen rolden heen en weer over onze voeten en vlogen kletterend tegen de zijkanten van de auto. De grote Roodgardist, die Wladimir Nikolajewitsj heette, overstelpte mij met vragen over Amerika. 'Waarom heeft Amerika aan de oorlog deelgenomen? Zijn de Amerikaanse arbeiders bereid om de kapitalisten ten val te brengen? Hoe is de situatie nu in de zaak Mooney²⁷? Zullen ze Berkman²⁸ naar San Francisco uitleveren?' en andere vragen, die zeer moeilijk te beantwoorden waren en die allemaal boven het lawaai van de vrachtauto uit werden geschreeuwd, terwijl wij elkaar vasthielden temidden van de rollende bommen.

Zo nu en dan probeerde een patrouille ons aan te houden. De soldaten liepen de weg voor ons op en schreeuwden 'Stoi!' (halt), terwijl zij hun geweren in aanslag brachten. Wij schonken er geen aandacht aan. 'De duivel hale jullie!'

riepen de Roodgardisten. 'Wij stoppen voor niemand! Wij zijn Roodgardisten!' En we donderden heerszuchtig voort, terwijl Wladimir Nikolajewitsj met bulderende stem tegen mij sprak over de internationalisatie van het Panama Kanaal en dergelijke zaken . . .

Na een kilometer of acht zagen wij een groep matrozen die de weg terug marcheerde en wij reden langzamer.

'Waar is het front, makkers?'

De voorste matroos stond stil en krabde op zijn hoofd. 'Vanochtend,' zei hij, 'was het ongeveer een halve kilometer hier vandaan. Maar dat verdomde front is nou nergens meer. Wij hebben gelopen, gelopen en gelopen, maar we kunnen het niet vinden.' Zij klommen in de vrachtauto en wij reden verder. We hadden ruim een kilometer gereden, toen Wladimir Nikolajewitsj zijn oren spitste en tegen de chauffeur schreeuwde, dat hij moest stoppen.

'Er wordt geschoten!' zei hij. 'Hoor je het?' Er heerste een ogenblik doodse stilte en toen klonken er voor ons uit en enigszins naar links drie, elkaar snel opvolgende schoten. Langs de kant van de weg stond dicht struikgewas.

We reden zachtjes en opgewonden verder, terwijl we op fluisterton spraken, tot de vrachtauto vlak tegenover de plaats was, waar vandaan het schieten was gekomen. Toen wij uitstapten, verspreidden wij ons en ieder sloop met zijn geweer het bos in.

Ondertussen maakten twee kameraden het kanon los en zij brachten het zo dicht mogelijk achter ons in stelling. Het was stil in de bossen. Er waren geen bladeren meer aan de bomen en de boomstammen zagen er bleek uit in de laagstaande, kwijnende herfstzon. Er bewoog niets, behalve als het ijs van kleine plassen in het bos onder onze voeten kraakte. Was het een hinderlaag?

Er gebeurde niets en wij liepen door tot het bos dunner begon te worden en bleven staan. Verderop zaten op een open plek drie soldaten volkomen zorgeloos om een vuurtje. Wladimir Nikolajewitsj stapte naar voren. 'Zdrastwoejtje, kameraden!' groette hij, terwijl achter hem het kanon, de twintig geweren en de vrachtauto met groebombommen als het ware aan een haar hingen. De soldaten sprongen op.

'Wat was dat voor geschiet hier?'

Een der soldaten antwoordde weer gerustgesteld: 'O, we schoten op een paar konijnen, kameraad . . .'

De vrachtauto hotste op Romanow aan door de klaarlichte, heldere dag. Bij het eerstvolgend kruispunt kwamen twee soldaten op ons af. Zij zwaaiden met hun geweren. Wij reden langzamer en stopten.

'Passen, kameraden!'

De Roodgardisten begonnen luid te protesteren. 'Wij zijn Roodgardisten. Wij hebben geen passen nodig . . . Laten we verder gaan en niet op hen letten!'

Maar een matroos was het er niet mee eens. 'Dit is verkeerd, kameraden. Wij moeten de revolutionaire discipline in acht nemen. Verbeeld je dat er een paar contra-revolutionairen in een vrachtauto aankomen, die zeggen: "Wij hebben geen passen nodig"! De kameraden kennen jullie niet.'

Hierop volgde een debat. De een na de ander gaven de matrozen en soldaten de eerste matroos gelijk. Mopperend haalde iedere Roodgardist zijn vuile *boemaga* (papier) te voorschijn. Zij leken allemaal op elkaar, behalve het mijne, dat door de Revolutionaire Militaire Staf in het Smolny was verstrekt. De schildwachten verklaarden, dat ik met hen mee moest gaan. De Roodgardisten protesteerden heftig, maar de matroos, die het eerst had gesproken, hield

riepen de Roodgardisten. 'Wij stoppen voor niemand! Wij zijn Roodgardisten!' En we donderden heerszuchtig voort, terwijl Wladimir Nikolajewitsj met bulderende stem tegen mij sprak over de internationalisatie van het Panama Kanaal en dergelijke zaken . . .

Na een kilometer of acht zagen wij een groep matrozen die de weg terug marcheerde en wij reden langzamer.

'Waar is het front, makkers?'

De voorste matroos stond stil en krabde op zijn hoofd. 'Vanochtend,' zei hij, 'was het ongeveer een halve kilometer hier vandaan. Maar dat verdomde front is nou nergens meer. Wij hebben gelopen, gelopen en gelopen, maar we kunnen het niet vinden.' Zij klommen in de vrachtauto en wij reden verder. We hadden ruim een kilometer gereden, toen Wladimir Nikolajewitsj zijn oren spitste en tegen de chauffeur schreeuwde, dat hij moest stoppen.

'Er wordt geschoten!' zei hij. 'Hoor je het?' Er heerste een ogenblik doodse stilte en toen klonken er voor ons uit en enigszins naar links drie, elkaar snel opvolgende schoten. Langs de kant van de weg stond dicht struikgewas.

We reden zachtjes en opgewonden verder, terwijl we op fluistertoon spraken, tot de vrachtauto vlak tegenover de plaats was, waar vandaan het schieten was gekomen. Toen wij uitstapten, verspreidden wij ons en ieder sloop met zijn geweer het bos in.

Ondertussen maakten twee kameraden het kanon los en zij brachten het zo dicht mogelijk achter ons in stelling. Het was stil in de bossen. Er waren geen bladeren meer aan de bomen en de boomstammen zagen er bleek uit in de laagstaande, kwijnende herfstzon. Er bewoog niets, behalve als het ijs van kleine plassen in het bos onder onze voeten kraakte. Was het een hinderlaag?

Er gebeurde niets en wij liepen door tot het bos dunner begon te worden en bleven staan. Verderop zaten op een open plek drie soldaten volkomen zorgeloos om een vuurtje. Wladimir Nikolajewitsj stapte naar voren. 'Zdrastwoejtje, kameraden!' groette hij, terwijl achter hem het kanon, de twintig geweren en de vrachtauto met groebibommen als het ware aan een haar hingen. De soldaten sprongen op.

'Wat was dat voor geschiet hier?'

Een der soldaten antwoordde weer gerustgesteld: 'O, we schoten op een paar konijnen, kameraad . . .'

De vrachtauto hotste op Romanow aan door de klaarlichte, heldere dag. Bij het eerstvolgend kruispunt kwamen twee soldaten op ons af. Zij zwaaiden met hun geweren. Wij reden langzamer en stopten.

'Passen, kameraden!'

De Roodgardisten begonnen luid te protesteren. 'Wij zijn Roodgardisten. Wij hebben geen passen nodig . . . Laten we verder gaan en niet op hen letten!'

Maar een matroos was het er niet mee eens. 'Dit is verkeerd, kameraden. Wij moeten de revolutionaire discipline in acht nemen. Verbeeld je dat er een paar contra-revolutionairen in een vrachtauto aankomen, die zeggen: "Wij hebben geen passen nodig"! De kameraden kennen jullie niet.'

Hierop volgde een debat. De een na de ander gaven de matrozen en soldaten de eerste matroos gelijk. Mopperend haalde iedere Roodgardist zijn vuile *boemaga* (papier) te voorschijn. Zij leken allemaal op elkaar, behalve het mijne, dat door de Revolutionaire Militaire Staf in het Smolny was verstrekt. De schildwachten verklaarden, dat ik met hen mee moest gaan. De Roodgardisten protesteerden heftig, maar de matroos, die het eerst had gesproken, hield

vol. 'Wij weten dat deze kameraad een goede kameraad is,' zei hij. 'Maar er zijn orders van het Comité en die orders moeten gehoorzaamd worden. Dat is revolutionaire discipline . . .'

Om geen last te veroorzaken, stapte ik uit de vrachtauto en zag hem overhellend de weg afrijden. Het hele gezelschap wuifde mij vaarwel. De soldaten praatten een ogenblik zachtjes met elkaar en brachten mij toen naar een muur, waar ik tegen moest gaan staan. Plotseling schoot het door mij heen: zij waren van plan mij dood te schieten! In alle drie richtingen was geen mens te zien. Het enige levensteken was de rook van de schoorsteen van een *datsja*, een alleenstaand houten huis, dat een halve kilometer verder aan een zijweg lag. De twee soldaten liepen een eindje de weg op. Ik rende hen wanhopig achterna. 'Maar kameraden! Kijk toch! Hier is het stempel van het Militaire Revolutionaire Comité!'

Zij staarden stompzinnig naar mijn pas en daarna naar elkaar.

'Hij ziet er anders uit dan de andere,' zei de een nors.

'Wij kunnen niet lezen, broer.'

Ik nam hem bij de arm. 'Kom meel!', zei ik, 'laten we naar dat huis gaan. Daar vinden we beslist iemand, die lezen kan.'

Zij aarzelden. 'Nee,' zei de een. De ander bekeek mij. 'Waarom niet?' mompelde hij. 'Tenslotte is het een ernstige misdaad om een onschuldig mens te doden.' Wij liepen naar de voordeur van het huis en klopten aan. Een kleine, dikke vrouw deed open en week ontzet terug. Zij stamelde: 'Ik weet niets van hen! Ik weet niets van hen!' Een van mijn bewakers hield haar mijn pas onder de neus. Zij begon te gillen. 'U hoeft het alleen maar voor te lezen, kameraad.' Aarzelend nam zij het papier en las snel hardop voor:

'De eigenaar van deze pas, John Reed, is een vertegenwoordiger van de Amerikaanse Sociaal-Democratie en een internationalist . . .'

Toen we weer buiten waren, beraadslaagden de soldaten opnieuw met elkaar. 'Wij moeten U naar het Regimentscomité brengen,' zeiden zij. In de snel vallende schemering sukkelden we over de modderige weg. Zo nu en dan kwamen we groepen soldaten tegen, die stilhielden en met dreigende blikken om mij heen kwamen staan. Mijn pas ging van hand tot hand en zij debatteerden heftig, of ik al dan niet moest worden gedood.

Het was donker, toen wij bij de kazernes van het Tweede Regiment Tsarskoje Selo Scherpschutters kwamen, lage, planloos door en naast elkaar liggende gebouwen, die langs de postweg stonden. Een paar bij de ingang rondhangende soldaten stelden nieuwsgierig vragen. Een spion? Een provocateur? Wij gingen een wenteltrap op en kwamen in een grote, kale kamer met een enorme kachel in het midden en rijen bedden op de grond, waar een duizend soldaten kaartspeelden, praatten, zongen en sliepen. In het dak zat een onregelmatig gevormd gat, veroorzaakt door een van Kerenski's granaten.

Ik stond in de deuropening. Onder de soldaten werd het plotseling stil. Zij draaiden zich om en staarden naar mij. Plotseling begonnen zij naar mij toe te komen, eerst langzaam, dan snel, met gezichten vol haat. 'Kameraden! Kameraden!' riep een van mijn bewakers. 'Het Comité! Het Comité!' De menigte bleef morrend om mij heen staan. Er drong zich een magere jongeman met een rode band om zijn mouw naar voren.

'Wie is dat?' vroeg hij ruw. De bewakers brachten rapport uit. 'Geef mij het papier!' Hij las het zorgvuldig, terwijl hij met een doordringende blik naar mij keek. Toen glim-

lachte hij en stak mij de pas toe. 'Kameraden, dit is een Amerikaanse kameraad. Ik ben voorzitter van het Comité en ik heet U welkom bij het regiment . . .' Er ontstond een plotseling algemeen gefluister, dat in een bulderende begroeting overging en zij drongen naar voren om mij de hand te schudden.

'U heeft zeker nog niet gegeten? Hier zijn wij al klaar. Gaat U maar naar de officiers-kantine. Daar zijn ook mensen die Uw taal spreken . . .'

Hij bracht me over de binnenplaats naar de deur van een ander gebouw. Een aristocratisch uitziende jongeman met luitenantsepauletten kwam juist binnen. De voorzitter stelde mij voor en na mij de hand te hebben gedrukt, ging hij terug. 'Ik ben Stepan Georgewitsj Morowski, tot Uw dienst,' zei de luitenant in vloeiend Frans. In de prachtige voorhal voerde een statige trap naar boven, die verlicht was door glinsterende luchters. Op de tweede verdieping waren biljartkamers, kaartkamers en een bibliotheek, die op de hal uitkwam. Wij gingen de eetzaal binnen. Aan een lange tafel in het midden zaten ongeveer twintig officieren in groot tenue: sabels met gouden en zilveren gevesten en linten en kruisen van keizerlijke decoraties. Allen stonden beleefd op toen ik binnenkwam en maakten plaats voor mij naast de kolonel, een grote, indrukwekkende man met een grijze baard. Ordonnansen serveerden handig het eten. Er heerste een atmosfeer als in de een of andere officierskantine in Europa. Waar was de revolutie?

'U bent geen Bolsjewieken?' vroeg ik aan Morowski. Aan tafel werd er gelachen, maar ik merkte, dat enkelen heimelijk naar de ordonnans keken. 'Nee,' antwoordde mijn vriend. 'Er is maar één bolsjewistische officier in dit regiment. Hij is vanavond in Petrograd. De kolonel is Mensjewiek. Kapitein Cherlow daar is een Kadet. Ikzelf ben een

Rechtse Sociaalrevolutionair . . . De meeste officieren in het leger zijn geen Bolsjewiki, maar zij geloven evenals ik in de democratie, zij geloven, dat zij de soldaten-massa's moeten volgen . . .'

Toen het diner afgelopen was, werden er kaarten gebracht en de kolonel spreidde ze op tafel uit. De anderen gingen er omheen staan.

'Hier,' zei de kolonel, terwijl hij naar een met potlood aangebrachte lijn wees, 'waren onze posities vanmorgen. Wladimir Kirilowitsj, waar is Uw compagnie?'

Kapitein Cherlow wees op de kaart. 'Volgens Uw orders hebben wij de positie langs deze weg bezet. Karsawin heeft mij om vijf uur afgelost.'

Op dat moment ging de deur van de kamer open en daar stond de voorzitter van het Regimentscomité met nog een soldaat. Zij voegden zich bij de groep, die achter de kolonel naar de kaart stond te kijken.

'Goed,' zei de kolonel. 'De Kozakken zijn nu 10 kilometer in onze sector teruggetrokken. Ik geloof niet dat het nodig is, om nog verder op te rukken. Heren, voor vannacht houdt U stand op de huidige linie en versterkt de posities bij . . . 'Als ik zo vrij mag zijn,' viel de voorzitter van het Regimentscomité hem in de rede, 'er wordt bevolen om zo snel mogelijk op te rukken en morgenochtend de Kozakken ten noorden van Gatsjina aan te vallen. Zij moeten volledig verslagen worden. Neemt U alstublieft dienovereenkomstige maatregelen.'

Er heerste een kort stilzwijgen. De kolonel keek weer op de kaart. 'Heel goed,' zei hij op geheel andere toon. 'Stepan Georgewitsj, wilt U alstublieft . . . '

Terwijl hij snel lijnen aanbracht met een blauw potlood, gaf hij zijn bevelen, terwijl een sergeant stenografeerde. De sergeant ging daarna weg en tien minuten later kwam

hij terug met de getypte bevelen en een doorslag. De voorzitter van het Comité bestudeerde de kaart met een doorslag van de bevelen voor hem.

'In orde,' zei hij en hij stond op. Hij vouwde de doorslag op en stak hem in zijn zak. Toen ondertekende hij het andere vel papier, drukte er een rond stempel op, dat hij uit zijn zak haalde en gaf het aan de kolonel.

Hier voelde ik weer de revolutie!

Ik ging naar het Sowjet-paleis in Tsarskoje terug in de auto van de regimentsstaf. Er stroomden nog steeds massa's arbeiders, soldaten en matrozen in en uit. Er was nog steeds een gewirwar van vrachtauto's, pantserwagens en kanonnen voor de deur en het geschreeuw en gelach vanwege de ongewone overwinning. Een half dozijn Roodgardisten met een priester in hun midden baanden zich een weg door de menigte. Zij zeiden dat het vader Iwan was, die de Kozakken had gezegend, toen zij de stad binnrukten. Ik hoorde later, dat hij was doodgeschoten . . .

Juist kwam Doebenko naar buiten en deelde naar links en rechts bevelen uit. Hij had de grote revolver nog steeds in zijn hand. Er stond een auto met draaiende motor aan de stoepwand. Hij stapte zonder begeleiding in. Hij ging op de achterbank zitten en reed weg naar Gatsjina, om Kerenski de beslissende slag toe te brengen.

Tegen de nacht arriveerde hij in de buitenwijken van de stad en ging te voet verder. Wat Doebenko met de Kozakken heeft besproken, weet niemand, maar het is een feit dat generaal Krasnow en zijn staf en verscheidene duizenden Kozakken zich overgaven en Kerenski adviseerden om hetzelfde te doen.

Ik geef hier de door generaal Krasnow op de ochtend van de 14e november gedane verklaring weer:

'Gatsjina, 14 november 1917. Vandaag werd ik om onge-

veer drie uur (v. m.) bij de opperbevelhebber (Kerenski) ontboden. Hij was zeer opgewonden en zeer nerveus.

"Generaal", zei hij tegen mij. "U heeft mij verraden. Uw Kozakken verklaren categorisch, dat zij mij zullen arresteren en aan de matrozen uitleveren".

"Ja", antwoordde ik, "daar is inderdaad sprake van en ik weet dat U nergens sympathie ondervindt".

"Maar de officieren zeggen het ook".

"Ja, juist de officieren zijn ontevreden over U".

"Wat moet ik doen? Ik moest eigenlijk zelfmoord plegen!"

"Als U een man van eer bent, gaat U onmiddellijk met een witte vlag naar Petrograd en dient U Uzelf aan bij het Militaire Revolutionaire Comité om als Hoofd van de Voorlopige Regering onderhandelingen te beginnen".

"In orde. Dat zal ik doen, generaal".

"Ik zal U een lijfwacht geven en vragen of een matroos met U mee wil gaan".

"Nee, nee, geen matroos. Weet U of het waar is, dat Doebenko hier is?"

"Ik weet niet, wie Doebenko is".

"Hij is mijn vijand".

"Daar is niets aan te doen. Als U veel op het spel zet, moet U wat weten te wagen".

"Ja, ik zal vannacht vertrekken!"

"Dat zou als een vlucht beschouwd worden. Vertrek kalm en openlijk, zodat iedereen kan zien, dat U niet wegloopt".

"Heel goed. Maar U moet me een lijfwacht meegeven, waarop ik kan rekenen".

"Goed".

Ik ging naar buiten en riep de Kozak Roeskow van het Tiende Donregiment. Ik gaf hem bevel om tien Kozakken uit te zoeken om de Opperbevelhebber te begeleiden. Een half uur later kwamen de Kozakken mij vertellen, dat Ke-

renski niet in zijn kamer was en dat hij gevlucht was. Ik gaf alarm en beval dat er naar hem moest worden gezocht, in de veronderstelling dat hij Gatsjina nog niet verlaten kon hebben, maar hij werd niet gevonden . . .

En zo vluchtte Kerenski in zijn eentje 'vermomd in het uniform van een matroos' en door die daad verloor hij het laatste beetje populariteit, dat hij nog onder de Russische massa's had . . .

Ik reed naar Petrograd terug op de voorbank van een vrachtauto vol Roodgardisten, die werd bestuurd door een arbeider. Wij hadden geen petroleum, zodat onze lampen niet brandden. De weg was vol huiswaarts kerende proletarische legerscharen en nieuwe reserves, die hun plaats gingen innemen. Enorme vrachtauto's zoals de onze, kolonnen artillerie en wagens doken op in de nacht en reden als wij zonder licht. We ratelden als dollen voort en weken met knarsende remmen naar rechts en links uit om botsingen te vermijden, die onvermijdelijk schenen. Dat alles onder de verwensingen van de voetgangers.

Aan de horizon flikkerden de lichten van de hoofdstad, die zo bij nacht oneindig veel mooier was dan overdag en op een met juwelen bezaaide dijk op een kale vlakte leek. De oude arbeider aan het stuur hield het wiel in de ene hand, terwijl hij met de andere uitbundig naar de in de verte lichtende hoofdstad zwaaide.

'Van mij!' riep hij met een stralend gezicht. 'Allemaal van mij nu! Mijn Petrograd!'

MOSKOU

Met grimmige vastbeslotenheid ging het Militaire Revolutionaire Comité op de weg van de overwinning voort:

'14 november.

Aan alle legerkorpsen, divisie- en regimentscomités, aan alle Sowjets van Arbeiders-, Soldaten- en Boerenafoevaar- digden, aan allen, allen, allen.

In overeenstemming met het akkoord tussen de Kozakken, Jonkers, soldaten, matrozen en arbeiders is er besloten om Alexander Fjodorwitsj Kerenski voor een volksrechtbank te dagen. Wij eisen, dat Kerenski zal worden gearresteerd en dat hij bevel krijgt om uit naam van de hieronder genoemde organisatie onmiddellijk naar Petrograd te komen en zich ter beschikking van de rechtbank te stellen.

Ondertekend:

*De Kozakken van de Eerste Divisie
van de Oessoerie Cavalerie;*

*Het Comité van Jonkers van het
Petrogradse detachement van*

*Scherpschutters; de gedelegeerde van
het Vijfde Leger.*

Volkscommissaris Doebenko'.

Het Comité voor Redding, de Doema en het Centraal Comité van de Sociaalrevolutionaire Partij, die er prat op gingen, dat Kerenski tot hun leden behoorde, protesteerden krachtig, en zeiden, dat hij alleen verantwoording schuldig was aan de Grondwetgevende Vergadering.

Op de avond van de 16e november zag ik tweeduizend Roodgardisten over de Zagorodny Prospekt marcheren

achter een muziekkorps, dat zeer toepasselijk de *Marseillaise* speelde. Bloedrode vlaggen wapperden over de donkere rijen arbeiders, die hun broeders, die het 'Rode Petrograd' hadden verdedigd, verwelkomden. Zij liepen in de kille schemering, mannen en vrouwen, terwijl hun lange bajonetten heen en weer bewogen. Zij liepen door schaars verlichte en glibberige, modderige straten langs de zwijgende, smalende, maar angstige bourgeois-menigte. Zij allen waren tegen hen: zakenlieden, speculanten, kapitaalbeleggers, landeigenaars, legerofficieren, politici, onderwijzers, studenten, mensen met vrije beroepen, winkeliers, bedienden en vertegenwoordigers.

De andere socialistische partijen haatten de Bolsjewiki grondig. Aan de kant van de Sowjets stonden de gewone arbeiders, de matrozen, alle niet gedemoraliseerde soldaten, de landloze boeren en enkele – zeer weinige – intellectuelen. Vanuit de verste hoeken van het grote Rusland, waar verbitterde straatgevechten als een golf losbarstten, kwam het nieuws van Kerenski's nederlaag als een geweldige echo van de proletarische overwinning. In Kazan, Saratow, Nowgorod, Winnitza waren de straten met bloed bedekt. In Moskou hadden de Bolsjewiki hun artillerie op het laatste bolwerk van de bourgeoisie, het Kremlin, gericht. 'Zij bombarderen het Kremlin!'

Het nieuws ging als een huiveringwekkende mare door de straten van Petrograd. Reizigers uit het 'witte glinsterende Moskou' vertelden afgrijselijke verhalen. Duizenden doden, de Twerskaja en Koeznetski Most in vlammen, de kerk van Wasili Blazjenni een rokende puinhoop, de Oespenski Kathedraal in elkaar gestort, de Spasski-poort van het Kremlin ingestort, het gebouw van de Doema tot de grond toe afgebrand.

Niets wat de Bolsjewiki tot nu toe hadden gedaan was te

vergelijken met deze verschrikkelijke godslastering in het hart van het heilige Rusland. De gelovigen hoorden als het ware, hoe de granaten in de gevel van de Heilige Orthodoxe Kerk, het heiligdom der Russische natie sloegen.

Op 15 november brak Loenatsjarski, Commissaris voor Onderwijs en Opvoeding, in de zitting van de Raad van Volkscommissarissen in tranen uit. Hij rende de kamer uit en riep: 'Ik kan het niet verdragen! Ik kan die ontzettende vernieling van schoonheid en traditie niet verdragen...' Die middag werd zijn brief, waarin hij zijn ontslag aanbod, in de kranten gepubliceerd:

'Ik heb zojuist van mensen, die uit Moskou komen, gehoord wat daar gebeurd is. De Kathedraal van Wasili de Gelukzalige en de Oespenski-kathedraal zijn gebombardeerd. Het Kremlin, waar de belangrijkste kunstschaten van Petrograd en Moskou verzameld zijn, ligt onder artillerievuur. Er zijn duizenden slachtoffers.

De verschrikkelijke strijd heeft daar het toppunt van beestachtige wreedheid bereikt.

Wat blijft er over? Wat kan er nog meer gebeuren?

Ik kan dit niet verdragen. De maat is vol. Ik kan deze verschrikkingen niet verdragen. Het is mij onmogelijk, onder de druk van gedachten te werken, die mij gek maken! Daarom trek ik mij terug uit de Raad van Volkscommissarissen. Ik besef ten volle de ernst van deze beslissing. Maar ik kan het niet langer verdragen...'

Diezelfde dag gaven de Witgardisten en Jonkers in het Kremlin zich over. Zij konden vrijuit gaan. Het vredesverdrag luidde als volgt:

'1. Het Comité van Openbare Veiligheid houdt op te bestaan.

2. De Witte Garde geeft de wapens over en wordt ontbonden. De officieren behouden hun sabels en de bij hun rang behorende wapens. In de militaire scholen blijven alleen de wapens, die nodig zijn voor de lessen; alle andere worden door de Jonkers overgegeven. Het Militaire Revolutionaire Comité garandeert de persoonlijke vrijheid en onschendbaarheid.

3. Om het vraagstuk van de ontwapening, zoals vermeld in punt 2, te regelen, wordt een speciale commissie benoemd, die bestaat uit vertegenwoordigers van alle organisaties, die aan de vredesonderhandelingen hebben deelgenomen.

4. Vanaf het moment van de ondertekening van dit vredesverdrag zullen beide partijen onmiddellijk bevel geven tot het staken van het vuren en het stopzetten van alle militaire operaties en maatregelen nemen om stipte gehoorzaamheid aan dit bevel te verzekeren.

5. Bij de ondertekening van het verdrag zullen alle, door de twee partijen gemaakte gevangenen worden vrijgelaten'.

De Bolsjewiki beheersten nu sedert twee dagen de stad. De beangste burgers kropen uit hun kelders om naar hun doden te zoeken. De barricaden in de straten werden verwijderd. De verhalen over de verwoestingen in Moskou namen echter niet af, maar toe. En onder invloed van deze gruwelverhalen besloten wij daarheen te gaan. Eigenlijk is Petrograd, hoewel het een eeuw lang de zetel van de regering is geweest, toch een kunstmatige stad. Moskou is het echte Rusland. Rusland zoals het was en zal zijn. In Moskou zouden wij de ware gevoelens van het Russische volk over de revolutie ervaren. Het leven was daar intensiever.

3.

Fragebogen für die Bourgeoisie*

Name

Bezirk Nr.:

Hauskomitee Nr.:

Vorname Vatersname

Adresse (Straße oder Gasse) Haus Nr. Wohns. Nr.

Geschlecht		Alter	Vorhandene Vorräte			
			Stoffe	Arschin	Fertigwaren	Stück
Durchschn. monatl.			Wäschestoffe		Mäntel (Winter, Sommer, Herbst)...	
Einnahmen	Ausgaben		Leichte Kleiderstoffe (für Anzüge)		Kleider und Anzüge	
Monatl. Zahlungen			Schwere Kleiderstoffe (für Mäntel)		Wäsche zum Wechseln	
für Wohns.	für Zimmer		Übrige Sorten		Schuhe (Paar) Galoschen (Paar)	

Ich bestätige hiermit durch Unterschrift, daß obige Angaben richtig sind und daß ich an anderer Stelle keine Bezugscheine empfangen habe.

Moskau, den 191

Unterschrift

Stempel des Hauskomitees

.....
Unterschrift des Wohnungsinhabers

Naar een fotokopie van een document, dat door John Reed vermeld wordt. Reed wijst er daarbij op, dat op bevel van het Moskouse Militaire Revolutionaire Comité de voorraden, die bij de bourgeoisie in beslag genomen waren, verzameld werden en onder de armste arbeiders en soldaten werden verdeeld.

Gedurende de afgelopen week had het Petrogradse Militaire Revolutionaire Comité met steun van de gewone Spoorwegarbeiders de controle gekregen over de Nicolaispoorweg. Treinlading na treinlading matrozen en Roodgardisten reed naar het zuidwesten. Wij kregen passen van het Smolny, zonder welke niemand de hoofdstad kon verlaten. Toen de trein het station binnenliep, bestormde een groep haveloze soldaten, beladen met enorme zakken eetwaren, de deuren. Zij sloegen de ruiten in en drongen alle coupés binnen. Zij bezetten de gangpaden en klommen zelfs op het dak. Drie van ons slaagden er in om een coupé binnen te komen, maar vlak daarop kwamen er ongeveer twintig soldaten binnen.

Er was slechts plaats voor vier mensen. Wij argumenteerden en protesteerden en de conducteur viel ons bij, maar de soldaten lachten alleen maar.

Wat kon hun het comfort van een stelletje *boerzjoei* (bourgeois) schelen? Wij haalden de passen van het Smolny voor de dag en onmiddellijk veranderden de soldaten van houding.

'Kom, kameraden,' riep er een, 'dit zijn Amerikaanse *towarisjtsji* – kameraden. Zij hebben dertigduizend werst gereisd om onze revolutie te zien en zij zijn natuurlijk moe.'

Onder beleefde en vriendelijke verontschuldigungen begonnen de soldaten weg te gaan. Vlak daarna hoorden wij, hoe zij een coupé binnendrongen, welke bezet was door twee dikke, goedgeklede Russen, die de conducteur hadden omgekocht en hun deur op slot hadden gedaan.

Ongeveer zeven uur 's avonds reden wij het station uit. De geweldig lange trein werd getrokken door een zwakke, kleine locomotief, die met hout werd gestookt. Hij reed langzaam en stopte vele malen. De soldaten op het dak

zongen sentimentele boerenliederen en sloegen de maat met hun hielen. In de gang, die zo vol mensen stond, dat men onmogelijk kon passeren, werd de hele nacht heftig over de politiek gedebatteerd. Zo nu en dan kwam de conducteur, die uit macht der gewoonte de kaartjes controleerde. Hij vond er behalve de onze niet veel en na een halfuur onvruchtbaar gekrakeel stak hij wanhopig zijn armen omhoog en ging weg. De atmosfeer was verstikkend, vol rook en vieze luchtjes. Als de ruiten niet kapot waren geweest, zouden wij ongetwijfeld die nacht gestikt zijn.

Toen we uren later 's ochtends naar buiten keken zagen we een wereld van sneeuw. Het was bitter koud. Tegen de middag kwam er een boerenvrouw met een mand vol sneeden brood en een grote kan lauwwarm koffiesurrogaat. Tot aan de duisternis was er verder niets te beleven in de overvolle trein, die schokte en stopte. Wij kwamen zo nu en dan langs een station, waar een uitgehongerde menigte op het karig voorziene buffet af stoof en er niets meer overliet. Op een van deze stations kwam ik Nogin en Rykow tegen, de afgetreden commissarissen, die naar Moskou terugkeerden om hun grieven aan hun eigen Sowjet voor te leggen*. En wat verderop ontmoette ik Boecharin, een kleine man met een rode baard en de ogen van een fanaticus. Men zei van hem dat hij 'linkser dan Lenin was.'

Toen ging de stationsbel driemaal en wij renden weer naar onze trein, terwijl wij ons een weg baanden door de overvolle en lawaaierige gang. Overal goedmoedige mensen, die hun ongemak met een waar engelengeduld verdroegen en eindeloos over alles debatteerden, vanaf de toestand in Petrograd tot het Britse vakbondssysteem. Zij discussieer-

* Zie hoofdstuk 11.

den luidruchtig met enkele bourgeois die in de trein waren. Voordat we in Moskou aangekomen waren, had bijna iedere wagon een comité gevormd voor het verzamelen en distribueren van levensmiddelen en deze comité's waren weer verdeeld in politieke groeperingen, die over fundamentele principes twistten.

Het station van Moskou was verlaten. Wij gingen naar het kantoor van de commissaris om onze retourkaartjes te halen. Daar troffen wij een norse jongeman met de epauletten van een luitenant. Toen wij hem onze papieren van het Smolny toonden, werd hij woedend en zei, dat hij geen Bolsjewiek was, maar het Comité voor Openbare Veiligheid vertegenwoordigde. Het was wel karakteristiek: in de algehele verwarring der blijde verovering van de stad was het centraal station door de overwinnaars vergeten.

Er was in geen velden of wegen een rijtuig te bekennen. Een paar huizenblokken verder maakten wij echter een potsierlijk geklede koetsier wakker, die op de bok van zijn kleine slede in slaap was gevallen. Wij vroegen, hoeveel een rit naar het centrum van de stad kostte. Hij krabde zijn hoofd. 'De heren zullen in geen enkel hotel een kamer vinden,' zei hij. 'Maar ik zal U voor honderd roebel rondrijden.'

Vóór de revolutie kostte dit *twee* roebel! Wij protesteerden, maar hij haalde zijn schouders op. 'Je moet vandaag de dag heel wat moed opbrengen om met een slee te rijden,' zei hij nog. Wij konden de prijs niet lager krijgen dan vijftig. Toen we over de stille, besneeuwde, slechtverlichte straten reden, vertelde hij zijn avonturen tijdens de gevechten, die zes dagen hadden geduurd. 'Of ik nu rijd, of met mijn slee op een hoek op een vrachtje sta te wachten', zei hij, overal hoor ik poef! een kanonskogel hier en poef! een kanonskogel daar en dan weer rat-tat! een machine-

geweer. Ik smeer 'm in galop, terwijl er als de duivel om mij heen geschoten wordt. Ik rij naar een rustige straat, stop en doe een dutje. Poef! weer een kanonskogel, rat-tat! Alle duivels! Brrr!

In het centrum van de stad waren de met sneeuwhopen bedekte straten stil en rustig. Er brandden maar een paar booglampen en er liepen slechts enkele voetgangers over de trottoirs. Er woei een ijzige wind van de grote vlakte, die door merg en been ging. Bij het eerste hotel gingen wij een door twee kaarsen verlichte hal binnen.

'Ja, wij hebben enige zeer comfortabele kamers, maar alle ramen zijn er uitgeschoten. Als de heren van een beetje frisse lucht houden . . .' In de Twerskaja waren de winkelruiten gebroken. Overal waren granaattrechters en lagen keistenen in de straat. Alle hotels waren vol of de eigenaars waren nog zo bang, dat alles, wat zij konden zeggen, was: 'Nee, nee, er is geen kamer! Er is geen kamer!' Op de hoofdstraten, waar de grote banken en handelshuizen stonden, was de bolsjewistische artillerie bijzonder effectief te werk gegaan. Een Sowjet-officier vertelde mij: 'Als we niet precies wisten, waar de Jonkers en Witgardisten waren, bombardeerden wij hun brandkasten.' In het grote Hotel 'National' nam men ons eindelijk op. Want wij waren buitenlanders en het Militaire Revolutionaire Comité had beloofd om de verblijfplaats van buitenlanders te ontzien. Op de bovenste verdieping toonde de directeur ons verscheidene door granaatkartetsen gebroken ruiten. 'De beesten!' zei hij, terwijl hij zijn vuist naar een denkbeeldige Bolsjewiek schudde. 'Wacht maar! Onze tijd komt nog wel. Over een paar dagen zal hun belachelijke regering vallen en dan zullen we ze laten boeten!'

Wij aten in een vegetarisch restaurant met de verleidelijke naam 'Ik eet niemand', waar Tolstoi's beeltenis op een in

't oog vallende plaats aan de wand hing. Daarna gingen we de stad in.

Het hoofdkwartier van de Moskouse Sowjet was gevestigd in het paleis van de voormalige gouverneur-generaal. Het was een imposant, wit gebouw dat uitzag op het Skobeljew Plein. Roodgardisten hielden de wacht bij de deur. Wij beklommen een brede, statige trap. De muren waren beplakt met aankondigingen van comitévergaderingen en oproepen van politieke partijen. Wij liepen door een aantal deftige ontvangzalen, die volhingen met door rode doeken bedekte schilderijen in vergulde lijsten, naar de prachtige statiezaal met zijn schitterende kristallen luchters en verguld lijstwerk. Er klonk een zacht geroezemoes van stemmen, dat werd begeleid door het gonzende geluid van een aantal naaimachines. Er werden enorme balen rode en zwarte katoen afgerold. De stof lag over de parketvloer en de tafels, waaraan wel vijftig vrouwen vaandels en banieren knipten en naaiden voor de begrafenis van de gevallen revolutionairen. De gezichten van deze vrouwen waren ruw en door het zware leven getekend. Zij werkten nu met geestdrift en velen hadden rode ogen van het huilen. De verliezen van het Rode Leger waren zwaar geweest. Aan een schrijfbureau in een hock zat Rogow, een intelligente man met een baard en een bril. Hij droeg een zwart arbeidershemd. Hij nodigde ons uit om de volgende morgen samen met het Centraal Uitvoerend Comité in de begrafenisstoet mee te lopen. 'Het is onmogelijk om de Sociaalrevolutionairen en Mensjewiki iets aan het verstand te brengen!' riep hij uit. 'Uit macht der gewoonte willen zij steeds maar weer een compromis! Stel je voor! Zij hebben voorgesteld om samen met de Jonkers een begrafenis te laten plaatsvinden.' Een man met een versleten soldatenjas aan en een *sjapka* – muts op het hoofd, wiens

gezicht mij bekend voorkwam, liep door de zaal. Ik herkende Melnitsjanski, die ik als de horlogemaker George Melcher in Bayonne, New Jersey had leren kennen tijdens de grote staking bij Standard Oil. Hij vertelde mij dat hij nu secretaris van de Moskouse Metaalarbeidersbond was en commissaris van het Militaire Revolutionaire Comité tijdens de strijd. 'Moet je zien, hoe ik eruit zie!' riep hij, terwijl hij naar zijn gescheurde kleren wees. 'Ik was met de jongens in het Kremlin, toen de Jonkers de eerste keer kwamen. Zij sloten mij in de kelder op en namen me mijn mantel, mijn geld, horloge en zelfs de ring van mijn vinger af. Dit is alles, wat ik nog aan kleren heb.'

Van hem hoorde ik veel bijzonderheden over de bloedige zesdaagse strijd, die Moskou in twee woedend tegenover elkaar staande kampen had verdeeld. Anders dan in Petrograd had in Moskou de Doema het bevel over de Jonkers en de Witgardisten genomen. Roednew, de burgemeester en Minor, voorzitter van de Doema, hadden de acties van het Comité van Openbare Veiligheid en de troepen geleid. Rjabtsew, commandant van de stad, een man van democratische gezindheid, had eerst geaarzeld om zich tegen het Militaire Revolutionaire Comité te verzetten, maar de Doema had hem gedwongen. Het was de burgemeester, die op de bezetting van het Kremlin had aangedrongen: 'Zij zullen daar nooit op U durven schieten', had hij gezegd.

Een garnizoensregiment, dat door de lange inactiviteit ernstig gedemoraliseerd was, werd door beide partijen benaderd. Het regiment hield een vergadering om te beslissen, wat het zou doen. Het besloot neutraal te blijven en zijn activiteiten voort te zetten, hetgeen bestond uit het venten met slijpstenen en zonnebloempitten!

'Maar het ergste van alles was,' zei Melnitsjanski, 'dat wij tijdens de strijd ook nog moesten organiseren. De andere

kant wist precies wat hij wilde. Maar hier hadden de soldaten hun eigen Sowjet en de arbeiders ook. Er werd eindeloos getwist over de kwestie, wie opperbevelhebber zou worden. Een paar regimenten praatten dagenlang, voordat zij besloten, wat zij zouden doen. En toen de officieren ons plotseling verlieten, hadden wij geen staf om bevelen te geven.'

Hij vertelde mij op levendige wijze kleine gebeurtenissen. Op een koude, grauwe dag had hij op een hoek van de Nikitskaja gestaan, die met machinegeweevuur bestookt werd. Er was daar een bende kleine jongens samengekomen, straatjochies, die anders kranten verkochten. Opgewonden schreeuwend, alsof zij een nieuw spel speelden, wachtten zij af tot het vuur wat bedaarde, waarna zij probeerden om de straat over te steken. Velen werden gedood, maar de rest rende heen en weer, terwijl zij elkaar lachend uitdaagden. Laat in de avond ging ik naar de *Dworjanskoje Sobranije* (de club van de adel), waar de Moskouse Bolsjewiki zouden vergaderen om het rapport van Nogin, Rykow en de anderen, die uit de Raad van Volkscommissarissen waren getreden, te bespreken. De vergaderzaal was een schouwburg, waarin tijdens het oude regime voor een publiek van officieren en elegant geklede dames amateurvoorstellingen van de nieuwste Franse comedies werden gegeven.

Eerst kwamen er alleen intellectuelen de zaal binnen, degenen, die vlak bij het centrum van de stad woonden. Nogin sprak en de meeste toehoorders waren het met hem eens. Het was zeer laat toen de arbeiders kwamen.

De arbeiderswijken lagen aan de rand van de stad en er reden geen trams. Maar tegen middernacht begonnen zij de trappen op te stommelen in groepen van tien of twintig, grote, ruige mannen, met grove kleren, die zo van de

gevechtslinie kwamen, waar zij een week lang als duivels hadden gevochten, terwijl ze hun kameraden om zich heen hadden zien vallen. De vergadering was nog niet formeel geopend of Nogin werd overvallen door een storm van schimpscheuten en woedend geschreeuw. Hij probeerde tevergeefs om de zaak te bespreken en uit te leggen. Zij wilden niet luisteren. Hij had de Raad van Volkscommissarissen verlaten. Hij was van zijn post gedeserteerd, terwijl de strijd woedde. En wat de bourgeoispers betreft, hier in Moskou was er geen bourgeoispers meer, zelfs de Doema was ontbonden. Boecharin stond op. Hij sprak heftig en logisch met een stem, die klonk als een hamerslag. Zij luisterden met stralende ogen naar hem. Er werd met overweldigende meerderheid een resolutie aangenomen die de activiteit van de Raad van Volkscommissarissen ondersteunde. Zo sprak Moskou. Laat in de nacht liepen wij door de lege straten en onder de Iberische Poort door naar het grote Rode Plein voor het Kremlin. De kerk van Wassili Blazjenni zag er in de duisternis sprookjesachtig uit met haar felkleurige, grillige koepels. Er was geen spoor van beschadiging. Langs de ene kant van het plein verhieven zich de donkere torens en muren van het Kremlin. Op de hoge muren flikkerde roodachtig het licht van verborgen vlammen. Over het enorme plein bereikten ons stemmen en het geluid van houwelen en schoppen. Wij staken over.

Aan de voet van de muur lag een hoge hoop aarde en stenen. Wij klommen erop en keken omlaag in twee geweldige kuilen, drie tot vijf meter diep en ca veertig meter lang, waarin honderden soldaten en arbeiders in het licht van enorme vuren aan het graven waren.

Een jonge student sprak ons in het Duits aan. 'Het broederschapsgraf,' legde hij uit. 'Morgen gaan wij hier vijf-

honderd proletariërs begraven, die voor de revolutie gestorven zijn.'

Hij nam ons mee de kuil in. De spaden en houwelen werkten in razende vaart en de bergen aarde werden hoger. Niemand sprak. Boven ons hoofd stond de nachtelijke hemel vol sterren. De oude muur van het keizerlijke Kremlin leek onmetelijk hoog.

'Hier, op deze heilige plaats,' zei de student, 'de heiligste plaats van heel Rusland, zullen wij onze allerheiligsten begraven. Hier, waar de tomben van de Tsaar zijn, zal onze Tsaar, het volk, rusten.' Zijn arm hing in een draagband. Tijdens de gevechten had hij een schotwond opgelopen. Hij keek er naar. 'Jullie buitenlanders kijken op ons, Russen, neer, omdat wij zo lang een middeleeuwse monarchie hebben verdragen,' zei hij. 'Maar wij zagen, dat de Tsaar niet de enige tiran in de wereld was. Het kapitalisme was erger en in alle landen van de wereld was het kapitalisme de keizer. De Russische revolutionaire tactiek is de beste.'

Toen we weggingen, begonnen de arbeiders uitgeput en transpirerend ondanks de kou, vermoeid uit de kuil te klimmen. Over het Rode Plein kwam een donkere groep mensen aangehold. Zij klommen in de kuilen, namen de gereedschappen en begonnen zonder een woord te spreken te graven.

De hele nacht losten de vrijwilligers elkaar af zonder het werk te stoppen en toen de dag aanbrak scheen het kille licht over het grote plein, dat wit was van de sneeuw en over de gapende, bruine kuilen van het Broederschapsgraf, dat net klaargekomen was.

Wij stonden nog voor zonsopgang op en liepen snel de donkere straten door naar het Skobeljewplein. In de hele, grote stad was geen mens te bekennen. Er was wel een

zwak gonzend geluid, veraf en dichtbij, alsof er storm op til was. In het valse schemerlicht stond een groepje mannen en vrouwen voor het Sowjet-hoofdkwartier. Zij droegen rode vaandels met gouden letters. Zij behoorden tot het Centraal Uitvoerend Comité van de Moskouse Sowjets. Het werd licht. Het gonzende geluid in de verte werd zwaarder en luider en groeide aan tot een geweldige bas. De stad werd wakker. Wij liepen over de Twerskaja.

Boven ons wapperden de vlaggen. De straatkapelletjes, waar wij onderweg langs kwamen, waren gesloten en donker, evenals de Kapel van de Iberische Maagd, die iedere nieuwe Tsaar bezocht, voordat hij naar het Kremlin ging om zichzelf te kronen en die dag en nacht altijd open en vol was en dan schitterde van de kaarsen der gelovigen, die op het goud en zilver en de juwelen van de ikonen schenen. En nu, naar men zei, voor de eerste keer sinds Napoleon in Moskou was, waren de kaarsen uit.

De Heilige Orthodoxe Kerk had het licht van haar gunst aan Moskou onttrokken, dat nest van goddeloos addergebroed dat het Kremlin had gebombardeerd! De kerken lagen donker en verlaten. De priesters waren verdwenen. Er waren geen popen om bij de Rode Begraffenis een kerkdienst te houden, de doden hadden de sacramenten niet ontvangen en er zou bij het graf van de godslasteraars niet gebeden worden. Tichon, de Metropoliet van Moskou, bereidde de excommunicatie van de Sowjets voor.

Ook de winkels waren gesloten en de bezittende klassen bleven thuis, maar om andere redenen. Dit was de Dag van het Volk, dat zijn komst met het donderende geluid van de branding aankondigde.

Door de Iberische Poort stroomde reeds een rivier van mensen en op het uitgestrekte Rode Plein stonden er ook duizenden. Toen de menigte de Iberische Kapel passeerde,

waarvoor de voorbijganger vroeger altijd een kruis had geslagen, merkte ik, dat de mensen er nu achteloos langs liepen. Wij baanden ons een weg door de dichte massa, die bij de muur van het Kremlin opeengepakt stond en gingen op een van de bergen aarde staan. Er waren daar al verschillende mensen, zoals Moeranow, de soldaat die tot commandant van Moskou was gekozen, een lange, eenvoudige, baardige man met een vriendelijk gezicht. Uit alle straten naar het Rode Plein kwamen de mensen aangestroomd, bij duizenden en nog eens duizenden, voor het overgrote deel arbeiders. Een militaire kapel speelde de Internationale en spontaan werd het lied langzaam en plechtig meegezongen. Vanaf de bovenkant van de muur van het Kremlin werden enorme rode vlaggen tot de grond toe uitgerold, waarop met grote gouden en witte letters stond: 'Martelaren van de voorhoede van de socialistische wereldrevolutie,' en 'Lang leve de broederschap tussen de arbeiders van de gehele wereld!'

Er blies een ijzige wind over het plein, die de vlaggen deed opwaaien. Uit de verafgelegen wijken van de stad kwamen nu de arbeiders van de verschillende fabrieken met hun doden. Men kon hen door de poort zien komen met wapperende vaandels en bloedrode doodkisten. Het waren ruwe kisten, gemaakt van ongeschaafd hout en rood geverfd. Zij werden hoog op de schouders van ruwe mannen gedragen, die voortmarcheerden terwijl de tranen over hun gezicht stroomden en die gevolgd werden door vrouwen, die huilden en jammerden of strak voor zich uitziend doorliepen met lijkleke gezichten. Enkele kisten waren op, het deksel werd er achteraan gedragen. Andere waren bedekt met goud- of zilverdoek, soms was er een soldatenpet bovenop gespijkerd. Er waren veel kransen van afschuwelijke kunstbloemen.

Tussen een onregelmatige dubbele rij mensen door, die zich opende en weer sloot, bewoog zich de stoet langzaam naar ons toe. Nu kwam er door de poort een eindeloze stroom vlaggen in vele tinten rood, met zilveren en gouden letters en afhangend rouwfloers en ook enkele anarchistische vlaggen, zwart, met witte letters. Het muziekkorps speelde de revolutionaire treurmars en opnieuw weerklonk, indrukwekkend en plechtig, het door onderdrukt gesnik afgebroken gezang van de blootshoofds staande mensenmenigte. Tussen de fabrieksarbeiders liepen compagnieën soldaten met hun kisten en eskadrons saluerende cavalerie en batterijen artillerie, de kanonnen met rood en zwart doek omwonden, naar het scheen voor altijd. Op hun vaandels stond: 'Lang leve de Derde Internationale!' of 'Wij willen een eervolle algehele, democratische vrede!'

Langzaam naderde de stoet met de kisten de toegang tot het graf en de dragers beklommen met hun last de heuvels en daalden in de kuil af. Er waren veel vrouwen onder hen – stevig gebouwde, stoere proletarische vrouwen. Achter de doden kwamen andere vrouwen, jonge door kommer gebroken vrouwen, of oude, gerimpelde vrouwen, die hardverscheurend jammerden en hun zoons en mannen in het Broederschapsgraf trachtten te volgen, zich verzettend als medelijdende handen hen wilden terughouden. De hele dag passeerde de begrafenisstoet, het plein opkomend door de Iberische Poort, het weer verlatend door de Nikolskaja, een stroom van rode vlaggen met leuzen van hoop en broederschap en vermetelege voorspellingen tegen een achtergrond van vijftigduizend mensen, een gebeurtenis die over de gehele wereld door de arbeiders en hun nakomelingschap herdacht zal worden.

Een voor een werden de vijfhonderd kisten in de graven gelaten. Het begon al te schemeren, maar nog steeds kwa-

men er waaiende en wapperende vlaggen voorbij. Het muziekkorps speelde de treurmars en de enorme menigte zong. In de bladerloze takken van de bomen boven het graf werden de kransen gehangen als vreemde, veelkleurige bloesems. Tweehonderd mensen begonnen het graf te dichtten. Met een dof geluid dat boven het gezang uit was te horen, viel de aarde op de kisten.

De lichten gingen aan. De laatste vlaggen, de laatste snikkende vrouwen, hun blik star op het graf gericht, trokken voorbij. Langzaam verebde op het Rode Plein de proletarische vloed. Ik besepte plotseling dat de gelovige Russische mensen geen priesters meer nodig hadden om hen een plaats in het hemelse rijk te bezorgen. Op aarde bouwden zij zich een schitterender rijk, dan welke hemel ook hun had te bieden, een rijk, waarvoor het een eer was, te sterven.

DE VEROVERING VAN DE MACHT

Verklaring betreffende de Rechten van de Volkeren van Rusland . . . Het eerste Congres der Sowjets, in juni van dit jaar, heeft het recht van de volkeren van Rusland op zelfbeschikking geproclameerd.

Het tweede Congres der Sowjets in november jl. bevestigde dit onvervreemdbare recht van de volkeren van Rusland op nog beslister en vastberadener wijze.

De Raad van Volkscommissarissen heeft, teneinde de wil van deze Congressen tot uitvoering te brengen, besloten de volgende principes als grondslag te nemen voor zijn activiteit in de kwestie der Nationaliteiten:

- (1) Gelijkheid en souvereiniteit van de volkeren van Rusland.
- (2) Het recht van de volkeren van Rusland op vrije zelfbeschikking, inclusief het recht op afscheiding en vorming van een onafhankelijke staat.
- (3) Opheffing van alle nationale en nationaal-religieuze voorrechten en beperkingen.
- (4) Vrije ontwikkeling van de nationale minderheden en etnografische groepen, die het grondgebied van Rusland bevolken.

Onmiddellijk na de vorming van een Commissie voor de Nationaliteiten zullen decreten worden opgesteld.

In naam der Russische Republiek,
De Volkscommissaris voor Nationaliteiten
Joessow Djoegasjwili-Stalin
De Voorzitter van de Raad van Volkscommissarissen
W. Oeljanow (Lenin)

De Centrale Raad te Kiëw verklaarde de Oekraïne direct tot een onafhankelijke republiek. Hetzelfde deed de rege-

ring van Finland via het Parlement te Helsingfors. Er ontstonden onafhankelijke 'regeringen' in Siberië en de Kaukasus. Het Poolse Centrale Militaire Comité trommelde de Poolse troepen in het Russische leger snel bijeen, hief hun comités op en voerde een ijzeren discipline in . . . Al deze 'regeringen' en 'bewegingen' hadden twee dingen gemeen: zij werden geleid door de bezittende klassen en verafschuwden het Bolsjewisme . . . Temidden van de chaos van schokkende veranderingen echter timmerde de Raad van Volkscommissarissen gestadig aan het bouwwerk van de socialistische orde: decreet over de sociale verzekering, over de arbeiderscontrole, over regelingen voor de Wolost-(Districts-) Grondcommissies, over de afschaffing van rangen en titels, over de afschaffing van rechtbanken en de vorming van Volkstribunalen . . .

Onophoudelijk zonden Leger- en Vlootafdelingen afgevaardigden om 'de nieuwe Regering van het Volk met vreugde te begroeten'.

Op een dag zag ik voor het Smolny een zojuist uit de loopgraven teruggekeerd, haveloos uitziend regiment. De soldaten met ingevallen, grauwe gezichten, stonden voor de grote poort opgesteld en keken omhoog naar het gebouw alsof Onze Lieve Heer zelf daar woonde. Enkelen wezen lachend naar de keizerlijke adelaars boven de poort . . . Roodgardisten kwamen de wacht betrekken. Alle soldaten keerden zich om en keken nieuwsgierig alsof zij wel van hen gehoord, maar hen nooit gezien hadden. Zij lachten goedmoedig en liepen uit de rij om de Roodgardisten op de rug te kloppen met half-gekscherende en half-bewonderende opmerkingen . . .

De Voorlopige Regering bestond niet meer. Op 15 november hielden de priesters in alle kerken van de hoofdstad op voor haar te bidden. Maar dat was, zoals Lenin zelf tot

de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad zei, 'slechts het begin van de verovering van de macht'.

Beroofd van haar wapens begon de oppositie, die het economische leven van het land nog beheerste, met het talent voor het voeren van massa-actie, dat de Russen eigen is, de desorganisatie te organiseren – om de Sowjets te hinderen, te verlammen en in discrediet te brengen. De staking van de regeringsambtenaren was goed georganiseerd en werd gefinancierd door de banken en handelsinstellingen. Elke stap van de Bolsjewiki tot overname van het regeringsapparaat stuitte op verzet.

Trotski ging naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken; de ambtenaren weigerden hem te erkennen en sloten zich op. Toen de deuren werden geforceerd, traden zij af. Hij eiste de sleutels van de archieven. Deze werden pas overhandigd, toen hij arbeiders er bij haalde om de sloten te forceren. Daarna ontdekte men dat Neratow, de voormalige plaatsvervangende minister van Buitenlandse Zaken, verdwenen was met medeneming van de Geheime Verdragen . . .

Sjljapnikow trachtte het Ministerie van Arbeid over te nemen. Het was bitter koud en er was niemand om de kachels aan te maken. Niet een van de honderden ambtenaren wilde hem wijzen, waar het bureau van de minister was . . . Alexandra Kollontai, die op 13 november benoemd was tot Commissaris voor Sociale Zaken – het departement voor armenzorg en de openbare liefdadigheidsinstellingen – werd begroet met een staking van op veertig na alle functionarissen in het ministerie. De armen in de grote steden en de bewoners van tehuizen werden onmiddellijk in de grootste nood gestort; delegaties van hongerende invaliden en van wezen met blauwe, ingevalen gezichten belegerden het gebouw. Met tranen in haar

ogen liet Kollontai de stakers gevangen nemen tot zij de sleutels van het kantoor en de brandkast afgaven. Maar toen zij de sleutels kreeg, werd ontdekt dat de vroegere minister, gravin Panina, het geld met zich meegenomen had. Zij weigerde het af te geven, tenzij op bevel van de Grondwetgevende Vergadering.

Dergelijke incidenten speelden zich ook af in het Ministerie van Landbouw, het Ministerie van Bevoorrading en het Ministerie van Financiën. De ambtenaren, die bevel kregen op hun posten terug te keren op straffe van verlies van hun posities en rechten op pensioen, bleven óf weg óf kwamen terug om te saboteren . . . Aangezien bijna alle intellectuelen anti-bolsjewistisch waren, kon de Sowjet-regering nergens een nieuwe staf recruter.

De particuliere banken bleven hardnekkig gesloten. Zij hielden een achterdeur open voor speculanten. Toen er bolsjewistische commissarissen kwamen, liepen de employés weg, verstopten de boeken en namen het geld mee. Alle employés van de Staatsbank staakten met uitzondering van de beambten van de kluizen en de bankbiljettendrukkerij. Dezen wezen alle eisen van het Smolny af, maar betaalden in het geheim reusachtige sommen uit aan het Comité voor Redding en aan de Doema.

Tweemaal kwam een Commissaris met een compagnie Roodgardisten om de uitbetaling van belangrijke sommen gelds af te dwingen ter dekking van de regeringsuitgaven. De eerste keer was een indrukwekkend aantal leden van de Doema en van de mensjewistische en sociaalrevolutionaire leiders aanwezig. Zij spraken zo ernstig over de gevolgen, dat de Commissaris bang werd. De tweede maal kwam hij met een bevel, dat hij volgens gebruik hardop voorlas. Maar iemand maakte hem er opmerkzaam op, dat het datum noch stempel had. De traditionele Russische

eerbied voor 'documenten' dwong hem, zich opnieuw terug te trekken . . . De ambtenaren van het Credietbureau vernietigden hun boeken, zodat alle documenten over de financiële betrekkingen van Rusland met het buitenland verloren gingen.

De Bevoorradingscomités en het bestuur van de gemeentelijke nutsbedrijven werkten òf helemaal niet, òf pleegden sabotage. En toen de Bolsjewiki, gedwongen door het wanhopige gebrek dat de stadsbevolking leed, hulp trachtten te bieden of de openbare diensten poogden over te nemen, gingen alle ambtenaren onmiddellijk in staking en de Doema overstroomde Rusland met telegrammen, waarin gezegd werd dat de Bolsjewiki 'de gemeentelijke autonomie schonden'. Op de Militaire hoofdkwartieren en in de kantoren van de Ministeries van Oorlog en Marine, waar de oude ambtenaren er in toegestemd hadden om te blijven werken, belemmerden de Legercomités en het Opperbevel de Sowjets op alle mogelijke manieren, tot zelfs verwaarlozing van de troepen aan het front toe. Het Al-Russisch Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond was vijandig gezind en weigerde Sowjet-troepen te vervoeren. Elk troepentransport uit Leningrad moest afgedwongen worden en elke keer moesten spoorwegfunctionarissen gearresteerd worden. En daarop dreigde het Al-Russisch Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond onmiddellijk met een algemene staking, tenzij zij vrijgelaten werden . . .

Het Smolny was duidelijk machteloos. De kranten schreven dat alle fabrieken van Petrograd binnen drie weken moesten sluiten wegens gebrek aan brandstof. Het Al-Russisch Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond maakte bekend, dat per 1 december het treinvervoer moest worden gestaakt. In Petrograd was er nog alleen voedsel voor drie dagen en nieuw werd niet aangevoerd. Het leger aan

het front hongerde . . . Het Comité voor Redding en de verschillende Centrale Comités overstroonden het gehele land met oproepen, waarin de bevolking aangespoord werd, de decreten van de Regering te negeren. De ambassades van de Geallieerden namen   f een onverschillige,   f een openlijk vijandige houding aan . . .

De kranten van de oppositie, de ene dag verboden, maar de volgende dag weer verschijnend onder nieuwe namen, overstelpten het nieuwe regime met hun sarcasme. Zelfs *Nowaja Zjizn* karakteriseerde het nieuwe regime als 'een combinatie van demagogie en machteloosheid'.

'Van dag tot dag', schreef zij, 'zinkt de regering van Volkscommissarissen dieper in het moeras van haast en oppervlakkigheid. Nadat zij de macht zonder moeite hebben veroverd . . . weten de Bolsjewiki er geen gebruik van te maken.

Zij missen niet alleen het vermogen, het bestaande regeringsapparaat te leiden, maar zijn ook niet in staat een nieuw te scheppen, dat volgens de theorieën van de experimenterende socialistten gemakkelijk en soepel zou kunnen draaien. Nog maar kort geleden beschikten de Bolsjewiki niet over voldoende mensen om hun groeiende partij te leiden – een werk, waar toch alleen maar mensen die spreken en schrijven kunnen voor nodig zijn. Waar zouden zij dan geschoolde mensen moeten vinden, die de uiteenlopende en ingewikkelde regeringsfuncties kunnen uitoefenen?

De nieuwe regering handelt en dreigt, zij overstroomt het land met decreten, het ene al radicaler en 'socialistischer' dan het andere. Maar bij dit tentoonspreiden van Socialisme op Papier – blijkbaar bedoeld om onze nakomelingen in verbazing te brengen – zijn noch de wens, noch het vermogen aanwezig om de directe problemen van de dag

op te lossen!' Ondertussen vergaderde de Conferentie van het Al-Russisch Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond dag en nacht om een nieuwe regering te vormen. Beide groepen waren het in principe al eens over de grondslag van zulk een regering. Er werd gediscussieerd over de samenstelling van de Volksraad. Er werd een voorlopig kabinet gekozen met Tsjernow als premier. De Bolsjewiki zouden toegelaten worden als een grote minderheid, maar Lenin en Trotski werden uitgesloten. De Centrale Comités van de Mensjewistische en Sociaalrevolutionaire partijen en het Uitvoerend Comité van de Boeren-Sowjets besloten, zich niet te verzetten tegen toetreding van de Bolsjewiki in de Volksraad, 'om een eind te maken aan de broedermoord', hoewel zij de 'misdadige politiek' van de Bolsjewiki onveranderlijk afwezen.

Maar de vlucht van Kerenski en de verbazingwekkende successen, die de Sowjets overal behaalden, deden de situatie veranderen. Op 16 november eisten de Linkse Sociaalrevolutionairen op een zitting van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad dat de Bolsjewiki een coalitieregering met de andere Socialistische partijen zouden vormen. Anders zouden zij zich terugtrekken uit het Militaire Revolutionaire Comité en uit de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad. Malkin zei: 'De berichten uit Moskou, waar onze kameraden sterven aan beide zijden van de barricaden, nopen ons er toe de kwestie van de uitoefening van de macht opnieuw aan de orde te stellen. Het is niet alleen ons recht om dit te doen, maar ook onze plicht . . . Wij hebben het recht verworven om hier met de Bolsjewiki binnen de muren van het Smolny te zitten en vanaf deze tribune te spreken. Na de bittere interne partijstrijd zullen wij, indien u een vergelijk afwijst, gedwongen zijn, over te gaan tot openlijke strijd buiten het Smolny . . . Wij moeten

de democratie een aanvaardbaar compromis voorstellen ...'

De Bolsjewiki kwamen, na tijdens een reces het ultimatum overwogen te hebben, terug met een resolutie die door Kamenjew werd voorgelezen:

'De Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad acht het noodzakelijk dat tot de regering toetreden vertegenwoordigers van alle *Socialistische partijen, die in de Sowjets van Arbeiders-, Soldaten- en Boerenafgevaardigden vertegenwoordigd zijn en die de verworvenheden van de Revolutie van 7 november erkennen* – dat wil zeggen: de vestiging van een Regering van Sowjets, de decreten over de vrede, de grond, de controle der industrie door de arbeiders en de bewapening van de arbeidersklasse. De Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad besluit daarom alle partijen *in de Sowjets* voor te stellen besprekingen te voeren over de vorming van de Regering en houdt vast aan de volgende voorwaarden als grondslag:

De Regering is verantwoordelijk aan de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad. De Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad zal uitgebreid worden tot 150 leden. Bij deze 150 afgevaardigden van de Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden zullen worden gevoegd 75 afgevaardigden van de *Provinciale* Sowjets van Boerenafgevaardigden, 80 van de Front-organisaties van het Leger en de Vloot, 40 van de Vakbonden (25 van de verschillende Al-Russische Bonden overeenkomstig belangrijkheid, 10 van het Al-Russisch Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond en 5 van de Post- en Telegraafarbeiders) en 50 afgevaardigden van de Socialistische groepen in de Doema van Petrograd. In het kabinet zelf moet minstens de helft van de portefeuilles gereserveerd worden voor de Bolsjewiki. De Ministeries van Arbeid, Binnen- en Buitenlandse Za-

ken moeten aan de Bolsjewiki worden gegeven. Het bevel over de garnizoenen van Petrograd en Moskou moet in handen blijven van afgevaardigden van de Sowjets van Moskou en Petrograd.

De regering neemt de systematische bewapening van de arbeiders van heel Rusland op zich.

De Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad houdt vast aan de candidatuur van de kameraden Lenin en Trotski'. Kamenjew gaf een uitleg. 'De zogenaamde "Volksraad",' zei hij, 'die voorgesteld werd door de Conferentie (van het Al-Russisch Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond) zou bestaan uit ongeveer 420 leden, onder wie 150 Bolsjewiki. Daarnaast zouden er afgevaardigden zijn van de contra-revolutionaire oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, 100 leden, gekozen door de Doema's – allemaal aanhangers van Kornilow, 100 afgevaardigden van de Boeren-Sowjets – aangewezen door Awksentjew en 80 van de oude Legercomités, die niet langer de soldatenmassa's vertegenwoordigden.'

'Wij weigeren de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad toe te laten en evenmin de vertegenwoordigers van de Doema's. De afgevaardigden van de Boeren-Sowjet zullen gekozen worden door het Congres van Boeren dat wij bijeen hebben geroepen en dat tegelijkertijd een nieuw Uitvoerend Comité zal kiezen. Het voorstel om Lenin en Trotski uit te sluiten, is bedoeld om onze partij te onthoofden en wij accepteren dit niet. Tenslotte zien wij op geen enkele wijze de noodzaak in van een "Volksraad". De Sowjets staan open voor alle Socialistische partijen en in de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad zijn zij evenredig vertegenwoordigd overeenkomstig hun werkelijke invloed onder de massa's ...'

Karelin verklaarde namens de Linkse Sociaalrevolutionai-

ren dat zijn partij voor de bolsjewistische resolutie zou stemmen, waarbij zij zich het recht voorbehield om bepaalde bijzonderheden, zoals bijvoorbeeld de vertegenwoordiging der boeren, te wijzigen. Ook eiste hij dat het Ministerie van Landbouw gereserveerd werd voor de Linkse Sociaalrevolutionairen. Men werd het ook hierover eens . . .

Later, op een bijeenkomst van de Sowjet van Petrograd, beantwoordde Trotski een vraag over de vorming van de nieuwe Regering als volgt:

‘Daar weet ik niets van. Ik neem geen deel aan de onderhandelingen . . . Maar ik geloof niet dat zij van groot belang zijn . . .’

Die nacht heerste in de Conferentie grote opwindig. De afgevaardigden van de Doema trokken zich terug . . . Maar in het Smolny zelf groeide binnen de rijen van de Bolsjewistische partij een formidabel verzet tegen de politiek van Lenin. In de nacht van de 17de november was de grote zaal stampvol voor de bijeenkomst van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad en de sfeer was onheilspellend.

De Bolsjewiek Larin verklaarde dat het ogenblik voor de verkiezing van de Grondwetgevende Vergadering naderde en dat het tijd werd een eind te maken aan de ‘politieke terreur’.

De maatregelen, die zijn genomen tegen de vrijheid van de pers, moeten gewijzigd worden. Zij hadden hun redenen van bestaan toen er strijd gevoerd werd, maar nu missen zij iedere grond. De pers moet vrij zijn, behalve als zij misbruikt wordt om op te hitsen tot wanordelijkheden en opstand.’

Onder een storm van gefluit en geloei uit zijn eigen partij stelde Larin de volgende resolutie voor:

‘Het decreet van de Raad van Volkscommissarissen met

betrekking tot de pers wordt hierbij herroepen. Maatregelen tot politieke onderdrukking kunnen alleen toegepast worden bij besluit van een speciale rechtbank, die gekozen wordt door de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, overeenkomstig de krachtsverhoudingen der verschillende partijen die vertegenwoordigd zijn. Deze rechtbank moet ook het recht hebben, reeds van kracht zijnde maatregelen tot onderdrukking aan een nieuw onderzoek te onderwerpen'.

Dit werd begroet door een donderend applaus, niet alleen van de zijde der Linkse Sociaalrevolutionairen, maar ook van een deel der Bolsjewiki.

Awanessow, die voor de Leninisten sprak, stelde haastig voor, dat de kwestie van de pers uitgesteld zou worden tot er een of ander compromis tussen de socialistische partijen was bereikt. Dit voorstel werd met overweldigende meerderheid verworpen.

'De revolutie die nu voltooid wordt,' ging Awanessow voort, 'heeft niet geaarzeld, het particulier-bezit aan te vallen en het vraagstuk van de pers kunnen wij slechts onderzoeken vanuit het oogpunt van het particulier-bezit . . .' Daarna las hij de officiële bolsjewistische resolutie voor:

'Het onderdrukken van de bourgeois-pers werd niet alleen voorgeschreven door zuiver militaire belangen gedurende de opstand en om contra-revolutionaire actie tegen te gaan, maar het is ook een noodzakelijke maatregel bij de overgang naar de vestiging van een nieuwe orde met betrekking tot de pers, een orde, waarin het de kapitalistische eigenaars van drukpersen en papier niet moet zijn toegestaan de almachtige en uitsluitende vormers van de openbare mening te zijn. Wij moeten overgaan tot het inbeslag-

nemen van particuliere drukkerijen en papiervoorraden, die het eigendom van de Sowjets behoren te worden, zowel in de hoofdstad als in de provincies, zodat de politieke partijen en groepen er gebruik van kunnen maken overeenkomstig de werkelijke kracht van de ideeën die zij vertegenwoordigen, dat wil zeggen evenredig aan het aantal hunner aanhangers. Het herstel van de zogenaamde "Vrijheid van drukpers", het zonder meer teruggeven van de drukkerijen en het papier aan de kapitalisten – de vergiftigers van de volksgeest – zou een ontoelaatbare capitulatie betekenen voor de wil van het kapitaal, een opgeven van een van de belangrijkste veroveringen van de Revolutie. Met andere woorden: dat zou een maatregel van beslist contra-revolutionaire aard zijn. Hiervan uitgaande verwerpt de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad categorisch alle voorstellen die het herstel van de oude orde op het gebied van de pers tot doel hebben en steunt zij zonder meer het standpunt van de Raad van Volkscommissarissen in deze kwestie tegen de aanmatigheden en ultimatus, die uit kleinburgerlijke vooroordelen voortkomen of een duidelijke capitulatie voor de belangen van de contra-revolutionaire bourgeoisie betekenen'. Het voorlezen van deze resolutie werd onderbroken door ironische uitroepen van de Linkse Sociaalrevolutionairen en uitbarstingen van verontwaardiging van de zijde der oppositionele Bolsjewiki. Karelin sprong op en protesteerde: 'Drie weken geleden waren de Bolsjewiki de vurigste verdedigers van de vrijheid van drukpers . . . De argumenten in deze resolutie herinneren op eigenaardige wijze aan het standpunt van de oude Zwarte Honderd en de censurs van het tsaristische regiem. Ook zij spraken van "vergiftiging van de volksgeest".' Trotski sprak langdurig ten gunste van de resolutie. Hij maakte onderscheid tussen de pers

gedurende de burgeroorlog en de pers na de overwinning. 'Tijdens de burgeroorlog behoorde het recht om geweld te gebruiken alleen aan de onderdrukten . . .' (Geroep van 'Wie zijn nu dan de onderdrukten? Kannibaal!') 'De overwinning op onze tegenstanders is nog niet behaald en de kranten zijn wapens in hun handen. Onder deze omstandigheden is het sluiten van de kranten een gewettigde maatregel van verdediging . . .' Overgaand tot de kwestie van de pers na de overwinning vervolgde Trotski:

'De houding van de Socialisten met betrekking tot de persvrijheid dient dezelfde te zijn als hun houding ten aanzien van de vrijheid van handel . . . Het democratisch bewind, dat in Rusland wordt gevestigd, eist dat de heerschappij van het particulier bezit over de pers afgeschaft moet worden, evengoed als heerschappij van het particulier bezit over de industrie . . . De Sowjetmacht moet alle drukkerijen in beslag nemen.' (Kreten: 'Neem de drukkerij van de *Prawda* maar in beslag!')

'Het pers-monopolie van de bourgeoisie moet afgeschaft worden. Anders heeft het voor ons geen zin om de macht over te nemen! Alle lagen van de bevolking behoren toegang te hebben tot de drukkerijen en het papier . . . Het eigendomsrecht op de drukkerijen en het papier behoort in de eerste plaats aan de arbeiders en boeren en pas daarna komen de burgerlijke partijen, die in de minderheid zijn . . . Het overgaan van de macht in handen van de Sowjets zal een radicale omwenteling teweeg brengen in de wezenlijke bestaansvoorwaarden. En het is noodzakelijk dat deze verandering ook duidelijk in de pers tot uitdrukking komt . . . Als wij de banken nationaliseren, hoe kunnen wij dan de financiële tijdschriften dulden? Het oude regime moet sterven. Dat moet men nu eindelijk eens goed leren begrijpen . . .' (Applaus en woedende kreten).

Karelin verklaarde dat de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad geen recht had, een besluit in deze belangrijke kwestie te nemen. Dat moest overgelaten worden aan een speciaal comité. Hartstochtelijk eiste hij opnieuw de persvrijheid.

Daarna sprak Lenin, rustig, zonder zich op te winden, met gefronst voorhoofd en zijn woorden wikkend en wegend. Iedere zin viel als een hamerslag. 'De burgeroorlog is nog niet afgelopen. De vijand staat nog in ons midden. Daarom is het onmogelijk de dwangmaatregelen tegen de pers af te schaffen.'

'Wij Bolsjewiki zijn er altijd openlijk voor uitgekomen dat, wanneer wij aan de macht zouden komen, wij de burgerlijke pers zouden sluiten. De burgerlijke pers dulden zou betekenen: ophouden socialist te zijn. Tijdens de revolutie kan men niet stil blijven staan. Men moet altijd voorwaarts gaan, of men gaat achteruit. Wie nu over vrijheid van drukpers spreekt, gaat achteruit en remt onze opmars naar het socialisme.

'Wij hebben het kapitalistische juk afgeworpen, zoals de eerste revolutie het tsaristische juk afwierp. *Zo goed als de eerste revolutie het recht had, de monarchistische kranten te onderdrukken*, zo hebben wij het recht, de bourgeoispers te onderdrukken. Het is onmogelijk om het vraagstuk van de vrijheid van drukpers van de andere vraagstukken van de klassenstrijd te scheiden. Wij hebben beloofd het verschijnen van deze kranten te beletten en wij zullen het ook doen. De overgrote meerderheid van het volk staat achter ons! Nu de opstand voorbij is, hebben wij er absoluut geen behoefte aan de kranten van de andere socialistische partijen te onderdrukken, zolang zij niet oproepen tot gewapende opstand of tot ongehoorzaamheid aan de Sowjet-regering. Maar wij zullen niet toelaten dat zij, onder het

voorwendsel van vrijheid van de socialistische pers, met geheime steun van de bourgeoisie het monopolie over drukpers, inkt en papier krijgen . . . Deze belangrijke zaken moeten het eigendom van de Sowjet-regering worden. Zij moeten in de eerste plaats ter beschikking worden gesteld van de socialistische partijen, en wel in stricte verhouding tot hun stemmental.'

Toen kwam de stemming. De resolutie van Larin en de Linkse Sociaalrevolutionairen werd verworpen met 31 tegen 22 stemmen. De motie van Lenin werd aangenomen met 34 tegen 24 stemmen. Onder de minderheid waren de Bolsjewiki Rjazanow en Lozowski. Zij verklaarden dat het onmogelijk voor hen was om te stemmen tegen welke beperking van de persvrijheid ook.

Vervolgens verklaarden de Linkse Sociaalrevolutionairen niet langer de verantwoordelijkheid voor de hier gevoerde politiek te kunnen dragen, waarna zij zich uit het Militaire Revolutionaire Comité en uit alle andere functies met uitvoerende verantwoordelijkheid terugtrokken.

Vijf leden – Nogin, Rykow, Miljoetin, Teodorowitsj en Sjljapnikow – traden uit de Raad van Volkscommissarissen. Zij verklaarden: 'Wij zijn voor een Socialistische Regering van alle partijen in de Sowjets. Wij zijn van mening dat alleen de vorming van een dergelijke regering kan verzekeren, dat de heldhaftige strijd van de arbeidersklasse en het revolutionaire leger resultaten zal afwerpen. Daarnaast staat slechts één andere weg open: de vorming van een zuiver Bolsjewistische Regering door middel van politieke terreur. Dit is de weg die de Raad van Volkscommissarissen heeft genomen. Wij kunnen en willen deze niet volgen. Wij zijn van mening dat dit leidt tot het verwijderen uit het politieke leven van vele proletarische organisaties, tot de vestiging van een onverantwoordelijk regime en tot de

ring. Het spijt ons zeer dat de Linkse Sociaalrevolutionaire kameraden dit weigerden. Wij achten voor een revolutionair, die de zijde van de werkers kiest, deze weigering ontoelaatbaar. Wij zijn te allen tijde bereid de Linkse Sociaalrevolutionairen in de regering op te nemen, maar wij verklaren dat wij, als partij van de meerderheid op het Tweede Al-Russische Sowjet-Congres, tegenover het volk het recht en *de plicht* hebben, de regering samen te stellen . . .

. . . Kameraden! Enige leden van het Centraal Comité van onze partij en van de Raad van Volkscommissarissen, Kamenjew, Zinowjew, Nogin, Rykow, Miljoetin en enkele anderen, zijn gisteren, 17 november, uit het Centraal Comité van onze partij getreden en wat de laatste drie betreft, ook uit de Raad van Volkscommissarissen . . .

De kameraden, die ons verlieten, handelden als deserteurs, niet alleen omdat zij de hun toevertrouwde posten in de steek lieten, maar ook omdat zij tegen de nadrukkelijke instructies van het Centraal Comité van onze partij, nl. dat zij met hun uittreden zouden wachten tot de beslissing van de partijorganisaties van Petrograd en Moskou, hebben gehandeld. Wij keuren deze desertie ten zeerste af en zijn er vast van overtuigd, dat alle bewuste arbeiders, soldaten en boeren, die lid van onze partij zijn of ermee sympathiseren, eveneens het gedrag van de deserteurs zullen afkeuren . . .

Denkt eraan, kameraden, dat twee van deze deserteurs, Kamenjew en Zinowjew, vlak voor de opstand in Petrograd als deserteurs en onderkruipers zijn opgetreden, door op de beslissende vergadering van het Centrale Comité op 23 oktober 1917 tegen de opstand te stemmen. En zelfs nadat de resolutie door het Centraal Comité was aangenomen, hebben zij hun campagne op een vergadering van partijfunctionarissen voortgezet . . .

КЪ ВОПРОСУ О СОГЛАШЕНИИ

ВНИМАНИЮ ВСѢХЪ РАБОЧИХЪ И ВСѢХЪ СОЛДАТЪ,

11-го Ноября въ клубъ Преображенскаго полка состоялось чрезвычайное собраніе представителей всѣхъ частей Петроградскаго гарнизона.

Собрание это было созвано по инициативѣ Преображенскаго и Семеновскаго полковъ для обсужденія вопроса о томъ, какія социалистическія партіи стоятъ за совѣтскую власть, какія противъ совѣтской власти, какія стоятъ за народъ, какія противъ него, и возможно ли соглашеніе.

На собраніе были приглашены представители Центральнаго Исполнительнаго Комитета Совѣтовъ, Городской думы, Авксентьевскаго крестьянскаго совѣта и всѣхъ политическxъ партій отъ большевиковъ до выродившихся социалистовъ включительно.

Послѣ долгаго обсужденія, заслушавъ рѣчи всѣхъ партій и организацій, собраніе подавляющимъ большинствомъ голосовъ признало что только большевики и лѣвые эсеры стоятъ за народъ, а всѣ остальные партіи только прикрываютъ дозунгомъ соглашенія для того, чтобы лишить народъ тѣхъ завоеваній, которыми былъ сдѣланъ въ дни великой октябрьской рабочей и солдатской революціи.

Вотъ текстъ резолюціи, принятой на этомъ собраніи Петроградскаго гарнизона 61 голосомъ противъ 1 при 12 воздержавшихся.

„Гарнизонное собраніе, созванное по инициативѣ Преображенскаго и Семеновскаго полковъ, заслушавъ представителей всѣхъ социалистическихъ партій и общественныхъ организацій по вопросу о соглашеніи политическихъ партій, находитъ, что:

1) Представители Центральнаго Исполнительнаго Комитета Совѣтовъ (2-го созыва), представители партій большевиковъ и лѣвыхъ эс-эровъ опредѣленно заявили, что они за власть совѣтовъ, за декреты о землѣ, мирѣ и контролѣ надъ производствомъ и что на этой платформѣ они допускаютъ соглашеніе социалистическихъ партій.

2) Въ то же время представители другихъ партій (эс-эровъ и меньшевиковъ) или не дали отвѣта или прямо заявили, что они противъ совѣтской власти и противъ декретовъ о землѣ, мирѣ и контролѣ.

Въ виду чего совѣщаніе постановляетъ:

1) Вынести рѣзкое порицаніе тѣмъ партіямъ, которыя, прикрываясь дозунгомъ соглашенія, на самомъ дѣлѣ хотятъ сорвать завоеванія, добытые народомъ въ дни октябрьской революціи.

2) Выразить полное довѣріе Центральному Исполнительному Комитету и Совѣту народныхъ Комиссаровъ и объявить имъ полную поддержку.

Въ то же время собраніе находитъ необходимымъ, чтобы товарищи лѣвые эс-эры вступили въ составъ Народнаго Правительства.

Совѣщаніе представителей воинскихъ частей Петроградскаго гарнизона.

Печатня „Извѣстія“. Петроградъ. Сдѣлано въ 4-й отд. 1917.

De in de straten van Petrograd aangeplakte bekendmaking over het resultaat van een vergadering van vertegenwoordigers van het Petrogradse Garnizoen, bijeengeroepen teneinde haar houding te bepalen inzake de vorming van een nieuwe regering.

Maar de grote geestdrift van de massa's, de grote heldhaftigheid van miljoenen arbeiders, soldaten en boeren in Moskou, Petrograd, aan het front, in de loopgraven en in de dorpen heeft de deserteurs met hetzelfde gemak ter zijde geschoven als waarmee een trein houtspaanders wegvaagt... Degenen, die weinig vertrouwen hebben, die aarzelen, die twijfelen en die zich bang laten maken door de bourgeoisie of die zich door het geschreeuw van haar directe of indirecte handlungers laten beïnvloeden, behoren zich te schamen! Onder de massa's van Petrograd, Moskou en elders in het land is *geen schijn* van aarzeling aanwezig... Wij zullen ons niet onderwerpen aan welk ultimatum dan ook van kleine groepen intellectuelen, die geen aanhang hebben onder de massa's en die *practisch* alleen worden gesteund door aanhangers van Kornilow, Sawinko, de *Jonkers* enzovoorts...'

De weerklank hierop uit het hele land leek wel een onweersstorm. De rebellen kregen geen schijn van kans om 'openlijk hun mening aan de massa's van arbeiders en soldaten kenbaar te maken'. Als een stortzee overstroomde het volk de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad met verklaringen, waarin het gedrag van de 'deserteurs' fel werd afgekeurd. Dagenlang wemelde het in het Smolny van verbolgen delegaties en comités van het front, van de Wolga en van de Petrogradse fabrieken. 'Hoe durfden zij de regering te verlaten? Waren zij door de bourgeoisie omgekocht om de revolutie te vernietigen? Zij moeten terugkeren en zich onderwerpen aan de besluiten van het Centraal Comité!'

Alleen in het Petrogradse garnizoen bestond nog onzekerheid. Er vond een grote soldatenvergadering plaats op 24 november, waarop door vertegenwoordigers van alle

politieke partijen werd gesproken. Met grote meerderheid ondersteunde men Lenins politiek en de Linkse Sociaal-revolutionairen kregen te horen, dat zij tot de regering moesten toetreden.

De Mensjewiki stelden een laatste ultimatum, waarin zij eisten dat alle ministers en *Jonkers* zouden worden vrijgelaten, dat er volledige persvrijheid zou komen, dat de Rode Garde ontwapend zou worden en dat het garnizoen onder bevel van de Doema zou worden geplaatst.

Hierop antwoordde het Smolny, dat alle socialistische ministers en alle *Jonkers*, op een paar na, reeds vrijgelaten waren, dat alle kranten mochten verschijnen, behalve de bourgeoispers en dat de Sowjet het commando over de gewapende strijdkrachten zou behouden. Op de 19de ging de Conferentie voor de vorming van een Nieuwe Regering uiteen terwijl de oppositie geleidelijk naar Mogilew verdween, waar zij onder bescherming van de generale staf tot het eind toe telkens weer een nieuwe regering vormde. Intussen waren de Bolsjewiki er in geslaagd de macht van het Al-Russisch Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond te ondermijnen. In een oproep van de Petrogradse Sowjet werden alle spoorwegarbeiders aangespoord om het Al-Russisch Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond te dwingen, af te treden. Op de 15de riep de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad van de Sowjets een Al-Russisch Congres van Spoorwegarbeiders voor de 1ste december bijeen op dezelfde wijze, als indertijd het Boerencongres bijeengeroepen was. Het Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond riep onmiddellijk zijn eigen congres bijeen, dat twee weken later zou plaatsvinden. Op 16 november namen de leden van het Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond hun zetels in de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad van de Sowjets in. Op de openingszit-

ting van het Landelijk Congres van Spoorwegarbeiders op de avond van de 2de december bood de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad van Sowjets de post van Commissaris voor het Verkeerswezen formeel aan het Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond aan, welke door deze werd geaccepteerd. Toen zij het vraagstuk van de macht hadden geregeld, richtten de Bolsjewiki hun aandacht op de problemen van het praktische bestuur. Allereerst moesten stad, land en leger van voedsel worden voorzien. Groepen matrozen en Roodgardisten doorzochten de magazijnen en goederen-loodsen der spoorwegen en zelfs de schepen in de kanalen. Zij haalden duizenden *poeds** levensmiddelen, die door speculanten verborgen werden gehouden, voor de dag en namen ze in beslag. Er werden gevolmachtigden naar de provincies gezonden. Met de hulp van de Landcomités namen zij de magazijn-voorraden van de grote graanhandelaars in beslag. Zwaar gewapende expedities van elk vijfduizend matrozen werden naar het Zuiden en naar Siberië gestuurd. Zij kregen opdracht om de nog door de Witgardisten beheerste steden te veroveren, de orde te herstellen en hoe dan ook voor levensmiddelen te zorgen. Het passagiersvervoer op de Transsiberische spoorweg werd twee weken gestaakt, terwijl er dertien treinen, geladen met door de Fabriekscomités bijeengebrachte balen textiel en ijzerwaren, naar het Oosten reden. Iedere trein stond onder leiding van een commissaris, die de opdracht had bij de Siberische boeren deze waren in te ruilen voor graan en aardappelen . . .

Daar Kaledin de kolenmijnen van de Don bezet hield, begon de brandstoffenvoorziening precair te worden. Het Smolny sneed alle elektrische verlichting in theaters, winkels en restaurants af, beperkte het tramverkeer en nam

* Een poed is 16.3 kg.

de voorraden brandhout bij de brandstoffenhandelaren in beslag. En toen de fabrieken van Petrograd wegens gebrek aan kolen gesloten moesten worden, leverden de matrozen van de Baltische Vloot de arbeiders 200.000 *poed* uit de bunkers van de oorlogsschepen.

Tegen het einde van november vond de zgn. 'wijnpogrom' – de plundering van de wijnkelders – plaats. Deze begon met de plundering van de kelders van het Winterpaleis. Dagenlang zwierven er dronken soldaten door de straten. Het was duidelijk dat de contra-revolutionairen in dit alles de hand in het spel hadden. Zij verspreidden onder de regimenten plattegronden, waarop de opslagplaatsen van sterke drank stonden aangegeven. Eerst probeerden de commissarissen van het Smolny de soldaten te overreden, maar het gelukte hun niet, aan de steeds toenemende wanorde een eind te maken. Integendeel, er ontstonden hevige gevechten tussen soldaten en Roodgardisten. Tenslotte stuurde het Militaire Revolutionaire Comité compagnieën matrozen met machinegeweren erop uit, die meedogenloos op de relletjesmakers schoten, waardoor velen gedood werden. Op bevel van de Uitvoerende Macht deden speciale vernietigingsafdelingen een inval in de wijnkelders. Zij sloegen met bijlen de flessen stuk of ze bliezen ze op met dynamiet.

Gedisciplineerde en goed bezoldigde compagnieën Roodgardisten deden dag en nacht dienst in de hoofdkwartieren van de Wijk-Sowjets. Zij vervingen de oude militie. In alle stadswijken werden kleine, door de arbeiders en soldaten gekozen revolutionaire rechtbanken ingesteld, die kleine vergrijpen berechtten.

De grote hotels, waar de speculanten nog altijd voorspoedige zaken deden, werden door Roodgardisten omsingeld. De speculanten werden in de gevangenis geworpen. Waak-

ОБЯЗАТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1) Городъ Петроградъ объявленъ на осадномъ положеніи.

2) Всякія собранія, митинги, сборища и т. п. на улицахъ и площадяхъ воспрещается.

3) Попытки разгромовъ винныхъ погребовъ, складовъ, заводовъ, лавокъ, магазиновъ, частныхъ квартиръ и проч. и т. п. будутъ прекращаемы пулеметнымъ огнемъ безъ всякаго предупрежденія.

4) Домовые комитеты, швейцары, дворники и милиція влѣгается въ безусловную обязанность поддерживать самый строжайшій порядокъ въ домахъ, дворахъ и на улицахъ, причѣмъ ворота и подъѣзды домовъ должны заператься въ 9 час. вечера и отарываться въ 7 час. утра. После 9 час. вечера выпускать только жильцовъ подъ контролемъ домовыхъ комитетовъ.

5) Выезныя въ раздѣлѣ, продажѣ или приобретеніи всякаго спиртныхъ напитковъ, а также въ нарушеніи пунктовъ 2-го и 4-го будутъ немедленно арестованы и подвергнуты самому тяжкому наказанію.

Петроградъ 6-го декабря, 3 часа ночи.

Комитетъ по борьбѣ съ погромами при Исполнительномъ Комитетѣ Совѣта Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ.

Комитетъ по борьбѣ съ погромами. Петроградъ. Советъ нар. вѣст. 1918.

Proclamatie van het Pogromafweercomité bij de Sowjet van Petrograd.

zaam en vol wantrouwen organiseerde het proletariaat van Petrograd zelf een uitgebreid spionagesysteem. Huisbedienden, die bij bourgeoisfamilies werkten en verdachte dingen ontdekten, gaven hun inlichtingen door aan het Militaire Revolutionaire Comité, dat met ijzeren hand en onophoudelijk toesloeg. Op die wijze werd het monarchistische complot ontdekt, dat geleid werd door een voormalig lid van de Doema, Poerisjkewitsj en een groep adellijken en officieren, die een officiersopstand hadden voorbereid en een brief hadden geschreven, waarin zij Kaledin uitnodigden naar Petrograd te komen. Op die manier werd ook de samenzwering van de Petrogradse Kadetten, die geld en recruten naar Kaledin stuurden, aan het licht gebracht.

Neratow, in angst geraakt door de uitbarsting van volkswoede, die door zijn vlucht was teweeggebracht, kwam terug en overhandigde de geheime verdragen aan Trotski, die ze onmiddellijk in de *Prawda* begon te publiceren en daarmee de hele wereld in beroering bracht. Aan de pers werd een nieuwe beperking opgelegd door een decreet, waarbij het advertentiewezen tot een monopolie van de officiële regeringskrant werd verklaard. Hierop staakten alle andere kranten uit protest hun verschijning of zij stoorde zich niet aan de wet en werden verboden. Het duurde drie weken, voordat zij er zich eindelijk bij neer hadden gelegd.

De staking in de ministeries ging nog steeds door. Nog steeds saboteerden de oude ambtenaren. Ook het normale economische leven kwam niet op gang. Achter het Smolny stond alleen de wil van de brede, ongeorganiseerde volksmassa's en met hun steun leidde de Raad van Volkscommissarissen de revolutionaire massa-actie tegen zijn vijanden. In proclamaties, die, in eenvoudige maar welspre-

kende bewoordingen gesteld over heel Rusland werden verspreid, zette Lenin het wezen van de revolutie uiteen en wekte hij het volk op om de macht in eigen handen te nemen, de tegenstand van de bezittende klassen met geweld te breken en de regeringsinstanties met geweld over te nemen. Revolutionaire orde. Revolutionaire discipline! Strikte verantwoording en controle! Geen stakingen! Geen geluiwammes! Op 20 november publiceerde het Militaire Revolutionaire Comité de volgende waarschuwing:

'De bezittende klassen verzetten zich tegen de macht van de Sowjets, de regering der arbeiders, soldaten en boeren. Hun aanhangers hinderen het werk van de regerings- en Doema-ambtenaren, sporen aan tot staking bij de banken en trachten de spoorwegverbindingen en de post- en telegraafverbindingen te verstoren.

Wij waarschuwen hen, dat zij met vuur spelen. Het land en het leger worden met hongersnood bedreigd. Teneinde deze te kunnen bestrijden is het regelmatig functioneren van alle diensten noodzakelijk. De Arbeiders- en Boeren-regering neemt alle maatregelen om het land en het leger van al het nodige te kunnen voorzien. Oppositie tegen deze maatregelen is tevens een misdaad tegen het volk. Wij waarschuwen de bezittende klassen en hun aanhangers! Als zij geen eind maken aan hun sabotage en hun provocaties, die ten doel hebben voedseltransporten te verhinderen, zullen zij in de eerste plaats de gevolgen daarvan moeten dragen. Zij zullen geen recht hebben op het ontvangen van voedsel. Alle voorraden, die zij bezitten, zullen in beslag genomen worden. Het eigendom van de voornaamste misdadigers zal worden verbeurd verklaard.

Dit is onze laatste waarschuwing aan degenen, die met

vuur spelen. Wij zijn ervan overtuigd, dat, als er afdoende maatregelen nodig zullen zijn, wij op de daadwerkelijke steun van alle arbeiders, soldaten en boeren zullen kunnen rekenen'.

Op de 22ste november werden de muren van de stad beplakt met een bulletin met het opschrift 'BUITENGEWONE MEDEDELING':

'De Raad van Volkscommissarissen heeft van de staf van het Noordelijke Front het volgende dringende telegram ontvangen: "Wij kunnen niet langer wachten, laat het leger niet sterven van honger. De legers van het Noordelijke Front hebben al sinds dagen geen korst brood meer gehad en over twee of drie dagen zal er ook geen beschuit meer zijn. Deze wordt nu aan hen uitgedeeld van reservevoorraden, die tot nu toe nog nooit zijn aangesproken . . . Gedelegeerden van alle delen van het front spreken over een noodzakelijke verplaatsing van een deel van het leger naar het achterland, daar zij voorzien, dat over een paar dagen de soldaten hals over kop zullen wegvlugten, uitgehonderd, verwilderd door drie jaren oorlog in de loopgraven, ziek, onvoldoende gekleed, blootsvoets, tot waanzin gedreven door de bovenmenselijke ellende".

Het Militaire Revolutionaire Comité brengt dit ter kennis van het Petrogradse garnizoen en de arbeiders van Petrograd. De situatie aan het front vereist de meest dringende en besliste maatregelen . . . Nog steeds staken de hogere ambtenaren van de regeringsinstellingen, banken, spoorwegen, posten en telegrafie en belemmeren zij de regering in haar bemoeiingen, het front van levensmiddelen te voorzien . . . Ieder uur kan het leven van duizenden soldaten kosten. De contra-revolutionaire ambtenaren maken

zich schuldig aan de zwaarste misdaden jegens hun hongerende en stervende broeders aan het front . . .

HET MILITAIRE REVOLUTIONAIRE COMITE WAARSCHUWT DEZE MISDADIGERS VOOR DE LAATSTE MAAL! Wanneer zij niet onmiddellijk hun tegenstand en hun oppositie staken, zullen de onverbiddelijkste maatregelen tegen hen genomen worden en zal met de gestrengheid die de ernst van hun daden vereist, tegen hen opgetreden worden'.

De arbeiders- en soldatenmassa's reageerden in het hele land met de grootste opgewondenheid. In de hoofdstad vaardigden de regeringsambtenaren en bankbedienden honderden proclamaties en oproepen uit, waarin zij protesteerden en zichzelf verdedigden, zoals de volgende:

'AAN ALLE BURGERS!'

DE STAATSBANK IS GESLOTEN!

Waarom?

Omdat de geweldmaatregelen, die door de Bolsjewiki tegen de Staatsbank zijn ondernomen, het ons onmogelijk maken het werk voort te zetten. De eerste daad van de Volkscommissarissen bestond uit het EISEN VAN TIEN MILJOEN ROEBEL en op 27 november EISTEN ZIJ VIJF EN TWINTIG MILJOEN, zonder aan te geven waar het geld naartoe zou gaan. Wij functionarissen kunnen niet deelnemen aan de plundering van het volksbezit. Daarom hebben wij het werk gestaakt.

BURGERS! Het geld in de Staatsbank is van U. Het is het geld van het volk, dat door Uw arbeid, Uw zweet en bloed is vergaard. BURGERS! Behoedt het volksbezit voor diefstal en bevrijdt ons van de geweldheerschappij en wij zullen onmiddellijk het werk hervatten.

DE BEAMBTEN VAN DE STAATSBANK'.

Het Ministerie van Bevoorrading, het Ministerie van Financiën en het Speciale Bevoorradingscomité gaven verklaringen uit, dat het Militaire Revolutionaire Comité de ambtenaren het werken onmogelijk maakte. Zij richtten oproepen tot de bevolking om hen tegen het Smolny te ondersteunen. Maar de arbeiders en soldaten geloofden hen niet. Het volk was er vast van overtuigd, dat de beambten saboteerden en het leger en het volk uithongerden. De mensen, die evenals vroeger in lange rijen in de ijskoude straten stonden voor brood, gaven niet de schuld aan de *regering*, zoals zij dat vroeger, toen Kerenski aan de macht was, hadden gedaan, maar aan de *tsjinowniki*, de saboteurs. Want de regering, dat was *hun* regering, dat waren *hun* Sowjets en de ambtenaren van de ministeries waren er tegen.

In het middelpunt van al deze oppositie stonden de Doema en haar strijdorgaan, het Comité voor Redding. Zij protesteerden tegen alle decreten van de Raad van Volkscommissarissen, stemden telkens opnieuw tegen de Sowjet-regering en werkten openlijk samen met de nieuwe contra-revolutionaire 'regeringen', die in Mogilew werden gevormd. Op 17 november bijvoorbeeld richtte het Comité voor Redding zich tot 'alle stedelijke besturen, Zemstwo's en alle democratische en revolutionaire organisaties van boeren, arbeiders, soldaten en andere burgers' in de volgende bewoordingen:

'Erkent de regering van de Bolsjewiki niet! Strijdt tegen haar!

Vormt plaatselijke Comités voor Redding van Land en Revolutie, verenigt alle democratische krachten om het Al-Russische Comité voor Redding te helpen bij de taken die het zich gesteld heeft . . .'

Ondertussen hadden de Bolsjewiki bij de verkiezingen voor de Grondwetgevende Vergadering in Petrograd een enorme meerderheid verkregen, zodat zelfs de Internationalistische Mensjewiki erop wezen, dat de Doema herkozen moest worden, daar deze de politieke samenstelling van de bevolking van Petrograd niet meer vertegenwoordigde.

Tegelijkertijd stroomden de resoluties van arbeidersorganisaties, militaire eenheden, zelfs van de boeren in de omgeving bij de Doema binnen. Deze werd bestempeld als 'contra-revolutionair' en 'aanhanger van Kornilow' en men eiste haar aftreden. De laatste dagen van de Doema verliepen stormachtig, doordat de gemeentearbeiders menswaardige lonen eisten en met staking dreigden. Op de 23ste november werd bij een decreet van het Militaire Revolutionaire Comité het Comité voor Redding ontbonden. Op de 29ste november beval de Raad van Volkscommissarissen de ontbinding en herverkiezing van de Petrogradse Doema:

'In verband met het feit, dat de Centrale Doema van Petrograd, verkozen op 2 september, definitief het recht verloren heeft om de bevolking van Petrograd te vertegenwoordigen, daar zij zich volledig keert tegen de opvattingen en wensen van deze bevolking en in verband met het feit, dat degenen, die de meerderheid in de Doema uitmaken, ofschoon zij al hun politieke aanhang hebben verloren, voortgaan om gebruik te maken van hun voorrechten, teneinde op contra-revolutionaire wijze weerstand te bieden aan de wil van de arbeiders, soldaten en boeren en het normale werk van de regering saboteren en belemmeren, acht de Raad van Volkscommissarissen het zijn plicht om de bevolking van de hoofdstad gelegenheid te geven

Отъ Комиссіи по Народному Образованію при
Центральной Городской Думѣ.

Товарищи рабочіе и работницы!

За нѣсколько дней до праздника была объявлена забастовка учащими городскихъ училищъ. Учащія оказались на сторонѣ буржуазіи противъ рабочаго и крестьянскаго Правительства.

Товарищи, организуйте родительскіе комитеты и выносите резолюціи противъ забастовки учащихся. Обращайтесь въ районные Совѣты Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ, профессиональные союзы, фабрично-заводскіе и партійные комитеты съ предложеніемъ устраивать митинги протеста. Устраивайте собственными силами елки и развлечения для дѣтей. требуйте возобновленія занятій послѣ праздника въ срокъ, который укажетъ Центральная Дума.

Товарищи, укрѣпляйте свои позиціи въ дѣлѣ народнаго образованія, наставляйте на контролъ пролетарскихъ организацій надъ школой.

Комиссія по Народному Образованію
при Центральной Городской Думѣ.

Proclamatie van de Petrogradse Stadsdoemacommissie voor Volksonwikkeling tegen de staking van de leraren kort voor de Kerstvakantie. De Doema was zojuist gekozen en bestond bijna geheel uit Bolsjewiki.

een oordeel uit te spreken over de politiek van het orgaan van de gemeentelijke autonomie.

Te dien einde besluit de Raad van Volkscommissarissen:

(1) De Doema wordt ontbonden; de ontbinding zal plaatsvinden op 30 november 1917.

(2) Alle door de huidige Doema verkozen of benoemde ambtenaren moeten op hun posten blijven en de hun toegewezen taken vervullen, tot hun plaatsen zullen worden bezet door vertegenwoordigers van de nieuwe Doema.

(3) Alle gemeenteambtenaren moeten hun taken blijven vervullen. Degenen die uit eigen beweging de dienst verlaten, zullen als ontslagen worden beschouwd.

(4) De nieuwe verkiezingen voor de Doema van Petrograd zullen op 9 december 1917 worden gehouden.

(5) De Doema van Petrograd zal op 11 december om 2 uur bijeenkomen.

(6) Degenen, die dit decreet niet opvolgen en degenen, die opzettelijk het eigendom van het gemeentebestuur beschadigen of vernietigen, zullen onmiddellijk worden gearresteerd en voor de revolutionaire rechtbanken worden gedaagd'.

De Doema nam op uitdagende wijze resoluties aan, waarin werd verklaard, dat zij 'haar positie tot de laatste druppel bloed' zou verdedigen en waarin een wanhopig beroep op de bevolking werd gedaan om het 'door haarzelf gekozen stadsbestuur' te redden. Maar de bevolking bleef onverschillig of openlijk vijandig. Op de 31ste november werden burgemeester Schreider en verscheidene leden van de Doema gearresteerd, ondervraagd en vrijgelaten. Desondanks bleef de Doema op deze en de daarop volgende dag vergaderen onder herhaalde interrupties van Roodgardis-

ten en soldaten, die de vergadering beleefd verzochten om uiteen te gaan. Op de vergadering van 2 december kwamen een officier en enige matrozen de Nicolaizaal binnen, terwijl een lid van de Doema aan het woord was. Zij gaven de leden bevel om weg te gaan, zo niet, dan zou er geweld worden gebruikt. Dezen protesteerden hiertegen, maar tenslotte 'weken zij voor het geweld' en verdwenen zij.

De nieuwe Doema, die tien dagen later werd gekozen en die door de 'Gematigde' Socialisten werd geboycot, bestond bijna geheel uit Bolsjewiki.

Er bleven echter verscheidene gevaarlijke oppositiecentra, zoals de 'republieken' van de Oekraïne en Finland, die duidelijk anti-Sowjet gezind waren. Zowel in Helsingfors als in Kiew verzamelden de regeringen troepen om zich heen, op wie zij konden rekenen. Zij ondernamen veldtochten om het Bolsjewisme te vernietigen en Russische troepen te ontwapenen en te verbannen. De Oekraïense Rada beheerste heel Zuid-Rusland en voorzag Kaledin van versterkingen en proviand. Zowel Finland als de Oekraïne begonnen geheime onderhandelingen met de Duitsers en werden prompt erkend door de Geallieerde regeringen, die hun enorme geldsommen leenden en zich met de bezittende klassen verbonden om contra-revolutionaire aanvalscentra tegen Sowjet-Rusland te vormen. Toen het Bolsjewisme uiteindelijk in beide landen had overwonnen, riep de verslagen bourgeoisie de Duitsers te hulp om haar weer aan de macht te brengen. Maar het grootste gevaar voor de Sowjet-Regering vormde toch de bedreiging van binnen-uit, die van twee kanten kwam, van de Kaledinbeweging en de staf in Mogilew, waar generaal Doechonin bevel voerde.

De alomtegenwoordige Moerawjow werd benoemd tot

bevelhebber in de oorlog tegen de Kozakken en uit de fabrieksarbeiders werd een Rood Leger gevormd. Honderden propagandisten werden naar de Don gestuurd. De Raad van Volkscommissarissen vaardigde een proclamatie aan de Kozakken uit, waarin werd verklaard wat de Sowjet-regering was, en hoe de bezittende klassen, de *tsjinowniki*, landheren, bankiers en hun bondgenoten, de Kozakkenvorsten, landeigenaars en generaals trachtten de revolutie te vernietigen en de inbeslagneming van hun rijkdom door het volk te verhinderen.

Op 27 november verscheen er in het Smolny een deputatie van Kozakken die Trotski en Lenin wensten te spreken. Zij vroegen of het waar was dat de Sowjet-regering niet van plan was de grond der Kozakken onder de boeren van Grootrusland te verdelen. 'Nee,' antwoordde Trotski. De Kozakken beraadslaagden een ogenblik. 'En,' vroegen zij, 'is de Sowjet-regering van plan om de landerijen van onze grote Kozakkenlandeigenaars in beslag te nemen en deze onder de Kozakken te verdelen?' Hierop antwoordde Lenin:

'Dit moet U zelf doen. Wij zullen de werkende Kozakken bij al hun acties steunen. Het beste is dat U begint met het vormen van Kozakken-Sowjets. Dan kunt U zich laten vertegenwoordigen in de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad en dan zal de regering ook *Uw* regering zijn.'

De Kozakken vertrokken en dachten ingespannen na. Twee weken later ontving generaal Kaledin een deputatie van zijn troepen. 'Wilt U,' vroegen zij, 'beloven de grote landerijen van de Kozakkenlandeigenaars onder de werkende Kozakken te verdelen?'

'Niet dan over mijn lijk,' antwoordde Kaledin. Toen hij een maand later zag, dat zijn leger voor zijn ogen weg-

smolt, schoot hij zich een kogel door het hoofd. En de Kozakkenbeweging bestond niet meer.

Ondertussen kwamen in Mogilew de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, de 'gematigde' socialistische leiders, van Awksentjew tot Tsjernow, de actieve leiders van de oude Legercomités en de reactionaire officieren bijeen. De Staf weigerde hardnekkig om de Raad van Volkscommissarissen te erkennen. Hij had de Dodenbataljons, de Ridders van St. George en de Kozakken van het front om zich heen geschaard en stond in nauw en geheim contact met de militaire attachés van de Geallieerden en met de Kaledin-beweging en de Oekraïense Rada.

De Geallieerde regeringen hadden geen antwoord gegeven op het Decreet over de Vrede van 8 november, waarin het Congres van Sowjets om een algehele wapenstilstand had verzocht.

Op 20 november zond Trotski een nota aan de Geallieerde ambassadeurs:

'Ik heb de eer U, mijnheer de Ambassadeur, mede te delen, dat het Al-Russische Congres van Sowjets . . . op 8 november een nieuwe Regering van de Russische Republiek heeft ingesteld in de vorm van de Raad van Volkscommissarissen. Regeringspresident is Wladimir Iljitsj Lenin. De leiding van buitenlandse zaken is aan mij, als Volkscommissaris voor Buitenlandse Zaken, toevertrouwd.

Ik vestig Uw aandacht op de door het Al-Russische Congres goedgekeurde tekst van het voorstel tot wapenstilstand en democratische vrede zonder annexaties of schade-loosstellingen, gebaseerd op het recht van zelfbeschikking der volkeren en heb de eer U te verzoeken, dit document te beschouwen als een formeel voorstel tot een onmiddel-

lijke wapenstilstand aan alle fronten en het openen van onmiddellijke vredesonderhandelingen, een voorstel, dat de wettige regering van de Russische Republiek tegelijkertijd aan alle oorlogvoerende volkeren en hun regeringen richt.

Aanvaard, mijnheer de Ambassadeur, de oprechte verzekering van de hoogachting der Sowjetregering jegens Uw volk, dat, evenals alle andere door deze weergaloze slachting uitgeputte en leeggebloede volkeren, alleen maar de vrede kan wensen'.

Dezelfde nacht telegrafeerde de Raad van Volkscommissarissen aan generaal Doechonin:

'De Raad van Volkscommissarissen acht het noodzakelijk om zonder uitstel een formeel voorstel tot wapenstilstand aan alle mogendheden, zowel vijandelijke als geallieerde, te doen. Een verklaring overeenkomstig dit besluit is door de Commissaris van Buitenlandse Zaken naar de vertegenwoordigers van de Geallieerde mogendheden in Petrograd gezonden.

De Raad van Volkscommissarissen beveelt U, burger commandant, . . . om aan de vijandelijke, militaire autoriteiten voor te stellen onmiddellijk de vijandelijkheden te staken en vredesonderhandelingen te beginnen. De Raad van Volkscommissarissen belast U met het voeren van deze inleidende besprekingen en beveelt U:

1. De Raad telefonisch onmiddellijk op de hoogte te stellen van alle stappen, die er tijdens de besprekingen met de vertegenwoordigers van de vijandelijke legers ondernomen worden.
2. Geen wapenstilstandsverdrag te ondertekenen, voordat

de Raad van Volkscommissarissen hierover uitspraak heeft gedaan'.

De Geallieerde ambassadeurs ontvingen Trotski's nota met een verachtelijk stilzwijgen, dat vergezeld ging van persuitlatingen van ongenoemde personen, vol hatelijken heden en bespotting. Het bevel aan Doechonin werd openlijk als een daad van verraad gekarakteriseerd.

Doechonin liet niets van zich horen. In de nacht van de 22ste november werd hem telefonisch gevraagd, of hij het bevel zou opvolgen. Doechonin antwoordde, 'dat hij het niet kon, tenzij het bevel kwam van een regering, die door het leger en het land werd onder steund'.

Er werd een telegram naar hem toegestuurd, waarin hij onmiddellijk als opperbevelhebber werd ontslagen. Krylenko werd in zijn plaats benoemd. Getrouw aan zijn tactiek om een beroep op de massa's te doen, stuurde Lenin via de radio een bekendmaking aan alle soldaten en matrozen van leger en vloot, waarin zij van Doechonins weigering op de hoogte werden gebracht en waarin bevolen werd, dat de 'regimenten aan het front gedelegeerden moesten kiezen om onderhandelingen te beginnen met de vijandelijke detachementen in de tegenoverliggende stellingen'. Op de 23ste november overhandigden de militaire attachés van de Geallieerde naties volgens instructies van hun regeringen een nota aan Doechonin, waarin van deze plechtig werd geëist dat 'de voorwaarden van de tussen de Entente-mogendheden gesloten verdragen niet geschonden zouden worden'. In de nota stond verder, dat, als er een afzonderlijke wapenstilstand met Duitsland zou worden gesloten, deze daad 'de ernstigste gevolgen voor Rusland met zich mee zou brengen'. Doechonin zond dit bericht onmiddellijk aan alle soldatencomités.

De volgende morgen richtte Trotski opnieuw een oproep aan de troepen, waarin de nota van de Geallieerde vertegenwoordigers werd gekarakteriseerd als een flagrante inmenging in de binnenlandse zaken van Rusland en een brutale poging 'om door dreigementen het Russische Leger en het Russische volk te dwingen de oorlog voort te zetten en de door de Tsaar gesloten verdragen na te komen.'

De ene proclamatie na de andere werd door het Smolny uitgevaardigd, waarin Doechnin met zijn contra-revolutionaire officieren en de reactionaire politici in Mogilew werden aangeklaagd en waardoor, van het ene eind van het ruim duizend km lange front tot het andere, miljoenen woedende, achterdochtige soldaten werden wakkergeschud. Tegelijkertijd vertrok Krylenko, vergezeld van drie detachementen fanatieke matrozen, naar de Staf, met wraak dreigend en overal uitbundig door de soldaten ontvangen – een triomfantelijke tocht. Het Centrale Legercomité publiceerde een verklaring ten gunste van Doechnin en onmiddellijk rukten tienduizend soldaten naar Mogilew op. Op 2 december kwam het garnizoen van Mogilew in opstand. Het bezette de stad, arresteerde Doechnin en het Legercomité en trok met zegevierende, rode vaandels uit om de nieuwe opperbevelhebber te begroeten. Krylenko kwam de volgende ochtend in Mogilew aan en zag hoe een woedende menigte om de spoorwagon stond, waarin Doechnin gevangen zat. Krylenko hield een redevoering, waarin hij de soldaten op het hart drukte, Doechnin geen letsel toe te brengen, daar hij naar Petrograd moest worden gebracht om door de Revolutionaire Rechtbank te worden berecht. Toen hij uitgesproken was, verscheen plotseling Doechnin zelf bij het raam, blijkbaar om de menigte toe te spreken. Maar met een wild gehuil bestorm-

den de mensen de wagon, grepen de oude generaal, sleurden hem naar buiten en sloegen hem dood op het perron.

Zo eindigde de opstand van de Staf.

Enorm versterkt door de ineensstorting van het laatste belangrijke bolwerk van de vijandelijke militaire macht in Rusland begon de Sowjet-regering vol vertrouwen de staat te organiseren. Vele vroegere ambtenaren schaarden zich onder haar vaandel en vele leden van andere partijen kwamen in regeringsdienst. Degenen, die er financieel van wilden profiteren, werden echter afgeschrikt door het Decreet over Salarissen van Regeringsambtenaren, waarbij de salarissen van de Volkscommissarissen – de hoogsten in rang – op vijfhonderd roebel (toen ongeveer vijftig dollar) per maand werden vastgesteld. De staking van regeringsambtenaren, die door de Bond van Werknemers in de Vrije Beroepen werd geleid, mislukte, daar de financiële en zakenkringen de steun aan de stakers introkken. De bankemployé's gingen weer aan het werk.

Met het Decreet over de Nationalisatie van de Banken, de vorming van de Opperste Raad van de Volkseconomie, de praktische doorvoering van het Decreet over de Grond in de dorpen, de democratische reorganisatie van het leger en de ingrijpende veranderingen in alle sectoren van de regering en het leven, met al deze maatregelen, die alleen effectief konden zijn als de massa's der arbeiders, soldaten en boeren er achter stonden, begon langzaam, met vele vergissingen en haperingen, de opbouw van het proletarische Rusland.

De Bolsjewiki veroverden de macht niet door een compromis met de bezittende klassen of met de andere politieke leiders, ook niet door het oude regeringsmechanisme over te nemen of door het georganiseerde geweld van een kleine klik. Als de massa's van heel Rusland niet tot de opstand

bereid waren geweest, zou deze mislukt zijn. De enige verklaring voor het bolsjewistische succes ligt in het feit, dat zij de talrijke en eenvoudige wensen van de onderste lagen van het volk vervulden, hen opriepen om het oude af te breken en te vernietigen en daarna, temidden van de rook van de ineenstortende ruïnes, met hen samen te werken om het nieuwe op te bouwen.

HET BOERENCONGRES

Op 18 november viel de eerste sneeuw. Toen we 's ochtends wakker werden, lagen de raamkozijnen vol sneeuw en de sneeuwvlokken dwarrelden zo dicht op elkaar, dat je geen drie meter voor je uit kon zien. De modder was verdwenen. In een oogwenk was de stad verblindend wit. De drosjken met hun dik ingepakte koetsiers hadden plaats gemaakt voor sleden, die snel over de oneffen straten gleden. De baarden van de koetsiers waren stijf bevroren. Ondanks de revolutie, waardoor heel Rusland een duizelingwekkende sprong in de onbekende toekomst deed, was met de sneeuw een opgewekte stemming de stad binnengekomen. Iedereen glimlachte, de mensen liepen de straat op en staken lachend hun armen naar de zachte, vallende vlokken uit. Weg was alle grauwheid. Alleen de gouden, kleurige torenspitsen en koepels schenen met een nog barbaarsere pracht door de witte sneeuw heen.

Zelfs de zon kwam 's middags door, bleek en waterig. De ziekten van de regenmaanden: verkoudheid en reumatiek, verdwenen. Het leven in de stad werd vrolijk en zelfs de revolutie versnelde haar tempo.

Ik zat op een avond in een *traktir*, een eenvoudige herberg, tegenover het Smolny. Het was een luidruchtige plaats met een lage zoldering, die 'De hut van Oom Tom' heette en waar veel Roodgardisten kwamen. Zij zaten er nu ook, dicht opeengepakt om de kleine tafeltjes met de vuile tafelkleedjes en enorme Chinese theepotten. Zij vulden het vertrek met smerige sigarettenrook, terwijl de afgematte kelners heen en weer renden en riepen 'Sejtsjas! Sejtsjas!' – Dadelijk! Dadelijk!

In een hoek zat een man in een kapiteinsuniform, die de

menigte trachtte toe te spreken, maar voortdurend in de rede gevallen werd.

'Jullie zijn gewone moordenaars!' riep hij. 'Russische broeders op straat dood te schieten!'

'Wanneer hebben we dat dan gedaan?' vroeg een arbeider. 'Jongstleden zondag hebben jullie het gedaan, toen de Jonkers ...'

'Maar schoten die soms niet op ons?' Een man toonde zijn arm, die in een draagband hing. 'Hebben die duivels me misschien geen souvenir nagelaten?'

De kapitein schreeuwde met overslaande stem: 'Jullie hadden neutraal moeten blijven! Jullie hadden neutraal moeten blijven! Wie geeft jullie het recht om de wettige regering ten val te brengen? Wie is Lenin? Een Duitser ...'

'Wie ben jij? Een contra-revolutionair! Een provocateur!' bulderden zij tegen hem.

Toen hij zich weer verstaanbaar kon maken, stond de kapitein op. 'Goed!' zei hij. 'Jullie noemen jezelf het volk van Rusland. Maar jullie zijn niet het volk van Rusland. De boeren zijn het volk van Rusland. Wacht maar tot de boeren ...'

'Ja,' riepen zij, 'wacht maar tot de boeren spreken. Wij weten, wat de boeren zullen zeggen. Zijn dat niet net zulke arbeiders als wij?'

Inderdaad hing alles van de boeren af. Ofschoon de boeren politiek achterlijk waren, hadden zij toch hun eigen inzichten en zij maakten meer dan tachtig procent van het Russische volk uit. De Bolsjewiki hadden een betrekkelijk kleine aanhang onder de boeren en een duurzame dictatuur in het land van de industrie-arbeiders alleen was onmogelijk. De traditionele boerenpartij was de Sociaalrevolutionaire Partij. Van alle partijen, die nu de Sowjetrege-

ring steunden, waren de Linkse Sociaalrevolutionairen de logische erfgenamen van de leiding der boeren, en daar de Linkse Sociaalrevolutionairen thans volkomen afhankelijk waren van het georganiseerde stadsproletariaat, hadden zij de steun der boeren hard nodig.

Ondertussen had het Smolny de boeren niet verwaarloosd. Een der eerste daden van de nieuwe Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad na het afkondigen van het Decreet over de Grond bestond in het bijeenroepen van een Boerengcongres over het hoofd van het Uitvoerend Comité van de Boerensowjets heen. Enkele dagen later werden er uitvoerige voorschriften voor de Wolost-(districts-) Landcomités aangekondigd, die gevolgd werden door Lenins 'Instructie aan de boeren', waarin in eenvoudige bewoordingen een verklaring werd gegeven van het wezen van de bolsjewistische revolutie en de nieuwe regering. En op 16 november publiceerden Lenin en Miljoetin de 'Instructies aan gevolmachtigden voor de provincie', waarvan er duizenden door de Sowjetregering naar de dorpen werden gestuurd.

'1. Bij zijn aankomst in de provincie, die hem is toegewezen, dient de gevolmachtigde een gezamenlijke vergadering van de Centrale Uitvoerende Comités van de Sowjets van Arbeiders-, Soldaten- en Boerenaafgevaardigden bijeen te roepen. Op deze vergadering moet hij een uiteenzetting geven van de agrarische wetten en eisen, dat er een gezamenlijke, voltallige vergadering van de Sowjets bijeen wordt geroepen.

2. Hij moet de aspecten van het agrarische probleem in zijn provincie bestuderen, en wel als volgt:

(a) Is het grondbezit van de landheren overgenomen, en zo ja, in welke districten?

(b) Wie besturen de in beslag genomen landerijen, de vroegere eigenaars of de Landcomités?

(c) Wat is er gebeurd met de landbouwmachines en met het vee?

3. Is het oppervlak der door de boeren in bewerking genomen grond toegenomen?

4. In hoeverre en in welk opzicht verschilt de hoeveelheid nu in bewerking genomen grond van de hoeveelheid, die door de regering als een gemiddeld minimum is vastgesteld?

5. De gevolmachtigde moet duidelijk maken dat de boeren, nadat zij de grond hebben ontvangen, de hoeveelheid in bewerking genomen grond zo snel mogelijk moeten vergroten en dat zij het sturen van graan naar de steden moeten verhaasten, daar slechts op deze wijze hongersnood voorkomen kan worden.

6. Welke maatregelen zijn er voorbereid of genomen om de grond van de landeigenaars over te dragen aan de Landcomités en soortgelijke door de Sowjets in het leven geroepen instellingen?

7. Het is wenselijk, dat goed ingerichte en goed georganiseerde landgoederen door Sowjets worden bestuurd, die zijn samengesteld uit het vaste personeel van deze bezittingen. Zij moeten onder leiding staan van landbouwdeskundigen.

In alle dorpen giste het van de veranderingen, die niet alleen veroorzaakt werden door het als een elektrische schok werkende Decreet over de Grond, maar ook door de duizenden revolutionair gezinde boerensoldaten, die van het front terugkwamen. Vooral deze mannen begroetten het bijeenroepen van een Boerencongres met geestdrift. Evenals de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad had gedaan bij het samenroepen van het Tweede Congres van Arbeiders- en Soldatensowjets, trachtte het

Uitvoerend Comité van de Boeren-Sowjets het Boerencongres te verhinderen, dat door het Smolny was bijeen-geroepen. En toen het inzag dat zijn tegenstand vruchteloos was, verzond ook het Uitvoerend Comité, evenals indertijd de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, in opgewonden bewoordingen gestelde telegrammen, waarin het de verkiezing van conservatieve afgevaardigden beval. Er gingen zelfs geruchten onder de boeren, dat het congres in Mogilew bijeen zou komen en enkele afgevaardigden gingen daarheen. Maar op de 23ste november waren toch ongeveer 400 gedelegeerden in Petrograd bijeen en de inleidende besprekingen van de partijen konden beginnen.

De eerste zitting vond plaats in de Alexanderzaal van het gebouw van de Doema en de eerste stemming wees al dadelijk uit dat meer dan de helft van alle afgevaardigden Linkse Sociaalrevolutionairen waren. Slechts een vijfde deel van de gedelegeerden behoorde tot de Bolsjewiki en een vierde deel tot de conservatieve Sociaalrevolutionairen, terwijl de overigen alleen door hun oppositie tegen het oude Uitvoerende Comité, dat door Awksentjew, Tsjajkowski en Pesjehonow werd beheerst, waren verbonden. De grote zaal was overvol en gonsde van het voortdurende rumoer. Diepe, hardnekkige verbittering en haat scheidden de gedelegeerden in fel tegenover elkaar staande groeperingen. Rechts zag men een klein aantal officieren in hun uniformen met epauletten en oude, welgestelde boeren met patriarchale, baardige gezichten. In het centrum zaten enige boeren, onderofficieren en enige soldaten. Links droegen bijna alle gedelegeerden gewone soldatenuniformen. Zij behoorden tot de jonge generatie, die in het leger gediend had. De galerijen zaten vol arbeiders, die in Rusland hun boerenafkomst nog niet vergeten hebben . . .

In tegenstelling tot de oude Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad erkende het Uitvoerend Comité bij de opening van de zitting het congres niet als officieel. Het officiële congres zou op 13 december plaatsvinden. Onder een storm van applaus en woedende kreten verklaarde de spreker namens het Uitvoerend Comité dat deze bijeenkomst alleen maar een 'buitengewone conferentie' was. Maar de 'buitengewone conferentie' toonde weldra, hoe zij tegenover het Uitvoerend Comité stond, toen zij als voorzitter Maria Spiridonowa koos, de leidster van de Linkse Sociaalrevolutionairen.

Het grootste deel van de eerste dag werd in beslag genomen door een heftig debat over de vraag of de vertegenwoordigers van de districtssowjets ook moesten worden toegelaten of alleen de gedelegeerden van de provinciale organen. En evenals op het Congres van Arbeiders en Soldaten, verklaarde een overweldigende meerderheid zich voor een zo breed mogelijke vertegenwoordiging. Waarop het oude Uitvoerende Comité de zaal verliet.

Vrijwel onmiddellijk daarna bleek dat de meeste gedelegeerden de Regering van Volkscommissarissen vijandig gezind waren. Zinowjew, die namens de Bolsjewiki trachtte te spreken, werd uitgejouwd en toen hij onder gelach het podium verliet, werd er geroepen: 'Kijk eens, hoe de Volkscommissaris in de penarie zit!'

'Wij Linkse Sociaalrevolutionairen weigeren,' riep Nazarejew, een gedelegeerde uit de provincie, 'deze zogenaamde Arbeiders- en Boerenregering te erkennen, zolang de boeren er niet in vertegenwoordigd zijn. Op het ogenblik is deze regering alleen maar een dictatuur van de arbeiders. Wij dringen aan op de vorming van een nieuwe regering, die de hele democratie vertegenwoordigt!'

Op sluwe wijze wakkerden de reactionaire gedelegeerden

deze stemming aan door onder protest van de bolsjewistische banken te beweren dat de Raad van Volkscommissarissen voornemens was, de leiding van het congres zelf op zich te nemen of het met wapengeweld uiteen te jagen, een aankondiging, die door de boeren met een storm van verontwaardiging ontvangen werd.

Op de derde dag verscheen plotseling Lenin op het podium. Tien minuten lang tierde men als bezetenen in de zaal: 'Weg met hem! Wij willen niemand van jullie Volkscommissarissen horen! Wij erkennen jullie regering niet!' Onverstoord bleef Lenin staan en pakte het spreekgestoelte met beide handen vast. Zijn kleine ogen sloegen het tumult beneden hem aandachtig gade. Tenslotte bedaarde de storm enigszins, alleen de rechterzijde was niet tot kalmte te brengen.

'Ik spreek hier niet als lid van de Raad van Volkscommissarissen,' zei Lenin en hij wachtte opnieuw tot het lawaai wat bedaard was, 'maar als lid van de Bolsjewistische Partij, dat naar dit congres is afgevaardigd.' En hij hield zijn mandaat omhoog, zodat iedereen het kon zien. 'Maar,' ging hij op dezelfde rustige toon voort, 'niemand zal ontkennen dat de huidige regering van Rusland door de Bolsjewistische Partij werd gevormd,' – hij moest een ogenblik wachten – 'zodat het tenslotte op hetzelfde neer komt.'

Hierop barstte er op de rechtse banken een oorverdovend lawaai los, maar het centrum en de linkerzijde werden nieuwsgierig en verzochten om stilte.

Lenins argumentatie was eenvoudig. 'Vertel me nu eens eerlijk, boeren, aan wie wij de gronden van de *Pomjesjsjiki* (landeigenaars) hebben gegeven en wilt U nu de arbeiders beletten om de controle over de industrie in handen te nemen? Dit is een klassenstrijd. De *Pomjesjsjiki*

zijn de *natuurlijke* tegenstanders van de boeren zoals de fabrikanten de tegenstanders van de arbeiders zijn. Zult U dulden, dat de rijen van het proletariaat worden verdeeld? Aan welke kant wilt U staan? Wij, Bolsjewiki, zijn de partij van het proletariaat, zowel van het boerenproletariaat als van het industrieproletariaat. Wij, Bolsjewiki, zijn de beschermers van de Sowjets, zowel van de Boerensowjets als van de Arbeiders- en Soldatensowjets. De huidige regering is een Sowjet-regering. Wij hebben niet alleen de Boerensowjets uitgenodigd om zitting te nemen in die regering, wij hebben ook vertegenwoordigers van de Linkse Sociaalrevolutionairen uitgenodigd om tot de Raad van Volkscommissarissen toe te treden . . .

De Sowjets zijn de volmaaktste vertegenwoordigers van het volk, van de arbeiders in de fabrieken en mijnen, van de arbeiders op de akkers. Wie tracht de Sowjets te vernietigen, maakt zich schuldig aan een antidemocratische en contra-revolutionaire daad. En ik waarschuw U, kameraden Rechtse Sociaalrevolutionairen en heren Kadetten, dat, als de Grondwetgevende Vergadering tracht de Sowjets te vernietigen, wij de Grondwetgevende Vergadering zullen beletten dit te doen!

Op de middag van de 25ste november arriveerde Tsjernow ijlings uit Mogilew. Het Uitvoerend Comité had hem ontboden. Twee maanden geleden werd hij nog beschouwd als een ultra-revolutionair, die zeer populair onder de boeren was. Nu werd hij geroepen om de gevaarlijke zwenking naar links van het congres te verhinderen. Bij zijn aankomst werd Tsjernow gearresteerd en naar het Smolny gebracht, waar hij, na een kort onderhoud, weer werd vrijgelaten.

Zijn eerste daad bestond uit het richten van bittere verwijten tot het Uitvoerend Comité, omdat dit het congres

had verlaten. Het verklaarde zich bereid terug te keren en Tsjernow kwam de zaal binnen, begroet met luid applaus door de meerderheid en met gejouw en spottende opmerkingen van de Bolsjewiki.

'Kameraden! Ik was niet in Petrograd. Ik heb deelgenomen aan een conferentie van het Twaalfde Leger, waar de wenselijkheid, of een congres van alle boerenafgevaardigden van de legers van het westelijke front bijeengeroepen behoort te worden, is besproken en ik ben over de opstand, die hier heeft plaatsgevonden, onvoldoende op de hoogte.'

Zinowjew stond op en riep: 'Ja, U was weg . . . voor een paar minuten!' Er ontstond een verschrikkelijk tumult. Er werd geroepen: 'Weg met de Bolsjewiki!' Tsjernow ging voort: 'De beschuldiging, dat ik heb geholpen om een leger naar Petrograd te laten oprukken, is ongegrond en volkomen vals. Van wie is die beschuldiging afkomstig? Laat me de bron weten!'

Zinowjew: '*Izwestia en Djelo Naroda* – Uw eigen krant – daar komt ze vandaan!' Tsjernows brede gezicht met de kleine ogen, het golvende haar en de grijze baard werd rood van woede, maar hij beheerste zich en sprak verder. 'Ik herhaal, ik weet practisch niets van wat er hier gebeurd is en ik heb geen enkel leger geleid, behalve dit leger (hij wees naar de boerenafgevaardigden) en ik ben in grote mate verantwoordelijk voor het feit, dat het hier is!' Er werd gelachen en 'bravo!' geroepen.

Dadelijk na mijn terugkomst was ik in het Smolny. Daar heeft niemand een dergelijke beschuldiging tegen mij geuit. Na een kort onderhoud ben ik weggegaan, dat is alles! Laat degene, die deze beschuldiging waar kan maken, dit doen!'

Er ontstond tumult. De Bolsjewiki en enkele Linkse So-

ciaalrevolutionairen sprongen op en begonnen met gebalde vuisten te brullen, terwijl de rest van de vergadering trachtte hen te overschreeuwen.

'Dit is een schandaal, dit is geen vergadering!' riep Tsjernow en hij verliet de zaal, waarop de vergadering vanwege het lawaai en de wanorde, werd geschorst. Intussen hield de vraag, welk standpunt het Uitvoerend Comité van de Boerensowjets moest innemen, alle gemoederen bezig. Door het congres tot een 'buitengewone conferentie' te verklaren, dacht het Comité een nieuwe verkiezing te kunnen verhinderen. Maar deze list had een geheel andere uitwerking: de Linkse Sociaalrevolutionairen beslisten, dat als het congres geen invloed kon uitoefenen op het Uitvoerend Comité, het Uitvoerend Comité ook geen invloed kon uitoefenen op het Congres. Op 25 november besloot de vergadering, dat de volmachten van het Uitvoerend Comité zouden worden overgenomen door de 'Buitengewone Conferentie', waarin alleen leden van het Uitvoerend Comité, die tot afgevaardigden waren gekozen, stemrecht hadden. Ondanks de felle oppositie van de Bolsjewiki werd deze resolutie de volgende dag zodanig gewijzigd, dat aan alle leden van het Uitvoerend Comité, of zij nu als afgevaardigden waren gekozen of niet, het recht van spreken en stemmen in de vergadering werd verleend.

Op de 27ste november vond het debat over het vraagstuk van de grond plaats, waarbij de verschillen tussen het agrarische programma van de Bolsjewiki en dat van de Linkse Sociaalrevolutionairen duidelijk aan het licht traden. Koltjsinski, die uit naam van de Linkse Sociaalrevolutionairen sprak, schetste de geschiedenis van het vraagstuk van de grond tijdens de revolutie. Het eerste Congres van Boerensowjets, zo zei hij, had via een nauwkeurig geformuleerde,

formele resolutie besloten het grootgrondbezit onmiddellijk aan de Landcomités over te dragen. Maar de leiders van de revolutie en de bourgeois vertegenwoordigers in de regering bleven op hun standpunt staan, dat dit vraagstuk pas op de zitting van de Grondwetgevende Vergadering kon worden opgelost . . . De tweede periode van de revolutie, de periode van het 'compromis' nam een aanvang, toen Tsjernow lid werd van de regering. De boeren waren ervan overtuigd, dat nu de praktische oplossing van het vraagstuk van de grond zou beginnen. Maar ondanks het dwingende karakter van het besluit van het Eerste Boerencongres belemmerden de reactionairen en verzoeners in het Uitvoerend Comité iedere actie. Deze politiek had een aantal wanordelijkheden in de agrarische gebieden tot gevolg, die zich als de natuurlijke uitdrukking van ongeduld en gedwarsboomde energie van de boeren voordeden. De boeren begrepen precies wat de bedoeling van de revolutie was en zij trachtten woorden in daden om te zetten.

'De gebeurtenissen van de laatste tijd,' zei de spreker, 'moeten niet als gewone wanordelijkheden of als een bolsjewistisch avontuur worden beschouwd, maar integendeel als een echte volksopstand, die door het hele land met sympathie is begroet.

De houding van de Bolsjewiki ten opzichte van het vraagstuk van de grond was over het algemeen juist. Maar zij maakten een ernstige fout, toen zij de boeren aanraadden het land met geweld in bezit te nemen. Vanaf het eerste begin hadden de Bolsjewiki verklaard, dat de boeren het land "door revolutionaire massa-actie" in bezit moesten nemen. Maar dit is anarchie. Het land kan alleen op georganiseerde wijze in bezit worden genomen. De Bolsjewiki hadden er belang bij, dat de problemen van de revolutie zo snel mogelijk zouden worden opgelost, maar de

Bolsjewiki stelden er geen belang in, hoe deze vraagstukken opgelost moesten worden.

Het Decreet over de Grond van het Congres van Sowjets komt in beginsel overeen met de besluiten van het eerste Boerencongres. Waarom handelde de nieuwe regering dan niet overeenkomstig de taktiek, die door dat Congres was voorgeschreven? Omdat de Raad van Volkscommissarissen de regeling van het vraagstuk van de grond wilde bespoedigen, zodat de Grondwetgevende Vergadering niets te regelen zou hebben. Maar de regering zag wel in, dat het nodig was om praktische maatregelen te nemen. Daarom accepteerde zij zonder verdere overweging de Richtlijnen voor Landcomités en schiep aldus een eigenaardige situatie, want de Raad van Volkscommissarissen schafte het particulier bezit van de grond af, terwijl de voor de Landcomités opgestelde Richtlijnen gebaseerd zijn op particulier bezit.

Maar dit is niet van belang, want de Landcomités houden zich toch niet aan de Sowjet-decreten. Zij voeren hun eigen praktische besluiten door, die gebaseerd zijn op de wil van de grote meerderheid der boeren.

Deze Landcomités houden zich niet bezig met de wettelijke oplossing van het vraagstuk van de grond, daar dit alleen door de Grondwetgevende Vergadering gedaan kan worden. Maar zal de Grondwetgevende Vergadering wel de wens koesteren om aan de wil der Russische boeren gevolg te geven? Daar zijn we nog zo zeker niet van. Het enige, waar wij zeker van kunnen zijn, is dat de revolutionaire energie van de boeren nu is gewekt en dat de Grondwetgevende Vergadering genoodzaakt zal zijn het vraagstuk van de grond te regelen op een wijze, zoals de boeren dit wensen. De Grondwetgevende Vergadering zal zich niet tegen de wil van de boeren durven verzetten.'

Na Koltsjinski sprak Lenin. Men luisterde met gespannen aandacht naar hem.

'Op dit ogenblik proberen we niet alleen het vraagstuk van de grond op te lossen, maar ook het vraagstuk van de sociale revolutie en niet alleen in Rusland, maar in de gehele wereld. Het vraagstuk van de grond kan niet onafhankelijk van de andere vraagstukken van de sociale revolutie worden opgelost. De inbeslagname van het grootgrondbezit zal bijvoorbeeld niet alleen op de tegenstand van de Russische landeigenaars stuiten, maar ook op die van het buitenlandse kapitaal, waarmee het grootgrondbezit door middel van de banken verbonden is. Het grootgrondbezit in Rusland is de basis voor een enorme onderdrukking en de inbeslagname van het land door de boeren is de belangrijkste stap van onze revolutie. Maar deze kan niet van de andere stappen worden gescheiden, zoals duidelijk blijkt uit de etappes, die de revolutie heeft moeten doormaken. De eerste etappe was de vernietiging van de autocratie en de vernietiging van de macht van de industriële kapitalisten en landeigenaars, wier belangen nauw verbonden zijn. De tweede etappe was het versterken van de Sowjets en het politieke compromis met de bourgeoisie. De fout van de Linkse Sociaalrevolutionairen ligt in het feit, dat zij zich toentertijd niet tegen de compromispolitiek verzet hebben, omdat zij de theorie er op nahielden, dat het bewustzijn van de massa's nog niet helemaal ontwikkeld was.

Als het socialisme alleen verwezenlijkt kan worden, wanneer de intellectuele ontwikkeling van het hele volk dit toelaat, dan zullen wij het socialisme zeker in geen vijfhonderd jaar beleven. De socialistische politieke partij is de voorhoede van de arbeidersklasse. Zij mag zich niet laten terughouden door het gebrek aan ontwikkeling van

de massa, maar moet de massa's leiding geven en de Sowjets als organen van revolutionair initiatief gebruiken. Maar om degenen, die weifelen, leiding te kunnen geven, moeten de kameraden Linkse Sociaalrevolutionairen eerst hun eigen weifelingen overwinnen.

In juli van dit jaar is het telkenmale tot een openlijke breuk tussen de volksmassa's en de 'verzoeners' gekomen. Maar nu, in november, steunen de Linkse Sociaalrevolutionairen nog steeds Awksentjew, hoewel deze het volk alleen maar bedriegt. Als deze compromispolitiek wordt voortgezet, is het met de revolutie gedaan. Er is geen compromis met de bourgeoisie mogelijk. Haar macht moet volledig vernietigd worden.

Wij, Bolsjewiki, hebben ons landprogramma niet veranderd, wij hebben de afschaffing van het particulier bezit van de grond niet opgegeven en wij zijn ook niet van plan, dat te doen. Wij hebben de Richtlijnen voor de Landcomités – die volstrekt niet op particulier bezit zijn gebaseerd, aangenomen, omdat wij aan de volkswil tegemoet wilden komen, overeenkomstig de besluiten van het volk zelf. Wij deden dit om het bondgenootschap van al degenen, die voor de sociale revolutie strijden, hechter te maken.

Wij nodigen de Linkse Sociaalrevolutionairen uit om aan dit bondgenootschap deel te nemen. Wij dringen er echter bij hen op aan, niet langer achterwaarts te kijken en te breken met de 'verzoeners' van hun partij . . .

Wat de Grondwetgevende Vergadering betreft, het is waar, dat, zoals de vorige spreker heeft gezegd, het werk van deze vergadering zal afhangen van de revolutionaire vastberadenheid der massa's. Ik zeg: Reken op revolutionaire vastberadenheid, maar vergeet Uw geweer niet!' Vervolgens las Lenin de bolsjewistische resolutie voor:

'Het Boerencongres ondersteunt zonder voorbehoud het Decreet over de Grond van 8 november, . . . en erkent de door het Tweede Al-Russische Congres der Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden gevormde Voorlopige Arbeiders- en Boerenregering van de Russische Republiek.

Het Boerencongres . . . roept alle boeren op, deze wet eensgezind te ondersteunen en de tenuitvoerlegging ervan onmiddellijk zelf ter hand te nemen. Tegelijkertijd wijst het Congres de boeren erop dat alleen personen op verantwoordelijke posten mogen worden benoemd die niet met woorden, maar met daden hebben bewezen, dat zij zich volledig willen inzetten voor de belangen van de uitgebuite werkende boeren en dat zij ook in staat zijn om deze belangen te verdedigen tegen iedere weerstand van de zijde van de grootgrondbezitters, de kapitalisten, hun aanhangers en medeplichtigen.

Tegelijkertijd spreekt het Boerencongres als zijn overtuiging uit, dat alle in het Decreet over de Grond vermelde maatregelen alleen met succes kunnen worden verwezenlijkt op grondslag van de overwinning der op 7 november 1917 begonnen sociale arbeidersrevolutie. Want alleen de sociale revolutie kan de uiteindelijke overdracht, zonder de mogelijkheid van terugkeer tot de oude toestand, van de grond aan de werkende boeren verwezenlijken, evenals de inbeslagname van modelboerderijen en hun overdracht aan de boerencommunes. Alleen de sociale revolutie kan de inbeslagname van landbouwmachines, die eigendom zijn van de grote landeigenaars, verwezenlijken, de belangen van de landarbeiders door de volledige afschaffing van de loonslavernij beschermen, de landbouw- en industrieproducten over alle gebieden van Rusland regelmatig en systematisch verdelen, de banken (zonder welke

het bezit van land door het hele volk na de afschaffing van het particulier bezit onmogelijk zou zijn) in beslag nemen en alle mogelijke staatshulp aan de arbeiders verlenen...

Om deze redenen geeft het Boerencongres aan de revolutie van 7 november zijn volledige steun... als een sociale revolutie. Het geeft uitdrukking aan zijn onwrikbare wil, de sociale omvorming van de Russische Republiek zonder aarzeling door te voeren met alle wijzigingen, die eventueel nodig zullen zijn.

De noodzakelijke voorwaarde voor de overwinning van de socialistische revolutie, die alleen het duurzame succes en de volledige doorvoering van het Decreet over de Grond kan verzekeren, is het hechte bondgenootschap van de werkende boeren met de arbeidersklasse, met het proletariaat van alle ontwikkelde landen. Van nu af aan moeten in de Russische Republiek de hele organisatie en het hele bestuur van de staat van boven tot onder op dit bondgenootschap steunen. Dit bondgenootschap zal alle pogingen verijdelen om direct of indirect, openlijk of verborgen, tot een politiek van verzoening met de bourgeoisie terug te keren. De ervaring heeft geleerd dat de politiek van verzoening met de leiders van de politieke bourgeoispartijen tot mislukking gedoemd is. Alleen dit bondgenootschap kan de overwinning van het socialisme over de hele wereld verzekeren.'

De reactionairen van het Uitvoerend Comité durfden niet meer in het openbaar op te treden. Tsjernow sprak echter verscheidene malen, waarbij hij zich op een bescheiden en innemende manier onpartijdig hield. Hij werd uitgenodigd om in het presidium plaats te nemen. Op de tweede avond van het congres werd er een anonieme brief aan de voorzitter overhandigd. Daarin werd gevraagd om Tsjernow

tot erepresident van het congres te benoemen. Oestinow las de brief hardop voor. Zinowjew sprong onmiddellijk op en riep, dat dit een truc van het oude Uitvoerende Comité was om de leiding van het congres in handen te krijgen. In een oogwenk was de zaal aan beide zijden veranderd in een laaiende mensenmassa, die woedend met de armen zwaaide. Niettemin bleef Tsjernow zeer populair.

Tijdens de stormachtige debatten over het vraagstuk van de grond en de resolutie van Lenin stonden de Bolsjewiki tweemaal op het punt om de vergadering te verlaten. Maar beide keren werden zij door hun leiders tegengehouden. Het scheen mij toe, dat het congres hopeloos vastgelopen was.

Maar niemand van ons wist, dat er in het Smolny een aantal geheime conferenties tussen de Linkse Sociaalrevolutionairen en de Bolsjewiki werd gehouden. Eerst hadden de Linkse Sociaalrevolutionairen geëist, dat er een regering zou komen, die zou bestaan uit vertegenwoordigers van alle socialistische partijen in en buiten de Sowjets en die verantwoordelijk zou zijn aan een Volksraad. Deze moest bestaan uit een gelijk aantal afgevaardigden van de Arbeiders- en Soldatenorganisaties en die van de boeren en worden aangevuld met vertegenwoordigers van de doema's en de zemstwo's. Lenin en Trotski moesten van de regering worden uitgesloten en het Militaire Revolutionaire Comité en andere onderdrukingsorganen moesten worden ontbonden.

Op woensdagmorgen, de 28ste november, werd er na een verwoede strijd, die de hele nacht had geduurd, een overeenkomst bereikt. De Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, die bestond uit 108 leden, zou worden uitgebreid met 108 door het Boerencongres evenredig gekozen leden, met 100 direct door het leger en de vloot gekozen gedele-

geerden en met 50 vertegenwoordigers van de Vakbonden (35 van de algemene bonden, 10 van de spoorwegarbeiders en 5 van de post- en telegraafarbeiders). De eis van vertegenwoordigers van de doema's en zemstwo's had men laten vallen. Lenin en Trotski bleven in de regering en het Militaire Revolutionaire Comité bleef in functie.

De zittingen van het congres waren verplaatst naar het gebouw van de Keizerlijke Juridische Faculteit, Fontanka 6, waar het hoofdkantoor van de Boerensowjets gevestigd was. Daar kwamen de gedelegeerden woensdagmiddag in de grote vergaderzaal bijeen. Het oude Uitvoerende Comité had zich teruggetrokken en hield in een ander vertrek van hetzelfde gebouw een eigen 'rompconferentie', die bestond uit gedeserteerde gedelegeerden en vertegenwoordigers van de Legercomités. Tsjernow ging van de ene vergadering naar de andere en hield een wakend oog op de werkzaamheden. Hij wist dat er gediscussieerd werd over een overeenkomst met de Bolsjewiki, maar hij wist niet, dat deze al gesloten was.

Hij sprak tot de 'rompconferentie': 'Nu iedereen voor de vorming van een al-socialistische regering is, vergeten vele mensen de eerste regering, die geen coalitieregering was en waarin maar één socialist zat, Kerenski. Een regering, die toentertijd zeer populair was. Nu klagen de mensen Kerenski aan, maar zij vergeten, dat hij niet alleen door de Sowjets, maar ook door de volksmassa's aan de macht kwam . . .

Waarom heeft de openbare mening zich tegen Kerenski gekeerd? De wilden hebben hun goden, tot wie zij bidden en die zij straffen, als een van hun gebeden niet verhoord wordt . . . Dat gebeurt er op dit ogenblik . . . Gisteren Kerenski, vandaag Lenin en Trotski en morgen een ander . . .

Wij hebben zowel aan Kerenski als aan de Bolsjewiki

voorgesteld om niet langer aan de macht te blijven. Kerenski heeft geaccepteerd. Vandaag heeft hij vanuit zijn schuilplaats meegedeeld, dat hij als minister-president is afgetreden. Maar de Bolsjewiki wensen aan de macht te blijven en zij weten niet eens, hoe zij deze macht moeten gebruiken . . . Of de Bolsjewiki nu slagen of falen, het lot van Rusland zal er niet door veranderen. De Russische dorpen weten heel precies, wat zij willen en zij voeren nu hun eigen maatregelen door . . . De dorpen zullen ons uiteindelijk redden . . .'

Ondertussen had Oestinow in de grote zaal medegedeeld, dat er een overeenkomst tussen het Boerencongres en het Smolny gesloten was. Dit werd door de gedelegeerden met uitbundige vreugde ontvangen. Plotseling verscheen Tsjer-now. Hij vroeg het woord.

'Ik hoor,' begon hij, 'dat er een overeenkomst tussen het Boerencongres en het Smolny is gesloten. Zo'n overeenkomst is echter niet van kracht, aangezien het rechtmatige Congres der Boerensowjets pas volgende week bijeenkomt . . . Bovendien waarschuw ik U dat de Bolsjewiki Uw eisen nooit zullen accepteren . . .'

Hij werd onderbroken en uitgelachen en de situatie inziende, verliet hij het podium en de zaal. Hij nam zijn populariteit met zich mee . . .

Op donderdag, 29 november, laat in de middag, kwam het Congres in een buitengewone zitting bijeen. Er was een feestelijke stemming, de gezichten stonden vrolijk. De overgebleven punten op de agenda werden snel doorgenomen. Toen las de oude Nathanson, de witbaardige deken van de linkervleugel van de Sociaalrevolutionairen, met bevende stem en tranen in zijn ogen het bericht van het 'huwelijk' van de Boerensowjets met de Arbeiders- en Soldatensowjets voor. Telkens als hij het woord 'eenheid'

herhaalde, werd er geestdriftig geapplaudiseerd. Aan het slot kondigde Oestinow de aankomst van een delegatie van het Smolny aan, vergezeld van vertegenwoordigers van het Rode Leger. Zij werden met een staande ovatie begroet. Na elkaar namen een arbeider, een soldaat en een matroos het woord om het congres te begroeten.

Daarna sprak Boris Reinstein, als vertegenwoordiger van de Amerikaanse Socialistische Arbeiderspartij: 'De dag van de eenheid van het Boerencongres en de Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden is een van de grootste dagen der revolutie. Deze gebeurtenis zal als een echo door de hele wereld weerklinken, in Parijs, in Londen en aan de andere kant van de oceaan, in New York. Deze eenheid zal de harten van alle werkers met vreugde vervullen.

Een grootse idee heeft getriomfeerd. Het Westen en Amerika verwachten van Rusland, van het Russische proletariaat, iets geweldigs . . . Het wereldproletariaat wacht op de Russische revolutie, wacht op de grote dingen, die het tot stand brengt . . .'

Swerdlow, de voorzitter van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, begroette hen. En met de kreet: 'Leve het einde van de burgeroorlog! Lang leve de Verenigde Democratiel' stroomden de boeren het gebouw uit.

Het was al donker en het bleke licht van de maan en de sterren scheen op de bevroren sneeuw. Langs de oever van het kanaal stonden in volledige marsorde de soldaten van het Pawlowski Regiment opgesteld. Hun muziekkorps begon de *Marseillaise* te spelen. Onder jubelende bijval van de soldaten formeerden de boeren zich tot een stoet. Zij ontvouwdde de grote, rode vlag van het Uitvoerend Comité van de Al-Russische Boerensowjets, waarop in nieuw met gouddraad geborduurde letters stond: 'Lang leve de eenheid van de revolutionaire en werkende massa's!' Daar-

achter volgden andere vlaggen, die van de Districtssowjets en van de Poetilowfabriek, waarop stond: 'Wij volgen deze vlag om de broederschap van alle volkeren tot stand te brengen!'

Uit de duisternis doken fakkels op, die een oranje schijnsel in de nacht wierpen, dat duizend maal in de ijskristallen werd weerspiegeld en die een rookkolom boven de stoet verspreidden, toen deze zingende langs de oever van de Fontanka liep tussen een mensenmenigte, die verbaasd en zwijgend stond toe te kijken.

'Lang leve het revolutionaire leger! Lang leve de Rode Garde! Lang leve de boeren!' Zo trok de grote stoet door de stad. Hij groeide steeds aan en er werden telkens nieuwe rode vlaggen met gouden letters ontvouwd. Twee oude boeren, gebogen door het harde zwoegen, liepen hand in hand en hun gezichten straalden een kinderlijke vreugde uit.

'Nou,' zei de een, 'moesten ze eens proberen om het land weer van ons af te nemen!'

Bij het Smolny stond de Rode Garde aan beide zijden van de straat opgesteld, buiten zichzelf van vreugde.

De andere oude boer zei tegen zijn kameraad: 'Ik ben niet moe, het is net alsof ik vleugels heb!'

Op het bordes van het Smolny stonden ongeveer honderd arbeiders- en soldatenafgevaardigden met hun vlaggen. Zij staken donker af tegen het helle licht, dat door de bogen stroomde. Zij stormden het bordes af naar de boeren, die zij omarmden en kusten. En de stoet liep met een donderend geluid de grote ingang door en de trap op.

In de enorme witte vergaderzaal wachtte de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad met de hele Petrogradse Sowjet en wel duizend toeschouwers. Er heerste een plechtige stemming zoals altijd bij grote ogenblikken in de geschie-

denis. Zinowjew maakte de met het Boerencongres gesloten overeenkomst bekend onder een donderend applaus, dat tot een storm aangroeide toen er muziek in de gang klonk en de kop van de stoet verscheen. Het presidium op het podium stond op en maakte plaats voor het Boerenpresidium. Zij omhelsden elkaar. Achter hen werden de twee vaandels gekruist aan de witte muur gehangen, zodat zij de lege lijst, waaruit het portret van de Tsaar was gescheurd, bedekten. Toen ving de 'overwinningsplechtigheid' aan. Na enige woorden van welkom, gesproken door Swerdlow, beklom Maria Spiridonowa, tenger, bleek, met haar bril en glad naar achteren gekamd haar een onderwijzeres uit Nieuw Engeland gelijkend, het podium. Zij was de meest geliefde en machtigste vrouw in heel Rusland.

'... Voor de arbeiders van Rusland openen zich nieuwe horizonten, zoals de geschiedenis nog nooit heeft gekend... Alle arbeidersbewegingen in het verleden werden neergeslagen, maar de huidige beweging is internationaal en daarom is zij onoverwinnelijk. Er is geen enkele kracht in de wereld, die het vuur van de revolutie kan blussen! De oude wereld brokkelt af, een nieuwe begint...'

En toen sprak Trotski vol meeslepend vuur: 'Ik verwelkom U, kameraden van het land! Jullie komen hier niet als gasten, maar als heren van dit huis, dat het hart van de Russische revolutie omsloten houdt. De wil van miljoenen werkers is hier in deze zaal verenigd... Er is nu maar één heerser over het Russische land, dat is het bondgenootschap van de arbeiders, soldaten en boeren...'

Met bijtend sarcasme sprak hij over de Geallieerde diplomaten, die Ruslands voorstel betreffende een wapenstilstand, welke door de Centrale Mogendheden was geaccepteerd, nog steeds minachtend afwezen.

'Uit deze oorlog zal een nieuwe mensheid worden geboren . . . In deze zaal zweren wij de werkers van alle landen, dat wij op onze revolutionaire post zullen blijven. Als we vallen, dan zal dit gebeuren bij de verdediging van onze vlag . . .'

Krylenko sprak na hem en bracht verslag uit van de situatie aan het front, waar Doechonin het verzet tegen de Raad van Volkscommissarissen voorbereidde.

'Laten Doechonin en zijn aanhangers goed begrijpen, dat wij degenen, die de weg naar de vrede versperren, niet zachtzinnig zullen behandelen!'

Doebenko begroette de vergadering uit naam van de Vloot en Kroesjinski, een lid van het Al-Russisch Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond, zei: 'Vanaf dit ogenblik, nu de eenheid van alle waren socialistten tot stand is gekomen, stelt het hele leger van spoorwegarbeiders zich volledig ter beschikking van de revolutionaire democratie!'

Daarna spraken Loenatsjarski, tot tranen geroerd, en Prosjan uit naam van de Linkse Sociaalrevolutionairen en tencslotte Saharasjwili uit naam der Verenigde Internationalistische Sociaaldemocraten, bestaande uit leden van Martows en Gorki's groeperingen. Hij verklaarde: 'Wij zijn uit de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad getreden omdat wij het niet eens waren met de onverzoenlijke politiek van de Bolsjewiki. Wij wilden hen dwingen om concessies te doen, teneinde de eenheid van de hele revolutionaire democratie te verwezenlijken. Nu deze eenheid tot stand is gekomen, beschouwen wij het als onze heilige plicht om onze plaatsen in de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad weer in te nemen . . . Wij nodigen al degenen, die uit de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad zijn getreden, uit om weer terug te keren.'

denis. Zinowjew maakte de met het Boerencongres gesloten overeenkomst bekend onder een donderend applaus, dat tot een storm aangroeide toen er muziek in de gang klonk en de kop van de stoet verscheen. Het presidium op het podium stond op en maakte plaats voor het Boerenpresidium. Zij omhelsden elkaar. Achter hen werden de twee vaandels gekruist aan de witte muur gehangen, zodat zij de lege lijst, waaruit het portret van de Tsaar was gescheurd, bedekten. Toen ving de 'overwinningsplechtigheid' aan. Na enige woorden van welkom, gesproken door Swerdlow, beklom Maria Spiridonowa, tenger, bleek, met haar bril en glad naar achteren gekamd haar een onderwijzeres uit Nieuw Engeland gelijkend, het podium. Zij was de meest geliefde en machtigste vrouw in heel Rusland.

'... Voor de arbeiders van Rusland openen zich nieuwe horizonten, zoals de geschiedenis nog nooit heeft gekend... Alle arbeidersbewegingen in het verleden werden neergeslagen, maar de huidige beweging is internationaal en daarom is zij onoverwinnelijk. Er is geen enkele kracht in de wereld, die het vuur van de revolutie kan blussen! De oude wereld brokkelt af, een nieuwe begint...'

En toen sprak Trotski vol meeslepend vuur: 'Ik verwelkom U, kameraden van het land! Jullie komen hier niet als gasten, maar als heren van dit huis, dat het hart van de Russische revolutie omsloten houdt. De wil van miljoenen werkers is hier in deze zaal verenigd... Er is nu maar één heerser over het Russische land, dat is het bondgenootschap van de arbeiders, soldaten en boeren...'

Met bijtend sarcasme sprak hij over de Geallieerde diplomaten, die Ruslands voorstel betreffende een wapenstilstand, welke door de Centrale Mogendheden was geaccepteerd, nog steeds minachtend afwezen.

'Uit deze oorlog zal een nieuwe mensheid worden geboren . . . In deze zaal zweren wij de werkers van alle landen, dat wij op onze revolutionaire post zullen blijven. Als we vallen, dan zal dit gebeuren bij de verdediging van onze vlag . . .'

Krylenko sprak na hem en bracht verslag uit van de situatie aan het front, waar Doechnin het verzet tegen de Raad van Volkscommissarissen voorbereidde.

'Laten Doechnin en zijn aanhangers goed begrijpen, dat wij degenen, die de weg naar de vrede versperren, niet zachtzinnig zullen behandelen!'

Doebenko begroette de vergadering uit naam van de Vloot en Kroesjinski, een lid van het Al-Russisch Uitvoerend Comité van de Spoorwegbond, zei: 'Vanaf dit ogenblik, nu de eenheid van alle waren socialistten tot stand is gekomen, stelt het hele leger van spoorwegarbeiders zich volledig ter beschikking van de revolutionaire democratie!'

Daarna spraken Loenatsjarski, tot tranen geroerd, en Prosjan uit naam van de Linkse Sociaalrevolutionairen en tennslotte Saharasjwili uit naam der Verenigde Internationalistische Sociaaldemocraten, bestaande uit leden van Martows en Gorki's groeperingen. Hij verklaarde: 'Wij zijn uit de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad getreden omdat wij het niet eens waren met de onverzoenlijke politiek van de Bolsjewiki. Wij wilden hen dwingen om concessies te doen, teneinde de eenheid van de hele revolutionaire democratie te verwezenlijken. Nu deze eenheid tot stand is gekomen, beschouwen wij het als onze heilige plicht om onze plaatsen in de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad weer in te nemen . . . Wij nodigen al degenen, die uit de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad zijn getreden, uit om weer terug te keren.'

Stasjkow, een waardige, oude boer van het presidium van het Boerencongres boog naar alle hoeken van de zaal. 'Ik feliciteer U! In Rusland zijn een nieuw leven en een nieuwe vrijheid aangebroken!'

Gronski sprak uit naam van de Poolse Sociaal-Democratie, Skripnik uit naam van de Fabriekscomités, Tifonow uit naam van de Russische soldaten in Saloniki. Er volgden talloze anderen; zij spraken uit de grond van hun hart en met een opgewekte welsprekendheid, die het gevolg was van in vervulling gegane verwachtingen.

Het was al laat in de nacht, toen unaniem de volgende resolutie werd aangenomen:

'De Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad, in buitengewone vergadering met de Petrogradse Sowjet en het Boerencongres bijeen, bekrachtigt de Decreten over de Grond en de Vrede, die door het Tweede Congres van de Sowjets van Arbeiders- en Soldatenafgevaardigden zijn aangenomen, evenals het Decreet over de Arbeiderscontrole, dat door de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad is aangenomen.

De verenigde vergadering van de Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad en het Boerencongres spreekt als haar vaste overtuiging uit, dat het bondgenootschap van de arbeiders, soldaten en boeren, dit broederlijke bondgenootschap van alle werkers en uitgebuitenen, de door hen veroverde macht zal versterken. Het zal alle revolutionaire maatregelen nemen om de overgang van de macht in handen van de arbeidersklasse in andere landen te verhaasten en het zal op deze wijze de duurzame en rechtvaardige vrede en de overwinning van het socialisme verzekeren.'

AANTEKENINGEN EN VERKLARINGEN

1. *Oborontsi*. Letterlijk: verdedigers. Alle 'gematigde' socialistische groeperingen noemden zichzelf zo of kregen deze naam, omdat zij het eens waren met de voortzetting van de oorlog onder Geallieerde leiding, waarbij zij als reden opgaven, dat het een oorlog van de nationale verdediging was. De Bolsjewiki, de Linkse Sociaalrevolutionairen, de Internationalistische Mensjewiki (Martows groep) en de Internationalistische Sociaaldemocraten (Gorki's groep) eisten, dat men de Geallieerden zou dwingen tot het proclameren van democratische oorlogsdoeleinden om op die gronden Duitsland de vrede aan te bieden.

2. *Mensjewiki*. Tot deze partij behoorden socialisten van allerlei schakeringen, die van mening waren, dat de maatschappij door een natuurlijke evolutie tot het socialisme moest komen en dat de arbeidersklasse eerst de politieke macht moest veroveren. Het was een nationalistische partij van socialistische intellectuelen. Enkele in dit boek genoemde vertegenwoordigers zijn: Dan, Lieber, Tseretelli.

3. *Sociaalrevolutionairen*. Deze partij was oorspronkelijk de revolutionaire partij van de boeren, de partij van de 'strijdorganisaties', van de terroristen. Na de maartrevolutie werden vele mensen lid, die nooit socialisten waren geweest. In die tijd kwam deze partij alleen op voor de afschaffing van de privaateigendom van de grond, waarvoor de eigenaars op de een of andere manier compensatie zouden moeten krijgen. Enkele in dit boek genoemde vertegenwoordigers zijn: Awksentjew, Gotz, Kerenski, Tsjernow, Baboesjka, Bresjkowskaja. Van deze partij scheidde zich in 1917 een groep intellectuelen af, die de *Linkse Sociaalrevolutionaire Partij* stichtten. Ofschoon zij theoretisch het bolsjewistische program voor de dictatuur van het proletariaat steunden, aarzelden zij in het begin om de bolsjewistische taktiek te volgen. Zij bleven echter in de Sowjetregering, o. a. in het Volkscommissariaat voor de Landbouw. Zij verlieten de regering verscheidene malen, maar keerden er steeds weer in terug. Zij werden de grote boerenpartij, die de Sowjetregering ondersteunde. Enkele in dit boek genoemde vertegenwoordigers zijn: Spiridonowa, Karelin, Kamkow, Kalagajew.

4. *Legercomité*. De legercomités werden door soldaten aan het front gevormd om de reactionaire invloed van het oude regime te bestrijden. Iedere compagnie, ieder regiment, iedere brigade en divisie, ieder

corps had een eigen comité. Als overkoepelende organisatie werd een centraal legercomité gekozen. Het centrale legercomité werkte samen met de generale staf. De door de revolutie veroorzaakte administratieve ineenstorting in het leger was de oorzaak, dat bijna al het werk van de kwartiermeesters en in sommige gevallen zelfs het bevel over de troepen, door de legercomités werden overgenomen.

5. *Landcomité*. De landcomité's werden door de boeren gekozen en hielden zich o.a. bezig met de overdracht van de grond der landeigenaren en de verdeling daarvan onder de landloze boeren.

6. *Rode Garde*. Deze werd gevormd door de gewapende fabrieksarbeiders van Rusland. De Roodgardisten ontstonden voor het eerst tijdens de revolutie van 1905. In de maartdagen van 1917 ontstonden zij opnieuw, omdat er toen een strijdkracht nodig was om de orde in de stad te handhaven. Iedere poging van de Voorlopige Regering om hen te ontwapenen had weinig of geen succes. In iedere grote crisis van de revolutie verschenen de Roodgardisten op straat, ongecoördineerd maar vervuld van revolutionair élan.

7. *Bolsjewiki*. Later noemden zij zich de *Communistische Partij*, waarmee zij aangaven, dat zij zich van de traditie van het 'gematigde' of 'parlementaire' socialisme, die bij de Mensjewiki en de zogenaamde Meerderheidssocialisten in alle landen heerst, distancieerden. De Bolsjewiki waren voor de onmiddellijke proletarische opstand en de greep naar de regeringsmacht, teneinde de komst van het socialisme te versnellen. Zij wilden dit bereiken door met geweld de industrie, de grond, de natuurlijke hulpbronnen en financiële instellingen over te nemen. Deze partij vertegenwoordigt in hoofdzaak de wensen van de industriearbeiders, maar ook die van een groot deel van de arme boeren. Leider van de Bolsjewiki was Lenin.

8. *Arbeiderscomité*. Ook wel fabriekscomité. Dit waren spontaan ontstane organisaties, welke door de arbeiders in de fabrieken waren gevormd om de controle over de industrie uit te oefenen. Zij maakten gebruik van de administratieve chaos, die de revolutie met zich mee had gebracht, om zich een vaste positie te verschaffen. Hun functie was, om bij revolutionaire actie de fabrieken over te nemen en te leiden. De fabriekscomités hadden ook hun Al-Russische organisatie, met een Centraal Comité in Petrograd, dat met de vakbonden samenwerkte.

9. *Sowjet*. Letterlijk 'Raad'. Sedert de revolutie verstaat men onder Sowjet steeds meer een door de leden der organisaties van de arbeidersklasse gekozen parlement, de Sowjet van Arbeiders-, Soldaten- en Boerenafgevaardigden.

10. *St. Antoine*. Een voorstad van Parijs, waar de werkende bevolking zich in de opstanden aan het eind van de 18e en in de 19e eeuw bijzonder strijdvaardig gedroeg.

11. *Centrale comités*. Overkoepelende lichamen van de arbeiders-, boeren- en soldatencomités en partijen en organisaties. Te vergelijken met hoofdbesturen. Voorbeelden: Al-Russische Centrale Uitvoerende Raad (van de Sowjets), Tsentroflot (Centraal Vlootcomité).

12. *Kadettenpartij*. Het woord Kadet is afkomstig van de initialen van deze partij: Konstitutionele Democraten. Haar officiële naam luidt: 'Partij van de Volksvrijheid'. Onder de Tsaren was zij een partij van de liberalen uit de kringen der bezittende klassen. De Kadetten traden toen op als de grote partij van de politieke hervormingen. Toen in maart 1917 de revolutie uitbrak, vormden de Kadetten de eerste Voorlopige Regering. De Kadettenregering werd in april ten val gebracht, omdat zij zich voor de imperialistische doeleinden der Geallieerden uitsprak, met inbegrip van de imperialistische doeleinden der tsaristische regering. Hoe meer de revolutie een sociaal en economisch karakter verkreeg, des te conservatiever werden de Kadetten. Enkele in dit boek genoemde vertegenwoordigers: Miljockow, Winawer, Sjatski.

13. *Smolny-Instituut*, ook wel alleen *Smolny* genoemd. Oorspronkelijk een meisjespensionaat in Petrograd. Tijdens de revolutie het hoofdkwartier van de Petrogradse Sowjet, het Revolutionaire Militaire Comité en het Centraal-Comité van de Bolsjewiki.

14. *Zemstwo's*. Soort 'Landraden'. Onder de Tsaren waren de zemstwo's half politieke, half sociale organisaties met kleine bestuursfuncties. Zij werden voor het grootste deel door intellectuele liberalen uit de klasse der grootgrondbezitters beheerst. Hun belangrijkste functie was het oprichten van scholen en sociale instellingen voor de boeren. Tijdens de oorlog zorgden de Zemstwo's voor de voorziening van het leger van levensmiddelen en kleding. Na de maartrevolutie werden de Zemstwo's gedemocratiseerd, omdat men van plan was, hun de plaatselijke bestuursorganen in de landelijke gebieden over te dragen. Zij konden echter evenmin als de Doema's tegen de Sowjets concurreren.

14a. *Doema*: Ongeveer te vertalen met 'beraadslagend lichaam'. De Doema waarvan sprake is in het boek is als een gereorganiseerde gemeenteraad te beschouwen (ook wel gemeentelijk zelfbestuur genoemd).

15. *Sawintow*. Sociaalrevolutionair.

16. *Zimmerwaldmensen*. Leden van de revolutionaire internationale vleugel van Europese Socialisten, die zo genoemd werden, omdat zij

hadden deelgenomen aan de Internationale Conferentie te Zimmerwald, Zwitserland, in 1915.

17. *Boertzew*. Een burgerlijk revolutionair met sociaalrevolutionaire sympathieën.

18. *Plechbanow*. Een bekend sociaal-democratisch leider, die bij de scheuring in de sociaal-democratische partij een ogenblik met de Bolsjewiki meeging, maar zich daarna spoedig bij de Mensjewiki aansloot.

19. *Internationalisten*. In dit geval de Mensjewistische Internationalisten, een radicale vleugel van de Mensjewiki, die tegen elke samenwerking met de bezittende klasse waren. Zij waren echter niet bereid zich volkomen van de conservatieve Mensjewiki af te scheiden. Zij zijn tegenstanders van de door de Bolsjewiki gepropageerde dictatuur van het proletariaat. Trotski was lange tijd lid van deze groep. Tot hun leiders behoren Martow en Martinow.

20. *Ebrlich*. Een der leiders van de Mensjewiki.

21. *Troedowiki*, of Volkssocialisten. Een kleine partij, bestaande uit gematigde intellectuelen, de leiders van de coöperaties en conservatieve boeren. Hoewel zij zich als socialisten voordeden ondersteunden zij in werkelijkheid de belangen van de kleinburgers: kantoorbedienden, winkeliers enz. Kerenski was de leider van de Troedowiki in de Tsaristische Doema (beraadslagend lichaam), toen de maartrevolutie van 1917 uitbrak. De Volkssocialisten zijn een nationalistische partij. De in dit boek genoemde vertegenwoordigers zijn Pesjehonow en Tsjaikowski.

22. *Russian Daily News*. Een krant, die in 1917 in Petrograd in de Engelse taal verscheen.

23. *Ochbrana*. Veiligheidsdienst.

24. *Opritsjniki*. Wrede lijfwacht van Iwan de Verschrikkelijke.

25. *Techintsi*. 'Woeste divisie' uit Centraal-Azië, bestaande uit aanhangers van generaal Kornilow. Bekend om hun blinde gehoorzaamheid en wreedheid.

26. *30ste en 31ste oktober*. Deze data zijn volgens de oude kalender in Rusland, die 13 dagen achter is bij de gewone kalender. 30 en 31 oktober komen dus overeen met 12 en 13 november van de gewone kalender, die later ook in de Sowjet-Unie werd ingevoerd.

27. *'Tammany', of 'Tammany Hall'*. De zetel van de leiding der Democratische Partij in New York. Deze naam werd tot synoniem voor alle mogelijke misbruiken en misdaden, daar indertijd talrijke misdaden aan het licht werden gebracht, waarbij leiders der Democraten in New York betrokken waren.

28. *Mooney*. Tom Mooney was een actieve functionaris van de Arbeidersbeweging in de Verenigde Staten. Hij was gieter van beroep en werd op grond van de provocatorische aanklacht, dat hij tijdens de parade in San Francisco op 22 juli 1916 een bom zou hebben geworpen, ter dood veroordeeld. Onder de druk der protesten der arbeiders werd de doodstraf in levenslange gevangenisstraf veranderd. Hoewel zijn onschuld bewezen werd, zat Tom Mooney meer dan twintig jaar in de gevangenis. Pas toen Roosevelt president was, werd hij vrijgelaten.

29. *Berkman*. Alexander Berkman had tot dienstweigering opgeroepen en werd tot twee jaar gevangenisstraf veroordeeld.

INHOUD

Voorword (N. Lenin)	5
Achtergrond	7
De storm steekt op	25
De vooravond	55
De val van de Voorlopige Regering	92
De stormaanval	136
Het Comité voor Redding	178
Het revolutionaire front	206
Contra-revolutie	230
Overwinning	258
Moskou	285
De verovering van de macht	303
Het boerencongres	343
Aantekeningen en verklaringen	367

